

TẬP KỊCH LIÊN XÔ

BIÊN
BẢN
MỘT
CUỘC
HỌP

BIÊN BẢN
MỘT CUỘC HỌP

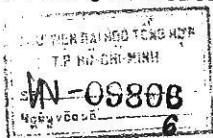
MC

89

VT 216

<https://tieulun.hopto.org>

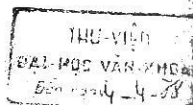
M. SATRỐP • A. GHENMAN
C. PHIN • A. ACBUDỐP

BIÊN BẢN MỘT CUỘC HỌP

TẬP KỊCH LIÊN XÔ

VŨ ĐÌNH PHÒNG dịch

đk 15200

NHÀ XUẤT BẢN TÁC PHẨM MỚI
1977

<https://tieulun.hopto.org>

Lời giới thiệu

Bốn vở kịch xô-viết in trong tập này là những vở viết trong thời gian mười lăm năm trở lại đây thuộc nhiều thể loại và phong cách khác nhau.

Mùng 6 tháng 7 là một «thể nghiệm» về kịch tư liệu», theo như cách gọi của tác giả. Cả vở tập trung miêu tả một ngày có nhiều sự kiện lớn trong lịch sử Cách mạng tháng Mười, một ngày hết sức căng thẳng. Đó là ngày đảng Xã hội cánh tả tổ chức bạo động vũ trang, mưu lật đổ chính quyền Bôn-sê-vich. Thời kỳ đó, Cách mạng mới thành công, đất nước Nga vừa trải qua cuộc chiến tranh thế giới lần thứ nhất, kiệt quệ về kinh tế. Các nhà máy phải đóng cửa vì không có nguyên vật liệu. Ruộng đồng bị bỏ hoang vì nông dân ra mặt trận hết. Nạn đói đang đe dọa... Trước tình hình đó, Lenin và Đảng Bôn-sê-vich quyết định phải tạm thời hòa hoãn với kẻ thù bên ngoài để củng cố lực lượng bên trong. Hòa ước Bret-Litốp được ký với Đức kèm theo những điều khoản hết sức nặng nề: một phần đất khá rộng ở phía Tây phải nhượng cho Đức, phải bồi thường một số tiền khá lớn.

Những điều khoản khắc nghiệt của Hòa ước Bret-Litốp đã gây phản nộ bột phát của một số quần chúng cách mạng. Lenin và Đảng Bôn-sê-vich kiên trì giải thích. Lợi dụng khó khăn đó, một số phần tử cơ hội đã tìm cách tranh quyền lãnh đạo của Đảng Bôn-sê-vich bằng cách phá Hòa ước.

Chúng tôi chực ám sát đại sứ Đức ở Nga để gây khiêu khích, đồng thời lôi kéo những ai còn non nớt về chính trị đi theo chúng. Cách mạng bị đe dọa. Tình hình hết sức nguy ngập. Bản thân Derginxi, một trong những lãnh tụ của Đảng, phụ trách công tác chống phá cách mạng bị chúng bắt. Điện Kremli bị bao vây và thậm chí tính mệnh Lenin cũng bị đe dọa. Nhưng nhờ sự bình tĩnh, sáng suốt của Người và lòng trung thành của những đảng viên cộng sản mà cuộc bạo động đã bị dẹp tan trong vòng 24 tiếng đồng hồ.

Ưu điểm của vở kịch là tính kịch cao, hành động tập trung và tính cách các nhân vật rõ nét. Đặc biệt hình tượng Lenin ở đây khá trọn vẹn và đầy đủ. Người là nhân vật chính, thực sự tham gia hành động chứ không phải chỉ xuất hiện thoáng qua như ở nhiều vở khác viết về Người.

Mùng 6 tháng 7 được đạo diễn Lvóp-Auókhin dựng ở Nhà hát Xtanilapxki và đạo diễn L.Vaepakhốpki dựng ở Nhà hát Nghệ thuật Matxcova năm 1966. Sau đó được quay thành phim. Vở kịch được đa số khán giả coi là vở thành công nhất viết về Lenin cho đến nay.

Tác giả Mikhail Satrốp năm nay mới 45 tuổi. Ngay từ khi còn là sinh viên trường Mỏ ông đã bắt đầu viết kịch. Ông có nhiều tác phẩm giá trị được dựng và diễn nhiên ở Liên-xô và nước ngoài: «Nhân danh Cách mạng» (1957), «Kinh tuyến 361» (1959), «Những thanh niên thời đại» (1962) v.v...

Tập nhật ký bỏ quên (I) ca ngợi những con người mới và cuộc sống mới. Câu chuyện xảy ra trên công trường xây dựng một nhà máy thủy

1. Tên nguyên bản là «Nhật ký một người mẹ» đã được đoàn kịch nói Trung ương dựng và trình diễn.

diện lớn, trong một gia đình tri thức. Vô kích đề cập đến mối quan hệ mới, nhân đạo, có trách nhiệm giữa những con người đang xây dựng cơ sở vật chất cho chủ nghĩa cộng sản, trong mối quan hệ mới về tình yêu, tình bạn, tình đồng chí. Kỹ sư Poragóp là một chuyên gia cỡ lớn về xây dựng thủy điện. Ông say mê làm việc tận tụy đến quên mình, nhưng trong đời sống riêng cũng có không ít những giải quyết chưa thỏa đáng đối với vợ con. Đến khi tỉnh ngộ, ông mới hiểu được rằng người cộng sản « phải biết chiến đấu trên nhiều mặt trận cùng một lúc ». Vợ trước của ông, Elidavêta, cũng là một hình tượng đẹp của người phụ nữ tri thức mới ở Liên-xô: tận tụy, trung thực và có tinh thần trách nhiệm cao đối với con cái mặc dù hai vợ chồng không sống chung với nhau nữa. Tập thể thanh niên học sinh bao quanh Bôrit, con trai ông, tiêu biểu cho một mối quan hệ mới rất tốt đẹp giữa con người với con người. Vô kích được viết bằng một ngòi bút sắc sảo, sinh động nên có nhiều sức truyền cảm.

Tác giả Cónxstantin Phin là một cây bút thuộc lớp trước, bắt đầu viết từ những năm 20 của thế kỷ này. Ông đã có hàng chục tác phẩm được dựng, tiêu biểu là « Bắt đầu cuộc sống » (1960), « Matxcova ban đêm » (1966), « Người phụ nữ không có tuổi » (1968). Năm nay ông 73 tuổi.

Chàng Mara tội nghiệp của tôi là một vở kịch trữ tình, đề cập đến sự trưởng thành về ý thức trách nhiệm của người thanh niên trước cuộc sống. Đây không phải là câu chuyện tình yêu « rắc rối » kiểu bộ ba đơn giản. Giữa lúc chiến tranh khốc liệt nhất, hai chàng trai và một cô gái đã tình cờ gặp nhau và thân nhau như ruột thịt. Nhưng nhiệm vụ đã lại đẩy họ xa nhau, mỗi người một ngả. Sau chiến tranh, gặp lại nhau, họ đều đã trưởng thành. Mara đã là anh hùng Liên-xô. Lika trở thành bác sĩ, như cô mong ước từ nhỏ. Riêng Lêônidich mất một cánh tay nhưng

cũng đã đạt được một ít kết quả trong sáng tác văn học. Hai người đều ngộ tình yêu với Lika. Nhưng cô gái đã chọn Lêônidich mặc dù cô yêu Mara, chỉ vì thương hại Lêônidich, một con người bị mất mát nhiều, lại yếu đuối về tâm hồn. Mara lặng lẽ đi xa, cố gắng công tác tốt. Nhưng rồi cuộc sống đã chứng tỏ họ làm như thế là không đúng. Tình yêu không phải đơn thuần là sự thương cảm, tình yêu chân chính phải tạo điều kiện thúc đẩy con người phát huy được toàn bộ khả năng sáng tạo của mình trong công tác cách mạng. Vở kịch còn muốn nói với chúng ta rằng nghị lực và chí khí không phải chỉ cần trong chiến tranh, khi đứng trước quân thù, mà cả trong cuộc sống lao động hòa bình. Đó là nghị lực «dám bắt tay làm lại cuộc sống từ đầu» khi biết mình đã sai lầm.

Ngay sau khi ra đời, vở kịch đã được hoan nghênh nhiệt liệt. Riêng trong sáu tháng đầu năm 1965 đã có 45 nhà hát trên toàn Liên-xô dựng. Sau đó được hàng chục nước trên thế giới tiếp tục diễn.

Tác giả Alêxây Acbudóp đối với chúng ta vốn không xa lạ. Ông thuộc số những nhà viết kịch nổi tiếng của Liên-xô và đã có nhiều vở được dịch và diễn ở Việt Nam: «Tania» (1939) (1), «Thành phố buổi bình minh» (1940) (2), «Câu chuyện ở Iécxút» (1959) (3). Năm nay ông 69 tuổi.

Biên bản một cuộc họp viết về đề tài quản lý kinh tế. Sau khi được dàn dựng và trình diễn ở ba nhà hát lớn nhất Liên-xô, vở kịch đã thành công rực rỡ và trở thành trung tâm của nhiều

1. Đoàn kịch nói Hà nội.

2. Đoàn kịch thành đoàn thanh niên Hà nội.

3. Đoàn kịch nói Trung ương.

cuộc tranh luận sôi nổi cả trên báo chí lẫn trong các hội nghị, chủ yếu xoay quanh câu hỏi, tại sao một vở kịch hầu như chỉ diễn tả một cuộc họp Đảng ủy ở một công trường mà lại hấp dẫn được như vậy. Sự thật thì nguyên nhân thành công của vở này chính là do đã đề cập đến một vấn đề đang cấp thiết và đáng được quan tâm trong quản lý kinh tế với những tính cách nhân vật khá rõ nét. Câu chuyện xảy ra trên công trường xây dựng một nhà máy liên hợp lớn ở Liên-xô hiện nay. Những bệnh quan liêu, đầu óc địa phương cục bộ, sức ỳ trong cách làm ăn tác trách cũ kỹ, thói « làm lão báo cáo hay »... đã trở thành một gánh nặng tai hại có tính « dây chuyền » trong toàn bộ quan hệ sản xuất của một nhà máy. Trước tình hình ấy, một đội sản xuất đã tổ chức đấu tranh, bằng hành động mở đầu là từ chối không nhận phần tiền thưởng được chỉ cho đội... Hình tượng bác công nhân già Pôtapốp, đội trưởng, đã hiện lên đầy sức thuyết phục, chiếm được lòng yêu mến và đồng tình của khán giả, gọi cho khán giả nhiều suy nghĩ về người công nhân mới. Bác đã kết hợp được thái độ kiên quyết, ý thức làm chủ tập thể cao của người công nhân với phương pháp đấu tranh có tính, có lý, có chứng cứ cụ thể. Các nhân vật khác cũng khá đạt: chủ nhiệm công ty Batarxép, một cán bộ lãnh đạo có năng lực nhưng nhiệt tình cách mạng đã giảm sút do sự trì trệ trong tư tưởng. Bí thư Xôlômakhin trẻ, vững vàng, chín chắn, thực sự tôn trọng quyền làm chủ tập thể của mọi thành viên trong đơn vị. Tsecnicốp, một kỹ sư có tài, trung thực nhưng chưa biết cách đấu tranh v.v.

Về tác giả Alecxăngdro Ghenman chúng tôi được biết còn quá ít. Có lẽ là một tác giả mới bắt đầu bước vào lĩnh vực kịch. Nhưng tên ông hiện nay đang được thường xuyên nhắc đến trên mặt báo chí xô viết. Và vở kịch này của ông đã mở đầu cho cả một cuộc thảo luận khá thú vị đang diễn ra ở Liên-xô: những vở viết đơn thuần và trực

diện về « đề tài sản xuất » vẫn có thể có giá trị cao về nghệ thuật được.

Bốn vở trên tuy phong phú về đề tài và cách thể hiện nhưng chắc hẳn chưa nói được đầy đủ tính đa dạng của nền kịch Xô viết hiện đại. Trong khuôn khổ có hạn, chúng tôi hy vọng cuốn sách này cũng sẽ giúp chúng ta hình dung được một phần nào một vài vấn đề mà ngành viết kịch Xô viết hiện nay đang quan tâm và rút được những kinh nghiệm bổ ích cho sáng tác của chúng ta.

NGƯỜI DỊCH

MIKHAIL SATRÔP

MỒNG 6 THÁNG 7

*Thử nghiệm về kịch tư liệu
gồm hai phần*

Nhân vật

- LÊNIN — Chủ tịch Hội đồng Dân ủy
- XVECLÔP — Chủ tịch Ban chấp hành Trung ương toàn Nga (1)
- DERGINXKI — Chủ tịch Ủy ban đặc biệt toàn Nga (2)
- TSITSÊRIN — Dân ủy Ngoại giao (3)
- LAXIX — Phó chủ tịch Ủy ban đặc biệt
- PÔTVÔIXKI — Chủ tịch Ban giám sát quân sự tối cao
- BÔN - BRUÊVITS — Chánh văn phòng Hội đồng Dân ủy
- GÔBUNÔP — Cán bộ văn phòng Hội đồng Dân ủy
- DANISEPXKI — Đảng viên Bônscévich, đại biểu dự Đại hội Xô viết lần thứ năm
- BÊLENKI — Cán bộ Ủy ban đặc biệt (4)
- KHURXTALEP — Cán bộ Ủy ban đặc biệt
- ĐẢNG VIÊN BÔNScÉVICH MỘT
- ĐẢNG VIÊN BÔNScÉVICH HAI
- ĐẢNG VIÊN BÔNScÉVICH BA
- ĐẠI BIỂU THUỘC NHÓM BÔNScÉVICH
- CÔNG NHÂN Ở BUỒI MÍT TÍNH
- GÁC CÔNG Ở NHÀ HÁT LỚN

XPIRIDÔNÔVA	— Ủy viên Ban chấp hành Trung ương Đảng Xã hội Cách mạng cánh tả
KAMKÔP	— —
KARÊLIN	— —
XABLIN	— —
TSÉRÊPANÔP	— —
PRÔSIAN	— —
GÔLUBÔPXKI	— —
KÔLÊGAEP	— —
ALEXANDRÔVICH	— Phó chủ tịch Ủy ban đặc biệt, đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả (5)
PÔPÔP	— Chỉ huy trưởng trung đoàn kỵ binh thuộc Ủy ban đặc biệt, đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả
BLUMKIN	— Giám đốc Vụ Mật thuộc UBDB (A), đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả
ANDRÊEP	— Nhiếp ảnh thuộc Ủy ban đặc biệt, đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả
GIARÔP	
NGƯỜI LINH ĐỀ RIA MÊP	
NGƯỜI LINH MẶC CAPÔT	
NHÀ BẢO MỸ	
MIABẮC	— Đại sứ Đức
RIXLE	— Cố vấn Đại sứ quán Đức
MUYLE	— Tùy viên quán sự Đại sứ quán Đức

1. Tương đương với chức Chủ tịch Ủy ban thường vụ Quốc hội của ta ngày nay.
2. Cơ quan phụ trách công tác chống phản cách mạng.
3. Lúc đầu cách mạng gọi là Dân ủy, sau này đổi thành Bộ trưởng.
4. Viết tắt của Ủy ban đặc biệt toàn Nga.
5. Viết tắt của Xã hội cách mạng (ND).

PHẦN THỨ NHẤT

**Ngày mùng 5 tháng 7 năm 1918
12 giờ 20 phút**

Sân khấu Nhà hát lớn

Phía trước sân khấu là bàn Chủ tịch đoàn, phủ một tấm vải đỏ rất dày. Từ trên trần thả xuống một tấm vải đỏ rất lớn có hàng chữ «Đại hội lần thứ năm toàn Nga các xô viết công, nông, binh và kadắc». Đằng sau treo phong cảnh cảnh đầu vở Opéra «Épghêni Onêghin» — trang viên gia đình Larin.

Giờ nghỉ giải lao. Nhiều ủy viên Chủ tịch đoàn đã tản đi. Trên sân khấu một số đại biểu đi đi lại lại, ở sâu phía trong sân khấu Lênin Vladimia Ilich đang dạo bước. Người đang mải suy nghĩ cái gì. Thỉnh thoảng có người đưa thư từ lối. Lênin dừng lại, đọc, rồi cất vào túi. Có lúc Người tới sát hàng đèn chùm và chăm chú nhìn xuống phòng khán giả. Bên bàn Chủ tịch đoàn, Maria Xpiridônova ngồi trước một đồng giấy tờ. Đó là Ủy viên trung ương Đảng Xã hội cách mạng cánh tả. Từ trong phòng họp đưa ra tiếng ồn ào hỗn độn, tranh cãi ầm ĩ. Từ bên phải sân khấu, xuất hiện Ủy viên Trung ương Đảng cách mạng xã hội cánh tả Kamkốp và phó chủ tịch Ủy ban đặc biệt Laxix đang tranh cãi với nhau. Không để ý tới ai, họ đi thẳng từ phải sang trái.

KAMKÓP — Các người đi mà ôm, mà hôn hầu tước Miabắc. Hôn cái thằng giết người kiêu khiêu khích ấy đi ! Hãy thi hành mọi mệnh lệnh của nó !

LAXIX — Các anh thay chân bọn Xã hội cách mạng cánh hữu và bọn Mensêvich cừ đỷ. Vẫn cái giọng ấy ! Bây giờ thì lộ rõ vai trò thực sự của những người xã hội cách mạng cánh tả rồi.

KAMKÓP — Chúng tôi đâu chịu về hùa với những người bôn-sê-vich ! Các người phản bội cách mạng !

LAXIX — Các anh mà dám nói đến Cách mạng à ? Hồi Tháng Mười thì anh và Đảng của anh ở đâu ?

KAMKÓP — Chúng tôi ở trên các ụ chiến đấu.

LAXIX — Các anh nằm ngủ mơ thấy ụ chiến đấu thì có.

KAMKÓP — Nói láo ! Đồ nói láo !

LAXIX — Dù sao thì chúng tôi cũng không nhìn thấy các anh ở đấy.

KAMKÓP — Được, sau anh đừng có chối đã nói những lời ấy, đồng chí Laxix ạ !

Kamkóp tức giận vẫy tay rồi đi ra. Laxix đi xuống hồ dân nhạc. Lênin, Xpiridônôva và tất cả những người có mặt trên sân khấu im lặng đưa mắt nhìn theo họ rồi lại tiếp tục làm việc. Xveclốp và phóng viên Mỹ vào.

XVECLÓP — Nhà hát lớn mà ít chỗ quá... Ta làm việc ở đây vậy. Chứ đợi tìm được chỗ yên tĩnh thì hết giờ nghỉ giải lao mất.

NHÀ BÁO — Ở nước Nga các ông, cái gì cũng độc đáo. Cả đến trang trí cho phòng họp Nghị viện cũng độc đáo. Năm ngoái tôi nhìn thấy tấm phong cảnh trang trí này ở vở diễn « Epghêni Ô-nêghin ». Nói cho đúng thì từ ngày ấy cũng có thay đổi đôi chút.

XVECLÓP — Thưa ông phóng viên, tôi rất vui mừng thấy ông có nhận xét đó.

NHÀ BÁO — Đó là nghề nghiệp của tôi, thưa ông Xveclốp.

XVECLỐP — Thế là thời giờ dành cho ông có được khoảng mười phút. Tôi đã sẵn sàng trả lời những câu ông hỏi. Xin mời ông.

NHÀ BÁO — Câu hỏi thứ nhất. Ông chủ tịch Ban chấp hành có thể cho biết tóm tắt tình hình nước Cộng hòa xô viết được không ạ ?

XVECLỐP — Tóm tắt thì có thể được. Mời ông ghi. Tình hình trong nước và ngoài nước của chúng tôi chịu ảnh hưởng rất nhiều của hòa ước Bret. Theo những điều kiện của hòa ước thì nước Đức chiếm đóng một số vùng ngày trước vẫn thuộc lãnh thổ đế quốc Nga như Ukren, Exlandi, Lettôni, Lituan, và chúng tôi bắt buộc phải trả một khoản bồi thường khá lớn. Mà những điều đó ông đều biết cả rồi. Trong những điều kiện như thế luôn luôn có những kẻ khiêu khích chúng tôi hủy bỏ hòa ước Bret, tuyên chiến với nước Đức. Nhưng chúng tôi sẽ kiên quyết thi hành đúng các điều khoản của hòa ước, vì chúng tôi cho rằng chiến tranh với nước Đức đối với chúng tôi là không thể được, là nguy hiểm. Vì vậy, thưa ông phóng viên, mưu mô của những kẻ khiêu khích các loại, kể cả của chính phủ các ông, hòng đẩy nước chúng tôi vào chiến tranh đều vô ích, đều sẽ không kết quả gì.

NHÀ BÁO — Nhưng theo tôi nhận xét, qua cuộc tranh luận hôm nay thì ở các xô viết cũng có những lực lượng đòi hủy hòa ước và tuyên chiến với nước Đức chứ gì ? Ông có thể giải thích cho tôi hiệu lập trường của Đảng Xã hội cách mạng cánh tả được không ạ ?

XVECLỐP — Tôi không phải là đảng viên của Đảng đó và tôi không thể thay mặt họ tuyên bố gì được.

NHÀ BÁO — Xin cho hỏi một câu nữa.

XVECLỐP — Xin mời.

NHÀ BÁO — Kêu gọi tiến hành chiến tranh, những người Xã hội cách mạng cánh tả quả quyết rằng họ nói lên ý kiến của nhân dân Nga.

XVECLỐP — Nhân dân nào? Công nhân ư? Nông dân ư? Nhân dân nào? Những người Xã hội cách mạng cánh tả chạy theo ý kiến của giai cấp tư sản, điều đó thì đúng... Họ quan tâm đến tư tưởng của phú nông, mà phú nông bất mãn với chính quyền xô viết không phải vì Hòa ước Bret mà vì chính sách lương thực của chúng tôi, điều đó thì đúng! Họ bắt được những tiếng than phiền của lớp nông dân lạc hậu, lớp nông dân này thắc mắc vì số lượng vải được cấp phát, điều đó thì đúng! Nhưng chính trong những người nông dân ấy, tôi chưa nói tới giai cấp công nhân, cũng không ai muốn chiến tranh, mà đó là sự thật thật sự!

NHÀ BÁO — Ông Chủ tịch Ban chấp hành trung ương toàn Nga có thể làm ơn trả lời câu tôi hỏi sau đây. Thái độ ông ra sao đối với việc cựu thủ tướng Kêrenski tuyên bố rằng ông và Thủ tướng Lênin đã phản bội tư tưởng của chủ nghĩa cộng sản?

XVECLỐP — Không có thái độ gì.

Gôbunốp vào

GÔBUNỐP — Thưa Iakôp Mikhailôvich (1), xin lỗi, đồng chí có hứa sẽ chụp ảnh với các đảng viên khối Bôn-sê-vich. Các đồng chí ấy đã đến đủ và đang đợi đồng chí. Sắp hết giờ giải lao rồi.

XVECLỐP — Đồng chí Gôbunốp, đồng chí nói giúp là tôi sẽ ra ngay.

1. Tên và tên cha của Xveclốp. Ở Nga, khi gọi tên kèm với tên cha là tôn trọng (N.D).

GÔBUNỐP — Vâng, chúng tôi đợi đồng chí. (Ra).

NHÀ BÁO — Tôi muốn phỏng vấn bà Maria Xpiridônôva. Ông đánh giá bà ấy thế nào về mặt là lãnh tụ của Đảng Xã hội cách mạng cánh tả và về mặt con người nói chung?

XVECLỐP — Về mặt là lãnh tụ? Thì có thể dùng hoàn toàn thích hợp câu tôi vừa trả lời ông về Đảng của họ. Còn về mặt con người nói chung à? Tiếc rằng trong cuộc đấu tranh chính trị, người ta ít nghĩ tới chuyện đó... Đồng chí ấy, chắc chắn là một người chân thành và dũng cảm. Chắc ông đã biết, năm 1906 nữ đồng chí Xpiridônôva đã bắn vào tên tướng của Nga hoàng, mà tên này thì nổi tiếng là đã man trong việc đàn áp các cuộc khởi nghĩa của nông dân và nổi tiếng về những cương lĩnh Trần Den (1) của hắn. Bọn cảnh sát đã từng hành hạ ghê gớm đồng chí ấy. Rồi tù tội, nhà tù của Nga hoàng.

NHÀ BÁO — Chắc là ông cũng đã từng ngắm.

XVECLỐP — Mãi đến cách mạng tháng Hai đồng chí ấy mới được ra thoát.

NHÀ BÁO — Thế ông có cho rằng bà ấy có lý lịch như vậy tất có thể trở thành một lãnh tụ chân chính của quần chúng không?

XVECLỐP — Không, tôi không tin. Trở thành lãnh tụ chân chính mà chỉ có lý lịch tốt thì chưa đủ, còn cần một cái gì khác nữa kia. Có lý lịch tốt chưa đủ đảm bảo không sai lầm. Hoạt động hiện giờ của những người Xã hội cách mạng cánh tả là một thí dụ tốt nhất về vấn đề này.

Blumkin xuất hiện trên sân khấu

1. Một tổ chức hết sức phản động thời Nga hoàng (N.D).

NHÀ BÁO — Xin cảm ơn ông Xveclốp.

XVECLỐP — Không dám. Xin ông viết cho đúng sự thật, đó là cái chính mà người ta chờ đợi ở ông. Tôi nói câu đó vì tôi đã có ít nhiều kinh nghiệm tiếp xúc với báo chí nước ông. Chào ông. Chúc ông thành công.

NHÀ BÁO — Chào ông.

Xveclốp ra. Nhà báo ghi lại lời Xveclốp.

Xpiridônôva lại gần Blumkin.

XPIRIDÔNÔVA — Sau đây tôi sẽ phát biểu. Sau thì đến lượt Lenin. Nếu như trong lúc Lenin phát biểu, tôi xé tờ giấy thì đồng chí đi ngay tới khách sạn Quốc gia và ở đây đồng chí sẽ nhận một chiếc cặp đã chuẩn bị sẵn dành cho đồng chí.

BLUMKIN — Rõ.

XPIRIDÔNÔVA — Ngày mai, ba giờ chiều.

BLUMKIN — Rõ. Tôi sẽ đợi ở đây, bên rìa sân khấu (*Ra lối cánh gà*).

Nhà báo tới gần Xpiridônôva.

NHÀ BÁO (*đưa thẻ phóng viên*) — Thưa bà Xpiridônôva, chào bà, bà có thể nói cho độc giả chúng tôi biết lập trường của bà trong vấn đề chiến tranh và hòa bình không ạ?

XPIRIDÔNÔVA — Ông viết đi. Lập trường chúng tôi là phải tiến hành chiến tranh ngay với chủ nghĩa đế quốc Đức, chiến tranh ngay với những tên đao phủ của cách mạng: bọn Vinhem (1), bọn Miabắc và bọn bè lũ khốn nạn khác.

Nhà báo ghi. Bôn-Bruévits tới gần Lenin.

1. Vua Đức lúc đó (N.D.).

BÔN-BRUÊVITS — Thưa Vladimia Ilich, không khi trong Nhà hát cũng thẳng tới cao độ rồi. Chỗ nào bọn Xã hội cách mạng cũng gây sự với các đồng chí ta, họ không từ một thứ lời thô tục nào, cả đến những chữ bần thủ nữa. Các đồng chí ta không chịu nhìn được đâu, chỗ nào cũng chỉ định nổ ra xô xát.

LÊNIN — Đồng chí đến nói với Xpiridônova để chị ấy can thiệp với người của họ. -

Lênin ngồi xuống bậc, chuẩn bị bài phát biểu.
Bôn-Bruêvits đến gần Xpiridônova.

NHÀ BÁO (*ghi câu trả lời của Xpiridônova*) — « ... và mọi bề lũ khốn nạn khác ».

XPIRIDÔNÔVA — Tôi sắp phát biểu ý kiến bây giờ và ông sẽ thấy rõ lập trường chúng tôi.

NHÀ BÁO — Cảm ơn bà. Chào bà.

XPIRIDÔNÔVA — Chào ông.

Nhà báo ra

BÔN-BRUÊVITS (*tại gần Xpiridônova*) — Thưa Maria Alecxandrôpna, không khi tranh luận căng quá rồi. Nếu cứ thế này thì đến xảy ra xô xát mất. Đề nghị đồng chí nói với những người của đồng chí họ.

XPIRIDÔNÔVA — Biết làm sao được. Anh em đảng chúng tôi là những người cách mạng thực sự và tất nhiên là họ không kìm nổi những tình cảm của họ.

BÔN-BRUÊVITS — Tôi không tranh cãi với đồng chí về thế nào là biểu hiện của tình cách mạng thực sự, vì chưa phải lúc. Tôi chỉ yêu cầu đồng chí, với tư cách là ủy viên Trung ương có uy tín, hãy thi hành những biện pháp cần thiết để tránh khỏi xảy ra những quá trớn mà thôi.

XPIRIDÔNÔVA — Thôi được, tôi sẽ bảo họ.

Từ phía sân trong sân khấu, Xveclốp đi vào, theo sau là các đại biểu khối Bôn-sê-vich.

XVECLÔP — Các đồng chí, ta tiếp tục họp! Đề nghị ngồi vào chỗ!

Các ủy viên Đoàn chủ tịch, cả Bôn-sê-vich lẫn Xã hội cách mạng cánh tả đều ngồi vào bàn Chủ tịch đoàn.

— Các đồng chí, đề nghị tất cả ngồi vào chỗ... Đề nghị các đồng chí ngồi xuống... Ta bắt đầu... Các đồng chí ngồi vào chỗ... Ta tiếp tục chương trình làm việc của Đại hội xô viết lần thứ năm. Đến lượt đại biểu khối Xã hội cách mạng cánh tả, đồng chí Xpiridônôva phát biểu ý kiến.

Vỗ tay, Xpiridônôva tiến tới bục diễn giả.

XPIRIDÔNÔVA — Các đồng chí! Nhân danh đảng Xã hội cách mạng cánh tả, tôi muốn tuyên bố về điểm chủ yếu trong những bất đồng giữa đảng chúng tôi và những người Bôn-sê-vich. Những người Bôn-sê-vich khẳng khái giữ quan điểm hòa bình, họ bị mắc phải cái mồi « nghỉ lấy sức » của Lenin, họ ngoan ngoãn phục tùng tên đao phủ Miabac và tuyên chiến với chúng tôi về vấn đề đó. Được lắm! Đảng Xã hội cách mạng cánh tả đội tiên phong của quần chúng nông dân lao động, đội tiên phong của giai cấp vô sản, chúng tôi xin nghênh tiếp. Trước nhân dân Ukren anh em bị áp bức, chia sẻ, trước nhân dân Phần-lan, trước công nhân và nông dân, trước nhân dân lao động toàn thế giới đang chờ đợi chúng ta đấu tranh chứ không phải quý gối, chúng tôi sẽ nhận đương đầu với những người Bôn-sê-vich!

Tiếng vỗ tay ran lên ở chỗ khối Xã hội cách mạng cánh tả ngồi.

Các đồng chí! Chúng ta còn nhớ rõ số phận của chính phủ tư sản Ukren Rađa, họ cũng đã từng lấy lý xuất phát từ những khả năng thực tế để nằm ý, cũng như đồng chí Lênin ngày nay đối với chủ nghĩa đế quốc Đức. Cái chính phủ tư sản đó giờ ở đâu? Cũng như một quả chanh bị vắt hết nước, nó đã bị quăng vào thùng rác của lịch sử. Nhưng ngay trong Đại hội lần trước, khi phân tích hòa ước Bret, chúng ta cũng đã thấy rõ rằng số phận giống thế đang chờ đón chính phủ cộng sản nếu chính phủ này bị chủ nghĩa đế quốc Đức hoàn toàn chi phối.

Ồn ào trong phòng

Chỉ cần bọn Đức đưa tới hậu thư cho chúng ta đòi nộp ngay cho chúng ba tỷ hàng hóa là những người Bôn-sê-vich đồng ý ngay. Hôm nay như vậy còn ngày mai thì sao?

Ồn ào trong phòng

— Các đồng chí cần phải biết rằng ở đây, cùng với chúng tôi có một kẻ đang phản bội lợi ích của nước Nga và của Cách mạng, kẻ đó đang giúp quân thù cướp bóc Tổ quốc. Kẻ đó đem cả lòng tin và chân lý phục vụ đại sứ Đức Miabắc, kẻ đó đã biến thành tay sai thực sự của bọn đế quốc Đức. Kẻ đó đang ngồi ở bàn Chủ tịch đoàn và đang mỉm cười, nhưng đừng hòng mỉm cười mà đánh lừa chúng tôi, đồng chí Lênin ạ! (Giơ tay). Đây, chính đó là tay sai của chủ nghĩa đế quốc Đức!

Cả phòng họp vang lên tiếng gào thét giận dữ, tiếng vỗ tay, tiếng hoan hô, Lênin quay đầu về phía Xpiridonova cười vui vẻ, Người che tay lên mặt cười rũ rượi, rồi sau đó « vỗ tay » có hai ngón, khẽ giễu.

(*Điên cuồng*). — Đồ phản bội!

Tiếng thét trong phòng họp vọng tới:

«Đả đảo! Không biết nhục! Đứng!»

XVECLỐP (*lắc chuông*) — Các đồng chí trật tự!

Ồn ào la hét.

— Các đồng chí la hét nhiều quá làm tôi không nghe thấy gì cả. (*Lắc chuông*). Các đồng chí trật tự! Tôi yêu cầu tôn trọng Đại hội. Đồng chí Xpiridônôva thay mặt đảng Xã hội cách mạng cánh tả, đảng đã có người tham gia Ban chấp hành trung ương và các cơ quan xô viết khác, và ở đây, các đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả cũng vẫn cố gắng đoàn kết với chúng tôi cùng làm việc. Tôi nói vậy, vì cho tới những ngày gần đây vẫn chưa có vấn đề gì làm chúng ta xung đột với nhau. Nhưng tuy vậy lời phát biểu vừa rồi của đồng chí Xpiridônôva cũng đáng chú ý đặc biệt và có ý nghĩa quan trọng vì đồng chí ấy phát biểu là nhân danh cả một đảng. Tôi đề nghị các đồng chí đại biểu chú ý và trật tự. Xin mời diễn giả tiếp tục.

XPIRIDÔNÔVA (*điên cuồng*) — Vả, đặc biệt là chính tôi đây, tôi là người vừa thoát khỏi nhà tù của Nga hoàng đã lập tức tham gia với họ đấu tranh chống chế độ Nga hoàng, đặc biệt là tôi lúc này lại đứng đây phát biểu trước các đồng chí, lại thành một người phản đối dữ dội chống lại Đảng bôn-sê-vich. Chúng tôi, đảng Xã hội cách mạng cánh tả, nhận danh toàn thể nhân dân đòi: phải bỏ ngay cái dây thừng Bret-Litốp đang chẹt lấy cổ cách mạng Nga đi!

Tiếng vỗ tay của khối Xã hội cách mạng cánh tả vang lên. Cả phòng họp náo động, làm Xpiridônôva không nói được. Xveclốp rung chuông.

— Nếu vẫn tiếp tục chính sách đầu hàng nước Đức, chính sách phản bội lợi ích Tổ quốc, phản bội công nhân và nông dân đã bao lâu bị đè nén bóc lột thì tôi sẽ cầm (lấy trong xác ra khẩu braoninh (1) giờ cao lên) chính cái khẩu súng và trái bom đã đưa tôi ra bảo vệ Tổ quốc và Cách mạng...

TIẾNG NGƯỜI — Còn đồ!

Tiếng vỗ tay, tiếng thét giận dữ, Lênin không chú ý tới cơn điên cuồng của Xpiridônôva.

Người đang đọc gì đó, tay mân mê chùm tóc xua có lúc đã từng quăn, và cười chế nhạo cái gì đó. Thái độ đó làm Xpiridônôva càng giận dữ. Tiếng thét của bà ta càng điên cuồng hơn chúng tỏ một trạng thái gần như mất trí.

XPIRIDÔNÔVA — Các đồng chí! Chúng ta phải đánh nhau với nước Đức! Hòa ước phải xé bỏ! Đả đảo sự phản bội và đầu hàng của Lênin và những người bônscévich! U-ra! Các đồng chí!

Xpiridônôva về chỗ. Tiếng vỗ tay hoan hô, tiếng la ó giận dữ, tiếng thét, huyết sáo âm ỉ. Lênin nghiêng đầu về phía Xveclốp nói gì đó. Xveclốp đứng dậy.

XVECLỐP — Trước hết, tôi tha thiết yêu cầu giữ im lặng tại chỗ. Các đồng chí có trật tự cho không? Các đồng chí! Tôi hết sức tha thiết xin các đồng chí giữ trật tự trong các hàng ghế. Tôi tha thiết xin các đồng chí còn có chút tôn trọng bản thân và tôn trọng Đại hội, trước hết xin biểu lộ tình cảm, lòng căm giận, muốn biểu lộ gì cũng được, nhưng xin cố gắng từng người một thì mới hiểu được các đồng chí muốn gì và thứ hai là phát biểu cho ngắn, thứ ba là cố giữ

1. Súng ngắn (N.D.).

binh tĩnh khỏi cản trở công việc của Đại hội. Đến lượt Chủ tịch Hội đồng Dân ủy, đồng chí Lênin báo cáo.

Tiếng vỗ tay ran lên phía khối đại biểu Bôn-sê-vich. Lênin bước tới bục diễn giả, đứng bên cạnh bục, chăm chú nhìn cử tọa.

LÊNIN (hơi mỉm cười, chế giễu) — Các đồng chí, cho phép tôi, mặc dù bài phát biểu của diễn giả trước tôi có quá sời nổi, được trình bày với các đồng chí báo cáo của Hội đồng Dân ủy một cách nghiêm túc, được đề cập tới những vấn đề quan trọng có tính chất nguyên lý một cách xứng đáng, và không chạy theo cuộc tranh cãi mà diễn giả vừa rồi kêu gọi lên, và tất nhiên tôi cũng không thể hoàn toàn bỏ qua đề tài đó được.

Tiếng cười, tiếng vỗ tay

— Nhân tố chủ yếu quyết định tình hình của chúng ta là hòa ước Bret. Vì vậy tôi muốn dừng lại ở nhân tố này (*Đi đi lại lại trước rìa sân khấu*). Đã có lần tôi có dịp nói tới một lời kêu gọi mà giai cấp tư sản thế giới đã từng hô to và hiện nay đang hô: « Hãy cho chúng tôi một cơ thuận tiện để chúng tôi bóp chết các cậu nào, hỡi nước Cộng hòa xô viết! » Chính nhằm hưởng ứng lời kêu gọi đó mà diễn giả trước tôi đã đề nghị xé hòa ước để khiêu khích. Khiêu khích là một cơ để chúng bóp chết chúng ta, để chúng gây chiến tranh. Mà đánh nhau lúc này thì chúng ta không thể và không muốn. Điều này những ai đã từng tham gia chiến tranh, những ai đã thấy tận mắt chiến tranh, những ai không nói suông về chiến tranh đều thấy rất rõ. Chiến tranh là sự chết đối với chính quyền xô viết. Đúng, lúc

này nhân dân không muốn đánh nhau, không thể và cũng sẽ không đánh nhau dù cho có những người do bốc đồng, do bị những lời lẽ to tát kích động, có muốn đẩy nhân dân vào cuộc chiến tranh đi nữa. Những người đó dù có dùng những lời lẽ gì che giấu, thì thực chất vẫn lộ rõ.

Tiếng vỗ tay ran lên ở khu vực đại biểu Bôn-sê-vich

Chúng tôi cũng đều khó chịu, đều uất ức vì những điều khoản hết sức nặng nề của hòa ước Bret. Nhưng chúng tôi không dễ nổi uất ức chính đáng ấy lôi cuốn vào một chính sách sai lầm. Chúng ta đang ở một thời kỳ khó khăn nhất. Lúa mì không có. Các đồng chí đã biết vấn đề lương thực gây ra những khó khăn đến mức nào, rồi nổi kiệt quệ kinh khủng của chúng ta, và rồi luôn luôn phải nghe thấy tin tức về các cuộc nổi loạn của bọn tư sản chống lại chính quyền xô viết. Nước ta đang ở trong một vòng lửa. Bọn Tiệp nổi loạn, bọn Anh—Pháp ở miền Bắc, tướng Kraxnốp. Ấy thế mà trong tình hình này vẫn còn có những người đòi chúng ta phải tuyên chiến với Đức nữa. Đó phải chăng là những kẻ phiêu lưu, dựa vào tình cảm của những tầng lớp lạc hậu, không tiêu biểu cho lợi ích cơ bản của nhân dân? Các đồng chí Xã hội cách mạng cánh tả, tha hồ cho các đồng chí kêu gào, nhân dân sẽ chẳng theo các đồng chí đâu! Trừ những người bị các đồng chí lừa phỉnh bằng những lời lẽ nguy hiểm, thì không có ai đi theo các đồng chí đâu!

Một số đại biểu Xã hội cách mạng cánh tả tham gia Chủ tịch đoàn đứng dậy, giận dữ thét gì vào mặt Lênin rồi bỏ ra.

Tôi rất khô tâm phải nói những lời làm các đồng chí bức tức. Nhưng biết làm sao? Sự thật mất lòng. Nếu có những người muốn ra khỏi Đại hội thì xin mời.

Khởi Bôn-sê-vich, vỗ tay.

Tôi không lấy làm lạ chút nào, vì ở vào tình thế của họ lúc này, chỉ còn có một cách là gào thét, nổi điên, chửi rủa mà thôi... khi họ không còn lý lẽ gì nữa. Thể hiện lợi ích của giai cấp phú nông và tiểu tư sản, những người Xã hội cách mạng cảnh tả, những người đồng chí trước đây của chúng ta, đang nói với chúng ta rằng, đường đi giữa họ và chúng ta đã chia đôi ngã. Chúng tôi xin trả lời một cách quả quyết rằng, thế là tai hại cho các đồng chí vì như thế có nghĩa rằng các đồng chí tự tách mình ra khỏi chủ nghĩa xã hội.

Ồn ào vỗ tay.

Kêu gọi chấm dứt hòa bình và đẩy chúng ta vào chiến tranh, đó chính là chính sách của những người đã mất phương hướng, hoang mang, và để chúng minh tình trạng hoang mang đó, tôi xin đưa ra một câu làm ví dụ. Câu của một người mà tôi và bất cứ ai cũng tin rằng rất thành thực, câu của đồng chí Xpiridônôva. Trong bài phát biểu, đồng chí ấy có tuyên bố rằng bọn Đức gửi tới hậu thư cho chúng ta đòi nộp ba tỷ hàng hóa, đó là điều bịa đặt. Một đảng đã hỏng rồi, khi mà những lãnh tụ xuất sắc nhất của đảng ấy đã phải dùng đến các thủ đoạn bịa đặt dối trá. Các đồng chí, một đảng nào dẫn những lãnh tụ của nó sa ngã vào

đồng bùn lừa dối thì đảng ấy là một đảng đã chết rồi!

Tiếng vỗ tay, tiếng ồn ào, tiếng la hét. Xpiridonova xé tờ giấy—Blumkin ra.

Ngày 6 tháng 7 năm 1918

14 giờ 45 phút

*Đại sứ quán Đức ở Matxcova. Phòng tiếp khách.
Một chiếc bàn, vài ghế bành. Blumkin, cựu nhiếp
ảnh của Ủy ban đặc biệt, Andréep đứng đối diện
với tùy viên quân sự đại sứ quán Đức Muyle.*

MUYLE — Thưa các ông. Rất tiếc là đại sứ Đức, hầu tước Miabắc không tiếp khách được.

BLUMKIN — Chúng tôi ở Ủy ban đặc biệt tối cao toàn Nga.

MUYLE — Xin nhắc lại. Rất tiếc là đại sứ Đức, hầu tước Miabắc không tiếp khách được.

BLUMKIN — Chúng tôi cần gặp ngay ông đại sứ, hầu tước Miabắc, về công việc mà hầu tước có quan tâm. Đây là giấy ủy nhiệm giao cho chúng tôi toàn quyền tiến hành cuộc thương lượng này (Đưa giấy).

MUYLE (đọc) — « Giấy ủy nhiệm. Ủy ban đặc biệt tối cao toàn Nga ủy nhiệm đồng chí lakốp Blumkin là cán bộ của Ủy ban và đồng chí Nikôlai Andréep, đại diện Tòa án cách mạng tới gặp ông đại sứ Đức tại nước Cộng hòa Nga thảo luận về vấn đề có liên quan trực tiếp đến ông đại sứ. Chủ tịch Ủy ban đặc biệt tối cao toàn Nga. Derginxki, bi thư... ».

BLUMKIN — Xênôphôntốp. Tôi hy vọng ông có biết tên đồng chí Derginxki?

MUYLE — Có chứ! Tất nhiên! Thôi được, tôi sẽ vào báo cáo... (Ra)

Blumkin và Andréep nhìn chung quanh

RIXLE (vào cùng với Muyle) — Xin mời các ông ngồi. Tôi là cố vấn thứ nhất đại sứ quán, bác sĩ Rixle, còn đây là tùy viên quân sự đại sứ quán, ông Muyle.

BLUMKIN — Tôi là giám đốc Vụ Mật thuộc Ủy ban đặc biệt tối cao toàn Nga Blumkin, còn đây là đại diện Tòa án Cách mạng Andréep. Chúng tôi cần gặp ông đại sứ ngay để trao đổi về việc riêng của đại sứ.

RIXLE — Tôi được ủy nhiệm thay mặt cả trong những chuyện bí mật.

BLUMKIN (cương quyết) — Không được. Chúng tôi chỉ nói chuyện nếu được gặp ông đại sứ, hầu tước Miabắc mà thôi. Đó là việc cháu của hầu tước tên là Rôbe Miabắc, bị Ủy ban đặc biệt giữ vì tội làm gián điệp. Đề nghị ông báo cáo lại với hầu tước ngay cho.

RIXLE (với Muyle, bằng tiếng Đức) — Sao họ nhất quyết thế nhỉ?

MUYLE (bằng tiếng Đức) — Vì vậy tôi mới phải làm phiền ngài.

RIXLE — Thế nếu có giấy ủy nhiệm viết tay của hầu tước Miabắc, ủy quyền tôi thảo luận có được không?

BLUMKIN — Không, không được.

RIXLE — Không được à. Thôi thế tôi xin báo cáo lại. Các ông chờ cho một phút... (Ra)

Blumkin và Andréep ngồi im lặng ở ghế bành. Thời gian trôi rất chậm và nặng nề. Hầu tước Miabắc vào cùng với Rixle. Mọi người đứng dậy.

MIABẮC (*lạnh nhạt*) — Chào các ông, có việc gì vậy?

BLUMKIN (*lấy trong cặp ra một tập tài liệu*) — Việc thành viên trong gia đình ông, hầu tước Rôbe Miabắc, cháu ông.

MIABẮC — Tôi không dính dáng gì tới ông ấy cả.

BLUMKIN (*cương quyết*) — Nhưng chúng tôi lại có những tài liệu chứng minh khác và bản thân phạm nhân cũng đã thú nhận, anh ta thuộc dòng họ ông nhưng ở nước Hung. Phạm nhân bị truy tố tội làm gián điệp. Tổng lãnh sự quán Đan Mạch đã có can thiệp cho anh ta. Xin mời ông đọc qua tài liệu.

MIABẮC — Mời các ông ngồi xuống. (*Xem tài liệu, đưa cho Rixle*) Chữ ký của Hăcxhaodon.

BLUMKIN — Như ông đã biết, vấn đề hiện nay rất gay gắt. Sắp có phiên tòa xử của Tòa án cách mạng.

RIXLE (*bằng tiếng Đức*) — Không thể nói chuyện được với họ.

MIABẮC (*bằng tiếng Đức*) — Thế ý kiến ngài thế nào?

RIXLE — Tôi nghĩ, chúng tôi có thể trả lời vấn đề này qua ông dân ủy Bộ Ngoại giao Tsitsêrin.

MIABẮC (*bằng tiếng Đức*) — Ý kiến rất hay! (*Bằng tiếng Nga*) Tôi cũng nghĩ vậy (*Đứng dậy tỏ ý xong việc*).

ANDRÊEP (*với Miabắc*) — Hay ông đại sứ muốn biết Tòa án cách mạng sẽ xử trí thế nào về vụ án hầu tước Rôbe Miabắc.

MIABẮC — Vâng, nhất định rồi, tôi muốn biết.

BLUMKIN — Tôi sẽ trình bày ông rõ...

Blumkin thờ tay vào cặp, lấy súng ngắn bắn vào Miabắc, sau đó bắn cả Rixle và Muyle, nhưng vì hồi hộp nên bắn trượt. Rixle và Muyle ngã xuống theo bản năng rồi bò vào gầm bàn. Còn Miabắc thì lao ra cửa. Tay ôm gáy, Miabắc chạy ra khỏi phòng tiếp khách. Blumkin đuổi theo, vừa chạy vừa lấy bom

trong cặp ra. Đứng ở cửa, Blumkin quăng bom vào chân Miabắc. Một tiếng nổ dữ dội hất hẳn ra khỏi cửa. Kính vỡ loảng xoảng. Andrêep và Blumkin trốn mất. Tiếng la hét, tiếng súng nổ.

MUYLE — Ec moxtor! Ec moxtor! (1)

15 giờ 05 phút

Phòng làm việc của Lênin ở Kremli. Lênin đứng quay lưng lại chúng ta, trước tấm bản đồ quân sự. Trên bản đồ — đường hỏa tuyến: một vòng tròn ép chặt lấy Matxcova. Bôn-Bruêvits chạy vào, xúc động.

BÔN-BRUÊVITS — Vladimia Ilich! Miabắc bị bom giết chết. Tsitsêrin vừa báo tin. Đồng chí ấy sắp tới đây. Ngoài ra không có tin gì thêm. Hung thủ đã trốn mất.

LÊNIN — Bạch vệ ư? Hay bọn vô chính phủ?

BÔN-BRUÊVITS — Hiện chưa có tin tức gì thêm.

LÊNIN (*im lặng một chút*) — Chúng dùng mọi sự thật lẫn sự giả cổ đẩy chúng ta vào chiến tranh. (*Nhắc ống điện thoại*). Cho tôi gặp Derginxki, Phêlix Êtmundôvich, đồng chí đã biết tin Miabắc bị ám sát chưa? Hung thủ trốn mất rồi. Thế đấy! Đề nghị đồng chí điều tra gấp vụ này. Làm gấp. Được cứ gọi điện cho tôi. Tôi ở nhà (*Đặt ống nói xuống*). Vladimia Êdmiriêvich, đề nghị đồng chí đến ngay đại sứ quán thí hành mọi biện pháp cần thiết, bảo vệ sứ quán Đức tránh mọi thứ, không hay có thể xảy ra và báo mọi tin tức bằng điện thoại về cho tôi.

BÔN-BRUÊVITS — Rõ.

Lênin vẫn đứng, viết nhanh một bức điện.

1. Kẻ giết người (tiếng Đức).

(Lại gần điện thoại, nhắc ông nói) — Đồng chí Quản trị trưởng điện Kremli! Đồng chí Mantốp. Tôi là Bôn-Bruêvits! Báo động giới nghiêm ngay trong khu vực Kremli. Cho trung đội xạ thủ lên xe ô tô và xếp hàng ngay trước trụ sở Ban quản trị điện Kremli. Họ sẽ đi với tôi. Tăng thêm lực lượng canh phòng các cổng thành (1) kiểm tra lại tất cả những lực lượng canh phòng trong khu vực trụ sở Hội đồng Dân ủy và riêng đồng chí phải túc trực trong thành, không được đi đâu.

LÊNIN *(gọi điện thoại)* — Cho mời tốc ký viên.

BÔN-BRUEVITS — Miabắc bị giết! *(Đặt ống nói xuống rồi đi ra)*.

LÊNIN — Đề nghị ghi: «Gửi các Ban chấp hành các khu đảng bộ, các xô viết đại biểu khu, các bộ tham mưu Hồng quân. Khoảng ba giờ chiều, ở đại sứ quán Đức, Miabắc bị bom giết chết. Đó rõ ràng là do bàn tay của bọn bảo hoàng hoặc bọn khiêu khích nào, nhằm đẩy nước Nga vào chiến tranh phục vụ cho lợi ích của bọn tư bản Anh-Pháp, cả bọn Tiệp bị mua chuộc. Tổng động viên...» Sao? Gì? Xin lỗi. Đồng chí ghi xong chưa? *(Đọc chậm hơn)*. Tổng động viên mọi lực lượng, tổ chức ngay cuộc lùng bắt bọn hung thủ.

Xveclốp vào, ngồi xuống cạnh bàn.

«Ngăn lại mọi xe ô tô và giữ lại cho đến khi kiểm tra xong. Chủ tịch Hội đồng Dân ủy—Ulianốp Lênin». Đúng, gửi đi gấp. Cẩn ơn *(Nhắc máy điện thoại liên lạc trong cơ quan)*. Đồng chí Tsitsêrin chưa

1. Kremli là một cái thành cổ có các cổng ra ngoài (ND).

tới à? Được... Nikôlai Pêtrôvich, đồng chí ấy đến thì báo ngay cho tôi biết.

XVECLÔP (*nhếch mép cười*) — Có vẻ Hội đồng Dân ủy lại sắp trở thành Ủy ban cách mạng rồi...

Tiếng chuông điện thoại gay gắt.

LÊNIN — Tôi nghe đây. (*Với Xveclốp*) Derginxki. Xã hội cách mạng cánh tả à? Cụ thể hơn là ai? (*Với Xveclốp*) Theo số biển xe thì họ là bọn Xã hội cách mạng cánh tả... (*Nói vào máy*) Tự động hay có lệnh của Trung ương họ? Điều đó quan trọng hết sức đây. (*Với Xveclốp*) Derginxki chưa biết. (*Nói vào máy*) Rô. Chúng đưa trình cả giấy ủy nhiệm kia à? Tôi đợi ở đây. Tôi ở nhà (*Đặt ống nói xuống*). Bọn Xã hội cánh tả. Thế Tsitsêrin đâu?

XVECLÔP — Dù không có lệnh của Trung ương họ, mà có vẻ như thế, thì việc này cũng là kết quả của cái cơn rồ dại mà họ gây ra ở Đại hội.

LÊNIN — Đây đúng là một sự ngã nghiêng to lớn của tiểu tư sản. Đó chính là cái tình trạng mà Engchen xưa đã từng gọi là: «Tiền tiểu tư sản bị lấp hàm thiếc...»

XVECLÔP — «Dor rabia! hevorden klainebyrgo».

LÊNIN — Klainoburgô... Đúng, đây không còn là sự bất hòa giữa bôn-sê-vich và Xã hội cách mạng cánh tả mà là một sự chia rẽ hoàn toàn.

Chuông điện thoại reo

(*Nhấc ống nói*)— Đến rồi à! Tốt lắm!

XVECLÔP — Tsitsêrin à?

LÊNIN — Tsitsêrin.

Tsitsêrin vào

TSITSÈRIN — Vladimia Ilich, đó đúng là một hành động khiêu khích!

LÊNIN — Một hành động khiêu khích tính toán rất tỉ mỉ, rất tinh vi! Một mặt chúng giết một nhân vật mà quần chúng nhân dân rất biết tên. Mặt khác, chúng cố chứng tỏ cho nước Đức thấy việc này chúng ta có nhúng tay vào, bọn hung thủ hành động với tư cách là đại biểu cho cơ quan xô viết, có giấy ủy nhiệm của chính quyền xô viết trong tay... Gheorghii Vaxiliêvich ạ, bây giờ cần, bằng bất cứ cách nào, tác động tới tinh thần báo cáo của sứ quán Đức gửi về Beclin. Họ có thừa đủ cơ sở để tuyên chiến.

TSITSÈRIN — Đặc biệt đáng chú ý là Miabác luôn báo cáo về nước là chúng ta yếu.

LÊNIN — Đúng. Chỉ cần một cái hích nhẹ là chúng ta - đủ nguy.

TSITSÈRIN — Tôi sẽ gặp Rixe.

LÊNIN — Sau đó lập tức điện cho sứ quán ta ở Beclin, bảo lôphê đến xin lỗi và chia buồn ngay với Bộ Ngoại giao chúng, và tuyên bố rằng chính phủ ta không dính dáng gì tới vụ này, rằng chúng ta đang thi hành mọi biện pháp để điều tra vụ án đáng giận này, rằng thủ phạm sẽ bị khám phá và sẽ bị đưa ra Tòa án. Cần làm mọi việc để bọn Đức khỏi lợi dụng cái vụ khiêu khích này.

XVECLÔP — Nếu chúng muốn thì chúng sẽ lợi dụng ngay. Chúng ở gần Matxcova quá rồi.

LÊNIN — Đúng, nhưng dù sao...

Hai máy điện thoại cùng réo chuông một lúc.
Lênin và Xveclốp nhắc ống cùng nói.

XVÉCLÔP — Tôi nghe đây! Xveclôp...

LÊNIN — Vâng... tôi đây... Cho tôi gặp Muralôp...

XVÉCLÔP — Không. Lúc này là giờ nghỉ giải lao của Đại hội...

LÊNIN — Được... Nhất định rồi. Đồng chí nói với Pôt-vôixki.

XVÉCLÔP — Vâng, vâng, tôi đồng ý.

LÊNIN — Tôi kịch liệt phản đối. *(Đặt máy xuống)*.

XVÉCLÔP — Tôi sẽ tới hơi chậm một chút. *(Đặt máy xuống)*.

TSITSÉRIN — Vladimira Ilich, ta phải tới Đại sứ quán chia buồn.

LÊNIN — Đồng chí đi đi, Gheorghi Vaxiliêvich.

TSITSÉRIN — Không, thưa Vladimira Ilich, đồng chí phải đi. Cả Iakôp Mikhailôvich và tôi.

LÊNIN *(khò số)* — Thế tôi phải nói à?

TSITSÉRIN — Vâng. Việc đồng chí đến và tuyên bố sẽ tác động tới tinh thần bản báo cáo của chúng gửi về Beclin. Lúc này tất cả vấn đề là ở đó.

LÊNIN *(Im lặng một chút)* — Tôi đã nghĩ cần nói những gì, thế mà giờ lại lẫn lộn cả. Định nói «mittaïdo» lấy làm tiếc, nhưng lại cần nói «bâylandơ» nghĩa là đau đớn... Trong những trường hợp như thế này, người ta còn nói thế nào nữa nhỉ?

TSITSÉRIN — Cần tuyên bố rằng mình hoàn toàn không tham dự gì vào vụ này và hứa bảo đảm sẽ điều tra thật nghiêm khắc. Ta sẽ làm một bản tuyên bố của chính phủ trên giấy có tiêu đề của Hội đồng Dân ủy.

Ngừng.

Lênin kéo ngăn bàn, lấy ra một khẩu braoninh, kiểm tra xem có đạn chưa, cất vào túi.

LÊNIN — Thật đáng ghét phải tự hạ mình xuống, nhất là cái lần tự hạ này. Nhưng lần sau thì kẻ nào bắn, kẻ đó phải đi mà xin lỗi. Đi thôi!

15 giờ 35 phút

*Đại sứ quán Đức — Phòng tiếp khách.
Bôn-Bruêvits vào. Muyle ra tiếp.*

BÔN-BRUÊVITS — Tôi là chánh văn phòng Hội đồng Dân ủy Bôn-Bruêvits.

MUYLE — Đại sứ đã mất rồi! Ngài đã bị giết! Có hai người đến... Hầu tước rất tốt, ai ngài cũng tiếp... Ngài ra gặp họ, họ nói chuyện, mọi sự đều rất thân ái và đúng đắn... Bỗng nhiên họ bắn luôn... Rồi thì quăng bom...

BÔN-BRUÊVITS — Ở đại sứ quán, bộ phận canh gác sáng nay là của các ông chứ!

MUYLE — Vàng, vàng, của chúng tôi... Toàn người chúng tôi cả... Thật không ai ngờ.

BÔN-BRUÊVITS — Các nhân viên các ông đều biết cả chứ?

MUYLE — Vàng, toàn người của chúng tôi cả...

BÔN-BRUÊVITS — Nhân viên của chúng tôi không có ở đây lúc đó chứ?

MUYLE — Không. Không có...

BÔN-BRUÊVITS — Cảm ơn... (*sang phòng nơi Miabắc bị giết*).

Derginxki vào, không để ý lời ai, xem xét kỹ gian phòng, lại gần chiếc cặp Blumkin để lại, xem xét bên trong, lấy trong đó ra một quả bom, một khẩu súng ngắn, giấy tờ. Xếp lại như cũ, giao cho cán bộ Ủy ban đặc biệt Khruxtalep vừa vào lúc đó. Rixle chạy vào tay chia một tờ giấy.

RIXLE (*hét*) — Ông nói sao đây, ông Derginxki? Chữ ký của ông đây! Chính phủ các ông phải chịu trách nhiệm về vụ này.

DERGINXKI (*lăn tờ giấy ủy nhiệm của Blumkin, nhìn*) — Chữ ký của tôi và của Xenôphontốp đều là giả mạo.
(*Cắt tờ giấy vào túi*).

BÔN-BRUEVITS (*vào*) — Thưa ông Rixle. Có Chủ tịch Hội đồng Dân ủy Ulianốp Lênin, Chủ tịch ban chấp hành xô viết toàn Nga Xveclốp và Dân ủy Bộ Ngoại giao Tsitsêrin đến.

RIXLE — Cảm ơn ông đã báo tin. Ta đi thôi, Muyle.

Họ ra.

DERGINXKI (*ngồi xuống ghế bành*) — Thế này là thế nào nhỉ?

BÔN-BRUEVITS — Sao?

DERGINXKI — Tôi gọi điện về cơ quan mà chẳng thấy ai trả lời. Gọi Alexandrôvich, cũng không thấy. Chẳng có ai hết... Tất cả đều nào động, và tất cả đều là Xã hội cách mạng cánh tả... (*Đưa giấy ủy nhiệm cho Bôn-Bruevits*).

BÔN-BRUEVITS — Chữ ký của đồng chí à?

DERGINXKI — Giả mạo.

BÔN-BRUEVITS — À...

DERGINXKI — Blumkin, đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả, nhưng tôi vẫn cứ cho rằng hành động là tự ý, tôi không sao nghi ngờ cả Đảng của họ được... Không cổ lý.

BÔN-BRUEVITS — Ở Đại hội họ làm hăng lắm kia mà...

Đoàn đại biểu Chính phủ xô viết vào, có Lênin, Xveclốp, Tsitsêrin

DERGINXKI (với Lénin) — Hung thủ là đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả, cán bộ Ủy ban đặc biệt Iakốp Blumkin. Hắn tới đây đem theo giấy ủy nhiệm này.
(Đưa giấy)

LÊNIN (đọc) — Rồi... (với Tsitsérin) Tất nhiên họ sẽ báo cho Beclin biết là chúng ta có những tay vào vụ này. Giấy ủy nhiệm có chữ ký của Derginxki...

DERGINXKI (tức giận) — Đó là chữ ký giả...

LÊNIN (câu mày) — Thẻ con dấu của Ủy ban Đặc biệt sao lại có ở đây?

Derginxki vẩy tay không trả lời.

Bồ tri tỉnh vì lắm. Họ không cử người phát pho đi làm hành động này đâu.

Bêlenki chạy vào.

BÊLENKI — Phêlix Eimundôvich, Blumkin hiện náu ở đơn vị Pôpốp! Nhưng đơn vị và cá bản thân Pôpốp không chịu thi hành mệnh lệnh của đồng chí!

DERGINXKI — Sao?

BÊLENKI — Tôi vừa ở đó về. Suýt nữa chúng bắt cả tôi.

DERGINXKI — Bộ đội của Ủy ban Đặc biệt mà không chịu phục tùng à? Vô lý! Tôi sẽ tới đó ngay, xem sao lại thế! Đồng chí cứ tiếp tục.

BÔN-BRUEVITS — Đồng chí không được đến đây, sẽ chỉ tự đưa đầu ra chịu đòn thôi.

XVÊCLÔP — Tôi thì lại cho rằng Phêlix đến đó là khắc đầu vào đấy ngay.

BÊLENKI — Tất cả đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả làm việc ở Ủy ban Đặc biệt đều bỏ đi khỏi cơ quan cả rồi. Alecxandrôvich đem đi cả quỹ, gần một trăm năm mươi ngàn đồng.

LÊNIN — Alecxandrôvich à?

DERGINXKI — Phụ tá của tôi.

LÊNIN — Đúng, các đồng chí ạ, việc giết Miabắc mới là bước thứ nhất. Họ có cả một kế hoạch hành động. Phêlix Êtmundêvich, có lẽ đồng chí Bôn-Bruêvits nói đúng, đồng chí không nên tới đó. Nên cứ đơn vị xạ thủ đến thì hơn.

DERGINXKI (*nóng nảy*) — Tôi chịu trách nhiệm trước Chính phủ và Đảng về Ủy ban đặc biệt, và tôi không thể để cho...

LÊNIN — Đồng chí thử nghĩ xem, còn thì tùy!

DERGINXKI — Tôi đi! (*Bước đi*).

LÊNIN — Phêlix Êtmundôvich, đồng chí cần thận đấy.

DERGINXKI (*với anh em Ủy ban Đặc biệt*) — Ta đi thôi, các đồng chí!

Họ ra. Đại diện nước Đức Rixe và Muyle vào. Họ hơi nghiêng đầu chào nhau. Không khí im lặng nặng nề.

TSITSÊRIN (*bằng tiếng Đức*) — Lời tuyên bố của Chính phủ sẽ do Chủ tịch Hội đồng Dân ủy Ulianốp Lênin đọc (*Đưa cặp cho Lênin*).

LÊNIN (*không mở cặp, rất đau khổ phải hạ mình, giọng hơi khàn như mỗi khi Người xúc động quá, bằng tiếng Đức*) — Hội đồng Ủy viên nhân dân tổ nổi tức giận của mình và gửi lời xin lỗi về việc xảy ra trong nội địa Đại sứ quán, việc mà Hội đồng Dân ủy rất tiếc đã không thể giúp gì được Chính phủ Đức. Hội đồng Dân ủy và Ban chấp hành xô viết toàn Nga tỏ lòng đau đớn sâu sắc trước cái chết bi thương của đại sứ Đức, hầu tước Miabắc. Vụ này sẽ được điều tra ngay và thủ phạm sẽ bị trừng trị thích đáng.

Tsitsêrin đỡ chiếc cặp ở tay Lênin và trao cho Rixe.

RIXLE (bằng tiếng Đức) — Tôi sẽ chuyển ngay lời tuyên bố của ông cho Chính phủ nước tôi. Dịch đi, Muyle.

MUYLE — Tôi sẽ chuyển ngay lời tuyên bố.

XVECLÔP (ngắt lời Muyle, bằng tiếng Đức) — Cảm ơn, ông Rixle. Chúng tôi rất hiểu ông.

Những người Đức ra lối tay trái còn Đoàn đại biểu Chính phủ xô viết ra lối tay phải.

16 giờ 20 phút

Biệt thự ngày trước của Xava Môrôdốp ở Ngõ Ba Ngõi (Trốcviachichen). Đây là trụ sở bộ tham mưu của Pốpốp, chỉ huy trưởng Trung đoàn kỵ binh thuộc Ủy ban đặc biệt. Gian phòng chính của tòa nhà. Các thủy thủ và binh lính ngồi. Derginxki vào cùng với Bélenki và Khruxtalep.

THỦY THỦ (hoảng hốt) — Derginxki!

Các thủy thủ và binh lính bật đứng dậy.

DERGINXKI — Blumkin đâu?

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPÔT — Tôi không biết!

PÔPÔP (ở cửa đối diện bước ra) — Trung đội Một! Trung đội Hai! Nghe lệnh của tôi! (Nhìn thấy Derginxki, ngừng bật).

DERGINXKI — Đồng chí Pốpốp, Blumkin đâu?

PÔPÔP — Đã lên xe ngựa đi rồi, tôi không rõ đi đâu...

DERGINXKI — Ai nhìn thấy hắn đi?

PÔPÔP — Tôi không biết.

DERGINXKI — Tôi yêu cầu đồng chí lấy danh dự người cách mạng mà cam đoan Blumkin không có ở đây...

PÓPÓP (*nổi khùng*) — Tôi lấy danh dự người cách mạng mà cam đoan với đồng chí rằng tôi không biết anh ta có ở đây hay không. Tôi không biết, tôi không biết...

DERGINXKI — Tôi hạ lệnh bắt anh! Đồng chí Khruxtalep, đồng chí ở lại đây giữ Pópóp.

Khruxtalep tước vũ khí Pópóp. Hai ủy viên Trung ương Đảng Xã hội cách mạng cánh tả Karêlin và Prôsian vào.

Blumkin đâu?

KARÊLIN — Đồng chí đừng tìm Blumkin vô ích. Đồng chí ấy giết Miabắc là theo nghị quyết của Trung ương Đảng chúng tôi, và chúng tôi sẽ không nộp đồng chí ấy đâu!

DERGINXKI (*cương quyết*) — Nhân danh Ủy ban đặc biệt tối cao, tôi tuyên bố các người là kẻ thù của cách mạng và hạ lệnh bắt cả hai. Ra lệnh các người theo tôi ra xe.

Karêlin và Prôsian đưa mắt nhìn nhau và nhìn Pópóp. Nếu Pópóp cản trở tôi, tôi sẽ bắn vỡ óc anh ta ngay.

Ngừng. Tất cả im lặng.

PRÔSIAN (*túng tưng*) — Được, chúng tôi tuân lệnh, nhưng trước hết chúng tôi báo cho Ban chấp hành Trung ương của chúng tôi đã.

Karêlin, Prôsian chạy ra ngoài cửa. Derginxki đi theo họ thì bị thủy thủ Giarốp chặn lại.

DERGINXKI — Cho tôi đi!

GIARÓP — Tôi không được lệnh!

DERGINXKI (*với binh lính và thủy thủ*) — Các đồng chí! Có chuyện gì thế? Các đồng chí phải phục tùng ai? Tôi yêu cầu các đồng chí giúp tôi tước vũ khí bọn

phần bội này. Chúng đang âm mưu bắn lên vào sau lưng cách mạng.

NGƯỜI LÍNH CÓ RIA MÈP — Chúng tôi không làm được vì chúng tôi đã nhận được lệnh.

DERGINXKI — Lệnh của ai?

Xablin, Tsêrêpanốp, Prôsiap, Karêlin và Kamkóp vào.

XABLIN — Đồng chí Derginxki, nhân danh Ban chấp hành Trung ương đảng chúng tôi, tôi tuyên bố đồng chí đã bị bắt! Hạ vũ khí xuống.

DERGINXKI (*Không thêm chú ý tới Xablin, vẫn tiếp tục nói với binh lính và thủy thủ*) — Các đồng chí, chẳng lẽ các đồng chí lại để cho một kẻ nào đó dám tước vũ khí tôi, chủ tịch Ủy ban Đặc biệt, cấp trên của các đồng chí ư?!

XABLIN — Thôi đừng tuyên truyền nữa. Anh không còn ở Ủy ban Đặc biệt nữa rồi.

DERGINXKI — Các đồng chí nên hiểu, bắt tôi tức là chống lại chính quyền xô viết. Các đồng chí phục vụ ai? Phục vụ tư bản và chủ nhà băng à?

Một số thủy thủ do Giarốp và Xablin cầm đầu xô tôi giữ và tước vũ khí Derginxki.

Các người là kẻ phản bội.

XABLIN (*thân nhiên*) — Phêlích Elmundôvich, ông đứng trước một sự việc đã rồi! Hòa ước Bret đã bị hủy, chiến tranh với Đức không thể tránh được nữa! Chúng tôi sẽ đình chỉ việc trả bồi thường! Ách cướp bóc mà các người chịu theo, giờ cũng kết thúc rồi! Trung đoàn xạ thủ thứ nhất đi theo chúng tôi rồi! Toàn thể công nhân và hồng quân Matxeova cũng đã đi với chúng tôi!

DERGINXKI — Nói láo!

XABLIN — Các đơn vị thủy thủ đều theo chúng tôi, và trong khi còn chưa muộn, anh hãy sang phe chúng tôi đi !

DERGINXKI (với Pópóp) — Đưa tôi khẩu súng, tôi sẽ bắn vỡ óc anh như bắn một kẻ phản bội !

PÓPÓP — Xưa nay tôi vẫn tuân lệnh anh, nhưng bây giờ tôi hành động theo mệnh lệnh của Trung ương Đảng tôi !

DERGINXKI — Kẻ phản bội !

Kruxlalep ra không ai biết.

TSÈRÊPANÓP — Không sao, Phêlix Etmundôvich, các anh đã có những ngày Tháng Mười, còn chúng tôi lại sắp có những ngày tháng Bảy.

DERGINXKI — Toàn bộ cuộc nổi loạn này sẽ bị dẹp tan trong vòng một ngày một đêm !

Đáp lại, chúng cười hồ hồ lạ kỳ. Xpiridônôva vào cùng với Gôlubốpski. Bà nhìn, đánh giá tình hình.

KARÊLIN — Phêlix Etmundôvich, chúng tôi giữ anh ở lại đơn vị chúng tôi làm con tin thế cho Xpiridônôva, vì đồng chí ấy sẽ đến Nhà hát lớn dự Đại hội cùng với đồng chí Gôlubốpski.

DERGINXKI — Nếu vậy thì các người nên bắn ta trước đi. Vì nếu Xpiridônôva bị bắt thì ta sẽ là người đầu tiên yêu cầu không được thả hẳn ra.

PÓPÓP — Nếu Maria (1) làm sao, tôi sẽ tiêu diệt mọi nửa thành Kremli, một nửa tỉnh Lubanka, phá sập một nửa Nhà hát lớn !

Derginxki cười.

1. Tên của Xpiridônôva (N.D).

Dẫn tù đi.

Derginxki và Bêlenki bị số thủy thủ dẫn đi. Những thủy thủ và binh lính còn lại sống người, đám lính nhao nhao lên.

NGƯỜI LÍNH CÓ RIA MÈP — Maria Alecxandrôpna. thế là thế nào nhỉ? Thành ra chính chúng tôi lại bắt đồng chí Derginxki à?

XPIRIDÔNÔVA — Các đồng chí! Việc bắt Derginxki chỉ là một biện pháp nhằm tự vệ. Mới vừa rồi hân định bắt các đồng chí của chúng ta, ủy viên Trung ương Đảng ta là Karêlin và Prôsian, và tôi tin rằng một trong hai đồng chí đó sẽ bị giết để chuộc lại vụ Miabắc. Các đồng chí đều hiểu, vì để cứu các đồng chí chúng ta, chúng ta không còn cách nào khác là tạm giữ Derginxki lại.

Binh lính và thủy thủ im lặng.

Các đồng chí, tôi hoàn toàn tin rằng các đồng chí đã thấy rõ, việc giết bọn tay sai của chủ nghĩa đế quốc Đức đang làm tổ giữa lòng nước Nga, là một nhiệm vụ thiêng liêng của bất cứ một người cách mạng nào. Cương lĩnh và đường lối của đảng ta rõ ràng và thẳng tắp! Từ chối mọi thứ nhân nhượng và mọi sự bắt tay với bất cứ chủ nghĩa đế quốc nào! Tiến hành cuộc đấu tranh giai cấp của nhân dân lao động chống mọi kẻ thù giai cấp: địa chủ và tư bản! Tiến hành khởi nghĩa và chiến tranh cách mạng chống giai cấp tư sản thế giới! Tiến tới chiến thắng chiến tranh, tiến tới thắng lợi của chủ nghĩa xã hội! U-ra, các đồng chí!

BINH LÍNH VÀ THỦY THỦ — U-ra!

XPIRIDÔNÔVA — Tôi rất vui mừng thấy chúng ta hiểu nhau một cách dễ dàng và nhanh chóng. Đồng chí Pốpốp, đề nghị đồng chí bắt đầu làm nhiệm vụ quân sự cách mạng của đồng chí.

PÔPÔP — Rồi! Trung đội một và hai, theo tôi!

Bình lính và thủy thủ ra. Trong phòng còn lại có các lãnh tụ của Đảng Xã hội cách mạng cánh tả. Xpiridônôva mệt mỏi ngồi xuống ghế. Xablin, Kamkốp, Tsèrèpanốp, Gôlubốpski, Prôsi-an, Karêlin vây quanh.

XPIRIDÔNÔVA (nhìn đồng hồ) — Còn một giờ nữa thì hết giải lao. Tôi sẽ tới Đại hội cùng với Gôlubốpski và sẽ đợi hiệu lệnh của các đồng chí.

KAMKÔP — Nhận được âm hiệu, đồng chí bắt ngay Lênin và Xveclốp.

GÔLUBÔPSKI — Được!

KARÊLIN — Ở nhà hát, chúng ta có hơn bốn trăm người.

XABLİN — Trong khi đó chúng tôi lại lần công từ ngoài vào.

KARÊLIN — Cần đứng lên nắm quyền chủ tọa ngay và tuyên bố thành lập chính phủ mới.

KAMKÔP — Nếu bọn bôn-sê-vich định giải thoát cho Lênin thì cứ dọa chúng là ta sẽ dùng biện pháp cuối cùng (1). Và nếu cần thì thi hành biện pháp ấy luôn.

PRÔSIAN — Chưa nên đặt vấn đề như thế.

KAMKÔP — Tùy cơ ứng biến.

XPIRIDÔNÔVA — Thôi được. Chúng tôi chờ âm hiệu và chờ cả các đồng chí nữa.

XABLİN — Chúc thành công.

Xpiridônôva và Gôlubốpski ra. Tất cả im lặng nhìn theo

1. Ý nói là sẽ giết (N.D).

16 giờ 55 phút

Phòng làm việc của Lênin ở Kremli. Lênin và Xveclốp đang nói chuyện bằng điện thoại ở hai máy cùng một lúc. Con giới.g bên ngoài. Trong suốt cảnh này luôn nghe thấy tiếng sấm sét ở xa.

LÊNIN (*đọc vào máy*) — Cho đi, ngoài xe của các Dân ủy, cả xe của các đơn vị quân đội. Chặn lại các xe của Ủy ban Đặc biệt chống phản cách mạng...

XVECLÔP (*nói máy khác*) — Không, chúng ta vẫn tiếp tục phiên họp của Đại hội. Đứng sáu giờ. Sắp hết giờ nghỉ rồi...

LÊNIN — ... bắt tất cả những cán bộ Ủy ban Đặc biệt mà là đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả, trước hết là bắt Alecxandrôvich.

XVECLÔP — Tăng lực lượng canh gác lên gấp đôi ở cả trong nhà hát lẫn khu vực chung quanh.

LÊNIN — Những cán bộ Ủy ban Đặc biệt nào còn có nghi vấn về đảng tịch thì dẫn tới Kremli để xác minh.

XVECLÔP — ... được, sau đây hai mươi phút tôi sẽ tới.
(Đặt ống nói xuống).

LÊNIN — Chủ tịch Hội đồng Dân ủy Lênin. Viết xong rồi chứ? Hay lắm! (*Đặt ống nói xuống, đi đi lại lại, nửa nói một mình, nửa như nói với Xveclốp*). — Không, chuyện đó mình thật không ngờ... Ngay cả sau cơn diễn của Xpiridonôva hôm qua. Mà bà ta giờ cả sùng lên kia mà. Thật không ngờ! Trước khi ký hòa ước Bret ít lâu, Prôsian có gặp mình nói chuyện. Tưởng gần như không có ý kiến gì bất đồng giữa hai bên, Prôsian bên nói tới chuyện cần thiết phải sát nhập hai đảng lại, bảo rằng do cùng

cộng tác trong Hội đồng Dân ủy hai bên đã xích lại gần nhau. Đối với vấn đề sát nhập mình còn dè dặt. Nhưng về sự gần gũi lại với nhau thì quả là một sự thật. Sau đó lại xa nhau, xa nhau rất nhiều, nhưng dù sao mình vẫn không ngờ rằng sự việc lại có thể vượt quá được các thứ nổi khùng, các lời chửi bới. Thật không ngờ. Không ngờ. Chuyện phản bội bao giờ cũng bất ngờ.

XVECLÔP — Đã đến lúc phải tập cho quen. ăy thế mà vẫn không sao quen được với điều ăy.

LÊNIN — Mưa to quá... Iakôp Mikhailôvich, cần ra bản thông cáo của Hội đồng Dân ủy và Ban chấp hành xô viết toàn Nga.

XVECLÔP — Đã thảo rồi. (Đưa cho Lênin xem bản thông cáo)

LÊNIN (đọc) — Đúng... rất cần đấy... Được.

GÔBUNÔP (chạy vào, tay cầm tờ điện báo) — Vladimia Ilich, bọn Bạch vệ nổi loạn ở Iarôxláp... (Đưa bức điện cho Lênin).

XVECLÔP — Sao?

GÔBUNÔP — Chính quyền ở đó đã lọt vào tay «Hội bảo vệ Tổ quốc và Tự do» do Xavinkôp cầm đầu. Trục tiếp cầm đầu cuộc nổi loạn là đại tá Peckhurôp. Đồng chí Nakhimxôn đã bị bắn chết.

LÊNIN — Nakhimxôn bị bắn chết rồi à?

GÔBUNÔP — Vâng. Toàn thể xô viết bị diệt. Một trăm linh chín cán bộ lãnh đạo các cơ quan Đảng của thành phố bị dìm chết dưới sông Vonga.

LÊNIN (đấm mạnh xuống bàn) — Quân khốn nạn! Quân khốn nạn! Nikôlai Pêtrôvich, gọi cho tôi Dân ủy Quốc phòng ngay!

Gôbunốp chạy tới máy điện thoại.

Tất cả đều là những mắt xích của một sợi dây chuyền. Chúng ta chỉ còn ở cách chiến tranh có một sợi tóc thôi!

GÔBUNÔP (nói vào máy) — Dân ủy Bộ Quốc phòng!

LÊNIN — Iakôp Mikhaïlovich, ta làm thế nào bây giờ?

XVECLÔP — Vladimia Ilich, bây giờ tôi đi họp. Chúng ta sẽ huy động các ủy viên Chính phủ, các ủy viên Trung ương, toàn thể khối chúng ta ở Đại hội, phân phối các đồng chí ấy đi tới các khu vực, võ trang công nhân và sẵn sàng chiến đấu.

LÊNIN — Được.

GÔBUNÔP — Cho gặp Dân ủy Bộ Quốc phòng!

XVECLÔP (lấy sổ tay ra) — Cùng với các đại biểu Đại hội sẽ có Xindôvich đi Xôkônnik, Xkripưc đi Rôgô, Dinôviep đi khu Trung tâm, Xurup và Slicte đi sang bên kia sông...

LÊNIN — Slicte cử đi Lêphotôvô.

XVECLÔP — Têôđôrôvich và Pôtbenxki đi Baxman.

LÊNIN — Còn ai đi Prexnaia?

XVECLÔP — Bupnốp. Lênin ở Hội đồng dân ủy, Xveclốp ở Đại hội xô viết, còn ở Báo Sự thật thì Bukharin, báo Tin tức thì Xiêkhốp, Trôttxki ở Bộ quốc phòng.

LÊNIN — Đề đồng chí ấy tập trung vào Iarôxlap. Cử thêm vào đó Lasêvic nữa.

XVECLÔP — Iophê ở Beclin. Pêtrôpxki, Actem và Kôlôntai ở Ukren, Xtalin ở Xaritxin, Rukốp ở Kadan.

LÊNIN — Với Xtalin và Rukốp gửi điện kể tỉ mỉ tình hình.

XVECLÔP — Ta cử ngay hôm nay Urixki cùng với Daxlapxki đi Pêtecbua đề phòng nhỡ chúng gây chuyện gì ở đó.

LÊNIN — Đồng ý.

XVECLỐP — Vladimia Ilich, đề nghị giữ liên lạc thường xuyên, có gì tin cho tôi biết ngay.

LÊNIN — Đồng ý.

Xveclốp ra.

GÔBUNỐP (nói vào máy) — Đồng chí Lênin sẽ nói chuyện với đồng chí.

LÊNIN (dỡ ống điện thoại, rồi đưa tờ giấy thảo thông cáo cho Gôbunốp) — Nikolai Pêtrôvich, gửi cho các báo và tới các nhà in.

GÔBUNỐP — Tôi sẽ gửi đi ngay. (Ra).

LÊNIN (nói vào máy, danh thép) — Đồng chí đã làm những gì để dẹp loạn ở Iêrôvlap? Được, được. Tôi không muốn các cán bộ của đồng chí chần chừ và đề nghị đồng chí đích thân kiểm tra kỹ hơn. Không chờ đợi được nữa. Có thể mất hết! Tung vào đó tất cả những gì có thể tung được!

Bôn-Bruêvits vào, xúc động và có phần hơi hồi rối.

Đồng chí hãy đích thân chú ý đặc biệt tới Iarôxlap. Được. Và cứ mỗi giờ lại báo tình hình cho tôi biết. Tôi vẫn ở đây. (Đặt ống nói xuống).

BÔN-BRUÊVITS — Derginxki bị bắt rồi.

LÊNIN — Sao?! (Cổ trấn tinh) Ai báo tin?

BÔN-BRUÊVITS — Khruxtalep, cán bộ Ủy ban Đặc biệt. Đồng chí ấy đi cùng với Derginxki tới đơn vị Pôpôp, nhưng may thoát ra được. Chúng tôi đã có gọi điện tới bắt liên lạc với Derginxki nhưng không kết quả gì.

LÊNIN — Ra thế. Một cuộc nổi loạn thực sự! Nổi loạn... Âm mưu một cuộc đảo chính... Đành vậy chứ sao... Đơn vị Pôpôp đóng ở đâu?

BÔN-BRUÈVITS — Khu vực ngô Ba Ngôi và đường vòng đại lộ (1) từ Pôkrôpxki đến Trupnôi. Chúng chặn các xe của ta lại.

LÊNIN — Nếu Phêlix (2) làm sao thì bọn nổi loạn sẽ phải mất đầu. Đồng chí báo cho chúng biết như vậy. Trong khi Derginxki vắng, tạm cử Laxix làm Chủ tịch Ủy ban Đặc biệt. Báo cho Pôtvôixki và Muralốp, cử họ làm chỉ huy mọi hành động để dẹp tan cuộc nổi loạn.

BÔN-BRUÈVITS — Rô, Vladimira Ilich. (Đi ra cửa).

LÊNIN — Vladimira Dmitriêvich! Liên lạc ngay với Xvec-lốp. Bắt ngay tất cả khối Xã hội cách mạng cảnh tả ở Nhà hát lớn.

Bôn-Bruêvits ra. Lênin lại gần cửa sổ. Trời Matxcova tối gần như đen. Những tiếng sấm ở xa vọng lại, như những tiếng bom đạn rung cả không trung. Chớp lóe ngang dọc bầu trời. Một trận mưa như trút giống như mưa rào ở nhiệt đới. Lênin mím chặt môi, bấp thịch hăm bạnh ra. Người nheo đôi mắt giận dữ, nhìn những dòng nước chảy như suối ngoài sân trước cửa Trụ sở Hội đồng Dân ủy.

18 giờ 05 phút

Sân khấu Nhà hát lớn. Chủ tịch đoàn trống, không có ai. Đèn tắt. Xvec-lốp vào.

XVECLỐP — Cho đèn lên. Cảm ơn. Các đồng chí! Mời ngồi vào chỗ! Mời các ủy viên đoàn chủ tịch lên sân khấu (Rung chuông).

1. Một vòng tròn gồm các đại lộ nối tiếp nhau bao quanh điện Kremli. (N.D.).

2. Tên gọi thân mật của Derginxki. (N.D)

KHIRUSTALEP (vào, đưa Xveclốp tờ giấy) — Cửa Bôn-Bruêvits!

XVECLỐP — Cảm ơn. Các đồng chí. Xin mời ngồi xuống!
Ta bắt đầu làm việc!

(Đọc mảnh giấy, chuông trên tay bỗng dừng lại)

Các ủy viên cả Bôn-sêvich lẫn Xã hội cách mạng canh tả ngồi vào chặt bàn chủ tịch đoàn. Xveclốp chuyển mảnh giấy cho Laxix. Laxix đọc xong vội vã ra ngoài.

(Dừng lại một chút) — Khoan đã, các đồng chí! Mời các đại biểu Bôn-sêvich tới dự cuộc họp riêng của khối. Mời cả các khách nào là đảng viên bôn-sêvich cũng tới dự họp, sang ngôi nhà thứ hai của xô viết. Sau cuộc họp khối, Tôi nghĩ không quá nửa giờ. Đại hội sẽ lại tiếp tục làm việc. (Quay về phía Xpiri-dônôva) Maria Alexxandrôpna, chỉ nửa giờ thôi.

XPIRIDÔNÔVA — Lúc nào cũng có chuyện bất ngờ thế, Iakốp Mikhailôvich.

XVECLỐP — Thì cuộc sống của chúng ta cũng toàn là những chuyện bất ngờ lớn hay nhỏ cả thôi chứ gì!

XPIRIDÔNÔVA — Đành vậy chứ biết làm sao, chúng tôi đợi nửa giờ vậy.

Xveclốp và các đảng viên Bôn-sêvich ra lối cánh gà. Ở hai bên cánh gà xuất hiện những lính gác. Tiếng thì thào lo lắng vang tới.

— Nhanh lên, nhanh lên, các đồng chí!

— Ngoài phố có cuộc nổi loạn.

— Cuộc họp khối ở phố Tiều Đmitrôpxkô, nhà số 6. Không phải ở trụ sở xô viết đâu, mà là ở phố Tiều Đmitrôpxkô, nhà số 6.

— Thế sao Iakốp Mikhailôvich lại bảo...

— Là có dụng ý đây. Ngoài kia bọn cánh tả nổi loạn. Nhanh lên, nhanh lên, các đồng chí ơi!

Bàn Chủ tịch đoàn vắng hẳn đi. Chỉ còn các đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả đang nói chuyện âm ỉ. Xpiridonova ngồi cau có, nhìn xuống phòng khán giả. Bên cạnh là Gôlubốpski. Nhưng bỗng hắn chú ý tới những người lính gác xuất hiện ở cánh gà cả bên phải lẫn bên trái. Hắn đứng dậy, ra lối bên phải. Nhưng người gác cản lại.

GÔLUBÔPXSKI — Có chuyện gì thế đồng chí?

NGƯỜI LÍNH GÁC — Không được rời khỏi sân khấu.

GÔLUBÔPXSKI — Nghĩa là sao?

NGƯỜI LÍNH GÁC — Đó là lệnh của đồng chí Laxix.

GÔLUBÔPXSKI (với Xpiridonova) — Maria Alecxandrôpna, họ không cho chúng ta ra khỏi đây! (Nói xuống phòng khán giả) Họ bắt chúng ta ở đây!

Tiếng ồn ào rồi loạn trong phòng khán giả. Bọn Xã hội cách mạng cánh tả, ủy viên Chủ tịch đoàn xô tới những người lính gác.

XPIRIDÔNÔVA — Bình tĩnh, các đồng chí! Rõ ràng là họ đánh lừa chúng ta. Nhưng điều đó chứng tỏ họ yếu. Không phải họ mạnh. Hành động bắt chúng ta là hành động tự sát của bọn Bôn-sê-vich. Họ hành động như thể tức là họ tự lột mặt nạ trước nhân dân. Việc bắt chúng ta chỉ càng đẩy tình hình diễn biến thêm nhanh mà thôi. (Vênh vác ngồi xuống).

KHRUXTALEP (lên sân khấu) — Các vị đảng viên Xã hội cách mạng cánh tả, đề nghị hãy theo gương chị Xpiridonova và ngồi yên tại chỗ. Các người hãy ở lại đây cho tới khi có lệnh mới.

GÔLUBÔPXSKI (lao tới lính gác) — Tôi không thể ở lại đây được! Lui ra cho tôi đi! Tôi có việc gấp! Tôi phải

đến Ban chấp hành Trung ương Đảng tôi bây giờ!
Các người không có quyền.

LÍNH GÁC — Chưa có lệnh.

GOLUBÔPXKI — Thế thì bắn ngay tôi đi! Bắn ngay đi!

LÍNH GÁC — Không. Lúc này chưa nên bắn, còn sớm
quá... (Cố sửa lại trái bom đeo ngang lưng cho hắn
thấy rõ).

20 giờ 15 phút

*Ngôi nhà ở phố Tiểu Đmitrôpko (hiện nay là Nhà
hát đoàn Thanh niên Cộng sản). Sân khấu trống
rỗng có đèn chiếu sáng rực. Xveclốp bước lên sân
khấu, theo sau là Khruxtalep. Xveclốp tới sát
mép sân khấu, nói với các đảng viên Bôn-sê-vich.*

XVECLÔP — Các đồng chí! Các đảng viên Bôn-sê-vich
tham gia Đại hội Xô viết! Bọn Xã hội cách mạng
cánh tả đã đi tới chỗ kết thúc hợp lô gích của
chúng. Chúng âm mưu làm đảo chính, giải tán Đại
hội xô viết, bắt các ủy viên chính phủ và tuyên
chiến với nước Đức. Chính nhằm mục đích khiêu
khích để gây chiến tranh mà tên Blumkin đã giết
đại sứ Đức, hầu tước Miabắc. Tình hình trong
thành vô cùng nghiêm trọng. Khối Xã hội cách
mạng cánh tả đã bị cách ly ở Nhà hát lớn, nhưng
có tin Trung đoàn kỵ binh thuộc Ủy ban Đặc biệt,
do Pôpốp chỉ huy, đã đi theo bọn Xã hội cách
mạng cánh tả. Chủ tịch Ủy ban đặc biệt Derginxki
đã bị chúng bắt tại bộ Tham mưu của Pôpốp và
hiện nay chưa biết số phận thế nào. Chúng muốn
dùng nổi loạn vô trang để cướp chính quyền từ
tay các xô viết công nhân và nông dân chuyên

sang tay đảng phiếu lưu. Cần có những biện pháp thật mạnh để dẹp tan cuộc nổi loạn. Có ý kiến đề nghị phân phối các đồng chí trong khối ta đi các khu vực của thành Matxcơva để giúp các cơ sở. Ở đó các đồng chí sẽ được nhận vũ khí. Thừa các đồng chí, tôi nhấn mạnh, đây là vấn đề sống chết của chính quyền xô viết, của cách mạng. Có đồng chí nào hỏi thêm không?

Im lặng.

Vậy tôi xin đề nghị các đồng chí tổ chức thành từng nhóm. Tiện nhất là ta cứ theo thứ tự ABC, từ vần A và B đi tới một khu, vần C D thì tới khu khác... Đề nghị đồng chí Khruxtalep.

KHRUXTALÊP (đọc danh sách) — Acman, Ananin, Baranốp, Bankuixe...

23 giờ 45 phút

Phân xưởng ở nhà máy. Một cái bục kê tạm. Anh em công nhân vây quanh. Trên bục có vài người, trong đó có ủy viên Trung ương đồng Xã hội cách mạng cánh tả Tsêrêpanốp.

TSÊRÊPANỐP (nói đoạn cuối) — Hỡi các đồng chí công nhân! Cuộc cách mạng của chúng ta đang gặp nguy! Chính vì vậy chúng ta mới đứng dậy chống lại những người Bônscêvich tham gia Chính phủ. Chúng ta không muốn làm nô lệ cho một tên ác thú đế quốc thế giới nào, dù đó là do bônscêvich hay do tư bản, vì vậy chúng ta sẵn sàng hy sinh. Chúng ta phải đánh nhau với Đức. Đó là bổn phận của mỗi người công nhân giác ngộ. Ban chấp hành

Trung ương Đảng Xã hội cách mạng cảnh tá đã từng chứng minh lòng trung thành với sự nghiệp cách mạng bằng sự phục vụ những lý tưởng của nhân loại không phải chỉ trong có một năm. Chúng tôi tin rằng nhà máy chúng ta sẽ đứng vào hàng đầu trong cuộc khởi nghĩa nhân dân này. Có đấu tranh mới giành được quyền cho mình!

ĐẠI BIỂU (tiếp lên trước) — Còn tôi thì lại do khối Bôn-sê-vich ở Đại hội xô viết lần thứ năm cử tôi. Tôi quê ở Pêtec-bua (1), công nhân luyện kim. Tôi không biết nói dài và văn hoa. Lúc này mỗi phút đều quý. Các đồng chí ạ, vấn đề đặt ra như thế này: nếu đánh nhau với nước Đức thì tức là chôn chính quyền xuống mồ. Đảng cộng sản Nga bôn-sê-vich tin chắc rằng các đồng chí sẽ đem ngực ra bảo vệ chính quyền của các đồng chí! Tháng Bảy chúng ta cũng sẽ thắng như đã thắng hồi tháng Mười!

TSÊRÊPANÔP — Tôi yêu cầu trung cầu ý kiến

Những hồi còi nhà máy vang lên.

CÔNG NHÂN — Đây, các nhà máy Matxcova phát biểu đây. Tôi nghĩ rằng cũng đến lượt chúng ta rồi! Vì hòa bình, các đồng chí! (Vung tay).

Cả một rừng tay giơ lên.

Còn bây giờ, đề nghị các đồng chí nhận vũ khí! (Lấy danh sách ra đọc). Pêlôđốp, Ephrêmốp, Xêmenốp, Xôxôlich...

Công nhân chuyền tay nhau vũ khí.

1. Tên cũ của Leningrát. (N.D).

23 giờ 57 phút

Phòng làm việc của Lênin ở điện Kremli. Lênin và Xveclốp đứng bên cửa sổ nghe những lời còi của các nhà máy Matxcova.

XVECLÔP — Các nhà máy đã đứng dậy. Cả thành Matxcova đã thét lên.

LÊNIN — Hay lắm! Rất hay!...

XVECLÔP — Các công nhân đang vũ trang và đợi lệnh chúng ta.

LÊNIN — Nhưng chúng ta chỉ sử dụng họ khi vạn bất đắc dĩ thôi. Chống lại quân đội cần phải dùng quân đội. Không nên tung ra trước mũi súng những người chưa được huấn luyện quân sự. Cần thắng lợi càng tổn ít máu càng tốt. Pôtvôixki đâu nhỉ? Báo cáo về các biện pháp dẹp loạn của đồng chí ấy đâu rồi nhỉ?

XVECLÔP — Chắc là bây giờ đã khó mà lọt vào được đến đây rồi.

LÊNIN — Hồng quá, tình hình tồi quá!

MÀN

PHẦN THỨ HAI

Ngày mồng 7 tháng 7 năm 1918
0 giờ 20 phút

Phòng làm việc của Lênin ở Kremli.
Lênin đứng cạnh bàn

PÔTVÔIXKI (vào, xúc động) — Vladimia Ilich, tôi vất vả lắm mới lọt vào được đến đây! Xe tôi bị bắn bao nhiêu lần. Tôi có cảm tưởng như họ đang chuẩn bị tấn công chiếm Kremli!

LÊNIN (bình tĩnh) — Trong tay chúng ta có ai và có gì?

PÔTVÔIXKI — Một bộ phận của đơn vị bảo vệ Mátxcova đã đi theo bọn xã hội cánh tả rồi...

LÊNIN — Đồng chí Pôivôixki, lúc này tôi chỉ quan tâm đến những ai ở lại với chúng ta.

PÔTVÔIXKI — Chúng ta còn sư đoàn Létônli, nhưng lúc này họ lại không ở trong thành phố. Ở Mátxcova chỉ có trung đoàn Kremli, những học viên của một trường bộ binh và hai trường pháo binh mà thôi.

LÊNIN — Sao sư đoàn Létônli lại không ở Mátxcova?

PÔTVÔIXKI — Trừ trung đoàn Kremli, còn các đơn vị khác đều đưa đi trại hè cả. Hơn nữa, hôm nay lại là ngày lễ dân tộc của họ, ngày thánh Ivanôp.

LÊNIN — Ờ nhỉ, ra mọi thứ đều được tính toán từ trước. Thế tình hình tư tưởng anh em Létônî thế nào? Đồng chí có tin ở họ không?

PÔTVÔIXKI — Có tin là bọn xã hội cánh tả đang vận động ở đây, còn kết quả ra sao thì chưa rõ.

LÊNIN — Tôi hiểu. Bọn chúng có cơ hội dễ lợi dụng. Theo hòa ước Bret thì đất Létônî bị quân Đức chiếm đóng. Hòa ước Bret làm anh em Létônî mất tổ quốc. Đó là một miếng đất rất tốt cho bọn Xã hội Cách mạng tuyên truyền. Ta cử ai đi đến sự đoán ấy được nhỉ? Pê-téc-xôn chẳng?

PÔTVÔIXKI — Hay là Đan-isép-xki. Đồng chí ấy đã làm việc với họ và có uy tín lớn.

LÊNIN — Đồng ý (*gọi điện thoại*) Cho đánh thức Đan-isép-xki dậy ngay. À còn Pô-pốp thì có những gì trong tay?

PÔTVÔIXKI — Chúng có hai nghìn lưỡi lê, tám khẩu pháo, sáu mươi súng máy và mặc dù chúng hiện chưa tích cực lắm nhưng cũng đã dồn quân ta đến sát sông Aô-đà (1)

LÊNIN (*Xem bản đồ*) — Nếu vậy thì chắc gì giữ được Kremli. Hiện nay ta chưa có quân đội. Cần nhìn thẳng vào sự thật. Bao nhiêu lực lượng ưu tú tung cả ra tiền tuyến rồi. Còn bộ đội bảo vệ Kremli thì ít quá. Phải rồi, chúng đang cố tiến tới Tổng đài điện thoại.

Đan-isép-xki vào.

Chào đồng chí Đan-isép-xki.

DANISEPXKI — Chào Vladimira Ilich.

1. Con sông nhỏ chảy rìa thành phố Matxcơva, chảy vào sông Matxcơva (N.D).

LÊNIN — Đồng chí biết những gì về tình hình tư tưởng anh em Létôni? Có tin cán bộ tuyên truyền của bọn Xã hội Cách mạng đang hoạt động ở đó. Liệu sư đoàn Létôni có làm tròn được nhiệm vụ không?

DANISEPXKI — Đã lâu tôi không gặp họ, nhưng tôi đoán họ sẽ làm tròn nhiệm vụ.

LÊNIN — Căn cứ vào đâu mà đồng chí đoán như vậy?

DANISEPXKI — Tôi biết rằng ngày mồng một tháng Bảy họ có cuộc họp, trong đó họ nhất trí thông qua nghị quyết ủng hộ chính quyền Xô viết.

LÊNIN — Nếu vậy thì thế này: tôi đề nghị đồng chí tìm đến trại hè của họ và truyền đạt mệnh lệnh của chúng tôi: vào ngay thành phố và dẹp cuộc nổi loạn phản cách mạng của bọn chống lại chính quyền xô viết. Và bằng bất cứ cách nào, đồng chí phải về đây. Chúng tôi cần biết có nên đợi những trung đoàn ấy không, hay là tiến hành những biện pháp khác.

DANISEPXKI — Rồi, thưa Vladimia Hích. (Ra)

LÊNIN (lấy đồng hồ ra) — Dừng, họ mới họp hội nghị hôm mồng một tháng bảy, hôm nay đã là sáng ngày mồng bảy. Vấn đề sư đoàn Létôni không còn chỉ là vấn đề quân sự. Đó là một vấn đề chính trị. Nếu như bọn Xã hội cách mạng hứa giải phóng tổ quốc cho họ mà họ vẫn chống lại bọn nổi loạn thì tức là chúng tỏ cho tất cả mọi người thấy đường lối của chúng ta là đúng, chính quyền xô viết của chúng ta mạnh... (ngừng một chút, tự nói với mình). Thế nếu họ không chịu tuân lệnh?

Bôn-Bruévits vào

BÔN-BRUÈVITS — Vladimia Ilich, bọn Xã hội cách mạng đã chiếm được Tổng đài điện thoại và cắt đứt liên lạc giữa chúng ta với bên ngoài.

LÊNIN (nhắc ông nói, nghe rồi bỏ xuống) — Thế các xô viết đại biểu các khu phố trả lời bức điện của chúng ta ra sao?

BÔN-BRUÈVITS — Chưa trả lời gì cả.

LÊNIN — Sao lại thế?

BÔN-BRUÈVITS — Xô viết Mátxcơva mới chuyển điện đi trước đây có nửa giờ, và đúng mười phút sau thì Tổng đài điện thoại lọt vào tay bọn chúng.

LÊNIN (tức giận) — Mới nửa giờ trước đây? Thế xô viết Mátxcơva trước đó còn nghĩ những gì? Chúng ta chuyển điện đi từ lúc sáu giờ kia mà? Chúng ta đã học được cách làm cách mạng, điều đó thì không còn nghi ngờ gì nữa, nhưng đấu tranh chống những thói tật xấu của lối làm việc công chức ngày xưa thì không sao chống nổi! Chẳng hiểu ra làm sao nữa!

BÔN-BRUÈVITS — Vladimia Ilich, tôi sẽ tổ chức liên lạc bằng xe đạp.

LÊNIN — Đúng.

Bôn-Bruèvits ra.

Đồng chí Pôtvôixki, đồng chí hãy liên lạc với Xveclốp.

Đồng chí có thể sử dụng một số khá lớn đại biểu dự Đại hội và toàn thể các đảng viên. Hãy cử các đồng chí ta làm chính ủy các nhà ga, các trại bộ đội, các trung đoàn, các đại đội và các đơn vị lẻ. Rồi đồng chí sử dụng họ làm liên lạc giữa các khu phố.

PÔTVÔI XKI — Vâng, Vladimia Ilich.

LÊNIN — Nếu sự đoàn lữ được sớm thì ta nên tấn công ban đêm. Bọn Xã hội cách mạng còn chân chủ chứ chúng ta thì không. *(im lặng một chút)* Nikôlai Ilich, liệu chúng ta có cầm cự được đến sáng không?

PÔTVOIXKI — Tôi cần có thời gian, Vladimira Ilich.

LÊNIN — Bao lâu?

PÔTVOIXKI — Hai giờ đồng hồ.

LÊNIN — Sắp một giờ. Chúng ta mới còn làm được rất ít. Chúng ta luôn bỏ lỡ thời cơ đầu tiên. May mà đối phương của chúng ta chậm chạp, không lợi dụng ngay điều đó. Nhưng chúng ta có nhiệm vụ phải thắng về mặt khác kia. Tôi muốn đồng chí hiểu và truyền đạt lại cho các đồng chí ấy rằng, nếu chúng ta không cố gắng một cách ghê gớm để biến cháo loãng thành cơm dẻo thì chúng ta sẽ đi đời tất. Tình hình đang xấu lắm! Đồng chí hãy hành động đi!

Pôtvôixki ra

(Im lặng đứng một lúc cạnh bàn, suy nghĩ rồi đi lại gần cửa) Đồng chí Gobunốp!

Gobunốp vào

Nicôlai Pêtrôvich, đồng chí chuẩn bị mọi thứ cần thiết để di chuyển cơ quan chính phủ vào doanh trại pháo binh ở Khôđưnka. Đồng chí hiểu ý tôi chứ?

GOBUNÔP *(Sau khi ngưng một chút)* — Hiểu. Tôi sẽ chuẩn bị mọi thứ cần thiết để di chuyển cơ quan chính phủ vào trại pháo binh ở Khôđưnka.

LÊNIN — Và chỉ báo tin đó với riêng Iakôp Mikhaïlôvich thôi.

Lênin nhắc ống điện thoại, nghe, đặt ống xuống, xem đồng hồ, rồi lại gần cửa sổ. Tiếng súng bắn nhau ở ngoài phố đưa vào.

Ol giờ 15 phút

*Bộ tham mưu cuộc nổi loạn ở Phố Ba ngôi.
Trên bàn có bản đồ Mátxcova, chung quanh
là Prôsi-an, Karêlin, Tsêrêpanôp, cạnh cửa là
lính gác. Thủy thủ dẫn ba đảng viên Bôn-sê-vich
bị bắt vào.*

KAMKÔP — Các anh là ai?

ĐẢNG VIÊN MỘT — Đại biểu đại hội, đảng viên Bôn-sê-vich.

PRÔSI-AN — Xpiridônôva có làm sao không?

ĐẢNG VIÊN HAI — Thế bà ta làm sao? Gặp ai cũng hỏi mà chúng tôi thì không biết.

ĐẢNG VIÊN MỘT — Chúng tôi rời phòng họp từ lúc nghỉ giải lao, sau đó cũng chẳng đến nữa.

ĐẢNG VIÊN BA — Đâu cũng thấy súng nổ, chẳng đi qua được nơi nào, cũng chẳng ai hiểu gì hết.

ĐẢNG VIÊN HAI — Xpiridônôva làm sao? Có chuyện gì thế, các đồng chí?

KARÊLIN — Chúng tôi sẽ giảng giải sau. Nhắm chằm dứt hành động phản bội và cướp bóc nước Nga, theo nghị quyết của Ban chấp hành trung ương Đảng Xã hội cách mạng cánh tả, đại sứ Đức, hầu tước Miabắc đã bị giết. Chúng ta không còn cách nào khác. Hội đồng dân ủy đã tổ ra hoàn toàn bất lực trước Miabắc, vì vậy chúng tôi bắt buộc phải thủ tiêu tên đế quốc ấy đi.

TSEREPANÔP — Dối phó với hành động cao thượng đó, đảng các đồng chí đã dùng lực lượng quân sự chống lại chúng tôi, và như thế tức là đã phản bội những lý tưởng cách mạng.

KAMKÔP — Hiện các đồng chí đang ở bản doanh của cuộc khởi nghĩa nhân dân chống lại bọn phản bội cách mạng. Đây cũng là Ban chấp hành trung ương đảng chúng tôi.

KARÊLIN — Chúng tôi tiếp tục sự nghiệp Tháng Mười và kêu gọi các đồng chí đi cùng chúng tôi.

ĐẢNG VIÊN MỘT — Các đồng chí nói cái gì thế, hả?

ĐẢNG VIÊN HAI — Các đồng chí đâu có quyền?

ĐẢNG VIÊN BA — Các đồng chí đùa cho vui đấy chứ, hả?

KAMKÔP — Rất tiếc là chúng tôi lại không đùa.

TSEREPANÔP — Hàng ngàn công nhân và hồng quân Matxcova đã sang phía chúng tôi. Tôi khuyên các đồng chí cũng nên noi gương họ.

ĐẢNG VIÊN BA — Nếu vậy thì trong mấy ngàn người ấy, các anh hãy xóa tên chúng tôi đi!

TSEREPANÔP — Cần thận đấy!

ĐẢNG VIÊN HAI — Các đồng chí! Bọn Bạch vệ đang mong xảy ra chuyện này đấy. Sao các đồng chí lại làm thế?

ĐẢNG VIÊN BA — Làm thế, bọn Đức sẽ tuyên chiến mất thôi!

KARÊLIN — Không sao! Dù cho bọn Đức có thắng đi chăng nữa, chúng ta sẽ hoạt động du kích. Chứ còn người cách mạng không thể cúi đầu trước chủ nghĩa đế quốc được, lương tâm không cho phép.

ĐẢNG VIÊN BA — Thế các đồng chí đã hỏi ý kiến nhân dân về chuyện chiến tranh chưa? Các đồng chí được ai ủy quyền?

PRÔSIAN — Tư tưởng cách mạng trong sạch — đó là giấy ủy quyền của chúng tôi. Đến khi nào chiến tranh nổ ra, cả Lênin và Xveclốp cũng sẽ gia nhập hàng ngũ chúng tôi cho mà xem.

ĐẢNG VIÊN BA — Tôi không biết!

PRÔSIAN — Tôi biết... Tôi là ủy viên Hội đồng Dân ủy và tôi biết cả hai người ấy rất rõ. Cái gì chứ đánh nhau vì chính quyền Xô viết thì họ dám lắm.

KARÊLIN — Trong chúng tôi không ai nghi ngờ gì lòng trung thực và tận tụy với cách mạng của chủ quan các đồng chí ấy. Nhưng khách quan, thì họ cản trở cách mạng. Chính cách mạng bắt chúng tôi phải gạt họ ra khỏi vũ đài chính trị. Chứ không phải quan hệ cá nhân của chúng tôi đâu. Tất cả chúng tôi đều đánh giá rất cao vai trò của Lênin...

ĐẢNG VIÊN MỘT — Phải treo cổ tất cả chúng mày mới đáng.

KAMKÔP — Ồ, chúng nó nói thế đấy hả?

ĐẢNG VIÊN HAI — Thế chúng mày tưởng chúng tao sẽ nói gì?

KAMKÔP — Chúng tôi không muốn máu anh em phải đổ và một lần nữa kêu gọi các anh cộng tác với chúng tôi.

ĐẢNG VIÊN BA — Đừng hòng!

KARÊLIN — Nếu vậy thì đành phải tạm cách ly các anh ra thôi. Sau khi tình hình kết thúc chúng tôi sẽ thả ra.

ĐẢNG VIÊN MỘT — Thế cũng xưng là Xã hội cách mạng! Còn tôi hơn cả Bạch vệ ấy chứ!

PRÔSIAN — Chính các anh đã bắt chúng tôi phải dùng những biện pháp này. Các anh đi mà nghỉ ngơi, mà suy nghĩ xem làm cách nào cứu được cách mạng!

ĐẢNG VIÊN MỘT — Chỉ tiếc không có vũ khí trong tay. Nếu không thì tao đã chỉ cho chúng mày biết cứu cách mạng bằng cách gì rồi, hỡi đồng chí cựu Dân ủy a !

KAMKÔP — Dẫn chúng nó đi !

Họ dẫn những đảng viên Bôn-sê-vich ra.

PRÔSIAN — Cay đắng quá. Tôi đã gặp anh ta ở điện Xmonuri hồi Cách mạng Tháng Mười. Mà cũng có thể là mình lầm...

TSÈRÈPANÔP — Lầm đấy.

Laxix bị giải vào

KAMKÔP — À, đồng chí Laxix đấy à ?

PRÔSIAN — Máctin Ianôvich, hiện giờ chị Xpiridônôva ra sao ?

LAXIX — Xpiridônôva và toàn thể khối Xã hội cách mạng cánh tả bị bắt, giam ở Nhà hát lớn.

KAMKÔP — Do cậu làm chứ gì ?

LAXIX — Do tôi.

KAMKÔP — Nếu vậy thì theo lệnh của Trung ương chúng tôi, cậu cũng bị bắt. Tước vũ khí nó ngay !

GIARÔP — Đồng chí Kamkôp, tước rồi ạ.

LAXIX — Các anh định đi đâu, tới với tên tướng Kraxnôp chứ ?

KARÊLIN — Còn anh ? Anh bắt Xpiridônôva làm con tin chứ gì ? Bắt Xpiridônôva ! Phải đến nước ấy rồi kia mà !

KAMKÔP — Ở Nhà hát lớn, anh ta đã dă kích chúng mình đủ cách. Bây giờ chúng tôi đã cho anh thấy, vì lý tưởng cách mạng chúng tôi không ngăn ngại gì hết.

LAXIX — Các người đâm trộm vào sau lưng cách mạng ! Đồ phản bội !

TSÈRÈPANÔP — Mactin Ianôvich, anh là nhà cách mạng kia mà, là một đồng chí chân chính, một con người dũng cảm, ấy thế mà lại bệnh cho Miabắc [thì là thật ! Tôi quả không sao hiểu nổi.

KAMKÔP — Anh không biết xấu hổ à ?

LAXIX — Tôi xấu hổ [là đã [lắm, hôm qua không bắt anh ngay về tội phản cách mạng.

PRÔSIAN — Thấy chưa ! Nếu chúng tôi không đánh thì các anh cũng đánh chúng tôi.]

LAXIX — Dù sao cũng vẫn là chúng tôi thắng các anh.

GIARÔP — Thôi còn cần chừ gì nữa. Tiểu nó đi cho được việc ! *(rút khẩu súng Đức).*

LAXIX — Ai trang bị cho chúng mày thế ? Hả những « nhà cách mạng » ?

ALÈCXANĐRÔVICH *(vào)* — Khoan đã ! Cho đến chỗ Derginxki !

GIARÔP — Rõ, thưa đồng chí Alêcxandrôvich !

LAXIX *(đi ngang qua Alêcxandrôvich)* — Quân Giuda !

Laxix bị dẫn đi. Pôpôp và Xablin vào.

Tất cả chạy lại đón.

PRÔSIAN — Cả khối ta bị bắt rồi.

TSÈRÈPANÔP — Cả Maria ⁽¹⁾ nữa.

PÔPÔP — Tôi đã biết.

ALÈCXANĐRÔVICH — Chúng ta không tấn công vào lót Nhà hát được. Vì ở đó trung đoàn số 9 gác. Chính là trung đoàn bảo vệ Kremli...

KARÊLIN — Cậu còn cần chừ gì nữa ? Ra lệnh ngay đi ! Chúng ta không thể bỏ mặc Maria một mình ở đó !

1. Tên thân mật của Xpiridônôva. (N.D.)

PÔPÔP — Đồng chí Karêlin, lúc này ta chưa thể tấn công được.

ALEXANDRÔVICH — Tại sao? Cạn điện rồi à?

PÔPÔP — Lúc này đang đêm. Nếu tôi đem cả trung đoàn bố trí dưới chân tường thành Kremli thì các đồng chí sẽ lại trách tôi. Còn đề thế này thì sáng sớm mai tôi sẽ có đủ lực lượng sử dụng, tôi sẽ cho pháo binh hoạt động!

ALEXANDRÔVICH — Thế thì lỡ mất thời gian!

XABLİN — Pôpôp hoàn toàn đúng. Đêm nay sẽ có thêm nhiều đơn vị mới đi sang phía chúng ta. Rồi thì sư đoàn Létônî chúng ta đang chờ tin gia nhập phe ta. Các đồng chí ạ, lực lượng quân sự đang trông cậy ở chúng ta. Chúng ta phải giữ được lòng tin và sự đoàn kết. Lúc này cái quan trọng nhất là chúng ta đoàn kết.

KAMKÔP — Đồng ý.

ALEXANDRÔVICH — Xin thế.

KARÊLIN — Nếu vậy thì cần gửi cho bọn Bôn-sê-vich một bức thư cảnh cáo. Nếu họ giết Xpiridônôva và Gôlubôpxki thì ta sẽ giết gấp ba. Tsê-rê-pan-ôp, viết đi (đọc). « Thông điệp. Theo nghị quyết của Trung ương Đảng Xã hội cách mạng cánh tả, các đồng chí Xpiridônôva và Gôlubôpxki được cử tới tham dự Đại hội các Xô viết khóa Năm để lãnh đạo khối chúng tôi và đề bảo vệ lập trường cách mạng. Nhưng trước đây một chút được tin là hai đồng chí đó cùng toàn thể khối chúng tôi đã bị bắt giữ ở Nhà hát lớn. Ban chấp hành trung ương tin chắc rằng không một bàn tay công nhân hoặc nông dân nào sẽ đụng tới cá nhân các đồng chí ấy. Ban chấp hành trung ương Đảng Xã hội cách mạng

cánh tả tuyên bố sẽ nhận trách nhiệm bảo vệ quyền bất khả xâm phạm của mọi đại biểu trong khối Xã hội cách mạng cánh tả ở Đại hội xô viết lần thứ Năm».

2 giờ 10 phút

Sân khấu Nhà hát lớn. Trên sân khấu là những ủy viên chủ tịch đoàn bị bắt.

GOLUBOPKKI (tới gần Xpiridonova, thì thầm). — Quân ta không tấn công vào Nhà hát.

XPIRIDONOVA — Tình hình tư tưởng anh em ra sao ?

GOLUBOPKKI — Hơi giảm sút. Đa số chờ đợi nóng ruột và bức dọc.

XPIRIDONOVA — (nhìn đồng hồ) Không đợi được nữa rồi. Ta còn vũ khí thì ta tự hành động lấy. Chúng ta có bốn trăm người. Chúng ta có một trăm, không hơn đâu. Đồng chí chia anh em ra từng nhóm, giao cho mỗi người một nhiệm vụ cụ thể. Âm hiệu để khởi sự là đoạn kết bài hát « Vsesavianska » (1)

GOLUBOPKKI — Rõ ! (đi ra).

2 giờ 40 phút

*Phòng làm việc của Lenin ở Kremli.
Lenin ở bên cửa sổ.*

BON-BRUEVITS (vào) — Vladimia Ilich, bọn Xã hội cách mạng cánh tả đưa di bản thông cáo kêu gọi dân

1. Bài hát cách mạng hồi tháng Mười (N.D.)

chúng. Vẫn cái giọng lưỡi ấy, Chính quyền Xô viết muôn năm, cách mạng thế giới muôn năm... (đưa truyền đơn cho Lênin).

LÊNIN (tức giận) — Xô viết muôn năm ! Cách mạng thế giới muôn năm ! Tất nhiên rồi, phải có những khẩu hiệu đó thì người ta mới chịu đọc chứ ! Rồi sau mới lồng vào những khẩu hiệu đó một nội dung của mình ! Chúng tôi cũng là cách mạng đây ! Chúng tôi cũng vì chính quyền xô viết đây ! Khôn khổ, chúng tôi có chống những người Bôn-sê-vich đầu, chúng tôi kêu gọi họ cùng đi đây chứ, chúng tôi chỉ chống những kẻ lãnh đạo nào lừa bịp đảng viên, chúng tôi chỉ chống « bộ phận Bôn-sê-vich nắm chính quyền » thôi. Ấy đấy, thâm ý là ở chỗ đó ! Rồi sau thì cùng với những người lãnh đạo bị treo cổ, sẽ có cả những đảng viên thường. Rồi cuối cùng bất cứ ai là đảng viên cộng sản sẽ bị treo cổ tất. Đúng là kiểu của bọn Bạch vệ ! Đó thực là một kiểu mẫu kinh điển của lối tuyên truyền phản cách mạng ! Điều nguy hiểm nhất của thứ tuyên truyền đó là gì ? Là nó khiến người ta biến phản cách mạng thành cách mạng ! Cần phải lật bộ áo ngoài cách mạng, chỉ cho nhân dân thấy cái lõi của chúng để nhân dân nhìn rõ. Đảng xô viết là như thế đấy ! Đảng nắm chính quyền là như thế đấy ! Một bài học, một bài học tuyệt vời. Sự thật, chúng ta gần như chưa thấm thía gì những bài học ấy cả. Ta dẹp xong cuộc nội loạn này rồi thì chỉ hai ngày sau sẽ có những kẻ lại đòi chúng ta phải chung sống với bọn Xã hội cách mạng. Chuyện hiệu lắm thôi mà ! Không đâu, hỡi các ngài đồng chí ạ. Vladimia Đmitriêvich, đồng chí hãy chỉ thị cho Xô viết Mátxcova, cử ngay những cán bộ tuyên truyền

giỏi nhất, những đồng chí ưu tú tới tất cả các đơn vị võ trang còn đang ở thể trung lập. Ở đây cũng cần phải chiến đấu! (*Bỗng lắng đồng hồ xem rồi đồng sập nắp lại*). Sau đây hai mươi phút có thể Danisepxki sẽ về.

Tsitsêrin và Xveciôp vào. Bôn-Bruévich ra.

LÊNIN — Ghêorghi Vaxiliêvich, bọn Đức thế nào?

TSITSÊRIN — Họ đang lo lắng theo dõi tình hình diễn biến.

LÊNIN — A ha, lo lắng à?

TSITSÊRIN — Ở đại sứ quán, họ đã biết tin về cuộc nổi loạn. Họ có gọi điện cho tôi mấy lần.

LÊNIN — Lo lắng cho tính mệnh bản thân, hay sợ chiến tranh nổ ra?

TSITSÊRIN — Tôi khó trả lời được, Vladimia Ilich ạ. Có điều chắc chắn là họ lo cho bản thân họ.

LÊNIN — Ghêorghi Vaxiliêvich, đồng chí thử đặt mình vào vị trí bọn Đức mà xét tất cả mọi tình hình xem nào. Ta thử xem chúng có thể sẽ yêu cầu những gì đối với cái chết của Miabắc, xét tất cả mọi khả năng. Ngày mai chúng sẽ có thái độ ra sao, mặc dù chúng ta đã xin lỗi và tuyên bố không dính dáng đến vụ đó?

TSITSÊRIN — Xé bỏ hòa ước Bret và hạ lệnh cho các đơn vị, mà các đơn vị này vẫn còn khá nhiều, tiến vào Mátxcova. Nếu vậy đồng chí sẽ làm gì?

LÊNIN — Đồng chí định đặt vấn đề như thế trước à?

TSITSÊRIN — Vâng.

LÊNIN (*đi đi lại lại xác động, im lặng, suy nghĩ, rồi cuối cùng*) — Nhưng đồng chí có thấy rằng cuộc đàm phán của chúng ta với Đức về khối lượng bồi thường tiến hành rất tốt không?

TSITSÉRIN — Có.

LÊNIN — Đồng chí có thấy cả bản tuyên bố của chúng ta, hứa sẽ trả đủ trong một thời gian hết sức ngắn không?

TSITSÉRIN — Tôi có tính đến cả những yếu tố đó.

LÊNIN — Thế thì lợi gì bọn Đức bỏ mất một món to như thế?

TSITSÉRIN — Nhưng nếu tấn công thắng lợi thì lại được rất nhiều hơn so với cái món tiền bồi thường thảm hại ấy. Chúng còn phải đắn đo gì?

LÊNIN — Đồng chí quả là người khốc liệt, Gheorghi Vaxiliêvich ạ.

TSITSÉRIN — Chứ còn sao nữa?

LÊNIN (im lặng một chút) — Chiến tranh vậy?

XVECLÔP — Nhưng thế có nghĩa là chấp nhận đường lối của bọn Xã hội cách mạng. Chúng cũng chỉ mong có thế.

LÊNIN — Dành vậy, có thể đấy là số phận lịch sử của bọn Xã hội cách mạng cánh tả: làm cái hột tào cho nhu cầu của bọn Bạch vệ, cái hột tào mà chúng ta nhất thiết phải găm vào... Không còn lối nào khác nữa. Không thể lùi được nữa. Chúng ta sẽ tự phòng thủ.

XVECLÔP — Liệu chúng ta có tự phòng thủ được không? Chúng ta có lực lượng không?

Lênin im lặng

TSITSÉRIN — Thôi được, một khả năng khác. Chúng sẽ yêu cầu tăng cường lực lượng bảo vệ Đại sứ quán của chúng.

LÊNIN — Đồng ý.

TSITSÉRIN — Bằng cách đưa tới Matxcơva một tiểu đoàn hay một trung đoàn lính Đức. Hoàn toàn có thể được. Mặc dù đối với một cường quốc, yêu cầu thế là vô lý, nhưng tôi biết rõ bọn Đức, và tôi cho có thể có khả năng đó. Trước đây cũng đã có trường hợp thế, đem quân vào để bảo vệ nhân viên của mình. Phương pháp thông thường ấy mà !

LÊNIN (*giận dữ*) — Đó là một sự xâm lược có nguy trang. Chúng ta không thể đồng ý như thế được. Cũng phải có mức độ thôi chứ ! Chúng ta sẽ kêu gọi toàn dân, tất cả những người lớn tuổi tham gia kháng chiến.

XVECLÔP — Thì lại trở về tình trạng ban đầu. Chiến tranh hầu như không tránh được.

LÊNIN (*cáu kỉnh*) — Chiến tranh ! Chiến tranh ! Chiến tranh !

GOBUNÔP (*vào*) — Bọn Xã hội cách mạng đã chiếm được đài điện báo. Tất cả nhân viên điện báo đều nhận được lệnh sau đây. (*đọc*) « Mọi bức điện có chữ ký của Lênin và Xveclốp đều giữ lại vì có hại cho chính quyền xô viết mới chung và cho Đảng lãnh đạo hiện nay, đảng Xã hội cách mạng cánh tả mới riêng ».

LÊNIN — Đã là đảng lãnh đạo rồi à ? Đọc tiếp đi.

GOBUNÔP — « Tất cả những bức điện giữ lại đó đều phải đem nộp cho người phụ trách phòng máy ».

LÊNIN — Phải đuổi chúng ra khỏi đây ngay ! Không được để đài điện báo lọt vào trong tay chúng một phút nào.

XVECLÔP — Việc này ta giao cho đơn vị quốc tế Ba lê Kun (1). Họ có một trăm hai mươi người

Đèn tắt

LÊNIN — Lại còn thế này nữa.

XVECLÔP — Chắc chúng đã chiếm được Nhà máy điện.

GOBUNÔP — Tôi sẽ cử đơn vị của Sêvêlep đi chiếm lại nhà máy điện (ra).

LÊNIN — Các đồng chí nghiên thuốc, xin que diêm.

Xveclôp châm nến

Gheorghii Vaxiliévich! Dù bất cứ trả lời bọn Đức cách nào thì ta cũng giữ chiến thuật Bret, tức là kéo dài và lại kéo dài.

TSITSÊRIN — Thời gian ủng hộ chúng ta! Tôi sẽ cố liên lạc với Beclin qua Bixle.

LÊNIN — Đồng chí cứ cố xem.

TSITSÊRIN — Tôi đi.

XVECLÔP — Đứng, phải kéo dài. Nhưng lúc này khó khăn hơn trước rất nhiều.

Tiếng súng từ xa vọng tới.

Vladimia Ilich, có lẽ đã tới lúc phải tung các đơn vị công nhân vũ trang đi chiến đấu rồi. Khu bên kia sông. Vẫn chưa thấy sư đoàn Lettôn.

LÊNIN — Ta cố đợi thêm chút nữa...

GOBUNÔP (vào) — Vladimia Ilich, có khách tới.

LÊNIN — Khách à?

1. Đơn vị bộ đội do những chiến sĩ cách mạng các nước tình nguyện tới giúp cách mạng Nga (N.D).

GOBUNÔP — Và khách không ai ngờ. Đó là ủy viên trung ương đảng Xã hội cách mạng cánh tả Kôlêgaep.

LÊNIN — Kôlêgaep à? Đến đây rồi à? Tôi hậu thư chẳng? Thôi được, mời người đi vào đây.

KÔLÊGAEP (vào) — Vladimia Ilich...

LÊNIN — Đồng chí Kôlêgaep, đồng chí chuyển lời hỏi cho các bạn đồng chí biết rằng: ngày hôm qua, mồng sáu tháng bảy, ở nước Nga đã bỏ đi được một đảng.

KÔLÊGAEP — Tôi đến báo rằng tôi đã ra khỏi đảng đó! Tôi và nhiều đồng chí của tôi nữa không đi cùng đường với những kẻ phiêu lưu và tội phạm. Tôi muốn báo cho các đồng chí biết điều đó.

LÊNIN — Cách mạng thật là một việc tuyệt vời! Bất cứ một chiến thuật nào không đúng cũng đều bị nó lật hết, làm lộ ra toàn bộ sự nghèo nàn và tội lỗi của chiến thuật đó một cách không thương hại. Mà đồng chí cũng chẳng phải là người ít tác dụng nhất trong việc đề ra chiến thuật ấy đâu. Nhưng thôi được, chẳng có một « sự nghiệp nhân hậu » nào lại không bị trừng phạt cả. Hay có thể là đồng chí bị người ta làm ưc chuyện gì, và đồng chí ra đảng chỉ vì thế.

KÔLÊGAEP — Cách đặt vấn đề của đồng chí làm tôi bị xúc phạm đấy! Hồi còn tham gia chính phủ và làm việc dưới sự lãnh đạo của đồng chí...

LÊNIN — Các đồng chí đều đã chạy ra khỏi chính phủ! Đồng chí là một ủy viên chính phủ đã bỏ việc! Nói cho gọn thì là một kẻ đảo ngũ. Tất cả các người đều đã đảo ngũ và sợ trách nhiệm.

KÔLÊGAEP — Chúng tôi không muốn chịu trách nhiệm về chính sách của đồng chí vì bây giờ chúng tôi không tàn thành.

XVECLÔP — Nhưng bây giờ các anh còn có rất nhiều khả năng để đứng đối lập với chúng tôi, phê phán chúng tôi và kêu gọi quần chúng. Nhưng đến khi không được quần chúng ủng hộ, các anh bèn dùng lời âm mưu. Các anh đang từ những người đối lập hợp pháp biến thành những kẻ mưu mô ngầm, những con tốt đen trong tay bọn Bạch vệ và các loại như bản khác!

KÔLÊGAEP — Rất nhiều người trong chúng tôi bị đặt trước một việc đã rồi và, tôi cũng không tàn thành...

LÊNIN — Các anh lúc nào cũng tự dọa mình bằng cái bóng ma sức mạnh ghê gớm của chủ nghĩa đế quốc Đức. Và các anh đã hoảng sợ. Các anh không công nhận một hình thức đấu tranh chống chủ nghĩa đế quốc nào khác ngoài hình thức chiến tranh. Các anh lại không chịu tính toán gì, lời những điều kiện khách quan của cuộc sống chúng ta. Thôi được, các bạn cũ của anh cho rằng muốn đấu tranh với chủ nghĩa đế quốc thì nhất thiết chỉ có hình thức chiến tranh, nhưng chúng tôi lại cho rằng, muốn đấu tranh chống chủ nghĩa đế quốc ấy phải dùng hình thức tạm ngưng chiến, phải tiến hành công cuộc xây dựng của chúng ta! Hãy để nhân dân xét! Và nhân dân đã xét rồi: đình chiến là ý chí của Đại hội xô viết. Sao lại có thể coi thường ý chí đó được nhỉ? Thật là những kẻ tự sát. Ban chấp hành trung ương của một đảng tự sát! Tôi tin chắc rằng cái hành động phiêu lưu mất trí ám sát Miahbắc và nổi loạn của Ban chấp

hành trung ương đảng các anh sẽ chỉ đây, không những đa số các công dân của các anh xa rời các anh, mà còn đây cả nhiều trí thức nữa.

KOLÉGAEP — Ấy chính vì thế chúng tôi sẽ cùng với những người đó thành lập một đảng mới.

LÊNIN — Đảng gì?

KOLÉGAEP — Đảng cộng sản cách mạng.

LÊNIN (nhún vai) — Tôi không biết nữa, đồng chí Kô-lê-gaep, tôi không biết.

KOLÉGAEP — Tôi hiểu là đồng chí hiện không tin tôi.

LÊNIN (im lặng một chút) — Hiện giờ thì tôi ít tin. Tôi ít tin.

KOLÉGAEP — Tôi rất tiếc, Vladimia Ilich, rất tiếc rằng chúng ta không hiểu nhau đến thế. Tôi đến với các đồng chí với một thiện ý, như một người bạn.

LÊNIN — Lay Chúa, xin cho tôi yên đã, còn với quân thù thì tôi sẽ tự mình đương đầu lấy được.

KOLÉGAEP — Dừng câu chúa, Vladimia Ilich. Tôi xin tự đi bây giờ. Chào đồng chí.

LÊNIN — Chào...

Lênin chia tay ra cho Kô-lê-gaep.

Họ bắt tay. Kô-lê-gaep ra.

Anh ta tự ái đấy. Thế là tốt. Nghĩa là anh ta sẽ cộng tác với chúng mình...

XVECLÔP — Đang lúc hiểm nghèo thì họ bỏ chạy...

LÊNIN — Bỏ chạy thì bỏ chạy, thuyền ta cũng chẳng đắm được đâu, Việc Kô-lê-gaep vừa tới đây nghĩa là thế nào nhỉ? Đó là ngẫu nhiên hay là... Vẫn chưa thấy bộ đội Lét-tôn đâu cả... Danisepxki đâu rồi? Từ lúc đó tới giờ đủ đi đến nơi rồi quay lại mấy lượt rồi.

GOBUNÔP (nào) Ở Nhà hát lớn, có hiện tượng khả nghi.
bọn Xã hội cách mạng bị bắt đang nhón nhạo.

LÊNIN — Laxix báo tin đó à?

GOBUNÔP — Laxix bị bắt rồi. Quyền lãnh đạo Ủy ban
đặc biệt do Pêtecx nhận đảm nhiệm. Tin vừa rồi
của Khruxtalep báo.

Ngừng

LÊNIN (viết vào một mảnh giấy) — Tôi không thích sự nhân
dạo đó ở Nhà hát lớn. Đừng để Xpiridônôva lặng
chúng ta một đòn bất ngờ. Hình như họ đều có vũ
khí cả. (Đưa tờ cho Gobunốp) Đưa Khruxtalep!

3 giờ 15 phút

Căn phòng biến thành xã lim. Ở đây có Dergin-
xki, Laxix, Bêlenki. Ở đây cũng có cả đội gác,
thủy thủ và binh lính. Các thủy thủ hơi say
rượu. Giarốp cùng binh lính đánh bài. Dergin-xki
đi đi lại lại trong phòng.

NGƯỜI LÍNH ĐỀ RIA MÈP (hát)

« Pêtrôgrat có tòa nhà cao —

Tôi biết rõ »

(quàng con bài) Thăng Giéch! (1)

« Trong đó có bà công tước »

(quàng con bài) Con dâm! (2)

« Xấu xa và tội lỗi »...

(quàng con bài) Lão vua! (3)

1. Tên quân bài J.

2. Tên quân bài Q.

3. Tên quân bài K.

GIARÔP — Đồng chí Derginxki, đừng đi lại thế nữa, chỉ tỏ thêm căng mình mà lại chường mắt anh em.

NGƯỜI LÍNH ĐỀ RIA MÈP — Cứ đề đồng chí ấy đi lại. Nếu đi lại thấy dễ chịu hơn thì cứ để người ta đi lại.

Derginxki ngồi xuống cạnh Laxix

GIARÔP — Tại sao chúng tôi đánh đổ các anh nào? Vì các anh dim mắt hạm đội Hắc hải của chúng tôi. Chính vì thế đấy.

DERGINXKI — Thế nếu bọn Đức chúng chiếm mất thì sao?

GIARÔP — Thì chúng tôi nhất định không cho, có vậy thôi.

DERGINXKI — Thì chúng tôi cũng có cho chúng đâu. Chúng tôi dim nó xuống đáy biển. Mà chính thủy thủ các anh dim đấy chứ.

GIARÔP — Đúng, đó là bọn thủy thủ Bôn-sê-vich. (với người lính) Bọn chúng thật tồi hơn cả gián điệp. Hồi đó phải đánh nhau mới đúng! Chúng lại đi đầu hàng! Anh có biết ở Tổ quốc nước Nga có biết bao nhiêu lực lượng không? Thừa đủ cho hai cuộc chiến tranh ấy chứ!

DERGINXKI — Thì thời Nga hoàng nước ta chẳng thua trận là gì?

GIARÔP — Đây là thời Nga hoàng...

DERGINXKI — Bây giờ thì chúng ta lại chẳng còn có quân đội; lương thực gì nữa kia. Chúng ta đang tiến hành nội chiến, người chưa đủ mà kỹ thuật thì...

GIARÔP — Không sao. Tay không chúng ta cũng chệt được họng bọn Đức...

DERGINXKI — Còn chúng thì dùng súng đạn bắn ta chứ gì?

GIARÔP — Nước ta đông dân lắm. Rồi ta sẽ tuyên truyền chữ...

DERGINXKI — Nghĩa là chúng sẽ dùng súng đạn bắn ta. Còn ta thì dùng khẩu hiệu xã hội chủ nghĩa đánh lại?

GIARÔP (cáu) — Quý tha các người đi cho rồi! Thôi không nói nữa! Đây là nhà tù kia mà!

DERGINXKI (với Laxix và với mình) — Sao những kẻ đó lại lọt được vào đơn vị chúng mình nhỉ? Cả một đơn vị vô chính phủ, linh thần sa đọa!

LAXIX — Đó là do Pôpôp. Hắn lấy bọn thủy thủ vô chính phủ vào. Thật là một lũ điển hình.

DERGINXKI — Lỗi tại tôi. Tôi tin cậy Alecxandrôvich quá. Hắn xưa nay bao giờ cũng tán thành tôi. Tôi không nhận thấy hắn hai lòng lúc nào cả. Tôi bị lừa. Ngay cả khi có ai khiếu nại về Pôpôp tôi cũng lại giao cho Alecxandrôvich điều tra. Đến bây giờ tôi vẫn ân hận, vì hắn đúng là một kẻ bội phản có ý thức, mặc dù có đủ mọi chứng cứ, và mọi sự đã rõ ràng quá rồi. (liếc mắt nhìn đội lính gác) Dầu phải là bộ đội Ủy ban đặc biệt, mà là bọn cướp thì có!

LAXIX — Không phải tất cả dầu. Phêlix Êtmundôvich 3. Tôi đã kịp nhận thấy nhiều anh em hành động một cách hoàn toàn ngẫu nhiên. Họ không hiểu chút nào tại sao bắt chúng mình và làm thế có lợi cho ai nữa.

DERGINXKI — Đồng chí đánh lảng số thủy thủ hộ tôi.

Laxix đến chỗ thủy thủ. Derginxki tới chỗ binh lính.

Các đồng chí! Có lý gì các đồng chí đi chống lại chính quyền xô viết?

Binh lính không trả lời, vẻ buồn rầu.

NGƯỜI LÍNH ĐỀ RIA MÉP (*không nhìn được nữa*) — Chúng tôi có biết đâu, thưa đồng chí Derginxki, người ta ra lệnh, thế là chúng tôi làm thôi...

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPỐT — Đồng chí Derginxki ạ, chúng tôi có chống lại chính quyền xô viết đâu. Chính Pôpốp bảo rằng chúng tôi ủng hộ chính quyền Xô viết, nhưng phải trừ thằng Miabắc, cái thằng...

DERGINXKI — Và bây giờ, kết quả là các đồng chí bắt các ủy viên chính phủ, bắt các đại biểu đại hội lần thứ Năm, những người công nhân bình thường, những người anh em của mình! Làm thế mà gọi là ủng hộ chính quyền Xô viết à? Đây là ủng hộ chiến tranh, mà chính đồng chí có muốn đánh nhau đâu, cả đồng chí kia cũng không muốn...

NGƯỜI LÍNH ĐỀ RIA MÉP — Chúng tôi đánh nhau thế đủ rồi.

DERGINXKI — Thi chúng tôi cũng bảo thế mà.

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPỐT — Chúng tôi nhận được lệnh...

DERGINXKI — Lệnh của ai? Của Pôpốp à? Chính tôi mới là thủ trưởng của Ủy ban chứ.

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPỐT — Chúng tôi cũng hiểu...

DERGINXKI — Ai ở gian bên cạnh đây?

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPỐT — Đồng chí Xmidôvich, họ mới giải về...

DERGINXKI (*khe*) — Làm thế nào giải được đồng chí ấy sang đây thì tốt.

NGƯỜI LÍNH MẶC CAPỐT — Tôi thử cố xem sao. Thưa đồng chí Derginxki, Giarôp đang nhìn đây, hẳn thấy thì tôi bị quở phạt mất... (*kêu to*) Thôi, không được nói chuyện nữa, đây là tù kia mà!

Cửa mở ra. Pôpốp và Alexandrôvich theo sau, hiện ra trên ngưỡng cửa.

PÔPÔP — Báo cáo, thưa Phêlix Êtmundôvich. đơn vị Vônglinxki đã gia nhập phe chúng tôi. Các trại Pôkrôpxki cũng theo chúng tôi, sư đoàn Létlôni cũng đã theo, thưa đồng chí Laxix, toàn bộ khu bên kia sông Mátxcova, hai ngàn anh em Kadắc miền sông Đông cũng đã từ Vôrônegior tới, trung đoàn Mactôp, theo chúng tôi, tư lệnh mặt trận phía Đông Muraviep cũng chạy sang hàng ngũ bên này và đã dẫn đơn vị tiến về Mátxcova tăng viện cho chúng tôi. Chúng tôi hiện có sáu ngàn người. Công nhân các xí nghiệp đang cử các đoàn đại biểu. Lênin và Xveclôp đã bị bắt.

DERGINXKI — Nói láo!

PÔPÔP — Đồng chí muốn tin hay không, tùy ý... (từ ra xa).

DERGINXKI (nhìn thấy Alecxandrôvich) — À, anh đây à, Alecxandrôvich? Sao anh dám làm chuyện phản bội như vậy? Xưa nay tôi vẫn tin cậy anh kia mà?

ALECXANDRÔVICH — Tôi hành động theo lệnh của Ban chấp hành trung ương Đảng Xã hội cách mạng, đảng mà tôi gia nhập ngay từ khi mới thành lập.

DERGINXKI (chậm rãi) — Ra thế, như vậy thì tôi xin bắt tay anh, khen ý thức tổ chức cao của anh đối với đảng anh, nhưng tôi sẽ hạ lệnh xử bắn anh vì anh là phó của tôi ở Ủy ban đặc biệt mà lại phản bội tôi.

3 giờ 30 phút

Gian phòng chính ở biệt thự ngõ Ba Ngõ. Bộ tham mưu đang làm việc. Pôpốp và Alecxandrôvich quay vào.

PÔPÔP — Tôi không hiểu nổi Derginxki! Hắn còn hy vọng vào cái gì nhỉ! Hắn bị loại ra ngoài trận đấu

rồi còn gì. (Với Xablin) Thế nào, đã tiến tới Sở Điện báo chưa?

ALEXANDRÔVICH - Chúng mình làm chậm quá. Cần mở cuộc tấn công ngay bây giờ, ngay ban đêm.

PÔPÔP - Đừng lo. đến sáng là xong hết. Yên trí.

ALEXANDRÔVICH - Còn tới tám giờ đồng hồ nữa trời mới sáng. Các lực lượng tăng viện của chúng có thể tới mất.

XABLIN - Tăng viện lấy ở đâu?

ALEXANDRÔVICH - Không biết ở đâu, nhưng tôi biết Lenin.

KARÊLIN - Cần đưa lời kêu gọi.

ALEXANDRÔVICH - Không cần lời nói, mà cần nỗ lực bác! Các anh không nghe thấy còi nhà máy đang rú đấy à? Các anh không nhìn thấy đơn vị công nhân hay sao? (Với Tsêrêpanốp) Tsêrêpanốp, cậu kể cho họ nghe chuyện ở nhà máy đi!

TSÊRÊPANÔP - Đừng hoang mang, chưa có gì đáng sợ cả.

XABLIN - Cán bộ ưu tú ở nhà máy đều ra mặt trận hết cả rồi! Và tôi đề nghị các đồng chí nhớ rằng các hành động quân sự sẽ phải được tiến hành theo đúng kế hoạch đã định.

ALEXANDRÔVICH (thét) - Các anh ăn mừng chiến thắng lúc này thì quá sớm đấy!

PÔPÔP - Cậu bị Derginxki dọa đấy mà. Đừng hoảng hốt thế!

KAMKÔP - Thôi. Khẽ chứ! Thế cậu đề nghị thế nào?

ALEXANDRÔVICH (với Kamkôp) - Tấn công Kremli và tấn công ngay lập tức.

PÔPÔP — Ai chỉ huy ở đây, cậu hay tôi?

ALEXANDRÔVICH — Công nhân đang tổ chức các đội võ trang.

KARÊLIN — Với công nhân thì phải giải thích rằng Der-
ginxki và bọn Bôn-sê-vich bị bắt chỉ là tạm thời thôi.
Ít ngày, sau khi tình hình yên ổn họ sẽ được thả.

TSÊRÊPANÔP — Nói thế là công nhân họ nghe ngay thôi,
và họ sẽ giải tán, đi về nhà.

KARÊLIN (Với Tsêrêpanôp, chia bản nháp lời kêu gọi công
nhân) — Viết đi. « Các đồng chí công nhân... ».

ALEXANDRÔVICH (điên cuồng) — Lại giấy với má! (Xé bản
nháp) Tôi sẽ đích thân đi chỉ huy bộ đội!

Chuông điện thoại. Tất cả hoảng hốt nhìn máy điện
thoại nhưng vẫn ở yên chỗ.

PÔPÔP (đến gần, nhắc ống nói) — Tôi nghe đây, Pôpôp...
Được, được. Tốt. Tốt lắm. (với tất cả) Toàn bộ trung
đoàn Mác-tốp đã sang phe chúng ta.

XABLIN — Ở đây có Xê-mê-nốp!

PÔPÔP — Hãy cho ô tô tới đây. Chúng tôi sẽ cung cấp
đồ hộp cho cả Trung đoàn, và sẽ phát cho mỗi
người một đôi ủng mới. Tôi đợi. Tôi vẫn ở nhà.
(Đặt ống nghe xuống) Đề nghị các đồng chí bình tĩnh!
Mọi việc sẽ tiến triển theo đúng kế hoạch đề ra.
Sáng sớm mai ta sẽ tấn công theo đúng các quy tắc
của nghệ thuật quân sự. Mười hai giờ trưa sẽ khai
mạc phiên họp đầu tiên ở Kremli. Tôi xin hứa lời
danh dự của người cách mạng. Và bốn giờ sáng ta
sẽ bắt đầu nã pháo vào trước.

3 giờ 50 phút

Sân khấu Nhà hát lớn. Ở bàn chủ tịch đoàn, có các đảng viên Xã hội cách mạng bị bắt, Xpiridonova lấy đồng hồ ra xem rồi đứng dậy. Dưới phòng khán giả và trên sân khấu bỗng nổi lên tiếng hát « Vaca-vianka ». Bỗng ở sau cánh gà có một phát súng trường nổ. Bọn Xã hội cách mạng bỗng sốt ngừng hát. Khruxtalep bước vào.

KHRUXTALEP — Các vị Xã hội cách mạng! Ủy ban đặc biệt tối cao toàn Nga đề nghị tất cả các vị nộp vũ khí vào phòng gương trong vòng một tiếng đồng hồ, tất cả những vũ khí các vị có trong người. Mưu đồ mà các vị định làm đã không làm được. Vì vậy các vị giữ vũ khí cũng vô ích. Sau đây một giờ ai còn giữ vũ khí trong người sẽ bị xử theo luật pháp cách mạng nghiêm khắc nhất.

XPIRIDONOVA — Anh nói cho Lênin và Xveclốp biết rằng tôi không tham gia vào tấn hài kịch này đâu. Chúng tôi không công nhận thứ pháp luật của một đảng này đối với một đảng khác.

KHRUXTALEP — Nước Nga sẽ xử các người. Và lịch sử sẽ công nhận tòa án ấy.

XPIRIDONOVA — Chúng tôi không chịu khuất phục bất cứ đàn áp nào, tù tội nào! Chúng tôi sẽ tiếp tục đường đi qua mọi lưới lè, giá treo cổ và súng đạn!

GOLUBOPSKI — Về yêu cầu nộp vũ khí, chúng tôi kiên quyết phản đối.

Khruxtalep ra hiệu, lập tức công nhân vũ trang được ra đầy sân khấu.

KHRUXTALEP — Yêu cầu hạ vũ khí!

Ngừng.

Tất cả im lặng. Cuối cùng Xpiridônôva rút súng ngắn quăng lên bàn.

Một lần nữa đề nghị các vị theo gương chị Xpiridônôva. Tất cả nộp vũ khí!

Bọn Xã hội cách mạng lần lượt nộp vũ khí.
(Với các ủy viên Chủ tịch đoàn) — Trừ chị Xpiridônôva, mời tất cả sang phòng của Quản trị trưởng nhà hát. Và đừng có đem theo vũ khí. Các vị hãy nhớ rằng ở trên kia (*Chỉ lên gác*) các khẩu súng máy đang theo dõi các vị.

Họ dẫn tất cả ra. Trên sân khấu chỉ còn lại Xpiridônôva và người lính gác. Bỗng từ xa vẳng tới một loạt tiếng súng đại bác.

XPIRIDÔNÔVA (*hướng xuống phòng họp*) — Các đồng chí!
Súng của ta đây! Chúng ta chưa phải đã chịu đầu!
Chúng ta sẽ thắng! Hãy vững lòng, các đồng chí!

4 giờ 10 phút

*Phòng làm việc của Lênin ở Kremli. Gần đầu
đầy có những tiếng nổ. Lênin và Xveclốp đứng
bên cửa sổ. Trời bắt đầu lơi sáng rạng. Các cây
nền vẫn cháy.*

XVECLÔP (*xúc động*) — Chúng nã đại bác vào Kremli!

LÊNIN — Toàn bản trượt cả! (*giận dữ và mỉa mai*) Định chiếm quyền chuyên chính vô sản mà lại không biết bắn!

Tiếng súng ngừng.

XVECLÔP — Đúng... Chúng ta không thể phản nản là ít xảy khủng hoảng chính trị và ít có biến động

nhANH chóng đưOC... Ngày hôm nay cũng như hôm qua, và ngày mai cũng như ngày hôm nay.

LÊNIN (*giận dữ*) — Nhưng hôm qua, lúc ký hòa ước Brét, những câu tả khuynh của những người cộng sản phải tả suýt đưa chúng ta tới bờ vực thẳm. Còn ngày hôm nay thì những câu tả khuynh của bọn Xã hội cách mạng phải tả đã sặc mùi bạch vệ! Chúng ta có trả giá quá đắt những luận điệu tả khuynh không nhỉ?

BÔN-BRUÊVITS (*vào nhanh*) — Nhóm Xã hội cách mạng cánh tả ở Nhà hát lớn đã bị tước khí giới.

LÊNIN — A ha, ra có vũ khí thật à?

BÔN-BRUÊVITS — Có. Có kẻ chúng ta phải cách ly.

XVECLÔP — Còn số anh em kia, cần đem bảo mới lại cho họ ổn định tinh thần.

BÔN-BRUÊVITS — Chúng định ở Nhà hát lớn... bắt đồng chí và lakôp Mikhailôvich... Chúng tôi bắt được một tài liệu... (*Đọc*) « Quyết định về việc bắt Chủ tịch Hội đồng Dân ủy V. I. Lênin. Ban chấp hành Trung ương Đảng Xã hội cách mạng xét thấy cần bảo vệ tinh mạng cho mọi đảng viên của Đảng bị bắt ở Nhà hát lớn, quyết định: Bắt Chủ tịch Hội đồng Dân ủy V. I. Lênin. Trường hợp tìm cách chạy trốn... » họ chưa kịp viết nốt...

LÊNIN — Đưa tôi xem qua cái nào... Chà, chà... Chúng ta là người biết đọc biết viết cả, chúng ta cũng hiểu họ định viết gì tiếp.

BÔN-BRUÊVITS — Nhưng, thưa Vladimira Ilich...

LÊNIN (*cười giận dữ*) — Thì đồng chí nghĩ sao. Vladimira Dmitriêvich. Tất nhiên là họ sẽ giết thôi! Ai đã nói A thì theo lôgic đấu tranh thường bắt buộc phải nói B. Mà trường hợp này thì tôi cho rằng họ sẵn

sáng kê lần lượt tất cả mọi chữ cái vần tiếng Nga cho tới tận la nữa... (1).

XVECLÓP (xem bản án) — Thì chúng đã kê rồi còn gì. Thốt ra miệng rồi. (Trả bản án lại Lénin).

BON-BRUEVITS — Nhưng đó là những đồng chí của chúng ta, những người ta đã kê vai sát cạnh cùng làm việc!

LÉNIN — Đồng chí bỏ cái thói tri thức rởm ấy đi. Vladimira Dmitriévich! Phải làm nhiều hơn nữa! Những đồng chí ngày trước... giờ lại giờ súng bắn vào đầu mình mà chẳng run tay chút nào! Không! Đồng chí! Xin đủ họ thôi, chẳng cần lo cho họ nữa...

PÔTVÔIXKI (vào cùng Danisépki) — Thưa Vladimira Ilich, anh em Lettôni đã đang tiến vào thành phố.

LÉNIN — Tuyệt lắm! (Với Danisépki) Sao đồng chí đi lâu thế! Phải hợp mít tinh chứ gì?

DANISÉPXKI — Không ạ, thưa Vladimira Ilich, tôi phải đi tìm từng người một... Ngày lễ của họ, trong doanh trại gần như chẳng còn ai.

LÉNIN — Tình hình tư tưởng anh em thế nào?

DANISÉPXKI — Rất tốt, thưa Vladimira Ilich.

LÉNIN — Tâm trạng.

DANISÉPXKI — Không có chút nghi ngại gì.

LÉNIN — Đó là một phần thưởng quý giá nhất đối với chúng ta đây! Thế là đồng chí vẫn đi lọt.

DANISÉPXKI — Vâng, lọt.

LÉNIN — Cả tới lần về đây?

DANISÉPXKI — Vâng.

1. Ia là chữ cuối cùng của bảng chữ cái tiếng Nga (N.D.).

LÊNIN — Giỏi lắm !

XVECLỐP — Valadimia Ilich, tôi phải đến chỗ anh em Lettôni. Ta đi đi, đồng chí Danisepxki.

Họ ra.

LÊNIN — Đồng chí Pôtvôixki, đồng chí định hành động ra sao ?

PÔTVÔI XKI — Hiện giờ trong tay chúng ta có bảy trăm hai mươi lưỡi lê, mười hai khẩu pháo cỡ ba pút (1), bốn xe thiết giáp, bốn mươi khẩu súng máy, một đội kỵ binh gồm bảy mươi hai người. Ngoài ra còn các đơn vị công nhân vũ trang họ đang đòi được chiến đấu, nhưng ta phải ngăn họ lại đã. Bên đối phương lực lượng mạnh hơn nhiều. Xuất phát từ tình hình khách quan như vậy, ta phải quyết định đánh có trọng tâm để tập trung lực lượng: ở khu vực Dền Chúa thế, ở quảng trường Xtrát và tập trung lực lượng hậu bị ở khu Arbát. Sau đây nửa giờ ta sẽ bắt đầu tấn công. Chúng ta đánh từ hai phía vào vòng « A » tới Pôkrốp. Đồng thời với cuộc tấn công, ta nã pháo vào Bộ tham mưu bọn Xã hội cách mạng.

LÊNIN — Tuy vậy việc dùng pháo hãy khoan. Có thể không cần đến. Ta hãy yêu cầu họ đầu hàng đã. Cho họ suy nghĩ trong hai mươi phút.

PÔTVÔI XKI — Vâng, tôi sẽ tới.

LÊNIN — Nikôlai Ilich, chúc đồng chí thắng lợi.

Pôtvôixki ra. Lênin mệt mỏi ngồi xuống ghế bành.

BÔN-BRUEVITS — Quả là một ngày vất vả...

1. Tương đương với 75 kg. (N.D.).

LÊNIN — Vladimira Đmitriêvich, ta không nên thương hại mình mà hãy thương hại các ngài Karêlin thì hơn! Đồng chí thử nghĩ mà xem: họ định diễn một vở bi kịch mà họ chỉ có đủ khả năng để tạo nên một vở MêlôDRAM là cùng, đâm thành ra một vở trào lộng hết sức tồi tệ. Và giai cấp vô sản Matxcova hiện đang chiếm được những vị trí chủ chốt, sẽ đón họ một cách xứng đáng về cái vở kịch này! *(Đứng dậy thăm thi)* Vladimira Đmitriêvich, suốt một ngày đêm không ăn uống gì mà đồng chí không đói à?

BÔN-BRUEVITS — Cồn cả ruột ấy chứ ạ!

LÊNIN — Tôi cũng vậy...

BÔN-BRUEVITS — Chỗ tôi còn một hộp thức ăn nguội.

LÊNIN — Vây đồng chí đem ra đây ngay lập tức!

Bôn-Bruêvits ra. Lênin lại gần cửa sổ, khẽ hát bài « Tôi yêu, tôi yêu vô cùng... » Lấy bản án ra

(Đọc) « ... Trường hợp tìm cách chạy trốn... » (Vui vẻ). Được, đề rồi còn xem đã! (gấp lại cẩn thận, cắt vào túi và vừa hát vừa đi tới gần ghế bành, ngồi xuống. Đèn điện bật sáng. Lênin không phản ứng gì. Chuông điện thoại reo. Lênin không nghe thấy gì. Nhưng bỗng Người sực tỉnh, chạy tới máy điện thoại).

Tôi nghe đây! Tôi nghe đây! Đồng chí Nikôlaep, đồng chí là thứ hai, à thứ ba trong số những con nhận báo tin chiến thắng! Cảm ơn! Bất liên lạc ngay với các cơ quan, đơn vị theo bản danh sách của chúng ta. Và cho tôi nói chuyện với Pôtvôixki, tôi đợi đây.

Ngoài sân điện Kremli lại có tiếng đại bác nổ.

Chuông điện thoại lại reo.

Đồng chí Pôtvôixki, Lênin đây. Tôi thấy rõ rằng chúng trả lời tôi hậu thư của chúng ta bằng đại

bác chứ gì? Thôi đành vậy, bọn Xã hội cách mạng tự chọn lấy hình thức để dẹp cuộc nổi loạn của chúng. Vậy đồng chí cho nổ pháo nhé! Bắn dồn dập, không thương hại gì cả.

16 giờ 40 phút

Sân khấu Nhà hát lớn. Vắng tanh. Chỉ có Xpiri-đônôva và người lính gác ở cánh gà bên phải.

XPIRĐÔNÔVA — Đồng chí binh sĩ...

NGƯỜI LÍNH GÁC — Đề nghị không nói. Có lệnh cấm rồi.

XPIRĐÔNÔVA — Thế nghị thì cũng cấm chẳng?

NGƯỜI LÍNH GÁC — Ngồi xuống!

XPIRĐÔNÔVA — Đồng chí binh sĩ, số phận đồng chí thật tội nghiệp. Tham gia cách mạng để rồi làm chân cai ngục, canh giữ những người cách mạng à? Đứng thế đây...

NGƯỜI LÍNH GÁC — Suốt một tiếng đồng hồ cứ lải nhải mãi cái giọng ấy...

XPIRĐÔNÔVA — Không đâu, tôi không trách đồng chí. Tôi hiểu là người ta ra lệnh cho đồng chí... Đây, hỏi tôi ngồi tù ở khám trung ương Alexanđrốp, tên cai ngục nói với chúng tôi rằng, nếu như hân nhận được lệnh giam mẹ hân lại hân cũng thi hành. Còn đồng chí thì sao, đồng chí binh sĩ, nếu như cấp trên ra lệnh bắt giam mẹ đồng chí thì đồng chí có thi hành không?

NGƯỜI LÍNH GÁC — Lui ra đi, Maria Alexanđrốpna! Sao cứ sán lại thế?

XPIRĐÔNÔVA — Tôi xấu hổ thay cho chú. Chú quê ở đâu?

NGƯỜI LÍNH GÁC — Ở Tambóp.

XPIRIDÔNÔVA — À, ra người cùng quê hả? Chú ạ, năm mười bảy, khi tôi ở Xibêri về, trong các cuộc mít tinh và hội họp, đàn làng cứ bảo tôi: «Chị Maria, chúng tôi coi chị như mẹ, như người che chở cho chúng tôi». Vậy chú hãy viết thư về làng báo cho dân làng biết rằng «tôi đang cầm lưỡi lê canh giữ mẹ và người che chở của bà con đây».

NGƯỜI LÍNH GÁC — Tại chị có lỗi...

XPIRIDÔNÔVA — Đứng, tôi sai thật. Sai ở chỗ đem cả cuộc đời, tính mạng hy sinh cho những kẻ ngu ngốc như chú! Sai ở chỗ đã giết tên tổng đốc của Nga hoàng! Sai ở chỗ đã đi khắp nước Nga! Ở chỗ chôn vùi cả tuổi trẻ trong tù đầy vì chủ! Sai ở chỗ đã dùng làm cách mạng tháng Mười với những người Bôn-sê-vich! Đứng, tôi sai thật!

NGƯỜI LÍNH GÁC — Tôi biết rồi...

XPIRIDÔNÔVA — Chú có nghe thấy tiếng súng đấy không? Chú bảo ai thích chuyện này nào? Chính là Vin-hem (1) và bọn tư bản. Bởi vì chúng biết rằng khi những người cách mạng bắn lẫn nhau thì tức là cách mạng thất bại rồi. Chú đi với tôi đi, ta không đi bắn nhau mà đi đề dàn hòa anh em trong nhà lại. Nếu chú giúp tôi thì tôi sẽ ngăn cuộc chiến tranh nội da nấu thịt này lại! Tất cả chúng ta đều có một kẻ thù chung, một kẻ thù thật sự, cần đánh! Đó là chủ nghĩa tư bản thế giới! Đây là thứ cần chĩa súng vào mà bắn, chứ không phải bắn lẫn nhau!

NGƯỜI LÍNH GÁC — À ra chị lại lái sang như thế đấy. Maria Alecxandrôpna! Không đâu! Có bắn chết vai

1. Vua Đức lúc đó (N.D.).

dứa Xã hội cách mạng nhà chị thì cũng chẳng thiệt hại gì mấy. Chứ nếu chiến tranh nổ ra thì hàng triệu người chết, hàng triệu!

XPIRIDÔNÔVA — Thế này nhé, tôi đi ra ngoài và chú đừng động dây lưỡi lê nhé! Rõ chưa, đừng động dây lưỡi lê nhé!

NGƯỜI LÍNH GÁC — Đứng lại, Maria Alecxandrôpna! Tôi yêu cầu — đứng lại! Tôi bắn bây giờ!

XPIRIDÔNÔVA — Chú sẽ không bắn đâu!

NGƯỜI LÍNH GÁC — Đứng lại, Maria Alecxandrôpna! Tôi bắn bây giờ!

XPIRIDÔNÔVA — Chú sẽ không bắn đâu! (*Đi về phía người lính gác*).

Từ sau cánh gà đối diện, Derginxki, Khruxtalep và Bêlenki ra. Xpiridônôva và người lính gác không trông thấy họ. Xpiridônôva vẫn tiến về phía người lính gác.

NGƯỜI LÍNH GÁC — Tôi bắn bây giờ.

XPIRIDÔNÔVA — Chú cứ bắn đi! Cứ bắn vào cách mạng đi!

DERGINXKI — Chào Maria Alecxandrôpna! Làm gì mà biểu diễn kiểu cổ điển giả hiệu ấy thế? Cái khiếu thẩm mỹ tôi ấy không hợp với chị đâu, tôi nói thật đấy!

NGƯỜI LÍNH GÁC (*vui sướng*) — Phelix Êtmundôvich, đồng chí Derginxki, xin chuyển tôi sang vị trí khác. Chị ta hành hạ tôi đến khổ. Tôi không đủ học thức để đối đáp với chị ấy.

DERGINXKI — Đồng ý với đề nghị của đồng chí. Nhưng tôi không chuyển đồng chí đâu mà là chuyển Xpiridônôva. Chị Maria Alecxandrôpna ạ, tôi hiểu là

việc tôi đến đây cũng chẳng có gì làm chi vui lòng cả.

XPIRIDÔNÔVA — Sao lại thế. Tôi vui sướng thấy đồng chí vẫn yên ổn và khỏe mạnh. Điều đó lại một lần nữa vạch mặt vu khống của bọn Bôn-sê-vich, họ phao tin là chúng tôi sát hại đồng chí. Lời nói dối bao giờ cũng lộ mặt và vì vậy...

DERGINXKI — Thôi đừng phí sức vô ích, Maria Alecxan-drópna, tôi cũng là người có chút ít học thức.

Xveclóp vào.

(*Viết mảnh giấy*) Lý luận của chúng tôi đã có kết quả rất tốt. Đội lính gác của chị không những thả tôi và các đồng chí của tôi mà còn đi theo chúng tôi nữa.

XVECLÓP — Tôi cho rằng ở đây, không phải do tài năng cá nhân của người tuyên truyền.

XPIRIDÔNÔVA — Các đồng chí ăn mừng thắng lợi rồi chứ?

DERGINXKI — Cuộc nổi loạn đã bị dẹp yên trong vòng 24 giờ đồng hồ như tôi đã hứa với các người. (*Đưa giấy cho Khruxtalep*). Đồng chí Khruxtalep, dẫn về Kremli, giao Mankốp.

Khruxtalep và Bêlenki tới gần Xpiridonova.

XPIRIDÔNÔVA — Nhưng Phê-líp Et-mun-dô-vich ạ, hãy nhớ rằng những người thua cuộc thường không dễ những người được cuộc ngủ yên đầu.

DERGINXKI — Tôi đã quen thức đêm rồi.

Xpiridonova ra, người lính gác đi kèm theo.

XVECLÔP (*nhìn theo Xpiridônôva*) — Đáng tiếc cho chị ta, lúc bắt đầu hoạt động thì tốt thế. (*Lại gần Derginxki*).

Hai người ôm nhau hôn.

Chào phạm nhân!

DERGINXKI — Chào Iakốp!

XVECLÔP — Bọn mình lo cho cậu quá...

DERGINXKI — Xin điều thuốc. Minh vẫn chưa hiểu một điều: sao chúng chưa giết mình nhỉ!

XVECLÔP — Vì Xpiridônôva và bé lữ còn bị giữ ở đây. Chính Lênin nghĩ ra cách đó đây...

DERGINXKI (*rất sôi nổi*) — Cậu ạ, rất tiếc là chúng lại không giết mình được! Này nhé, nếu giết mình thì có phải bọn chúng tự lột mặt nạ ra trước toàn dân không?

XVECLÔP — Chúng cũng đã tự lột mặt nạ đủ rồi. Cậu bình tĩnh lại đi, Phêlix, hãy bình tĩnh lại đi... Việc này đâu phải đến thế.

DERGINXKI — Lênin đâu?

XVECLÔP — Minh không sao tìm thấy. Nghe bảo đi Xôkôniki...

DERGINXKI — Ta cũng tới đó đi.

XVECLÔP — Ủ! (*nhìn chung quanh*). Hình như xong cả rồi nhỉ! Ngày mai lại tiếp tục phiên họp thường lệ của Đại hội xô viết lần thứ Năm! Tắt đèn đi, các đồng chí ơi!

Rừng Vokóniki. Lênin đứng một mình, hít mạnh không khí. Người sờ các cành cây, thân cây, nâng một cành lá về thêm khát. Chung quanh là rừng tỏa hương và xôn xao như thường lệ. Vladimia Ilich thọc hai tay vào túi và lắc lư người, hết nhắc đầu bàn chân lại nhắc gót. Bỗng có một con chim cu cất tiếng gáy. Lênin ngẩng đầu. Con chim vẫn gáy. Lênin móc trong túi ra một tờ giấy vò nát, mở ra, đó là bản án. Người cười, xé mảnh giấy, vứt đi. Con chim vẫn gáy.

LÊNIN (đếm, bẻ đốt tay gấp lại) — Một, hai, ba... tám, chín, mười hai... mười chín, hai mươi, hăm một... (Cười, cười sung sướng, nói to với trời xanh). Thì cứ cho là như thế. Đây không phải là lĩnh vực thần thoại! Không được, người ta sẽ không tin nữa! (Vẫy tay, ra tiền trường, trầm ngâm, tự nói với mình và nói với chúng ta) Nhân dân không muốn đánh nhau và không thể đánh nhau lúc này. Không thể...

Con chim vẫn gáy...

MÀN

ALÊCXANDRO' GHENMAN

BIÊN BẢN
MỘT CUỘC HỌP

Kịch hai phần và một tự mộ

Nhân vật

- PÔTAPÔP — *Đội trưởng sản xuất, 47 tuổi.*
TÔLIA — *Thợ đúc bê tông trong Đội của Pôtapôp, 18 tuổi.*
DINA MILÊNINA — *Kỹ sư kinh tế ở phòng Kế hoạch, 28 tuổi.*

Các đảng ủy viên:

- XÔLÔNAKHIN — *Bi thư Đảng ủy Công ty, 35 tuổi.*
BATARXEP — *Chủ nhiệm Công ty Xây dựng, 52 tuổi.*
KÔMKÔP — *Đội trưởng sản xuất, 36 tuổi.*
MÔTRÔSILÔVA — *Thợ cần cẩu, 53 tuổi.*
XLIPTSENKÔ — *Thợ hàn xi, 30 tuổi.*
LUBAEP — *Trưởng phòng Tổ chức, 40 tuổi.*
AIDATULIN — *Trưởng phòng Kế hoạch, 45 tuổi.*
PHRÔLÔPXKI — *Tổng điều vận viên, 56 tuổi.*

Được mời đến cuộc họp Đảng ủy:

- TSECNIKÔP — *Giám đốc xí nghiệp Xây dựng, nơi Pôlapôp làm việc, 34 tuổi.*
DUBIN — *Phó giám đốc kỹ thuật xí nghiệp đó, 42 tuổi*
— *Thủ quỹ, nữ nhân viên phòng Lao động và tiền lương,*
— *Những người tham gia lớp học tự mở*

TỰ MÔ

Sân khấu tối đen.

Dần dần nghe rõ tiếng ầm ầm của những xe hò lộp lộp, tiếng hỗn độn của những cần cẩu, tiếng rú của những máy hàn tự động: chúng như đang tiến lại gần công trường. Tiếng động vang to đến mức không thể chịu nổi, rồi đột nhiên ngừng bặt. Ở giữa sân khấu, hiện ra và được chiếu sáng chiếc cửa nhỏ có dòng chữ: « Quỳ ».

NỮ THỦ QUỲ (*Gào vào máy điện thoại*) — A lô, a lô! Máy có nghe rõ không? Dưới xí nghiệp tao có đại sự cỡ, hiểu chưa? Sự cỡ! Đội sản xuất của Pôtapốp... Tổng đài! Tôi đang nói chuyện với Công-ty, thế mà chị lại... Hỏa tốc là thế nào? Họ cần hỏa tốc, đề thường tôi không cần hỏa tốc đấy hử? Ở xí nghiệp chúng tôi đang có sự cỡ đặc biệt, Tôi mà không báo cáo được kịp thời thì chị sẽ phải chịu trách nhiệm đấy. Đúng thế. Vậy chị cắt hộ đi và nói cho tôi ngay! A-lô! A-lô! tao đây! Sự cỡ đặc biệt! Máy biết anh Pôtapốp chứ? Biết hử? Đội của anh ấy từ chối không nhận tiền thưởng!... Sao? Tất cả cái đài thờ tá ấy di! Tao nói là đội của Pôtapốp không chịu nhận tiền thưởng! Ai mà biết được tại sao! Một cậu ở đội ấy chạy đến đây và... A-lô! Tổng đài! Chị làm cái gì thế? Định trêu tôi đấy hử? Ôi! Đồng chí đấy à? Tôi xin lỗi... Vâng, tôi xin báo cáo ạ.

Xi nghiệp chúng tôi có một sự cố đặc biệt. Cả một đội sản xuất thống nhất ý kiến từ chối không chịu nhận tiền thưởng! Đồng chí nghe rõ chứ ạ? Đội của Pôtapôp. Vâng, đúng thế đấy ạ. Nào ai biết được là tại sao? Một cậu trong đội chạy đến đây nói rằng họ không cần đến tiền thưởng cũng đủ giàu có rồi! *(Nhìn vào sổ)*. Phần [phối] bình thường cả. Pôtapôp được bảy mươi rúp, những người khác thì năm chục, bốn chục. Các đội khác đều nhận cả rồi! Vậy số tiền đó tôi trả lại cho trên hay thế nào ạ? A-lô! Chào đồng chí! Vâng! Họ từ chối không nhận tiền thưởng! Tất cả đội, mười bảy người đều nhất trí như vậy! Đội trưởng là Pôtapôp! Vâng! Vì thế nên tôi mới nói là sự cố đặc biệt mà lại. Từ khi tôi làm thủ quỹ đến giờ, đây là lần đầu tiên. Vâng, tôi ngồi đây. Vâng tôi xin đợi ạ. Quỹ lúc nào cũng mở cửa! *(Đặt ống nói xuống, với lấy chiếc bàn tính và ghi gì đó gầy lách tách cho đến hết lớp tự mọ)*.

Phía bên trái hiện lên một chiếc bàn làm việc dài có rất nhiều máy điện thoại. Cũng một lúc chừng 8 đến 10 người trong bộ phận lãnh đạo xi nghiệp cũng chạy đến. Qua quần áo, ta thấy rõ họ từ ngoài công trường vào thẳng đây. Trong số đó có một phụ nữ rất trẻ. Cũng một lúc, họ lao tới máy điện thoại, và cũng quay một số. Mỗi người làm động tác như một mình, như họ không nhìn thấy những người bên cạnh. Họ tụ tập quanh chiếc bàn chỉ là một sự ước lệ.

Bên phải hiện lên một lớp của đội sản xuất. Chuông điện thoại vẫn đang reo. Tòlia chạy vào, cầm máy.

TÒLIA *(Gào to)* — Đội Pôtapôp nghe đây!

DUBIN *(Trong lúc những người khác vẫn đang quay số)* — Pôtapôp đây phải không?

TÒLIA — Tôi thay mặt Pôtapôp,

DUBIN — Bảo Pôtapôp ra đây! Nhanh lên.

TÔLIA — Pôtapôp không đến được. Đang đồ bê tông.

DUBIN — Về chuyện tiền thưởng đội các cậu làm sao thế hả? Sao lại không nhận? Sao không theo như mọi người khác? Bất chi thủ quỹ cứ phải ngồi đợi mãi.

TÔLIA (Vai vế) — Chúng cháu sẽ không nhận tiền thưởng đâu.

DUBIN — Sao lại không nhận?

TÔLIA — Tại vì... Vì chúng cháu ngân tiền rồi. Có nó, cứ phải nhét vào túi rồi lại móc ở túi ra mất công sức lắm.

DUBIN (Cáu) — Không đùa! Cậu gọi Pôtapôp lại đây ngay.

TÔLIA — Pôtapôp đang bận ă. Còn tại sao đội cháu từ chối không nhận tiền thưởng thì bác đến cuộc họp Đảng ủy Công ty sẽ rõ.

DUBIN — Cậu nói cái gì vậy? Tôi vẫn còn là phó giám đốc kỹ thuật ở cái xí nghiệp này. Tôi cần phải biết mọi chuyện xảy ra trong phạm vi xí nghiệp. Có đúng không nào?

TÔLIA (ôn tồn) — Bao giờ họp Đảng ủy Công ty bác sẽ rõ.

Dubin lùi vào bóng tối.

Thay vào chỗ đó là Lubaep

LUBAEP (Nghiêm khắc) — Đồng chí Pôtapôp! Tôi đề nghị đồng chí lấy ngay một mảnh giấy, ngồi xuống và viết bản trình bày, nêu rõ lý do gì mà đội đồng chí không nhận tiền thưởng.

TÔLIA — Trước hết, tôi không phải là Pôtapôp. Thứ hai, bác ấy sẽ không viết đâu. Và thứ ba là, bác muốn biết lý do thì xin đợi đến cuộc họp Đảng ủy Công ty.

LUBAEP — Đồng chí đi tìm Pôtapốp ngay và bảo đồng chí ấy đến máy nói chuyện với tôi.

TÔLIA — Có gì mà vội vã thế? Bác làm như có đám cháy ấy. Chúng tôi có từ chối công việc đâu. Chúng tôi chỉ từ chối không nhận tiền thưởng cơ mà. Bác rõ rồi chứ ạ?

Bây giờ đến lượt chị phụ nữ trẻ ở phòng Lao động và tiền lương gọi được

CHỊ PHỤ NỮ (ồn ỉn) — Có thật là đồng chí không chịu nhận tiền thưởng không?

TÔLIA (Trên) — Thật!

CHỊ PHỤ NỮ — Có chuyện gì vậy?

TÔLIA — Bị mất quân sự!

CHỊ PHỤ NỮ — Còn vấn đề tiền lương, không có chuyện gì chứ?

TÔLIA — Không.

CHỊ PHỤ NỮ — Hay là có?

TÔLIA — Kh—ô—ng!

Chị phụ nữ biến mất, thay vào đó là một người, rồi một người nữa, rồi một người thứ ba.

(Cặp ống nghe vào tai, trả lời từng người một, vẫn một giọng ấy). Bác Pôtapốp đang bận! Đồng chí sẽ biết rõ lý do trong cuộc họp Đảng ủy Công ty!... Bác Pôtapốp đang bận!... Trong cuộc họp Đảng ủy Công ty, đồng chí sẽ rõ... Trong cuộc họp Đả...ảng u...ủy!

TỐI ĐẦN

NỘI MỘT

Phòng họp của Đảng ủy Công ty: Bàn xếp theo chữ T như thường lệ. Những máy điện thoại, máy truyền âm. Trên sân khấu, Môtrôsilôva, một phụ nữ vạm vỡ, mặt sưng gió và thô, cổ to ngắn, tóc được nhét vào dưới chiếc mũ nồi. Chị đang đan. Kômkôp vào, rần rỏi khỏe mạnh, vai to, đi đôi ủng cao su rộng đầy bùn, mặc quần áo bảo hộ lao động. Gật đầu chào Môtrôsilôva rồi liếc nhìn đồng hồ. Xôlômakhin vào. Anh còn trẻ, hơi gầy, tóc hung, bản chất nóng nảy, nhưng cố kìm chế mình lại.

XÔLÔMAKHIN — Chào các đồng chí!

MÔTRÔSILOVA — Chào đồng chí Xôlômakhin.

Tsecnikôp và Dubin vào. Họ ngồi bèn nhau ở một góc. Tsecnikôp còn trẻ, mặc một chiếc áo len rộng dài tay. Rất cao, gầy, có gì giống như một người trượt tuyết ở vùng núi. Anh lấy trong cặp ra một cuốn sách bìa sắc sỡ, bắt đầu đọc. Dubin cò vẻ đang bực bội, cau có. Phrôlôpxki vào, chào Xôlômakhin và những người khác. Ngồi xuống cạnh máy điện thoại, quay số. Lubaep vào, rần rỏi, tươi tỉnh, cầm cặp nhỏ.

LUBAEP (Vội tắt cả) — Chào các đồng chí! (lại gần Tsecnikôp)
Đồng chí đọc gì đấy?

Xliptsenkô vào, đội mũ sắt, áo vải bạt dài, về đêm chiều. Nghiêng qua bàn nói với Xôlômakhin một điều gì rất tha thiết. Aidatulín vào, mặc một bộ đồ âu phục mới, xách cặp « ngoại giao » về chững chạc, trang nghiêm.

AIDATULIN — Chào tất cả các đồng chí! (với Lubaep)
Đồng chí Chủ nhiệm Công ty có đến không?

LUBAEP — Thế nào cũng đến.

Aidatulín bước đến bàn đồ máy điện thoại, ngồi xuống cạnh Phrôlôpxki rồi cũng quay số. Xliptsenkô được Xôlômakhin đồng tình định đi tìm người khác để lôi kéo. Chạy đến Môtrôsilôva và bắt đầu thuyết phục chị này.

MÔTRÔSILÔVA (Khó chịu) — Anh như trẻ con ấy, Xliptsenkô ạ. Đã bảo trước là phiên họp bất thường cấp tốc mà lại. Mọi người thế nào, anh cũng phải như thế chứ!

Xliptsenkô lảng ra xa chị

PHRÔLÔPXKI (Nói vào máy) — Nếu vậy thì tôi đề nghị cậu ra ga, gặp ngay cán bộ trực ban ngoài ấy và theo dõi dừng để họ lập biên bản về giờ chết của các toa tàu chở hàng. A-lô! Về chuyện gạch nào thì ngày mai mới giải quyết. Tôi đã nói rõ rồi, hôm nay là cuộc họp cấp tốc của Đảng ủy Công ty cơ mà.

XLIPTSENKÔ (Với Xôlômakhin) — Đồng chí bí thư, đề nghị đồng chí cho tôi được vắng mặt buổi họp hôm nay. Thi sát hạch chứ có phải chuyện đùa đâu. Tôi mà không đến thì các em học viên hoang mang hết.

XÔLÔMAKHIN — Thôi đi! Mọi người sắp đèn đủ, ta nghe Pôtapốp trình bày, thế là xong. Đồng chí muốn đi đâu thì đi. Chỉ độ nửa giờ thôi, chịu khó yên tâm mà ngồi lại cho đến hết.

XLIPTSENKÔ — Đồng chí Xôlômakhin! Đồng chí hiểu cho. Đứng vào ngày thi sát hạch. Bọn họ toàn con gái mới lớn lên cả. Họ thấy Ban giám khảo toàn người lạ, họ hoang mang mất. Bọn họ vừa mới học hành được thời gian ngắn, đã có kinh nghiệm gì đâu. Tôi hãy còn nhớ chính bản thân tôi cái hôm thi nâng bậc lần đầu tiên... Đồng chí Xôlômakhin, tôi không thể ngồi ở đây, bỏ mặc học trò của tôi như thế được.

LUBAEP (*Đi ngang qua*) — Thôi đi Xliptsenkô, đừng có năn nỉ nữa. Họ học thế nào cứ để họ thi như thế! Khóa năm ngoái của cậu thi đạt điểm cao thế còn gì! Mà khóa năm nay nào có thua khóa trước.

XLIPTSENKÔ (*Giận dữ*) — Họ mới là những thợ hàn tập sự. Họ chưa có kinh nghiệm. Nếu như tôi không có mặt ở đó, họ sẽ hoang mang và sẽ không thi nổi. Hội đồng giám khảo gồm những mười ba người!

PHRÔLÔPXKÍ và AIDATULIN (*Cùng một lúc*) — Các đồng chí!

XLIPTSENKÔ — Xin lỗi (*đến gần Xôlômakhin*) Đồng chí cho phép tôi...

XÔLÔMAKHIN — Nhưng mười phút nữa họ đã bắt đầu thi rồi.

XLIPTSENKÔ — Thế nào tôi cũng phải có mặt lúc bắt đầu.

PHRÔLÔPXKÍ (*Nói vào máy*) — Cậu phải đến ngay gặp ban phụ trách nhà ga về chuyện đề cử việc của họ. Gặp chị trực ban ấy. Biếu chị ta một thỏi sôcôla thay tôi! Nhớ đấy nhé! Không đâu. Hôm nay không kịp đâu. Họp Đảng ủy phải hai tiếng là ít!

XLIPSENCÔ - Dậy nhé! Đồng chí Xôlômakhin! Cho tôi đi xuống với các em học sinh. Tôi mà vắng mặt trong cuộc thi hôm nay thì họ sẽ oán tôi suốt đời mãi.

KÔMKÔP (săng) - Ai cũng có việc bận cả (Trở Môt rôsilôva) Chị ấy cũng đang phải điều khiển cần cầu, tôi cũng phải có mặt ở đội sản xuất. Mà đồng chí Xôlômakhin à, tôi vẫn chưa hiểu chúng ta họp để làm gì nhỉ? Vô lý thật. Toàn Ban chấp hành Đảng bộ của Công ty lại bị động với một đội sản xuất của Pôtápôp là nghĩa làm sao? Kia kia, cấp trên trực tiếp của họ ngồi cả kia kia (trở Tscenicôp và Dubin) đang đọc truyện. Sao không để họ tự giải quyết lấy trong xí nghiệp của họ cũng được chứ gì?

AIDATULIN (Đặt ống điện thoại xuống) - Cũ cái đã này thì chỉ ít lâu nữa bà lão công đánh mất cái chổi, chúng ta cũng phải họp cả Đảng ủy lại để giải quyết.

PIRÔLÔPXKI (Nói vào máy) - Tất nhiên nên không bị giò chết cho các tòa tàu thì không cần phải tặng thời sôcôla!...

LUBAEP - Không đúng, các đồng chí à. Pôtápôp không chịu giải thích cho ban phụ trách xí nghiệp, đòi phải được trình bày trước Đảng ủy Công ty kia. Tôi cũng đã nói mãi, cả đồng chí Dubin cũng nói nữa, vẫn chẳng ăn thua. Mà chúng ta thì đều cần biết vì lý do gì mà cả đội họ... không chịu nhận tiền thưởng.

KÔMKÔP - Để tôi nói lý do của họ cho mà xem. Tiền thưởng ít quá! Họ làm thế này là cốt để bắt ta phải tăng thêm đấy.

DUBIN (*Đứng phắt dậy*) — Tiền thưởng tính thế là vừa phải. Pôtapôp đội trưởng được lĩnh bảy chục, còn anh em : người 5, người 4 chục... (*ngồi xuống*)

XLIPTSENCÔ (*Thở dài*) — Thế là xong!

PHRÔLÔPXKI — Xong cái gì?

XLIPTSENCÔ — Xong, xong hết! Kỳ thi, mười ba người hội đồng giám khảo. Toàn người lạ cả. Các em học sinh đang hoang mang, sẽ không trả lời được gì hết... Thế là xong! Thế là hết!...

XÔLÔMAKHIN — Đến khổ! Người gì mà kỳ quái! Thôi, thế đồng chí đi đi vậy.

XLIPTSENCÔ — Đi đâu kia ạ? (*bỗng chợt hiểu*) À, đồng chí bí thư cho phép ạ? (*sửng sướng chạy đi. Đến cửa*). Cảm ơn đồng chí Xôlômakhin!

(Đến cửa Xliptsencô suýt làm ngã Batarxep, vội xin lỗi và chạy mất).

Tất cả (*Vội Batarxep mới vào*) — Chào đồng chí Batarxep!

Dáng đi đứng của Chủ nhiệm Công ty bộc lộ cách nghĩ quen thuộc từ lâu của ông ta, rằng mỗi một cử chỉ của mình đều được người ta nhận thấy ngay và không ai bỏ sót một lời nào của mình. Khi nhìn thấy Batarxep, Môtrôsilôva vội nhặt len vào túi đặt dưới gầm bàn. Còn Phrôlôpxki thì vội bỏ máy điện thoại đấy, nhường chỗ cho Xôlômakhin.

BATARXEP (*Giọng to*) — Đồng chí Xôlômakhin, xin lỗi!

LUBAEP (*Vội vã, sợ ai nói trước mất*) — Báo cáo anh, không muộn đâu ạ! Vì nhân vật chính vẫn chưa đến ạ.

BATARXEP (*Ngạc nhiên*) — Pôtapôp chưa đến à? Hay là anh ta lại mất lòng tin vào cả Đảng ủy Công ty

nữa? Anh ta sẽ lên trực tiếp gặp Bộ trưởng không biết chừng. (Đi dọc theo bàn, chìa tay bắt tay Xôlômakhin đầu tiên)

XÔLÔMAKHIN (Từ khi Batarxep vào có vẻ dễ dãi, thận trọng hơn). — Đồng chí đã gặp tôi buổi sáng và đã bắt tay rồi. Đồng chí Batarxep ạ.

BATARXEP — Với Bí thư Đảng ủy có bắt tay thêm một lần nữa thì cũng có thừa dầu. (Bóp chặt tay Xôlômakhin rồi quay về phía Tsecnikóp bên cửa sổ). Cậu phải xem lại cái đội ấy ở xí nghiệp cậu xem họ nhất trí với nhau như thế để nhằm cái gì? Hôm nay họ không chịu nhận tiền thưởng. Ngày mai họ sẽ còn giữ cái trò gì ra nữa không biết! (Vừa nói vừa bắt tay Tsecnikóp và Dubin bên cạnh). Còn đồng chí Dubin nữa? Đồng chí là phó giám đốc Kỹ thuật ở đây kìa mà? (Với Tsecnikóp). Anh ta có lĩnh tiền thưởng đây chứ?

TSECNIKÓP (Lạnh lùng) — Có ạ!

BATARXEP (Không chú ý đến vẻ lạnh nhạt của Tsecnikóp) — Như thế là không nên, cậu rõ chưa? Dưới quyền anh ta, người ta làm đủ thứ chuyện mà anh ta vẫn cứ nhận tiền thưởng à (quay sang chị Môtrôsilôva). Còn nữ đồng chí này nữa, sao còn ở đây? (Với Xôlômakhin). Đồng chí Bí thư ạ, chị ấy đáng lẽ phải ở đâu rồi nhỉ? Ba Lan hay là Hung-ga-ri?

XÔLÔMAKHIN — Bun-ga-ri. Thứ năm này chị ấy mới đi.

BATARXEP (Với Môtrôsilôva) — Sang bên ấy thì coi chừng, đừng có chơi bời. À thế nào chuẩn bị thức ăn cho anh ấy đủ hai tuần rồi chứ?

MÔTRÔSILOVA — Không sao, ông ấy sẽ ăn ở bếp tập thể.

BATARXEP (Bắt tay Kômkôp, lắc mạnh) — Còn cậu, cũng là đội trưởng, cậu nghĩ sao? Pôtapôp giở trò như vậy là để làm gì?

KÔMKÔP (Khó chịu) — Báo cáo anh, nguyên công việc của tôi cũng đã làm tôi bù cả đầu lên rồi. Anh ném đội chúng tôi vào cái nhà khám bệnh ấy, nhưng còn bừa bộn khiếp lên được. Tôi không dám bảo đảm hoàn thành kịp trước ngày Quốc tế lao động mừng Một tháng Năm đầu.

BATARXEP — Thôi đi! Sáng nay người ta gọi điện cho tôi. Tôi đã nói với họ rằng sẽ xong trước ngày 1/5. Họ nói họ chưa tin. Nhưng tôi bảo tôi đã điều đội của Kômkôp, đội nể giỏi nhất sang đó rồi. Nghe thấy thế họ bèn nói: Nếu vậy thì họ có thể hy vọng. Cậu rõ chưa? Người ta không tin Chủ nhiệm Công ty — nhưng lại tin ở đội trưởng Kômkôp. (Với Aidatulín) Thế đấy, Aidatulín ạ. Hai chúng mình khổ sở mới đấu tranh được cái số tiền thưởng này, đến mức gần như phải quỵ xuống mà lạy ở Tổng công ty. Ấy thế mà người ta lại không thèm nhận, vứt trả lại! (Với Xôlômakhin) Đồng chí Xôlômakhin, Pôtapôp đâu?

Có tiếng gõ cửa

XÔLÔMAKHIN — Xin mời vào!

Pôtapôp và Tôlia vào. Pôtapôp mặc bộ đồ mới, sơ mi trắng, râu cạo nhẵn, thắt caravat. Còn Tôlia khoác trên vai một túi du lịch « thể thao » tay cầm chiếc mũ đi xê máy, cả hai cùng đi ria mép. Thấy ngay là ria mép của Tôlia cắt xén y hệt ria mép của Pôtapôp, chúng tỏ anh rất kính phục người đội trưởng của mình.

PÔTAPÔP (Nói to quá, do xúc động) — Chào các đồng chí! Tôi là Pôtapôp ạ! Bắt đầu ngay, hay ngồi xuống đã ạ.

MÔTRÔSILÔVA (Nhìn đồng hồ) — Đồng chí Pôtapôp! Đồng chí được lệnh có mặt vào mấy giờ?

PÔTAPÔP — Chúng tôi gặp tàu hỏa, phải ngừng lại chờ khá lâu ạ.

MÔTRÔSILÔVA — Đồng chí Pôtapôp. Tôi đã làm việc hai mươi tư năm trời rồi, nhưng không bị trễ một lần nào hết, dù chỉ là một phút. Đồng chí rõ chứ?

Pôtapôp im lặng

LUBAEP — Đồng chí Pôtapôp sẽ sửa chữa, chị Môtrôsilôva ạ.

MÔTRÔSILÔVA — Trưởng phòng tổ chức cán bộ mà nói như vậy đấy. Để rồi chúng ta cứ ngạc nhiên, vì sao mà kỷ luật lỏng lẻo. Đây lại là cuộc họp Đảng (Với Batarxep)... Anh Batarxep, Công ty ta toàn cứ như thế này cả.

XÔLÔMAKHIN — Mời đồng chí Pôtapôp ngồi xuống.

Pôtapôp kéo ghế ra để ngồi. Anh quên bằng mắt Tôlia. Tôlia hích anh

PÔTAPÔP (Với vẻ dưng dưng) — Xin lỗi, đây là Tôlia, tạm gọi là hộ vệ và là bí thư thanh niên. Cũng xin dự buổi họp hôm nay. Được chứ ạ?

Bây giờ mọi con mắt hướng về Tôlia, làm anh ta đỏ mặt

XÔLÔMAKHIN — Đồng ý! Đồng chí ngồi xuống.

Tôlia đặt cái túi xuống gầm bàn mãi mới ổn. Sau đó ngồi xuống cạnh Pôtapôp.

Thưa các đồng chí. Chúng ta có 11 đảng viên. Hôm nay có mặt 7. Đồng chí Pôtriaxôp nghỉ phép. Xavuskin đi công tác. Duvakin không báo kịp vì đang làm bận trong hầm lò. Và... (nhìn tất cả như cố nhớ cho ra)

LUBAEP (Nhắc) — Đồng chí Xliptsencô được đồng chí bí thư cho phép vắng mặt...

XOLÔMAKHIN — Vâng, Thưa các đồng chí, đến tham dự cuộc họp Đảng ủy Công ty hôm nay, tôi mời thêm đồng chí Tsecnikôp, giám đốc Xí nghiệp nơi đội đồng chí Pôtapôp công tác và đồng chí Phó giám đốc kỹ thuật Dubin, là người trực tiếp phụ trách đội Pôtapôp. Tôi đề nghị cuộc họp bắt thường của Đảng ủy Công ty bắt đầu. Ai có ý kiến gì không? (Đưa Môtrôsilôva tập giấy) Đề nghị đồng chí Môtrôsilôva làm thư ký.

Các ủy viên như Pôtapôp chờ đợi. Mới vừa rồi chúng ta còn thấy họ rất khác nhau, bây giờ bỗng nhiên họ hợp thành một khối thống nhất. Đó là Đảng ủy đầy sức mạnh. Pôtapôp xấn im lặng.

(Nghỉ ngơi) Đồng chí Pôtapôp. Đồng chí hãy báo cáo có chuyện gì ở đội của đồng chí.

PÔTAPÔP (Vẻ bí mật) — Thưa đồng chí bí thư, ở đội của chúng tôi gần đây xảy ra một cuộc cách mạng khoa học và kỹ thuật.

LUBAEP — Ra thế!

XOLÔMAKHIN — Và biểu hiện ra ở chỗ đã từ chối không nhận tiền thưởng?

PÔTAPÔP — Vì bất cứ một cuộc cách mạng nào cũng từ chối một cái gì đó. Thưa đồng chí bí thư Đảng ủy. Nếu không thì gọi là cách mạng sao được? Họạ chỉ là nói xuông.

BATARXÔP — Tại sao một sự kiện quan trọng như thế mà các đồng chí giấu chúng tôi suốt ba ngày liền?

PÔTAPÔP — Đó là chiến thuật của chúng tôi đấy ạ. Thưa đồng chí Chủ nhiệm Công ty. Đồng chí cũng là cán bộ lãnh đạo, đồng chí cũng thừa biết rằng

có ý định tốt chưa đủ, còn phải biết cách đưa cái ý định đó ra, đúng không ạ? Nếu tôi không làm như thế thì hôm nay, dù tôi có đến đây, các đồng chí cũng đã làm xong, đã quyết định hết cả rồi. Còn gì là thú vị nữa? Thừa đồng chí Chủ nhiệm Công ty, cuộc đời nếu không có gì bí mật, mọi thứ đều rõ ràng cả thì ngán quá. Người ta tự tử hết từ lâu rồi. Ai còn muốn sống nữa?

KÔMKÔP — Pôtápôp, cậu đừng lạc đề.

PÔTAPÔP — Chà Kômkôp, cậu đừng có thúc mình. Đi đâu mà vội? Đây là văn phòng Đảng ủy chứ đâu phải trường đua ngựa?

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí Pôtápôp, Đồng chí hãy báo cáo ngắn gọn và rõ ràng: Tại sao đội của đồng chí từ chối không nhận tiền thưởng?

PÔTAPÔP (Nghiêm chỉnh) — Thừa đồng chí Chủ nhiệm, tại vì cái tiền thưởng ấy là nhằm dành vào túi tiền của mỗi công nhân. Chúng tôi thấy nếu nhận cái số tiền thưởng đó là không có lợi.

BATARXEP — À, đấy, bắt đầu hơi rõ rồi.

XÔLÔMAKHIN — Nhưng vẫn chưa rõ hẳn!

KÔMKÔP — Sao cậu đang nói lại ngừng giữa chừng thế? Cậu bảo thế nào mà lại không có lợi?

PÔTAPÔP (Đứng dậy) — Tôi xin nói rõ. Đây (trở Tôlia lúc này đang ở tư thế chuẩn bị đứng dậy) là một thí dụ rõ ràng. (Với Kômkôp) Chủ Tôlia là thợ bẽ tông bậc ba. Cậu có biết chỉ trong năm ngoài chủ ta thiệt bao nhiêu tiền về nạn giờ chết không? Tôlia, nói cho bác ấy biết đi.

TÔLIA (Sung sướng) — Bốn trăm rúp ạ.

PÔTAPÔP — Thế tiền thưởng người ta lĩnh cho chủ bao nhiêu?

TÒLIA — Năm chục.

PÒTAPÒP — Cũng cho cả năm! Sơ sánh thì thấy ngay. Có đáng buồn cười không nào? Vậy thì chú ấy lấy tiền thưởng làm cái gì? Hãy cho chú ta được làm đủ giờ không bị giờ chết để khỏi thiệt 400 rúp đã, rồi sau đó muốn thưởng gì thì hãy thưởng, khi đó mới gọi được là tiền thưởng chứ.

LUBAEP (*Thất vọng*) — Chẳng phải Phậ, chẳng phải Ma! Chẳng phải thiếu mà cũng chẳng phải thừa. Ôi, câu đố thật khó giải. Giờ chết với tiền thưởng.

KÒMKÒP (*Nhấn mặt*) — Minh vẫn chưa hiểu. Thôi được, cậu thiệt là do giờ chết. Nhưng tại sao tiền thưởng cậu lại không nhận? Năm chục rúp cũng là tiền chứ là cái gì? Hay là nó làm cậu vướng?

PÒTAPÒP (*Như nói với trẻ con*) — Ấy đấy. Chính thế đấy. Tiền thưởng thì cũng phải hiểu, phải dành giá được nó chứ. Công ty chúng ta được số tiền thưởng đó là do được xếp thứ ba trong cuộc tổng kết thi đua XHCN. Nghĩa là trên cho chúng ta hạng ưu hay ít ra cũng là xuất sắc chứ gì. Chú ấy tán thành chứ gì? Nhưng như thế là tán thành cả chuyện giờ chết à? Tán thành cả chuyện thiệt 400 rúp à?

AIDATULIN (*Giận dữ*) — Sao lại đem chuyện giờ chết ra ở đây? Trên thưởng cho Công ty ta vì đã hoàn thành vượt mức kế hoạch. Nói chuyện tiền thưởng là phải nói đến kế hoạch chứ không phải đến giờ chết. Cũng phải biết phân tích chứ. Thế mà cũng đòi làm đội trưởng.

PÒTAPÒP — Khoan đã, xin đồng chí trưởng phòng kế hoạch cho phép cùng phân tích. Thế nào là tiền

thưởng? Đó là số tiền cho người lao động thêm vào tiền lương chủ yếu. Có đúng thế không ạ?

AIDATULIN — Hãy cứ tạm cho là như thế.

PÔTAPÔP — Vâng. Đồng chí có lương tháng. Đối với đồng chí thì tiền thưởng đúng là tiền thưởng thật. Còn đối với cậu ta. (trở Tólia) không phải thế. Bởi vì cậu ta ăn lương sản phẩm. Thiếu bộ tông thế là cậu ta không có việc và cậu ta không được lương. Lại thiếu một cái gì nữa, lại không lương. Đối với cậu ta thì giờ chết là trừ lương. Chỉ vì giờ chết mà cậu ta bị sụt 100 rúp so với số lương đáng ra cậu ta được hưởng. Như vậy thì số tiền kia đối với cậu ta đâu có phải là tiền thưởng. Đối với cậu ta đó là tiền bỏ thi, đó là tiền giấu cọt. Xin đồng chí cho phép dùng chữ đó.

BATARXEP — Đồng chí ấy nói đúng đấy, Aidatulim ạ! (Với Xôlômakhin) Đồng chí hiểu ý anh ta chứ, Xôlômakhin?

Xôlômakhin không trả lời. Cả khi người khác nói, anh vẫn nhìn Pôtapôp.

AIDATULIN — Anh ta lý lẽ thế không đúng. Anh ta thắc mắc về tiền lương. Điều ấy thì rõ. Và còn rõ thêm một điều. Ở Xi nghiệp 33, nơi đồng chí Tsecnikôp lãnh đạo (mũi mai hất đầu về phía Tsecnikôp) anh ta không tìm được ai đã thông những thắc mắc của anh ta. Mà tại sao? Tại sao anh ta lại vượt qua cấp lãnh đạo trực tiếp mà bắt buộc phải lên thẳng Đảng ủy Công ty? Tôi muốn biết đồng chí Tsecnikôp đánh giá sự việc này như thế nào?

TSECNIKÒP (*Lạnh lùng*) — Tôi đánh giá một cách bình thường. Chắc rằng đồng chí đội trưởng Pòtapóp tin vào Đảng ủy Công ty hơn là tin vào tôi và theo tôi thì điều đó không có gì là lạ. Hay là đồng chí muốn nghĩ trái lại, đồng chí Trưởng phòng kế hoạch?

Phrôlôxki từ lúc này vẫn lìm dìm mắt, vẻ lãnh đạm bỗng bật lên một tiếng cười nhỏ.

AIDATULIN (*Hơi tủm tỉm cười*) — Nhưng dù sao anh ta lý luận vẫn sai. Tiền thưởng và tiền bị mất do giờ chết là hai thứ hoàn toàn riêng biệt, không dính dáng gì với nhau hết.

BATARXEP — Đó là trong phòng kế hoạch của cậu chứ còn trong túi người công nhân thì chúng lại dính nhau rất chặt!

MÒTRÔSILÒVA — Đúng thế!

BATARXEP (*Khó chịu liếc nhìn Mòtrôsilòva, với tất cả*) — Nhưng cái chính là hiện nay tôi không có cách nào để anh ta tránh được giờ chết! (*Với Xôlômakhin*) Đồng chí hiểu chứ, đồng chí bị thư?...
Tiếng chuông điện thoại ngắt lời anh ta.

XÔLÔMAKHIN (*Nhấc máy*) — Tôi nghe đây... Ai ạ? Pòtapóp à?

Pòtapóp đứng dậy, ra định cầm máy

Không! Không được! Chúng tôi đang họp Đảng ủy đồng chí ạ!

Pòtapóp lại ngồi vào chỗ cũ

BATARXEP (*Cố đợi cho Pòtapóp ngồi vào chỗ, với Xôlômakhin*) — Đồng chí Xôlômakhin ạ, tiền thưởng thì tôi

còn có khả năng xoay sở chứ còn tổ chức công việc cho không còn giờ chết thì tôi chịu... Hiện nay Công ty không được cung cấp đủ nguyên vật liệu trên mười một chỉ tiêu, chỉ số! (Với Pòtapóp, về thân mật) Tất nhiên cũng có vài thứ chúng ta còn có thể lấy trong kho dự trữ được, đồng chí Pòtapóp ạ. Và ngay hôm nay, tôi cũng sẽ đề nghị đồng chí Tsecnikóp, chúng tôi mời đồng chí ấy đến dự họp hôm nay cũng chính là nhằm mục đích ấy, làm thế nào để giảm đến mức tối thiểu số giờ chết ở đội của đồng chí. (Quay về phía Tsecnikóp) Mình đề nghị cậu chú ý đặc biệt đến đội này. Cung cấp cho họ tất cả những gì họ cần! (Với Pòtapóp) Đội của đồng chí có bao nhiêu người?

PÒTAPÓP — Mười bảy.

BATARXEP — Nếu vậy thì tôi xin nói. Mười bảy con người của giai cấp công nhân đồng lòng nhất trí từ chối không nhận tiền thưởng. Qua đó là một điều đáng cho người ta suy nghĩ. Ý tôi muốn nói là làm cho mọi người phải cảm phục. Nghĩa là các đồng chí sống với nhau có tình bạn thực sự, có uy tín thực sự của đội trưởng, có trình độ văn hóa thực sự... Và vì vậy, đồng chí Tsecnikóp ạ, và cả đồng chí Dubin nữa, tôi đề nghị các đồng chí hãy quan tâm đặc biệt đến đội này. (Với Pòtapóp) Đồng chí là đảng viên chứ?

PÒTAPÓP — Vâng!

BATARXEP — Tôi đề nghị đồng chí hiểu cho chính xác một điều này. Trong ngành xây dựng hiện nay đang có những chuyển biến quan trọng và to lớn. Cả trong lĩnh vực kế hoạch, lĩnh vực tài vụ, lĩnh vực trang bị vật tư. Nhưng hiện nay các quá trình chuyển biến đó chưa hoàn thành. Mà không phải

là có kẻ nào cản trở. Chỉ là do tầm vóc trong toàn quốc quá lớn, những vấn đề đặt ra quá phức tạp và không thể giải quyết nhanh như chúng ta mong muốn được. Đồng chí hiểu rồi chứ? Tất nhiên tôi có thể kỷ luật đồng chí Tsecnikôp, kỷ luật Dubin. Nhưng tôi biết và đồng chí cũng thừa biết rằng hai đồng chí đó không có lỗi. Tôi biết rằng giám đốc xí nghiệp của các đồng chí đã làm tất cả những gì có thể làm được. Nhân đây cũng xin nói đó là một kỹ sư tài năng bậc nhất.

Tsecnikôp hơi nhăn mặt

Đã có lần đồng chí ấy thức suốt cả một đêm nghiên cứu các bản vẽ và sáng hôm sau đem lại cho Công ty 13.000 rúp tiền lãi. Còn đây (trở Phrô-lôpxki) là tổng điều vận viên Phrô-lôpxki (với Phrô-lôpxki) Dậy đi! Phrô-lôpxki, tôi nói đến ông đây này (Với Pôtapôp) Tôi với ông ta suốt 14 năm nay không húc nào rời nhau đi hết công trường này đến công trường khác. Bao giờ ông ấy cũng đến nơi làm việc sớm hơn mọi người. Và về sau mọi người. Ấy thế mà vừa bước tới nhà riêng, đã có chuông điện thoại gọi theo liên tục như bây giờ vậy. Tôi nói thế để làm gì? Để nói rằng không phải mọi thứ đều do chúng tôi cả. Tất nhiên các đồng chí không cần biết điều đó. Các đồng chí đến để làm việc và muốn được làm việc. (Với tất cả) Tiếc đây tôi phải nói với các đồng chí rằng, để giờ chết cho công nhân là một sự trực tiếp vi phạm Hiến pháp đấy! (trở Tôlia) Theo Hiến pháp thì đồng chí này có nhiệm vụ và được quyền được làm việc đầy đủ 8 tiếng đồng hồ và được hưởng lương đủ 8 tiếng. (Với Pôtapôp) Đồng chí đặt vấn đề một cách nghiêm

khắc thế là rất tốt. Đồng chí càng đề ra nghiêm khắc bao nhiêu thì càng bất chúng tôi phải động nào bấy nhiêu!...

Giữa lúc đó, có tiếng lao xao của máy truyền âm.
- Xôlômakhin ăn nút.

Tiếng trong máy — Thưa đồng chí Xôlômakhin, đồng chí Chủ nhiệm Công ty có ở đây không ạ ?

BATARXEP (*Lại gần máy*) — Tôi nghe đây !

Tiếng trong máy — Tôi là Xlekônnikôva xin báo cáo. Phái đoàn tiếp nhận nhà ở đã tới. Chúng tôi sắp ra hiện trường làm thủ tục bàn giao.

BATARXEP — Tôi không có mặt, đồng chí cũng làm được chứ ?

Tiếng trong máy — Vâng. Tôi sẽ cố gắng. Nhưng có một điều là có một tòa nhà chưa được hoàn chỉnh.

BATARXEP — Đồng chí Xlekônnikôva. Tôi muốn nhắc đồng chí là kế hoạch xây dựng nhà ở của Công ty nằm trong tay đồng chí. Vì vậy đồng chí hãy làm việc với phái đoàn cách nào để bù đắp được những thiếu sót của đồng chí trong việc thực hiện kế hoạch. Có vậy thôi ! (*Tắt máy. Với tất cả*) Các đồng chí thấy thế nào ? Ta có thể kết thúc cuộc họp được rồi chứ ?

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí Batarxep ạ. Theo tôi thì đồng chí Pôtapôp còn muốn nói gì thêm nữa đây !

BATARXEP (*Về khó chịu*) — Tôi không biết ! Theo tôi thì đồng chí Pôtapôp đã nói hết. Đồng chí ấy bảo rằng chúng tôi, những người khỏe mạnh, chúng tôi muốn cống hiến hết sức mình và cũng muốn hưởng dùng với sự cống hiến. Hội nghị Đảng ủy đã trả lời cụ thể và rõ ràng... (*Với Môtrôsilôva*). Đồng chí viết đi. (*Đọc*) « Giao cho đồng chí Tsecnikôp giám đốc x

nghiệp xây dựng 33 nghiên cứu và thi hành những biện pháp sao cho đội của Pôtápôp không bị tình trạng giờ chết nữa ». Còn tiền thưởng thì ngày mai họ sẽ đến quỹ nhận. Thế là đủ chứ gì, đồng chí Pôtápôp ?

PÔTÁPÔP — Không, chưa đủ.

BATARXEP (*Hoi cảnh giác*) — Tôi chưa hiểu !

PÔTÁPÔP — Tất nhiên cũng có thể làm như thế. Chú ý đặc biệt đến một vài đội và tạo mọi điều kiện cho họ làm việc và thu hoạch. Nhưng thừa đồng chí Chủ nhiệm, chúng tôi đến đây không phải nhằm mục đích đó ! Chúng tôi không phải là những kẻ chỉ biết làm để kiếm tiền. Chúng tôi còn muốn hiểu một điều là tại sao số giờ chết ở toàn Công ty lớn như thế mà vẫn hoàn thành vượt mức kế hoạch. Có cái kế hoạch gì mà lại lạ như vậy ?

BATARXEP (*Lạnh lùng*) — Đồng chí cứ nói tiếp đi.

PÔTÁPÔP — Tôi thắc mắc và đề nghị giải thích.

BATARXEP (*Sau một chút*) — Đồng chí Pôtápôp ạ. Tôi rất không muốn bị ai chàm chọc. Tôi đã ngoài năm chục tuổi đầu. (*Với Xolômakhin*) Anh ta biết rất rõ vì sao Công ty ta hoàn thành vượt mức kế hoạch. (*Với Pôtápôp*) Hay là tôi lầm ?

PÔTÁPÔP — Cứ tạm gọi là tôi biết.

BATARXEP (*Nổi giận*) — Đồng chí biết hay không biết ?

PÔTÁPÔP — Tôi biết.

BATARXEP — Đồng chí biết thế nào ?

PÔTÁPÔP — Tôi biết rằng đầu năm chúng ta có một kế hoạch khác mà chúng ta không hoàn thành. Cuối năm chúng ta được trên cho điều chỉnh kế hoạch và có thể là chúng ta đã hoàn thành vượt mức cái kế hoạch đã được hạ thấp và được xếp thứ ba trong

lồng kết thi đua. Nếu như vậy thì tại sao chúng ta không xin hạ mức kế hoạch thấp hơn nữa. Thừa đồng chí Chủ nhiệm, nếu làm thế, chúng ta sẽ được xếp thứ nhất trong cuộc « thi đua » ấy.

BATARXEP (*Khó chịu*) — Theo tôi thì đồng chí đã chui vào một đồng rác !...

NÓI LOMAKHIN — Đồng chí Batarxep !

BATARXEP — Không đâu, đồng chí yên tâm tôi sẽ không bịt miệng anh ta lại đâu. Nhưng tôi đã bắt đầu thất vọng về con người này rồi. Mà tôi thì lại rất không muốn như thế ! (*Với Pótápóp*) Đồng chí có biết tại sao người ta lại cho Công ty hạ chỉ tiêu kế hoạch không ?

PÓTÁPÓP — Biết. Có một công văn gửi lên trên trình bày rằng Công ty không hoàn thành kế hoạch do toàn những nguyên nhân khách quan cả. Thiếu xi măng, thiếu ống dẫn nước, thiếu gỗ, cơ quan vật tư làm việc kém quá,...

BATARXEP — Đúng thế ! Đồng chí nói rất đúng.

PÓTÁPÓP — Thừa đồng chí Chủ nhiệm Công ty, nhưng sau đây tôi sẽ nói điều không đúng. Chúng ta không hoàn thành kế hoạch đề ra ban đầu không phải vì thiếu xi măng, và thiếu ống dẫn nước. Mà vì trên công trường không có trật tự gì hết. Trước đây không có mà bây giờ thì cũng vẫn không có. Và chúng ta chẳng đạt được cái gì cho hẳn hoi cả. Tiền thưởng kia chỉ là đối trá. Chúng ta xin được ba mươi bảy ngàn và hi hửng với nhau, chả chúng ta là những người giỏi giang ! (*Mạnh hơn*) Không biết đến lúc phải bàn giao cái nhà máy lên hợp này thì chúng ta sẽ trở thành thế nào ? Hay là có thể chúng ta sẽ xin hoãn việc bàn giao lại đến sang năm ? (*Một sự im lặng ngưng đọng. Aidatulin vội vã viết vào một mảnh giấy trao, Batarxep. Batarxep đọc xong, xé vụn đi*)

LUBAEP (*Đón hân*) — Đồng chí Pôtápôp, đồng chí công tác ở ngành xây dựng lâu chưa?

PÔTAPÔP — Từ năm mười bảy tuổi.

LUBAEP — Nghĩa là Đồng chí đã qua nhiều công trường?

PÔTAPÔP — Tất nhiên. Đây là nơi thứ 17.

LUBAEP — Thế ở các công trường khác, đồng chí cũng đã từng nhận tiền thưởng?

PÔTAPÔP — Tôi đã từng nhận.

LUBAEP — Và chưa hề từ chối bao giờ?

PÔTAPÔP — Chưa!

LUBAEP (*Liếc nhìn Batarxep và Xôlômakhin, để họ chú ý vào chỗ này*) — Thế chẳng lẽ công trường của chúng ta lại kém các nơi đồng chí đã làm trước ư? Đồng chí Pôtápôp?

PÔTAPÔP — Kém hay hơn thì chưa biết. Có điều tôi sắp về hưu rồi. Cũng muốn góp phần cho công việc tốt hơn! Để các đồng chí thấy rõ, tôi có thể phải qua một tuần làm việc của đội tôi. Được không ạ?

LUBAEP (*Nhún vai không trả lời*).

PÔTAPÔP (*Với Aidatulín*) — Được không, đồng chí Trưởng phòng Kế hoạch?

AIDATULIN — Đồng chí cứ kê đi!

BATARXEP (*khó chịu*) — Kê đi, kê đi!

PÔTAPÔP (*Bình tĩnh*) — Tôi chỉ lấy một tuần vừa qua thôi. Thứ hai đội tôi phải nghỉ nửa ca vì không có bê tông. Thứ ba đội tôi lại phải nghỉ nửa ca vì thiếu bê tông. Thứ tư cũng lại nghỉ nửa ca vì thiếu bê tông. Mà tại sao? Công trường có xi măng, sắt chất đống, cát chất đống, nhà máy bê tông vẫn làm

việc đều! Ấy thế mà chúng tôi ngồi không, chịu thiếu bê tông. Tại sao vậy?

LUBAEP: — Chắc là công suất của nhà máy bê tông không phù hợp với yêu cầu của chúng ta?

PÔTAPÔP — Nếu vậy thì sao không báo với chúng tôi: Pôtápốp, ngày mai đội cậu sẽ không có bê tông đâu. Tôi sẽ làm việc khác. Nhưng có ai nói với tôi như thế đâu. Những giấy yêu cầu của tôi đem đến, họ vẫn nhận và vẫn cứ bảo: «Chờ đây sẽ có bê tông» (*Với Batarxep*) Và thừa đồng chí Chủ nhiệm Công ty: cả ba ngày đều như thế. Đó là cái gì, là nguyên nhân khách quan khiến ta không hoàn thành kế hoạch chăng?

Batarxep không trả lời

Rồi đến ngày thứ năm, Tolia, hôm tôi đi tìm cửa là thứ năm hay thứ sáu nhỉ?

TOLIA (*Nhồm dợ*) — Thứ năm ạ.

PÔTAPÔP — Phải rồi. Thứ năm. Tôi cần lắp ba cái cửa. Tôi đã nộp giấy yêu cầu theo đúng quy định, loại cửa gì, số lượng bao nhiêu, đem tới địa điểm nào. Ấy thế mà chẳng thấy gì hết. Tôi gọi điện thoại thì họ bảo là họ không hề định chở cửa đến. Tôi hỏi sao lại thế? Tôi đã nộp giấy yêu cầu rồi kia mà. Họ bảo nói chung họ không hề chở cửa đến đâu bao giờ cả. Ai cần thì đến mà lấy. Tôi đành đi chứ còn biết làm sao được bây giờ? Tôi có hai chú học việc. Tôi bên bảo một chú đi cùng đến xưởng mộc. Thừa đồng chí Chủ nhiệm Công ty. Lâu nay đồng chí có đến xưởng mộc không ạ?

BATARXEP (*Lúng túng*) — Điều đó không quan trọng.

PÔTAPÔP — Thừa đồng chí Chủ nhiệm Công ty, đồng chí cũng nên tỏ mồm một chút xem sao. Thật là một

cái kho kỹ lạ. Lộn xộn, lung tung cứ như sau trận giáp là cả ở Kubikóp vậy. Tôi với chú bé Kolia mất suốt nửa ngày trời, cuối cùng thì tìm ra. Đó là cái gì, cũng là nguyên nhân khách quan khiến ta không hoàn thành kế hoạch chăng, thưa đồng chí Chủ nhiệm Công ty?

Batarxep không trả lời.

Rồi ngày thứ sáu. Đến chết cười mất thôi. Chúng tôi làm xong một cái móng nhà của phân xưởng ép. Hết sức vất vả nhưng cũng hoàn thành và hoàn thành rất tốt. (Hất đầu về phía Dubin) Đồng chí Dubin phó giám đốc kỹ thuật xí nghiệp chúng tôi cũng có chứng kiến. Mất suốt hai tuần lao động. Thế rồi đại diện cơ quan đặt hàng tới. Ông ta nói: « Các bạn làm móng nền không đúng kiểu rồi! Sao lại thế? » Tôi lấy bản vẽ ra xem thử, dày thôi, có sai chỗ nào đâu. Thì ông ta bảo: « Các bạn không biết đây. Chúng tôi đã đem một bản vẽ khác tới Công ty của các bạn từ lâu lắm rồi để thay cho bản vẽ này. Vì máy sẽ đặt ở đây là máy nhập, cái móng nền cũ không hợp ». Chúng tôi bèn gọi điện cho phòng kỹ thuật, thì họ bảo đợi họ xem lại đã. Và cuối cùng thì ra có bản vẽ mới thật và họ hứa hôm sau sẽ gửi tới cho chúng tôi. Thưa đồng chí Chủ nhiệm Công ty, suốt ba tháng trời mà không chuyển nổi một bản vẽ từ phòng Kế hoạch Công ty tới hiện trường. Đó là cái gì? Cũng lại là nguyên nhân khách quan khiến không hoàn thành kế hoạch chăng? Và bây giờ thì hai ngày thứ bảy và chủ nhật chúng tôi dành nai lưng ra mà phá cái móng nền vừa làm xong ấy. Chính mình lại phải phá thành quả lao động của bản thân mình.

BATARXEP (Gọi điện thoại) — Cô Natasa, gọi cho phòng Kỹ thuật, bảo Ôxêtrôp quay điện thoại nói chuyện với tôi. Tôi đang ở văn phòng Đảng ủy.

PÔTAPÔP (Tiếp tục) — Mà lãng phí bao nhiêu. Cái móng nền ấy trị giá một ngàn rúp. Ai trả số tiền đó (Với Batarxep) Chắc đồng chí không bỏ tiền túi ra trả chứ gì? Đồng chí cũng chẳng bảo kế toán rằng tôi lãnh đạo tôi quá, đừng phát tiền cho tôi nữa phải không?

LUBAEP (Giận dữ) — Đồng chí đội trưởng, đồng chí muốn nói gì thì nói cũng phải nghĩ đã chứ! Đồng chí Chủ nhiệm Công ty có bóc lột của đồng chí đâu. Đồng chí đó không phải tên tư bản.

PÔTAPÔP — Không phải tên tư bản thì sao? Hay là cứ không phải tên tư bản thì cần phải được thưởng huy chương? Huân chương? Được thưởng? (Với LubaeP) Mà đồng chí LubaeP ạ, việc bọn tư bản bóc lột ăn cướp, sớm muộn rồi giai cấp công nhân cũng sẽ lật đổ chúng! Chứ còn cái móng nền mà chúng tôi dùng búa máy để phá đi ấy sẽ chẳng bao giờ có ích cho ai hết. Và đội của tôi, thừa các đồng chí, đội của tôi gồm một nửa là những thợ trẻ mới vào nghề. Chúng ta cần giáo dục cho họ lòng yêu nghề, ý thức tôn trọng lao động. Nhưng giáo dục bằng những tấm gương như vậy ư? Các đồng chí có biết không, cậu Kôliá, cái cậu cùng với tôi đi tìm cửa ấy, khi ở kho mọt về cậu ta bảo «Chà, xem chừng chủ nghĩa Cộng sản còn xa lắm mới thực hiện được bác ạ!»

XÔLÔMAKHIN — Và đồng chí đã trả lời cậu ta thế nào?

PÔTAPÔP — Tôi không trả lời được.

AIDATULIN (*Đột nhiên đứng phắt dậy*) — Đồng chí dợ trưỡng, sao đồng chí dám đến dự cuộc họp của Đảng ủy mà lại say rượu như vậy?

Bỗng im lặng. Xôlômakhin ngàng đầu nhìn về lo ngại. Lubaep cau mày. Tất cả nhìn Pôtápốp.

PÔTAPÔP — Tôi ấy à? (*Bật dậy*) Đồng chí nói gì vậy?

AIDATULIN (*Bình thản*) — Tôi bảo rằng đồng chí đã uống rượu và đến đây vẫn còn đang say.

TÔLIA (*Bật lò so*) — Nói vậy!

PÔTAPÔP (*Trấn tĩnh được*) — Đồng chí có thể chứng minh là tôi say được không?

AIDATULIN — Thế đồng chí có thể chứng minh điều đồng chí vừa nói ra được không? Căn cứ vào đầu mà đồng chí dám khẳng định rằng Công ty không có đủ những nguyên nhân khách quan để đề nghị điều chỉnh kế hoạch? Thì ra chỉ vì người ta không chờ cửa đến cho anh ta. Nhưng như thế thì có gì là ghê gớm? Đồng chí dám buộc tội Công ty là đã lừa dối cấp trên để được thưởng (*Với Batarxep*) Thì ra vì thế mà anh ta từ chối không nhận tiền thưởng. Đề phản đối mà! (*Với Pôtápốp*) Nếu như ở đây toàn bọn lưu manh cả thì sao đồng chí không ra thẳng tòa án mà kiện. Đồng chí táo tợn thật, dám bán đến công việc của Công ty, của một tổ chức to lớn có trên ba ngàn người, dám đưa ra những kết luận khủng khiếp mà không hề có một hiểu biết sơ đẳng nhất về công việc của Công ty, về hoàn cảnh điều kiện hoạt động của Công ty, Công ty có gì và không có gì! Liều lĩnh thật!

TÔLIA (*Thì thầm với Pôtápốp*) — Lấy ra chứ ă?

PÔTAPÔP — Cứ bình tĩnh.

LUBAEP – Xin phép đồng chí bí thư, tôi xin có vài ý kiến.

Xôlômakhin gật đầu.

(Quay về phía Aidatulin) Đồng chí Trưởng phòng kế hoạch ạ, riêng tôi thì lại hiểu rất rõ vì sao Pôtápốp từ chối không nhận tiền thưởng. Và tôi cũng không hề thấy trong việc làm này có ý định gì bởi xin Công ty. Tôi cũng không thấy cả tư tưởng chạy theo đồng tiền nữa. Các đồng chí ạ. Tôi đề nghị chúng ta tự đặt mình vào vị trí của Pôtápốp. Pôtápốp nhìn thấy gì từ sáng đến tối? Từ sáng đến tối anh ta nhìn thấy hết khuyết điểm này đến khuyết điểm khác của Công ty chúng ta. Tất nhiên là những khuyết điểm đó có. Thử thật tôi cũng không dám khẳng định rằng Công ty chúng ta có nhiều khuyết điểm hơn tất cả mọi Công ty xây dựng khác trong toàn Liên Xô. Nhưng những khuyết điểm đó có. Và Pôtápốp nhìn thấy chúng và đau xót vì chúng đến nỗi không còn tự chủ và bình tĩnh được nữa. Những khuyết điểm đó đã cản trở anh ta làm việc. Nói cho cùng thì những khuyết điểm đó đã làm anh ta mất hết hào hứng, mất hết niềm vui trong lao động. Và đây mới là điều quan trọng (Đổi giọng). Nhưng mặt khác, liệu Pôtápốp trên cương vị đội trưởng có thể nào hình dung được một cách khái quát toàn bộ hoạt động của Công ty không? (quay sang Pôtápốp). Đồng chí hiểu cho tôi, đồng chí Pôtápốp ạ, hàng ngày đồng chí tiếp xúc với sự cung cấp không đều đặn về tông và các nguyên vật liệu khác cho nên trong óc đồng chí có một ấn tượng lệch lạc khi thấy những khuyết điểm nội bộ của chúng ta. Bởi vì mỗi con người cứ nhìn được một phạm vi nào đó trên cái mồm

đổi nơi mình đứng (*quay về phía Xôlómakhin*). Đồng chí bi thư ạ, tôi đề nghị Đảng ủy nên cử một đảng ủy viên nào đó đến thăm đội của đồng chí Pôtapốp và nói chuyện. Tôi tin rằng sau cuộc nói chuyện đó, anh em sẽ hiểu ra được vấn đề.

KÔMKÔP (*Xăng*) — Giải thích làm cái gì? Pôtapốp ạ, cậu có biết khuyết điểm lớn nhất của cậu ở đội là cái gì không?

PÔTAPÔP (*Khiếu khích*) — Không!

KÔMKÔP — Nếu vậy thì cậu hãy nghe mình nói đây. Tại sao người ta lại không cung cấp đủ bê tông cho cậu? Với mình ấy ư? Đừng hòng mà làm thế, (*cười nhếch mép*). Có một lần mình đến nơi làm việc, thấy không có bê tông, thế là đang đêm mình nhảy lên xe tải và phóng thẳng đến nhà giám đốc xí nghiệp bê tông, gõ cửa, dựng ông ta dậy, lôi ông ta ra xe, yêu cầu đi cùng với mình đến nhà máy. Thế là có bê tông ngay! Và từ đó họ không dám lặp lại cái trò ấy với mình nữa. Nếu giả sử thiếu cửa ư? Đừng hòng mình đến kho tìm, mình sẽ điện ngay cho Tỉnh ủy: «Tôi đang giờ chết vì thiếu vật liệu». Ký tên—Đội trưởng Kômkôp. Thế là lập tức có cửa ngay. Thậm chí người ta đem nhiều đến nỗi dùng đủ cho cả trăm năm ấy chứ. Cậu lãnh đạo đội tồi quá, Pôtapốp ạ! Hay là cậu không biết cách, nếu vậy thì nên nói thẳng đề thay đội trưởng khác (*với Tsecnikôp*). Đồng chí giám đốc xí nghiệp 33 ạ, tôi có thể giới thiệu cho đồng chí một người có thể làm đội trưởng rất cừ. Anh ta đang ở đội của tôi. Anh ta ghê gớm lắm, không chịu nhịn ai bao giờ. Tôi cũng còn sợ anh ta đấy.

AIDATULIN (*Với Môtrôsilôva, buồn bã*) — Làm sao có thể đứng trong một cái vũng mà đánh giá được cả đại

đương kia chứ. Chà! Trong cái con người này có một sự chủ quan khủng khiếp thật!

MÔTRÔSILÔVA (Nói to) — Tất cả chỉ là do kỷ luật lỏng lẻo thôi! (quay sang Batarxep) Đồng chí chủ nhiệm Công ty ạ. Về chuyện giờ chết thì anh ta nói đúng đấy, tôi hoàn toàn đồng ý. Ngay tôi cũng gặp một trường hợp thế này. Xí nghiệp 26 yêu cầu cần cầu, mà yêu cầu hết sức khẩn cấp. Họ la hét, họ gửi đủ thứ báo cáo. Chúng tôi vẫn đứng đấy. Thế là họ chờ cần cầu của chúng tôi lên để sửa chữa. Chữa xong thì ra không có công việc gì hết. Họ đã cần đến cầu đâu. Còn trên một tuần lễ nữa họ mới cần. Thế là tôi mất đúng một tuần chơi không, cứ việc ngồi trên buồng chỉ huy mà đan tất cho cháu.

AIDATULIN — Chị Môtrôsilôva thân mến! Không ai lại bảo rằng ở Công ty ta không có giờ chết. Có chứ! Nhưng thì dụ như chị chẳng hạn, có đời nào chị lại đem một trường hợp cá biệt ra để kết luận chung cho cả Công ty đâu!

MÔTRÔSILÔVA — Đời nào tôi lại làm thế!

AIDATULIN — Vậy mà anh ta làm thế! Chính văn đề là ở chỗ đó.

LUBAEP (Đột nhiên) — Mà các đồng chí ạ, chúng ta tranh cãi thế này có ích gì đâu nhỉ? (với Xôlômakhin). Đồng chí Bít thư ạ, tôi thì lại cho rằng các đồng chí ấy trong lúc nóng, chót tuyên bố không nhận tiền thưởng, bây giờ muốn nhận tiền thưởng thì lại không biết làm cách nào. Vì chuyện âm ý khắp cả Công ty mất rồi.

KÔMKÔP — Đúng thế. Nghĩa là cậu ta (trỏ Pêtápôp) đã thấy đại rồi, bây giờ muốn nhờ Đảng ủy nghĩ hộ cách sửa cái đại ấy cho. Khổ quá, chỉ vì thế mà chúng ta mất công họp lại với nhau ở đây ư?

LUBAEP — Đồng chí Kômkóp! Sao đồng chí lại gây thêm khó khăn thế nhỉ? Ta cần phải giúp anh em. Nên tìm cách nào giải thích cái hành động « từ chối tiền thưởng » ấy cho xuôi tai để dư luận khỏi chê cười họ.

PÔTAPÔP (*Ngắt lời*) — Khoan đã. Thưa đồng chí Trưởng phòng tổ chức, chúng tôi chưa chết đuối đâu, cho nên cũng chưa cần ai cứu cả. (*Với Tòlia*). Vậy giờ thì lấy ra!

Tòlia như chỉ còn chờ cái lệnh đó là lập tức chui tọt xuống gầm bàn. Mọi người còn đang ngơ ngác, Pôtapôp thần nhiên chờ đợi. Cuối cùng Tòlia đầu bù tóc rối chui từ dưới gầm bàn lên, tay cầm cái túi thể thao. Túi đầy ắp đủ thứ. Tòlia lục lợi khá lâu.

— (*Càu*) Sao thế?

TÒLIA (*Ấp úng*) — Đây rồi. Đây rồi! (*Đặt túi lên bàn và lôi ra đủ thứ: Một chiếc sơ-mi, bàn cờ, cuốn sách, một chi tiết phụ tùng xe máy, chiếc mũ nồi cũ, đôi găng bạt, cì lỏi được cái gì ra lại đưa Pôtapôp*).

Đồ của Tòlia ở tay, trên cổ, trên vai Pôtapôp. Cuối cùng Tòlia lột ra được thứ mà cậu ta tìm).

Đây rồi! (*Đưa Pôtapôp hai cuốn vở bọc bìa cứng*).

Pôtapôp nói thầm với Tòlia một câu gì đó, vứt trả cậu ta các thứ đồ vật rồi cầm lấy hai cuốn vở. Tòlia nhét bừa các thứ vào túi rồi cho vội xuống gầm bàn.

PÔTAPÔP (*Cầm hai cuốn vở, bình thần*) — Thưa đồng chí Trưởng phòng Kế hoạch Aidatulín, tôi biết rằng đã nói ra điều gì là phải có bằng chứng. Tôi biết rằng ở tầng gác thứ bảy thì nhìn được xa hơn ở tầng gác thứ ba. Thưa các đồng chí trong Đảng ủy Công ty, trong hai cuốn vở này có ghi những con số chứng minh rõ ràng là Công ty ta có đủ điều kiện để hoàn thành kế hoạch đề ra hồi đầu năm ngoái, và không có lý do nào chính đáng để phải xin điều chỉnh lại cả. Và như vậy thì việc chúng

tôi nhận tiền thưởng là bất hợp lý và bất hợp pháp. (Lắc cuốn vở). Trong này có chứng minh đầy đủ. (Chia hai cuốn vở cho Xôlômakhin) Xin đồng chí bí thư nhận cho. Thấy mặt đội sản xuất Pôtápôp, xin tặng Đảng ủy để làm kỷ niệm. Chỉ mong rằng Đảng ủy sẽ không giữ nó lâu quá ở trong tủ.

Lúc đầu trong phòng rất lặng lẽ. Sau đó lại rất ồn ào. Có một người đứng dậy đến sau lưng Xôlômakhin để liếc vào cuốn vở. Batarxep cầm lấy một cuốn, người ta lật các trang và hỏi nhau. Chỉ có một mình Phrô-lốpski giữ vẻ thản nhiên.

KÔMKÔP (Đứng dậy) — Đồng chí Bí thư ạ, tôi thấy hình như chúng ta đang chơi trò bịt mắt bắt dê thì phải. Anh ta giấu suốt ba ngày lý do tại sao không nhận tiền thưởng bây giờ lại giấu những quyển vở dưới gầm bàn? (Với Pôtápôp). Cậu đến đây để làm gì? Đề chế giễu Đảng ủy đó chăng? Cậu dùng chiến thuật trong đội của cậu thì được chứ lại chiến thuật cả với Đảng à? (Với Xôlômakhin). Tôi đề nghị xét thái độ của Pôtápôp ở cuộc họp Đảng ủy, kỷ luật cậu ta về phương diện Đảng. Đúng, phải kỷ luật, đồng chí bí thư ạ!

MÔTRÔSILÔVA (với Pôtápôp) — Quả là không hay ho gì thật! Tại sao anh lại giấu diếm thế?

Pôtápôp không trả lời

XÔLÔMAKHIN (Không cao giọng) — Các đồng chí, đề nghị chúng ta không nên tự ái. Người ta đem những bản tính toán đến thế này là rất tốt. Đề nghị chúng ta thảo luận về những bản đó chứ không nên thảo luận về thái độ của đồng chí Pôtápôp.

KÔMKÔP — Như vậy thì chúng ta sẽ biến Đảng ủy thành cái thứ gì?

Xôlômakhin không trả lời

AIDATULIN (Lúc này đã xem qua được một cuốn vở) — Đồng chí Pôtapốp, trình độ văn hóa của đồng chí đến đâu?

PÔTAPÔP — Của tôi?

AIDATULIN — Đúng, nói chung của các đồng chí?

PÔTAPÔP — Ở đội tôi có một người sắp tốt nghiệp trường đại học xây dựng, một đang học năm thứ ba và hai đang theo lớp trung cấp.

AIDATULIN — Còn riêng đồng chí?

PÔTAPÔP — Riêng tôi thì mới học hết lớp 9.

AIDATULIN — Lớp mấy?

PÔTAPÔP — Lớp chín!

XÔLÔMAKHIN — Nghĩa là những tính toán này là do cả đội cùng làm?

PÔTAPÔP — Vâng. Cả đội cùng làm dưới sự hướng dẫn của tôi.

KÔMKÔP (Sững) — Không đời nào tôi tin được rằng một đội sản xuất lại có thể tính toán nổi hoạt động của cả Công ty!

LUBAEP (Mỉm cười) — Đồng chí Kômkôp đừng nổi nóng thế. Tôi thì lại mừng khi nhìn thấy mấy quyền vở này. Đồng chí bi thử ạ, cho dù những tính toán ở đây có không đúng, mà tôi tin chắc không thể đúng được, thì...

PÔTAPÔP (Ngắt lời) — Tại sao đồng chí tin chắc như vậy?

LUBAEP — Đồng chí đừng vội nóng, hãy nghe tôi nói cho hết đã. Tôi không định chê trách gì đồng chí đâu. Tôi còn đứng về phía đồng chí nữa ấy chứ. Nhưng đồng chí phải hiểu cho một điều là làm một cuộc phân tích kiểu này thì chỉ những kỹ sư kinh tế giàu kinh nghiệm lắm mới làm nổi. Và vì thế, đồng chí Pôtapốp ạ, cái quan trọng không phải là ở chỗ các đồng chí tính toán đúng hay sai...

PÔTAPÔP (ngắt lời) — Sao lại không phải ở chỗ đó? Chính cái quan trọng là ở chỗ chúng tôi tính đúng hay tính sai!

LUBAEP — Đồng chí nghe tôi nói đã. Nguyên cái việc đội của đồng chí dám cầm lấy bút chì, ghi ra những con số, nguyên cái việc các đồng chí suy nghĩ đến nhiệm vụ chung của toàn Công ty cũng đã khiến người ta phải đánh giá cao tập thể đội của đồng chí rồi. Đồng chí hiểu chứ? Cái chính ở đây là tư tưởng, là ý thức, là tinh thần đấu tranh chống những giờ chết. Đồng chí đã hiểu rồi chứ? (Vội Xótomakhin). Tôi đề nghị đồng chí bí thư ạ, chúng ta không cần bàn bạc gì thêm nữa. Thế là đủ lắm rồi.

PÔTAPÔP (Ngắt lời) — Sao lại đã đủ? Tôi vừa đưa ra những tính toán...

LUBAEP — Nhưng những sự tính toán của đồng chí còn phải kiểm tra lại đã chứ. À mà có thể mới lướt mắt nhìn qua đã kết luận được rằng các đồng chí tính thế là đúng hay là sai ngay?

PÔTAPÔP — Tôi đồng ý là cần phải kiểm tra lại.

LUBAEP — Đồng chí Pôtápóp ạ, thì ý của tôi cũng chỉ có thế. Bây giờ ta bế mạc cuộc họp Đảng ủy và sẽ thành lập một ban đặc biệt để kiểm tra lại những tính toán này. Thế là xong.

AIDATULIN — Khoan đã. Còn lâu mới xong. (Vội Pôtápóp). Đồng chí đội trưởng, tôi muốn hỏi đồng chí một câu. (Giơ cuốn vở) Đồng chí lấy ở đâu ra được những số liệu này? Tổng số giờ chết trên toàn Công ty trong cả năm. Hiệu suất của mỗi lao động hàng tháng. Bảng kê các kho dự trữ. Số lượng các nguyên vật liệu dự trữ còn đến ngày 1-1 năm nay. Hơn nữa trong này còn kê riêng cả những nguyên liệu

được chở bằng đường xe lửa, bằng đường thủy hoặc bằng đường ô tô. Đồng chí lấy ở đâu ra được những số liệu ấy, tôi xin hỏi?

Pôtapốp không trả lời

Tại sao đồng chí không trả lời?

PÔTAPÔP — Riêng câu hỏi đó tôi sẽ không trả lời.

AIDATULIN — Tại sao đồng chí lại không trả lời? Tôi yêu cầu phải trả lời. Vì nếu đồng chí còn giấu diếm thì chúng tôi kiểm tra các tính toán cho đồng chí để làm gì? Yêu cầu đồng chí trả lời câu tôi hỏi.

PÔTAPÔP — Tôi đã nói rồi. Tôi sẽ không trả lời câu hỏi đó. Các đồng chí cứ phân tích về thực chất đi. còn số liệu ấy tôi đã lấy ở chỗ nào thì có ảnh hưởng gì đâu.

AIDATULIN (Đặc thủng) — Thừa đồng chí bí thư. Tôi rất nghi, sau lưng Pôtapốp còn có một người nào đó.

XÔLÔMAKHIN — Vậy thủ phạm đó là kẻ nào vậy, đồng chí trưởng phòng Kế hoạch?

AIDATULIN — Câu nói đùa của đồng chí rất không đúng lúc một chút nào hết, đồng chí bí thư ạ. Tôi thừa hiểu rằng đồng chí muốn cho mọi điều Pôtapốp nói đều là đúng cả và tôi thừa biết đồng chí muốn thế là để làm gì rồi!

BATARNEP (Quất) — Thôi ngay, Aidatulin!

AIDATULIN — Báo cáo đồng chí Chủ nhiệm Công ty! Pôtapốp chỉ là kẻ bị mượn tên mà thôi! Chứ những số liệu này (trả vào cuốn vở) chỉ có thể lấy ở phòng kế hoạch chỗ tôi, mà điều đó thì hoàn toàn không thể xảy ra được, hoặc ở chỗ đồng chí Tseçnikóp, mà điều này thì lại hoàn toàn và rất có thể xảy ra.

BATARXEP — Đồng chí Aidatulin, tôi yêu cầu đồng chí không được nói nữa. Tôi không quan tâm đến chuyện Pòtapóp lấy ở đâu ra những số liệu đó.

AIDATULIN — Còn tôi, thưa đồng chí Chủ nhiệm, tôi thì lại rất quan tâm. Xin lỗi đồng chí, không phải tôi đang ở trong phòng làm việc của đồng chí. Đã đến lúc cần phải chấm dứt cái không khí ngột ngạt không thể chịu được nữa ở Công ty này do Tsecnikóp gây ra. Còn đồng chí thì do cái sự hiền lành và dễ dãi của đồng chí mà anh ta lại càng lên nước. Tôi đã nhắc đồng chí nhiều lần rồi, là đề như thế sẽ dẫn đến những hậu quả chẳng hay ho gì. Vì không thể làm việc được nữa. Bất cứ một chỉ thị, một mệnh lệnh nào của Công ty đưa ra cũng đều bị Tsecnikóp đã kích ngấm. Lúc nào cũng bị ngáng trở! Cái gì cũng bị anh ta nghi ngờ. Nhất là từ khi Tsecnikóp mất hẳn hy vọng leo lên cái chức Tổng công trình sư của Công ty thì không khí ở đây không còn chịu nổi nữa! Nói tóm lại, thưa đồng chí bí thư, mặc dù đồng chí rất có cảm tình với Tsecnikóp và rất quý tài năng hiếm có của anh ta, tôi cũng vẫn cứ đề nghị đồng chí làm cho rõ vấn đề này. Tôi yêu cầu tìm ra kẻ nào đã cung cấp cho Pòtapóp những số liệu!

XÒLÓMAKHIN (*Bình tĩnh, không cao giọng*) — Đồng chí Pòtapóp, tôi tha thiết đề nghị đồng chí cho Ban chấp hành Đảng bộ Công ty biết, đồng chí đã lấy những số liệu ấy ở đâu, những số liệu mà đồng chí Aidatulin trưởng phòng kế hoạch rất quan tâm. Đã đặt ra vấn đề thì phải giải quyết nó.

PÒTAPÓP — Thưa đồng chí Bí thư, tôi không thể nói được. Đồng chí hiểu cho. Tôi không có quyền làm thế.

Nụ cười đắc thắng trên môi Aidatulin

XOLÒMAKHIN (với Tsecnikóp) — Đồng chí Tsecnikóp, đồng chí là giám đốc xí nghiệp nơi Pôtapóp làm việc. Đồng chí có thể biết điều gì hơn được nữa không?

Tsecnikóp không trả lời

AIDATULIN — Đồng chí Tsecnikóp không trả lời cũng chẳng ăn thua gì. Ví dụ tôi vừa phát biểu không thể chối cãi được.

TSECNIKÓP (Nhếch mép cười khinh bỉ) — Nếu không thể chối cãi được thì đồng chí còn hỏi tôi làm gì?

AIDATULIN — Nghĩa là đồng chí công nhận? (Trở vào quyền vớ). Chính đồng chí đã làm cái công việc này?

Tsecnikóp không trả lời

Im lặng là dấu hiệu của sự đồng ý, đồng chí Tsecnikóp ạ.

TSECNIKÓP (Lạnh lùng) — Đồng chí Aidatulin. Tôi là kỹ sư. Tôi thích thứ lô-gích nào khá hơn cái thứ lô-gích của những cuộc âm mưu.

AIDATULIN — Nghĩa là đồng chí không công nhận?

(Tsecnikóp không trả lời)

LUBAEP (Vẫn hiền hậu như mọi khi) — Đồng chí Pôtapóp ạ, bây giờ đồng chí có biết tôi nghĩ gì không? Đội của đồng chí thuộc xí nghiệp của đồng chí Tsecnikóp. Tại sao đồng chí lại đi phân tích ngày hoạt động của Công ty mà không thử phân tích hoạt động của xí nghiệp đồng chí trước đã? (Quay sang Tsecnikóp). Có phải không, đồng chí Tsecnikóp? Tại sao đồng chí lại bỏ qua xí nghiệp của mình chạy thẳng lên Công ty? (Với Pôtapóp) Tại sao vậy?

PÔTAPÔP — Rất đơn giản thôi. Chúng tôi đã phân tích hoạt động của xí nghiệp nhưng không đi được đến kết luận gì cả.

AIDATULIN — Hay lắm. Nghĩa là xí nghiệp không có khuyết điểm mà tất cả đều là ở Công ty?

PÔTAPÔP (Cổ trăn trăn) — Đúng. Khi tôi công tác ở Muzmanxk thì Công ty đóng tại Matxcova, và mọi thứ đều do xí nghiệp cả. Nhưng ở đây thì không thế. Ở đây Công ty trực tiếp nắm mọi thứ: bê-tông, các kho tàng, việc quản lý các bản vẽ, phòng trang bị. Ở đây mọi thứ đều do Công ty hết. Vai trò của xí nghiệp rất nhỏ.

LUBAEP — Nếu vậy thì tôi xin hỏi: Đồng chí có biết rằng giữa giám đốc xí nghiệp của đồng chí và ban lãnh đạo Công ty có những chuyện bất đồng nhất định không?

BATARXEP (ngắt lời) — Thôi đi! (Với Aidatulín). Chúng ta có thể giao cho ai việc kiểm tra lại những tính toán của Pôtápôp được nhi?

AIDATULIN (Lạnh lùng) — Dina!

BATARXEP — Phải rồi. Cô Dina là cán bộ kinh tế xuất sắc nhất của Công ty ta đây, đồng chí Pôtápôp ạ!

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí Chủ nhiệm ạ, tôi đề nghị giao cho hai người để công việc tiến hành được nhanh.

AIDATULIN (Bật tò so) — Đồng chí không tin cán bộ của tôi à? Dina là một phụ nữ trung thực hiếm có trên đời này. Hay là đồng chí vẫn chưa tin tôi. Có chuyện gì vậy?

BATARXEP (Đứng dậy) — Bình tĩnh đã, đồng chí Aidatulín! Nên có hai người thật, công việc sẽ nhanh hơn.

AIDATULIN — Thôi được. Nếu vậy thì tôi xin xung phong nữa. Đồng chí bí thư có đồng ý không ạ?

XÔLÔMAKHIN (miễn cưỡng) — Đồng ý.

BATARXEP (quay lại phía Pôtapốp) — Đồng chí Pôtapốp ạ, nghĩa là thế này. Tôi xin nhắc lại. Đồng chí đặt vấn đề Công ty xin điều chỉnh kế hoạch là không có cơ sở chính đáng. Đúng không nào?

PÔTAPÔP — Đúng!

BATARXEP — Bằng chứng nằm trong hai quyển vở này. Thế chứ gì?

PÔTAPÔP — Vâng!

BATARXEP — Bây giờ chúng tôi sẽ làm bản phân tích cái bản phân tích của đồng chí và sau hai tuần lễ sẽ báo cáo cho đồng chí biết kết quả. Được chứ gì?

PÔTAPÔP — Được!

BATARXEP — Xong chứ? Có còn ai thắc mắc hay đề nghị gì nữa không?

PÔTAPÔP — Tôi xin đề nghị.

BATARXEP — Đồng chí đề nghị gì?

PÔTAPÔP (Quay sang Xôlômakhin) — Đề nghị với đồng chí Bí thư xin cuộc họp Đảng ủy lui lại cho mười phút. Tôi xin dẫn đến đây người đã cung cấp các số liệu cho chúng tôi.

Mọi người không hiểu, bàn tán, ngỡ ngàng.

BATARXEP — Đồng chí Pôtapốp, chúng tôi không cần biết ai đã cung cấp số liệu cho, đồng chí và cũng không cần đồng chí dẫn người ấy đến đây làm gì. Chúng tôi sẽ kiểm tra lại các tính toán của đồng chí và sẽ báo cáo đồng chí được biết kết quả sau...

XÔLÔMAKHIN — Tuyên bố nghị giải lao 10 phút!

Batarxep nhìn Xôlômakhin. Xôlômakhin im lặng.

Sân khấu tối dần.

HỘI HAI

Câu chuyện như lùi lại. Vẫn dần cảnh như ở cuối hồi một, trước lúc Pôtápốp đề nghị

BATARXEP — Xong chứ? Có ai thắc mắc hay đề nghị gì nữa không?

PÔTÁPÔP — Tôi xin đề nghị.

BATARXEP — Đồng chí đề nghị gì?

PÔTÁPÔP — Đề nghị với đồng chí bí thư xin cuộc họp Đảng ủy lùi lại chờ mười phút. Tôi xin dẫn đến đây người đã cung cấp số liệu cho chúng tôi.

BATARXEP — Đồng chí Pôtápốp! Chúng tôi không cần biết ai đã cung cấp số liệu cho đồng chí và cũng không cần đồng chí dẫn người ấy đến đây làm gì.

XOLÔMAKHIN — Tuyên bố nghỉ giải lao 10 phút.

Pôtápốp chạy đi. Sau một lúc ngưng lặng, mọi người đứng dậy đi đi lại lại. Tsecnikốp lại lấy từ trong chiếc cặp đen to ra cuốn sách có bla sắc sỡ, ngồi rồi bắt đầu đọc. Phrôlôpxki ngồi sang ghế bên cạnh đang rộng hai khuỷu tay, gác xuống bàn định ngủ. Aidatulín đem hai quyển vở của Pôtápốp ra cạnh của sổ đọc thỉnh thoảng lại ghi gì đó vào sổ tay. — Batarxep ra hành lang đi đi lại lại. Tôlia xếp lại các đồ đạc trong túi cho gọn gàng.

LUBAEP (Với Tôlia, dựa cột) — Hộ vệ! Chả không biết đội trưởng của cậu sắp dẫn ai đến nhỉ?

TÒLIA (*Vẫn mãi làm*) — Bác ấy nói rồi đấy thôi, dẫn một người.

LUBAXEP — Người ấy có tên họ không?

TÒLIA — Có chứ.

LUBAEP — Tên là gì?

TÒLIA — Cháu không biết.

MÔTRÔSILOVA — Người đó làm việc ở đâu. Ở văn phòng xi nghiệp của cậu à?

TÒLIA — Cháu không biết.

KÔMKÔP (*Vừa đi, vẻ giận dữ*) — Đúng là Pôtapôp hai. Y hết cả từ rìa mép.

TÒLIA — Đội chúng cháu đều dề rìa mép hết. Không thừa một ai cả. (*Thấy Tsecnikôp đang đọc sách*). Đồng chi giám đốc đọc cái gì thế ạ.

TSECNIKÔP — Truyện gián điệp!

BATĂRXEP (*Với Xôlômakhin*) — Đồng chi Xôlômakhin, tôi muốn hỏi đồng chi một câu.

Xôlômakhin đến gần

(*Lạnh lùng*) Xôlômakhin, tôi chưa hiểu có chuyện gì vậy?

XÔLÔMAKHIN — Anh hỏi thế là sao ạ?

BATĂRXEP — Mình chưa biết cậu muốn gì? Hôm nay xem cậu điều khiển cuộc họp đảng ủy mình rất lấy làm lạ. Cậu định làm rùm beng cái câu chuyện này hay sao đấy?

XÔLÔMAKHIN — Thế còn anh thì muốn thế nào?

BATĂRXEP — Mình ấy à, bao giờ mình cũng chỉ muốn có một điều thôi: là đối với bất cứ vấn đề nào chúng mình cũng chỉ có một ý kiến chứ không phải hai.

XÔLÔMAKHIN (lắc đầu) — Hiện nay tôi cũng chưa có ý kiến dứt khoát. Tôi đang muốn tìm hiểu thêm.

MAKAROV — Tìm hiểu nhưng cũng phải khôn ngoan mới được.

Xôlômakhin không trả lời. Cả hai đứng im lặng, rồi người theo đuổi một ý nghĩ riêng. Trong không khí.

V. V. (Voi Tolia) — Đội trưởng của cậu có họ gì?

Tolia — Tất nhiên. Bác gái làm ở nhà trẻ. Bác ấy vốn là thợ quét vôi bậc 4 nhưng vì con hay ốm quá nên bác ấy xin vào làm nhà trẻ. Lương thấp, thiệt thòi nhưng bảo đảm hơn.

Ngồi hành lang

MAKAROV — Cậu có một cái đại, cậu có biết không? Tôi đã thấy cậu ở trên tập thể chứ không phải ở trong tập thể.

MAKAROV — Tôi cảm thấy tôi là bí thư đảng ủy, còn anh lại muốn làm gì trở thành một phòng của Công ty. Có phòng kế toán, phòng kế hoạch, phòng tổ chức, phòng văn phòng, phòng đó có thêm đảng ủy nữa.

MAKAROV — Đồng nói thế! Cậu nghĩ là tôi chưa tập trung ủy xuống dưới Chủ nhiệm thật à? Tôi xin hỏi, cậu họp nào mà tôi không đợi có bí thư đảng ủy đến ngồi cạnh rồi mới bắt đầu đầu? Tôi tìm với Xôlômakhin xem, các trưởng phòng có đem giấy tờ gì đến tôi cũng bảo, tôi chưa ký dấu, này sang trao đổi với đồng chí Xôlômakhin. Tôi chưa quyết định một việc gì mà chưa được sự chấp thuận của Đảng ủy, mà cụ thể là của cậu.

XÔLÔMAKHIN — Còn việc Tsecnikôp?

BATARXEP — Tsecnikôp sao? Không thể dễ bặt Tsecnikôp làm Tổng công trình sư được, cậu hiểu chứ? Tôi rất muốn, nhưng không thể được.

XÔLÔMAKHIN — Bởi vì Aidatulin hạ tối hậu thư: một là anh ta, hai là Tsecnikôp chứ gì?

BATARXEP (Tâm sự) — Xôlômakhin ạ, tôi rất mến Tsecnikôp! Cậu mới biết anh ta có một năm chứ tôi thì biết anh ta lâu lắm rồi. Nhưng anh ta cứ hay gây sự làm cả ban lãnh đạo Công ty ghét. Nếu đưa cậu ta lên làm tổng công trình sư thì trong cái nhà này sẽ nổ ra một cuộc đấu bò tót! Thế mà hiện nay chúng ta bước vào giai đoạn cuối rồi. Chỉ còn có 10 tháng nữa thôi đã phải bàn giao toàn bộ công trình. Thế rồi một là, ngược dây huân chương, hai là ra tòa! Cậu thấy chưa? Bây giờ mình rất cần sự thống nhất ý chí. Cả Công ty phải như một quả dấm. Ấy thế mà cậu lại bảo là mình lẩn át Đảng ủy... Trái lại thì có, mình cố đạt tới sự nhất trí với cậu trong mọi vấn đề nhỏ nhất.

XÔLÔMAKHIN — Đúng. Anh rất thích trao đổi nhất trí với tôi về những việc nhỏ vụn vặt. Còn những vấn đề nguyên tắc thì lại không.

BATARXEP — Thí dụ?

XÔLÔMAKHIN — Thí dụ như cách đây một tháng, phòng sản xuất có trình bày lên anh một bản phân tích mà căn cứ vào đó thì việc bàn giao công trình nhà máy liên hợp trong năm nay có nguy cơ không thực hiện được. Một chuyện lớn như vậy mà đến mãi hôm nay tôi mới được biết mà lại là do tình cớ chứ không phải được thông báo chính thức.

BATARXEP (Lại cười lớn) — Đì, đồng chí bí thư Đảng ủy tôi ơi! Việc bàn giao bao giờ cũng là một việc làm

lâu lĩnh và bao giờ cũng có cơ không thực hiện được. Nhưng tôi với cậu phải khôn khéo tìm cách để bàn giao cho được, bất chấp mọi nguy cơ này khác. Cậu hiểu chưa? Nhưng cái chính là chúng mình đừng có ngáng chân nhau. Những quyền vớ của Pôtapốp là chuyện năm ngoái. Cậu hiểu chưa? Còn chúng mình, Xôlômakhin ạ, chúng mình phải nhìn về những cái gì sẽ tới chứ không phải ngoài đầu nhìn lại những cái gì đã qua.

Trong phòng họp Dubin nói chuyện với Lubaep

DUBIN (*Nói tiếp*) — Tôi đã quyết định lại học thêm đủ tuổi đã bắt đầu già rồi. Anh biết không, Tsecnikốp tuyên truyền tôi đấy. Nhưng rồi một giám đốc khác về, sẽ lại bảo tôi cần một phó giám đốc kỹ thuật chứ không phải một sinh viên hàm thụ.

LUBAEP — Nhưng liệu Tsecnikốp có bị đuổi không?

DUBIN — Tình hình này thì khó mà ở lại được nữa...

Tiếng chuông điện thoại. Kômkốp cầm ống nghe

KÔMKÔP (*Nói vào máy*) — Alô! Pôtapốp à? Anh ta không có ở đây. Chưa họp xong... Đội trưởng của cậu à? Bị quần cho một mẻ toát mồ hôi, cậu ta chạy ra ngoài hóng gió rồi.

Đặt ống nói xuống

Trong khi anh nói, một phụ nữ trẻ lướt vào phòng họp. Đó là Dina Milênina. Chị mặc một chiếc áo dạ mềm, màu sáng, cắt rất đẹp và đội chiếc mũ lông nhỏ. Chị đi ủng cao su như nhiều người khác. Chị hé mở cửa, đưa mắt tìm ai đó, không thấy bên đóng cửa lại. Nhưng một lát sau lại quyết định bước vào.

BINA — Chào các đồng chí!

LUBAEP (Nhìn thấy Dina, sôi nổi) — Kia! Aidatulin! Có người đến tìm cậu kia! Chào chị Dina.

AIDATULIN (Ngồi xuống, bỏ kính, vui mừng) — Dina! Ai nói mà cô đã biết rồi hả? (Vỗ tay vào hai quỳ gối) Cô xem đây này! Chà, mới xuất hiện những nhà kính tế...

Batarxep và Xôlômakhin vào phòng họp.

BATARXEP (Trở Aidatulin và Dina, với Xôlômakhin). — Thấy chưa, chính mình chưa ra nghị quyết thì cô ta đã đến và Aidatulin đã giao nhiệm vụ rồi. (Đến gần Dina) Chào cô Dina! Nhà mới thế nào? Vừa lòng chứ? (Với Xôlômakhin, vui vẻ) Dọn đến nhà mới mà không chịu tổ chức tiệc mời chúng mình. Nghe bảo cô ấy nhiều sách lắm, không đọc xuể chỉ liếc nhìn qua cũng đủ chóng mặt rồi (Với Dina) Xin phép cô nhé?

Dina vẫn đứng ngượng ngịu, giơ tay như bảo mời các anh cứ tự nhiên.

AIDATULIN — À, đồng chí bi thư ạ, tôi muốn mời chị Dina ở lại cùng dự cuộc họp, đồng chí có phản đối không? Sẽ rất có ích cho chị ấy.

XÔLÔMAKHIN — Đồng ý.

Pôtápốp hiện ra ở cửa

PÔTAPÔP (Nói to) — Thưa đồng chí bi thư, ổn rồi.

XÔLÔMAKHIN — Khoan đã... Đồng chí bảo đi mời ai đến đây kia mà?

PÔTAPÔP — Vâng, tôi mời rồi! Đồng chí ấy kia thôi! (Hất đầu về phía Dina).

Tất cả đứng sững.

AIDATULIN (*Vân chưa tin*) — Chính là cô đây à? Thật thế ư?
Tại sao cô không nói với tôi; Dina! Tại sao cô lại
giấu tôi?

Dina im lặng, Pôtapôp đứng sau lưng cô. Sau lưng
Pôtapôp là Tolia, sẵn sàng xông vào che chở cho đội
trưởng của mình. Mọi người vây quanh họ.

BATARXEP — Tôi không hiểu gì hết?

XÔLÔMAKHIN — Mời các đồng chí vào chỗ, ta họp tiếp.

Mọi người ngồi xuống nhưng lộn xộn, không còn trật
tự như trước nữa. Dina vẫn đứng.

BATARXEP (*Nóng ruột*) — Vậy Dina, cô cũng tham gia
vào công việc tính toán này à? Cụ thể là thế nào?

DINA (*Khẽ*) — Sáng kiến chính là của đội. Các đồng chí
đề ra đầu tiên. Và nguyên tắc làm việc cũng rất độc
đáo. Họ bắt đầu đào sâu, tận cỗi rễ. Và mọi việc
tính toán họ cũng tự làm lấy cả. Tất nhiên tôi có
giúp đỡ họ khá nhiều. Có cung cấp cho họ một vài
số liệu cần thiết và cuối cùng tôi có cần thận kiểm
tra lại thật kỹ. Họ tính toán giỏi lắm.

KÔMKÔP — Nhưng xin lỗi! Tại sao họ không nhớ ai lại
nhờ chị?

MÔTRÔSILÔVA — Đây, cái chính là ở chỗ ấy. Tại sao?

DINA — Vì tôi có dạy toán cho mấy lớp dự bị... Có một
vài đồng chí ở đội ấy học tôi, thi dự đồng chí Tolia
kia chẳng hạn (*Hất đầu về phía Tolia*) rồi anh Valôra,
con đồng chí tổng điều vận viên (*hất đầu về phía*
Phrôlôpxki)...

Phrôlôpxki đến đây khề ho, về ngượng nghịu.

Họ nhờ tôi giúp đỡ. Sau đó giới thiệu tôi với
đồng chí đội trưởng (*Mỉm cười với Pôtapôp*).

BATARXEP (*Ngắt lời, quay ngoắt sang với Phrôlôpxki*) — Thi
ra cháu nó cũng ở đội ấy à?

PHRÔLÔPXKI — Vàng.

BATARXEP (Với Pôtápôp) — Ở đội của đồng chí?

PÔTÁPÔP — Vàng.

BATARXEP (Với Phrôlôpxki) — Và thằng bé cũng từ chối không nhận liên thưởng?

Phlôpxki cúi đầu.

Sao anh lại thế? Thì ra anh đã biết từ lâu. Sao không báo cho tôi biết trước? Hả? Kia? Sao lại ngậm miệng mãi thế?

Phrôlôpxki không trả lời.

Chà, hôm nay quả là một ngày đặc biệt. Hết khám phá này đến khám phá khác (*châm thuốc hút*).

XÔLÔMAKHIN — Dina! Cô cho biết! Theo cô thì những bản tính toán này có giá trị ở chỗ nào?

Batarxep liếc nhanh nhìn Xôlômakhin.

DINA — Thưa, ở chỗ nó đã vạch được ranh giới rõ ràng giữa những gì thuộc phạm vi trách nhiệm của chúng ta và những gì không thuộc trách nhiệm của chúng ta. Theo tôi được biết thì sáng kiến làm cuộc tính toán này được nảy sinh sau một cuộc tranh luận: một số người cho rằng ở nước ta là như vậy, chẳng bao giờ có qui cũ cả: Ngày trước chưa hề có. Bây giờ không có và sau này cũng vẫn sẽ chẳng có. Còn một số, trong đó có bác đội trưởng thì lại cho rằng đều do lãnh đạo Công ty kém mà ra cả. (*Quay lại phía Pôtápôp*) Tôi kể hết được chứ ạ?

PÔTÁPÔP — Được, được.

DINA (*Tiếp tục*) — Kết luận cuối cùng của bản phân tích tôi tạm tóm tắt như thế này: sản xuất của Công ty chúng ta kém cũng có nguyên nhân là do thiếu nguyên liệu, nhưng nguyên nhân chính là do khâu tổ chức lao động tồi.

Tsécnikôp mỉm cười.

MÔTRÔSILOVA — Tức là lãnh đạo Công ty đã cố tình lừa dối cấp trên để được phần thưởng chăng? (Với Dina)
Cô định nói thế chứ gì?

DINA — Tôi không thể nói đây là sự nói dối cố tình, có mưu đồ từ trước được. Tôi cứ lấy bản thân tôi làm thí dụ. Khi bác đội trưởng Pôtapốp lần đầu tiên giảng giải cho tôi nghe là đội định làm một cuộc phân tích nhằm mục đích gì thì tôi hoàn toàn tin chắc rằng họ làm. Tôi vẫn cho rằng việc phân tích cụ thể và tỉ mỉ sẽ chứng minh rằng Công ty đã có những cơ sở chính đáng nhất để xin điều chỉnh kế hoạch. Vì tôi biết rất rõ, Công ty đã không được cung cấp đầy đủ một loạt trang bị và nguyên liệu theo như hợp đồng. Và tôi được nghe nhắc đi nhắc lại nhiều quá ở tất cả các cuộc họp. Nhưng chưa ai chịu làm một cuộc tính toán thử xem có đúng như thế thật hay không. Đến khi các đồng chí ở đội tính toán xong thì té ra bác đội trưởng đã nhận định đúng. Việc thiếu nguyên liệu là có thật. Nhưng ban lãnh đạo Công ty đã thôi phồng lên để ai cũng tưởng như mọi việc trên công trường đều tốt cả. Tâm lý đã lấn át sự kiện. Tôi đã tự nhủ thầm rằng, giả không có bác Pôtapốp thì không đời nào tôi lại nghĩ đến chuyện làm một cuộc phân tích như thế này. Để làm gì kia chứ? Để chứng minh rằng chúng ta làm ăn tồi quá à? Ở trong phòng kế hoạch chúng tôi đều quen bao giờ cũng nghĩ trái lại: làm thế nào để chứng minh rằng Công ty chúng ta làm ăn tốt hơn mọi nơi khác. Vì đây là Công ty của chúng ta kia mà. Đến bây giờ tôi mới hiểu thì ra các đồng chí công nhân có tâm mắt rộng lớn hơn nhiều. Họ khách quan hơn, bình tĩnh hơn, nhìn đơn vị sản xuất của mình nghiêm khắc hơn. Họ ít óc bần vị địa

phương hơn chúng tôi nhiều. (Với Mótrosilova) Còn đồng chí hỏi tôi về lãnh đạo thì, nếu như đồng chí Chủ nhiệm Công ty Batarxep có trên bàn làm việc một bản phân tích như thế này (trở hai quyển vở) trước khi đồng chí ấy xin điều chỉnh kế hoạch, tôi tin chắc rằng đồng chí chủ nhiệm đã không xin điều chỉnh đâu.

LUBAEP — Nhưng tại sao chị lại không nói gì với đồng chí trưởng phòng của chị? Vì đây có phải là chuyện thường đâu. Một sự phân tích hết sức quan trọng. Tại sao chị không cho đồng chí ấy biết là người ta đang tiến hành làm cuộc tính toán này.

Dina không trả lời.

BATARXEP (Rất lạnh lùng) — Thế tại sao Pôtapôp lại giấu chuyện cô tham dự vào việc phân tích này? Tôi hoàn toàn không hiểu nổi.

DINA (Liếc nhìn Pôtapôp) — Không phải là như thế, thưa đồng chí chủ nhiệm Công ty. Chúng tôi vẫn định khi nào tính toán xong sẽ đến gặp đồng chí để trình bày.

BATARXEP (Ngắt lời) — Thế tại sao cô chưa đến?

DINA — Nguyên do là thế này. Gần đây các đồng chí trong đội kéo đến gặp tôi. Bác đội trưởng bảo: vì bây giờ người ta đang phát tiền thưởng, đội tôi hãy từ chối không nhận đã. Bác có bảo tôi cũng đừng nên nhận. Cả đội đã quyết định thế, chắc là có ý đồ gì đó. Nhưng tôi... tôi không dám. (Xấu hổ) Tất nhiên không phải vì tôi cần tiền mà là vì tôi, vì tôi... chưa được đến mức đó. Nói chung tôi có cảm tưởng rằng không cần phải làm như thế. Hôm đó tôi cũng tranh luận khá hăng và ngay trong đội

cũng còn có một vài người đồng ý với tôi... (lại ngược nhìn Pôtapôp) Bác cho tôi được kể hết chứ à?

Pôtapôp gật đầu.

Nhưng rồi cả đội vẫn giữ ý kiến của họ. Còn tôi vẫn linh tiền thưởng. Sau đó tôi nhận thấy bác đội trưởng Pôtapôp không nhắc đến tên tôi nữa. Tôi nghĩ rằng bác cho là tôi nhất sợ vương chuyện rắc rối, không biết có đúng thế không? Nhưng quả thật tôi không hề yêu cầu họ giữ kín việc tôi tham gia chuyện này. Và lúc này khi bác Pôtapôp đến tìm tôi, tôi mừng quá, thì ra bác vẫn không khinh tôi. Tôi không hề ân hận việc tôi đã làm và bây giờ thì các đồng chí đều đã rõ.

XÔLÔMAKHIN — Dina, đồng chí gần gũi đội Pôtapôp. Đồng chí nhận xét họ thế nào?

DINA — Theo tôi các đồng chí trong đội nói chung đều có trình độ. Chân thành, trung thực. Cái gì cũng thích tìm hiểu đến nơi đến chốn... Các đồng chí đều biết là ở đây tôi sống khá cô độc nhưng bây giờ tôi đã có một số bạn (Mỉm cười). Cách đây ít ngày các đồng chí ấy đã rủ tôi đi săn. Và lần đầu tiên trên đời tôi đã bắn súng. Bắn vào một con vịt.

BATARXEP (Chua chát) — Nhắm vào con vịt nhưng lại trúng phải Công ty.

DINA (Sau một chút, rất khẽ) — Hôm ấy tôi đã bắn trượt.

XÔLÔMAKHIN — Cảm ơn đồng chí Dina là đã đến và giúp chúng tôi tìm hiểu văn đề. Và cũng cảm ơn cả việc đồng chí đã tận tình khi anh em công nhân đến nhờ đồng chí tham gia ý kiến và giúp đỡ.

DINA — Xin phép Hội nghị!

Dina ra. Tất cả im lặng một lúc. Bỗng có báo hiệu ở máy truyền âm. Xôlômakhin bấm nút.

TIẾNG TRONG MÁY — Báo cáo đồng chí Chủ nhiệm Công ty, tôi là Oxêtrôp!

BATARXEP — Có việc gì?

TIẾNG TRONG MÁY — Nghe báo đồng chí muốn nói chuyện với tôi.

BATARXEP — Đúng. Tại sao anh lại ngậm cái bản vẽ móng nền của phân xưởng nền? Tại sao lại có chuyện chậm trễ không thể tha thứ được như thế hả?

TIẾNG TRONG MÁY — Thưa đồng chí Chủ nhiệm Công ty. Tôi xin nhận khuyết điểm.

BATARXEP — Vậy thì đề lần sau anh khỏi phạm nữa, tôi ra lệnh, thứ bảy này anh dẫn cả phòng của anh, tất cả, không được chừa một ai, đúng 8 giờ có mặt ở nơi xây dựng phân xưởng nền, và thuộc sự chỉ huy của đội trưởng Patapôp. Đồng chí ấy sẽ giao cho các anh búa máy để các anh phá hết cái móng nền đã xây vô ích, do tội lỗi của các anh gây nên. Rõ chưa?

TIẾNG TRONG MÁY — Rõ...

BATARXEP — Và tôi cũng sẽ có mặt ở đó để xem các anh làm việc có nghiêm chỉnh không.

Tắt máy truyền âm
Một lát sau Pôtapôp đứng dậy

PÔTAPÔP (với Batarxep) — Thưa đồng chí Chủ nhiệm Công ty, tôi muốn hỏi cho rõ thêm. Bây giờ có còn cần kiểm tra lại những tính toán của chúng tôi nữa không ạ?

Im lặng

Nghĩa là không cần chứ gì? (Quay sang Xôlômakhin) Nếu vậy thì xin thay mặt toàn đội, đề nghị với Đảng ủy một điều. Có được không ạ?

LUBAEP — Lại còn đề nghị điều gì nữa ?

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí cứ nói.

PÔTAPÔP — Thế này thôi. Vì chúng ta được điều chỉnh kế hoạch một cách không xứng đáng. Đội chúng tôi đề nghị đặt lại vấn đề với Tổng Công ty xin lại theo cái kế hoạch cũ mà chúng ta chưa hoàn thành cho nó đúng. Thứ hai là vì tiền thưởng cho chúng ta là không chính đáng, đội chúng tôi đề nghị trả số tiền đó lại cho ngân hàng quốc gia. Tất cả là 37 ngàn rúp. Đề nghị trên đây của chúng tôi đã được nhất trí thông qua trong cuộc họp của đội. *(Móc trong túi áo vét ra một mảnh giấy gấp)* Đây là biên bản của cuộc họp đó.

Đưa cho Xôlômakhin

Batarxep thở rất dài, ngừng

KÔMKÔP — Cậu đề nghị là chưa ? Định thu hồi lại tiền của mọi người à ?

PÔTAPÔP — Đúng.

KÔMKÔP — Cậu đã biết là nếu làm như thế sẽ để ra những hậu quả gì chưa ?

PÔTAPÔP — Hậu quả gì ?

KÔMKÔP — Còn gì nữa ! Con người chứ không phải là đồ chơi. Muốn cho gì thì cho, muốn lấy lại lúc nào thì lấy lại ư ? Cậu đã 17 năm trời làm công nhân ngành xây dựng rồi. Cậu đã thấy có chuyện thu hồi tiền đã phát ra bao giờ không ? Cậu thấy có trường hợp nào như vậy bao giờ chưa ?

PÔTAPÔP — Chưa. Nhưng thì đã sao ? Bây giờ chúng ta đặt vấn đề ra và sẽ thực hiện được. Khi đó trên cái công trường xây dựng này sẽ có một sự thay đổi nào đó. Khi chúng ta trả lại hết số tiền thưởng.

khi chúng ta xin rút khỏi cái chân thứ ba trong cuộc thi đua, khi chúng ta đang từ chỗ được người ta coi là giỏi bây giờ tự bộc lộ ra rằng mình kém đúng như sự thật thì chúng ta sẽ phải chịu một nhục nhã, rất nhục nhã nữa kia, nhưng công việc của chúng ta sẽ tốt hơn ! Vì vậy thưa đồng chí Bít-ru, tôi đưa ra đề nghị đó và xin Đảng ủy bàn bạc và quyết định có chấp nhận lời đề nghị đó hay không ?

TÔLIA — Nhận hay không ?

Ngừng

BATARXEP — Chà ! (Với Xôlômakhin) Chà, bây giờ tôi bắt đầu thấy, chẳng bao lâu sẽ tới một thời kỳ mà không ai muốn ngồi vào cái ghế lãnh đạo nữa ! Đúng chẳng bao lâu nữa đâu.

PIRÔLÔPXKI (Nhếch mép cười) — Theo tôi thì đồng chí nói quá đáng.

BATARXEP — Không biết có quá đáng hay không. Nhưng lúc này thì tôi rất thèm được thay đổi vị trí với đồng chí đội trưởng này (trỏ Pôtapốp) và muốn rằng không phải anh ta nói mà là tôi. Tôi mới là người đứng lên và nói : « Xin có một đề nghị trả lại tiền thưởng ! Xóa cái chuyện hoàn thành vượt mức ! Và xóa luôn cả đồng chí Chủ nhiệm Công ty Pôtapốp ! Tôi chỉ muốn được đứng ở vị trí của một người có khả năng đứng dậy và nói được như thế ! Tôi chưa hề được ở cái vị trí sung sướng như thế bao giờ. Năm 1945 khi ở mặt trận trở về, tôi mới có 23 tuổi, một năm làm ở nhà máy, bốn năm học Đại học. Và thế là hết. Sau đó thì cứ thỉnh thoảng lại được thấy một người đứng dậy và nói : « Cần phải xóa

bỏ Batarxep đi ! » Bao giờ tôi cũng ở vào tư thế của kẻ có lỗi. Tôi là kẻ luôn luôn có lỗi ! (Với *Phrôlôpxki*) Cậu cho thằng bé đi học Đại học là đại ! Thằng bé đã làm ở đây được bao lâu rồi nhỉ ?

PHRÔLÔPXKI — Tám tháng.

BATARXEP — Ra thế ! Nó mới làm được có 8 tháng mà đã từ chối không nhận tiền thưởng. Và nhân danh bản thân nó, cũng nhân danh nó ! Đội trưởng ngồi đây và nói : « Xóa bỏ Chủ nhiệm Công ty Batarxep. Xóa bỏ bí thư Đảng ủy Xôlômakhin ». Chà, thế nào đồng chí bí thư, đồng chí nghĩ thế nào về cái đề nghị của anh ta ? Ý nghĩ đầu tiên nảy ra trong óc đồng chí ấy ?

ngừng

XÔLÔMAKHIN — Tôi nghĩ rằng đề nghị đó là đúng và nên chấp nhận.

BATARXEP — Nên chấp nhận ? (Đứng dậy và đi đi lại lại tại trong phòng) Cảm ơn đồng chí đã thành thật ! (Đứng lại bên cạnh Xôlômakhin) Nhưng xin đồng chí giải thích cho tôi nghe tại sao lại thành ra như thế này nhỉ ? Anh ta tán thành, đồng chí tán thành, còn tôi thì lại phản đối ? Phản đối hoàn toàn ! Tại sao đồng chí lại là người tự do, còn tôi thì lại thành kẻ bị xiềng xích nhỉ ? Tại sao ?

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí Batarxep ạ, tôi đề nghị ta nghe các đồng chí khác phát biểu đã.

(Batarxep kéo mạnh một chiếc ghế và ngồi xuống Vót Kômkóp, người ngồi đầu tiên phía bên phải) Đồng chí Kômkóp cho ý kiến.

KÔMKÔP (Đứng dậy) — Tôi không biết trong số các đồng chí có ai có mặt trên công trường lúc phát tiền

thường không ? Thừa các đồng chí, quả thực là một ngày hội ! Mọi người hồ hởi, phấn khởi, sung sướng lạ kỳ ! Ấy thế mà bây giờ thì sao ? Cứ tạm cho là ở trong này (*trở hai quyền vớ*) đều đúng cả. Cứ tạm cho là như thế. Nhưng công nhân có lỗi gì đâu ? Tôi hoàn toàn phản đối đề nghị của Pôtapốp. Các đồng chí muốn nghĩ thế nào thì tùy, nhưng công nhân không có lỗi gì cả.

XÔLÔMAKHIN. — Như vậy thì chúng ta dùng những cuốn vở này làm gì ?

KÔMKÔP. — Cất vào kho, đồng chí ạ, và cứ để chúng nằm y nguyên trong đó. Chuyện đã xong rồi, còn bới lại làm gì ? Nếu cần kỷ luật ai thì xin cứ việc kỷ luật. Nhưng thu hồi lại tiền thì không được ! Thừa đồng chí Bi thư, đây là những c-ô-n-ê n-h-â-n ! Đồng chí hiểu rõ chưa ?

PÔTAPÔP. — Đúng ! Công nhân ! Nhưng như thế thì đã sao ? Hay là, đừng có đụng vào đó, nó đã hậu cho thì nguy ? Công nhân !... Kômkôp ạ, cậu đừng có đem chữ công nhân ra mà dọa ! Xin cứ triệu tập tất cả các đội trưởng lại, tôi sẽ trình bày rõ với họ. Tại sao cái tiền thưởng đó lại là không có lợi, cho bản thân người công nhân cũng như cho Nhà nước !

KÔMKÔP. — Tôi thì lại cho rằng công nhân xứng đáng được hưởng số tiền thưởng đó. Xứng đáng, có vậy thôi ! Ít nhất thì cũng vì họ sẵn sàng hoàn thành và hoàn thành vượt mức kế hoạch, cái kế hoạch đề ra lúc ban đầu ấy ! Mọi thứ đâu có do họ tất cả. Họ sẵn sàng làm và họ sẽ làm được !

XÔLÔMAKHIN. — Nhưng tiền thưởng là căn cứ vào kết quả có thực, chứ không phải cái kết quả có thể có và người ta mong được có.

KOMKOP — Nhưng cái tiền thưởng ấy đã phát rồi, đồng chí bí thư à! p-h-á-t r-ô-i! (Ngồi xuống)

LUBAEP (Đứng dậy) — Các đồng chí! Tôi đề nghị các đồng chí hiểu cho một điều. Đồng chí Pôtapốp muốn cái gì? Tất nhiên, theo tôi thì không phải đồng chí ấy muốn đòi lại tiền thưởng, mà đồng chí ấy muốn cho trên công trường làm ăn trật tự, nề nếp, quy củ. Mục đích chính của đồng chí ấy chỉ có thế. Và như vậy thì chúng ta cũng mong như thế. Giữa đồng chí Pôtapốp và chúng ta có gì mâu thuẫn đâu. Thưa đồng chí Bí thư, tôi đề nghị cấp tốc nghiên cứu và thảo ra một bản kế hoạch tỷ mỉ, chu đáo và thực tế nhằm cải tiến tổ chức lao động trên công trường của Công ty chúng ta. Muốn thế, chúng ta cần làm bản trưng cầu ý kiến, gửi cho các đội trưởng, các công nhân lành nghề, cử phái đoàn đến tham quan các công trường tiên tiến...

PÔTAPÔP (Ngắt lời) — Tôi không đồng ý!

LUBAEP — Tại sao đồng chí không đồng ý?

PÔTAPÔP — Vì ở Công ty chúng ta đã có rất nhiều bản kế hoạch cải tiến như vậy rồi. Kế hoạch cải tiến tổ chức và quản lý lao động. Những biện pháp đề nâng cao chất lượng. Những biện pháp đề tăng số lượng. Còn đề tăng cường, đề giảm bớt, đề gì gì nữa, tôi không biết. Nhưng tác dụng thì không thấy gì hết.

LUBAEP — Thôi được. Nếu vậy thì ta làm thế này. Tổ chức một cuộc họp triệu tập tất cả những cán bộ kỹ thuật của Công ty và đề nghị đồng chí Pôtapốp căn cứ vào những kết luận và tính toán này (trở hai quyển vở) trình bày một bản báo cáo. Tôi cho rằng làm như thế sẽ rất có tác dụng. Và nói chung còn

có tác dụng tất cả về mặt tư tưởng nữa. Công nhân cũng được bình đẳng, cũng được báo cáo cho các kỹ sư nghe. Đồng chí Bi thư đồng ý chứ ạ?

PÔTAPÔP (*Chua chát*) — Đồng chí Trưởng phòng tổ chức cán bộ ạ, sao đồng chí lại nghĩ tũn mủn thế? Triệu tập có mỗi cán bộ kỹ thuật của Công ty ta thôi à? Sao không triệu tập các Bộ trưởng các Giám đốc các Tổng công ty, các nhà bác học lại để tôi đứng lên dạy khốn cho các đồng chí ấy? Thế mới oai chứ, đúng không nào? Rồi sau đó ta lên vô tuyến truyền hình cho mọi người đều biết nữa! Trong khi đó thì chị Môtrôsilôva sẽ tha hồ đàn tã cho cháu chị ấy trên cabin của chiếc cần cầu.

LUBAEP — Đồng chí Pôtapôp thân mến, theo tôi hiểu thì đồng chí đưa ra đề nghị ấy chỉ cốt để nhấn mạnh vấn đề. Và nếu như vậy thì tôi hoàn toàn hoan nghênh đề nghị của đồng chí. Còn như nếu đồng chí thực sự muốn Công ty thay đổi lại kế hoạch v.v... thì xin lỗi, tôi không hiểu được động cơ của đồng chí là gì? Thái độ vênh vác tự đề cao mình là không hay hơ gì đâu, đồng chí Pôtapôp ạ!

XÔLÔMAKHIN — Tóm lại là đồng chí phản đối chứ gì, đồng chí Lubaep?

LUBAEP (*Quay về phía Xôlômakhin*) — Nếu như vậy thì vâng, tôi phản đối (*ngồi xuống*).

XÔLÔMAKHIN — Xin mời đồng chí Môtrôsilôva cho ý kiến.

MÔTRÔSILOVA (*Vẫn ngồi*) — Tôi lại muốn phát biểu về kỷ luật trật tự, đồng chí Bi thư ạ. (*Với Batarxep*) Đồng chí Chủ nhiệm Công ty ạ, ở công trường chúng ta không hề có chữ «không được». Ai muốn làm gì cũng được. Đi làm muộn cũng được. Không ai làm

gi họ cả. Bỏ việc đi chơi cũng được. Rồi các đồng chí thấy đây, bản vẽ không gửi đến kịp thời cũng được. Có ai làm gì họ đâu. Đồng chí Chủ nhiệm ạ. Công ty chúng ta là một cái chợ, muốn đi ngang đi dọc lối nào cũng được. Và khi mà ai muốn làm gì cũng được thì đâu còn là tập thể nữa?... Đây, tôi là người lái cần cầu. Cần cầu của tôi chạy trên đường ray, chệch ra là không được, và có một độ cao nhất định. Công ty cũng phải như vậy. Mọi việc đều phải có đường ray của nó và không ai được đi chệch cả. (Với Tolia) Kia, nhìn cậu ta cười kia ! Kỷ luật ! Đường ray ! Và đừng có tự do thoải mái. Cậu có quyền tự do suy nghĩ xem nên đặt đường ray theo hướng nào và dẫn đến đâu. Nhưng nên nhớ rằng cần phải có đường ray : Đúng là như thế !...

AIDATULIN — Xin chị cho biết ý kiến chị về đề nghị của đồng chí Pôtapốp?

MÔTRÔSILÔVA — Ý kiến hoan nghênh! Đó là một đề nghị tốt. Khi con người ta cầm lấy cái bút mà tính toán thì óc họ bắt đầu hoạt động! Khi phát tiền thưởng người ta không suy nghĩ nhưng khi đòi lại tiền thưởng thì người ta hỏi. Đó cũng là một điều đáng hoan nghênh.

Tiếng chuông điện thoại, Lubaep cầm ống nghe

LUBAEP (Nói vào máy) — Tôi nghe đây!... Pôtapốp không đến nơi được... Đang họp Đảng ủy Công ty (dặt máy xuống, với tất cả) Các đồng chí, đề nghị chúng ta nên kết thúc cuộc họp kéo toàn đội của Pôtapốp sẽ kéo đến đây gây áp lực mất.

Xôlômakhin hát đầu về phía Phrôlôpxki, đến lượt anh phát biểu. Phrôlôpxki đứng dậy, Batarxep nhìn thẳng vào mặt anh ta một giây rồi quay đi.

PRÔLÔPXXKI — Vấn đề chúng ta thảo luận hôm nay quả là gay go. Theo tôi thì thực ra vấn đề ở chỗ này. Biết nói thế nào để các đồng chí hiểu cho nhỉ? Thí dụ có người đàn ông dám cho phép vợ mình đi xem phim buổi tối với người hàng xóm. Anh ta cho rằng đó là chuyện bình thường. Nhưng có người đàn ông khác chỉ cần thấy vợ mình mỉm cười với một người nào đó trên xe buýt là đã làm âm i đến nỗi đồ đạc nhà bên cạnh cũng phải rung chuyển. Và cái cách đánh ghen như vậy anh ta cũng lại cho là bình thường. Tất cả vấn đề là ở chỗ, trong lòng chúng ta, đâu là ranh giới giữa sự có thể được và sự không thể có được. Các đồng chí biết không? Gần đây trong gia đình tôi cũng có một cuộc họp. Tối hôm đó đi làm về, vợ tôi báo tin là có chuyện mới: Con trai tôi từ chối không chịu nhận tiền thưởng, và cả đội của nó cũng từ chối! Tôi bèn đánh thức thằng bé dậy hỏi thì nó bảo: «Thưa ba, đúng thế đấy ạ!» Tôi bảo nó: «Sáng mai con phải đến lĩnh ngay. Và không được làm ở cái đội ấy nữa». Ai ngờ nó dám đứng thẳng dậy trước mặt tôi và tuyên bố: «Con có thể ra khỏi nhà chứ con không thể ra khỏi đội được!» Và giữa hai bố con chuyện xảy ra to đến nỗi, vợ tôi phải vào can, lôi mỗi người ra. Suốt đêm hôm đó, tôi nói chuyện với cháu một cách bình đẳng và chân thành như giữa hai người đàn ông, giữa hai cán bộ của Công ty. Hôm đó lý của con tôi đã thắng. Và đến hôm nay, ở đây, lý của Pôtápốp cũng đã thắng như thế (Với Batarxep) Anh Batarxep. Tôi cũng không hiểu do đâu và tự bao giờ, nhưng gần đây điều bình thường thì anh cho là không bình thường và điều không bình thường thì anh lại cho là bình thường, điều không thể cho

phép, anh lại cho là có thể cho phép Hòm qua cháu nó bảo tôi: «Hừ, ngày mai chắc là ba sẽ phát biểu chống lại đội của chúng con chứ gì?» Tôi hỏi: «Tại sao con lại đoán như vậy?» Nó trả lời: «Vi bác Batarxep không thích hành động của chúng con mà ba thì không đời nào lại làm trái ý bác ấy». Nó còn nói thêm: «Ba cho con khuyên một câu nhé: Ngày mai ba đừng đến họp. Ba cáo ốm ấy!» Sự việc như thế đấy, anh Batarxep ạ. Anh tha lỗi cho, chúng tôi xin lán thành đề nghị của Pòtapóp (ngồi xuống chỗ cũ, chàm thuốc hút).

Aidatulín đứng dậy. Đến lượt anh ta.

AIDATULIN. — Thưa các đồng chí ủy viên Ban chấp hành Đảng bộ Công ty. Tôi tin chắc rằng chúng ta phải trung thực. Nhưng tôi cũng lại tin chắc rằng chúng ta không được đại dốt. Anh Phrôlôpxki ạ. Nghe anh phát biểu, tôi đâm không hiểu, chúng ta đang ở trường nữ tu sĩ đồng trinh hay đang ở một cơ sở sản xuất lớn lao và hiện đại? Muốn nói thế nào thì nói, chúng ta cũng là những con người làm việc thực tế không thực tế lắm, nhưng dù sao cũng vẫn là thực tế. Ấy thế mà anh thử nhìn xem, sao chúng ta lại tự dề rơi vào một tình trạng ngu ngốc thế này? Mỗi cách đây ít ngày, chúng ta còn khăn khăn yêu sách, chứng minh, van nài người ta điều chỉnh kế hoạch cho! Và rất khó khăn Tổng Công ty mới đồng ý. Rất khó khăn! Ấy thế mà bây giờ chúng ta lại đến đúng cái Tổng Công ty ấy và lấy giọng thổ thổ mà nói rằng: «Ồ Công ty chúng tôi có một đồng chí đội trưởng tính toán lại, thì ra chúng tôi có thể hoàn thành được kế hoạch. Vậy xin các đồng chí khôi phục lại kế hoạch cũ cho!» Thật là xấu xa! Bao nhiêu quan hệ tốt giữa chúng

ta và Tổng Công ty sẽ biến mất hết. Bởi vì khi Tổng Công ty ký lệnh điều chỉnh kế hoạch cho chúng ta, thì các đồng chí ở trên ấy chịu trách nhiệm nhiều hơn chúng ta. Các đồng chí có thấy hậu quả sẽ thế nào rồi chứ? Thưa các đồng chí, tôi đề nghị chúng ta đừng lơ lửng trên mây như thế này nữa. Chúng ta đang rất cần quan hệ tốt của Tổng Công ty vì điều đó rất tác dụng tới việc cung cấp trang bị, tới quỹ tiền lương và tới nhiều mặt quan trọng khác. Vì bây giờ giải quyết các vấn đề chưa phải là những máy tính, mà vẫn là những con người. Và nếu những người cấp trên quý chúng ta thì công việc mới thuận lợi được. Về mặt này, đồng chí Dina lúc này nói rất đúng. Chúng ta yêu Công ty của chúng ta. Đúng là yêu quy luật cuộc sống là phải cố làm thế nào cho đơn vị của anh có bộ mặt đẹp dễ hơn. Và cái quy luật đó Tổng công ty cũng hiểu. Còn cái điều mà Pòtapòp đề nghị thì Tổng công ty không hiểu nổi. Và cũng không thể như thế được. Anh ta đến đây, đem tới hai quyền vở mỏng và thế là mọi sự đảo ngược hết. Nếu như Pòtapòp không làm ở Công ty này thì sao? Có phải chúng ta kèm đi không? Và khi đó rõ ràng, là vấn đề này không được đặt ra. Nghĩa là mọi sự đều phụ thuộc vào mỗi một con người sao?

XÔLÔMAKHIN — Một con người đâu phải là chuyện nhỏ, đồng chí Aidatulin ạ. Cứ thử lấy đồng chí làm thí dụ. Nếu như ở cương vị đồng chí mà là người khác thì...

AIDATULIN (Không nhìn nổi) — Nếu như ở cương vị tôi mà là người khác thì hẳn ta sẽ tổng cổ các đồng chí ra khỏi đây hết! (Ngồi xuống).

XÔLÔMAKHIN (*Hướng về Dubin*) — Đồng chí có ý kiến gì không, đồng chí Dubin?

Dubin từ đầu chưa nói gì, bây giờ đứng dậy.

DUBIN — Vừa rồi đồng chí Chủ nhiệm Công ty trách tôi về chuyện tiền thưởng. Đúng là tôi không xứng đáng thật. Vậy sáng mai tôi xin đem số tiền đó đến trả lại cho thủ quỹ. Đồng chí có thể cách chức tôi, tôi sẽ xin vào đội Pótápốp. Làm một người thợ bê tông tầm thường thôi. Đồng chí Batarxep ạ, có lẽ đồng chí chưa hiểu nỗi khổ tâm của người Phó giám đốc kỹ thuật xí nghiệp ở cái công trường này đâu. Từ sáng đến tối chạy như con thoi, thở hồng hộc như con chó. Tôi ở đây từ ngày đầu tiên nhưng cho đến nay chưa được hưởng một ngày nào bình tĩnh, thanh thản. (*Ngồi xuống, nhưng rồi lại đứng dậy*) Và tôi còn muốn nói với đồng chí Kômkốp một điều này. Đồng chí so với Pótápốp còn thua xa. Đồng chí chỉ nghĩ đến mỗi bản thân mình. Phương pháp của đồng chí là chen hống. Nhưng chẳng bao lâu nữa những đội trưởng kiểu như vậy sẽ đi vào bóng tối hết. Đồng chí đừng có cười. Đồng chí được là lao động tiên tiến chỉ vì trên công trường chưa có quy củ đấy thôi. (*Lại ngồi xuống*).

XÔLÔMAKHIN (*Với Tsecnikốp*) — Đồng chí có phát biểu gì không?

TSECNIKÔP (*Vẫn ngồi, sau một chút*) — Theo tôi hiểu, thì nếu đề nghị của Pótápốp được chấp thuận, đồng chí Chủ nhiệm Công ty sẽ bị cách chức. (*Sau một chút*) Tôi hoàn toàn ủng hộ đề nghị ấy.

AIDATULIN (*Bật lò so*) — Đồ hãnh tiến! Anh muốn tất cả mọi người đều bị cách chức, chỉ còn mỗi một mình anh! Khi có ý kiến đề bạt anh làm Tổng công trình

sư, thì anh ủng hộ đồng chí Chủ nhiệm Công ty!
Còn bây giờ thì anh lại thế! Anh vội vã quá đấy!
(Quay ngoắt lại phía Xôlômakhin) Cuộc họp chuyển
sang cái hướng này chính là do đồng chí. Do chính
đồng chí! Đồng chí phát biểu tán thành trước tiên.
Đồng chí cho rằng nếu đồng chí phát biểu thái độ
đầu tiên thì thế nào mọi người cũng sẽ ủng hộ
chứ gì?

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí hãy bình tĩnh. Sẽ không có
chuyện gì ghê gớm xảy ra đâu.

AIDATULIN — Nghĩa là đồng chí tán thành ý kiến của
Tsecnikóp?

XÔLÔMAKHIN — Tôi cho rằng hãy nghe đồng chí
Tsecnikóp đã.

AIDATULIN — Theo tôi thì bây giờ không phải lúc thảo
luận vấn đề đó.

XÔLÔMAKHIN (Với Tsecnikóp) — Xin mời đồng chí tiếp
tục...

TSECNIKÓP — Tôi không có gì để nói nữa.

Có lẽ sự tranh chấp sẽ còn kéo dài nếu như Batarxep
không đứng đây.

BATARXEP (Cố nói bình tĩnh) — Trong khi Batarxep chưa
bị đuổi ra khỏi Công ty, xin các đồng chí cho hẳn
ta được nói đôi lời. Quả tôi không ngờ câu chuyện
ngày hôm nay lại đi xa như vậy. Tôi cũng không
giấu các đồng chí là tôi có hơi hoang mang. Vì
nhiều điều mà tôi được nghe và được nhìn thấy ở
đây. Nhưng nếu sự việc đã đi sang chiều hướng như
thế này thì tôi nghĩ rằng ta phải đi cho chót. Đồng
chí Pôtapôp ạ, đồng chí chưa thấy được rằng đồng
chí đến đây đem theo hai quyền vở ấy vào thời
gian nào, không gian nào, hoàn cảnh phức tạp đến

thế nào đâu!... Tôi đã chuẩn bị báo cáo vấn đề ấy với Ban chấp hành Đảng bộ vào một buổi khác, không phải hôm nay, nhưng bây giờ thì tôi bắt buộc phải nói ra. (Chăm chú nhìn Xôlômakhin) Các đồng chí đều biết cuối năm nay nước ta phải hoàn thành nhà máy liên hợp. Sản phẩm của nhà máy tương lai này đã được đặt ở hàng chục xí nghiệp. Thậm chí cả ở nước ngoài. Và tôi có bốn phần phải báo tin các đồng chí biết: Việc hoàn thành nhà máy liên hợp đang có nguy cơ không thực hiện được.

Xôlômakhin ngẩng đầu lên

(Nhìn thẳng vào mặt Bi thư) Dùng thế đấy, thưa đồng chí Bi thư. Thật đáng tiếc, nhưng tình hình quả là như thế... Chúng ta sẽ bắt buộc phải bàn giao nhà máy trong tình trạng còn thiếu một vài bộ phận. Thiếu phòng thí nghiệm trung tâm, thiếu xưởng sửa chữa cơ khí. Và thiếu các thiết bị thanh lọc.

XÔLÔMAKHIN — Đồng chí Batarxep, không ai cho phép chúng ta được bàn giao nhà máy trong tình trạng chưa hoàn chỉnh.

BATARXEP (Vận lại) — Thế tại sao người ta lại cho phép chúng ta khởi công xây dựng cái nhà máy này ba năm về trước, khi ông dẫn nước chưa có, tư liệu kỹ thuật chưa có! Và đáng lẽ đầu tiên phải làm hệ thống ống ngầm, phải làm đường sá, phải xây dựng các trạm đã, thì tôi lại bắt đầu xây nhà, phân xưởng, xây tường. Mà các đồng chí nên biết rằng, sự mở đầu giống như cái hạt từ đó mọc lên toàn bộ mọi thứ. Các đồng chí thử nhìn khoanh đất của chúng ta xem. Tất cả đều bị đào xới, toàn bộ chế độ kỹ thuật đều bị vi phạm! Mà tại sao? Chỉ vì chúng ta đã khởi công xây dựng trong tình

trạng như thế. *(Hai bình tĩnh hơn)* Bây giờ tôi muốn giải thích cho đồng chí, Pôtapôp ạ! *(Quay về phía Pôtapôp)* Tại sao đồng chí Aidatulin hôm nay lại có thái độ nóng nảy như vậy. Lý do là khi đồng chí và cô Dina làm bản phân tích này *(trở những cuốn vở)* thì đồng chí Aidatulin thức hết đêm này sang đêm khác ngồi làm một bản phân tích khác. Bản phân tích của đồng chí ấy nhằm chứng minh rằng ngay từ ngày đầu khởi công, công trường chúng ta đã bị đặt vào những điều kiện khó khăn khiến chúng ta ngày hôm nay có quyền yêu cầu trên cho phép được bàn giao nhà máy chưa hoàn chỉnh, còn thiếu một vài bộ phận.

XÔLÔMAKHIN — Thế tại sao Đảng ủy chúng tôi không hề được biết về sự tính toán đó?

BATARXEP — Vì việc tính toán chưa làm xong, đồng chí Xôlômakhin ạ. Tôi không hề giấu Đảng ủy điều gì và cũng không định giấu. Mặc dù đồng chí rất nghi ngờ tôi. *(Với Pôtapôp)* Tôi không định nói rằng những kết quả này *(lại vỗ vào hai quyền vở)* là sai. Nếu lấy riêng cái năm được tính toán ở đây *(lại vỗ vào những quyền vở)* thì mọi tính toán đều đúng cả, đều là sự thật cả. Nhưng cái sự thật nhỏ ấy lại do một cái sự thật lớn hơn để ra, cái sự thật lớn hơn ấy đồng chí Aidatulin đang cố chứng minh. Đồng chí đã tính toán tất cả trừ một nhân tố là công trường chúng ta đã được khởi công không đúng về mặt kỹ thuật... Còn bây giờ thì đồng chí thử hình dung xem cả hai quyền vở này của đồng chí, cả bản phân tích của Aidatulin hiện làm sắp xong sẽ cùng đến Tổng công ty một lúc! Các đồng chí ạ, ban lãnh đạo Tổng công ty sẽ hỏi chúng ta thế này là thế nào, và đây chúng ta có những kho dự trữ như thế này *(Lắc quyền vở của*

Pôtapôp) đây là nguyên nhân của sự việc, chính là ở chỗ Công ty các anh không biết tổ chức lao động! Chứ đâu phải là do các anh khởi công xây dựng không đúng! Và Tổng công ty sẽ bác đề nghị của chúng tôi xin bán giao nhà máy thiếu một vài bộ phận. Họ sẽ bảo: « Các anh phải bán giao nhà máy đầy đủ, không được thiếu một cái gì hết!... » Khi đó công trường của chúng ta sẽ bị lâm vào một tình thế nguy ngập nhất (Với Xôlômakhin) Mà bất cứ chúng ta cố gắng trong trường hợp nào, dù cố đến đâu, cũng không thể bán giao đầy đủ nhà máy vào cuối năm nay được. Và thế là tất cả Công ty chúng ta sẽ quầng chân lên cổ đề chạy, mà vẫn không cứu vãn được... (Với Pôtapôp) Đồng chí Pôtapôp, nhân danh là một người đã sống trên đời 52 năm trời, và nhân danh là người lãnh đạo Công ty, tôi đề nghị, tha thiết đề nghị đồng chí rút những quyền võ của đồng chí lại và rút cả lời đề nghị của đồng chí ra khỏi chương trình nghị sự của cuộc họp Đảng ủy hôm nay. Đồng chí hãy tin lời tôi, làm như thế là đúng đắn là công bằng về tất cả mọi phương diện. Và đồng chí hãy tin rằng tôi đề nghị đồng chí như vậy không phải vì tôi sợ kỷ luật. Ít ra thì cũng không phải chỉ vì thế.

Tất cả im lặng. Xôlômakhin đã định đứng dậy, nói gì đó nhưng lại ghìm lại được. Chắc đồng chí thấy cần phải nghe xem Pôtapôp trả lời người Chủ nhiệm Công ty thế nào đã. Bây giờ tất cả đều nhìn Pôtapôp. Con Pôtapôp thì cúi đầu, im lặng. Đến lúc đó Kômkôp đứng dậy. Anh ta tới cầm hai quyền võ và bước đến gần Pôtapôp.

KÔMKÔP (Chia hai quyền võ) - Thay mặt Đảng ủy, xin tặng lại đồng chí Pôtapôp làm kỷ niệm.

Pôtapôp cầm lấy hai quyền võ, bước đi mấy bước, rồi đứng lại trước mặt Batarxep.

PÔTAPÔP (*Khẽ với Batarxep*) — Thế đồng chí bắt đầu thế để làm gì ?

BATARXEP — Sao lại để làm gì ?

PÔTAPÔP — Tại sao đồng chí lại nhận bắt đầu công trường xây dựng ?

BATARXEP (*Nhếch mấp cười*) — Chắc đồng chí tưởng rằng khi tôi là Chủ nhiệm thì tôi muốn thế nào cũng được ư ? Tôi nhận được bản mệnh lệnh và một kế hoạch.

PÔTAPÔP — Và đồng chí không hề cưỡng lại ?

BATARXEP — Cưỡng lại sao ?

PÔTAPÔP — Để đừng có bắt đầu xây dựng trong những điều kiện như vậy. Vì đồng chí đã biết trước hậu quả sẽ thế nào rồi kia mà.

BATARXEP — Cưỡng lại ư ? Đồng chí Pôtápốp ạ. Tất nhiên là tôi đã cưỡng lại.

PÔTAPÔP — Đồng chí cưỡng lại như thế nào, đồng chí Chủ nhiệm ?

BATARXEP — Tôi đến gặp Ban giám đốc Tổng Công ty trình bày, cố thuyết phục họ, cố chứng minh cho họ thấy... Và có lúc nóng quá, tôi đã văng tục ra ấy chứ.

PÔTAPÔP — Thế Tổng Công ty bảo sao ?

BATARXEP — Họ vỗ vai tôi và bảo : « Không sao đâu. Rồi sẽ đâu vào đấy thôi ! »

PÔTAPÔP — Còn đồng chí ?

BATARXEP (*Đã hơi cáu*) — Tôi làm sao ?

PÔTAPÔP — Nhưng đồng chí có thể đặt ngược lại vấn đề chứ. Ít nhất thì cũng viết một bản trình bày : Một là lui ngay khởi công xây dựng lại cho đến khi chuẩn bị xong, hai là xin cứ cách chức Chủ nhiệm của đồng chí đi.

KOMKOP — Chà, cậu ngây thơ quá Pôtapôp a! Nếu trên có cách chức đồng chí Batarxep thì sẽ có người khác đến thay và họ cũng vẫn khởi công như thường...

POTAPOP — Đừng nói như vậy. Khi một vấn đề được đặt ngược lại thì bất con người ta phải động não. Và khi đã động não thì nhất định sẽ sáng suốt hơn.

LUBAEP — Chà, đồng chí Pôtapôp lại chưa hiểu rồi. Nào trình bày, nào đặt ngược... ôi, đồng chí vẫn cứ đứng trên mồm đất của một đội trưởng.

POTAPOP — Đồng chí Lubaep, đồng chí thấy kết quả ra sao chưa nào? Đồng chí Chủ nhiệm trên cương vị của đồng chí ấy cho rằng đội tôi bị nhiều giờ chết là vì công tác kế-hoạch trên toàn quốc kém quá. Còn tôi thì trên cái mồm đất của tôi, tôi lại cho rằng chính vì đồng chí, Batarxep đã bắt đầu công trường xây dựng khi công tác chuẩn bị chưa đầy đủ, và chính là do đồng chí ấy làm trái với nguyên tắc kế hoạch (*Với Batarxep*) Thừa đồng chí Chủ nhiệm, đây là một khuyết điểm lớn của đồng chí. (*Đặt hai quyền vở lên bàn*).

BATARXEP (*Với Pôtapôp, nhẹ nhàng*) — Đây, có mặt cấp chỉ huy của đồng chí: đồng chí Tsecnikop. Đồng chí thừa biết là Tsecnikop không ưa gì tôi. Nhưng chính Tsecnikop cũng sẽ thừa nhận là lúc đầu tôi có muốn khởi công xây dựng công trình trong tình trạng như thế đâu. Tôi có thể phạm nhiều khuyết điểm sai lầm, nhưng riêng trong việc này thì nhất định tôi không sai!

TSECNİKOP — Đồng chí Bi thư, tôi xin phát biểu.
Xôlômakhin gật đầu

Tôi không định nói, nhưng khi người ta đã lôi tôi ra làm nhân chứng thì tôi xin nói. (*Đứng dậy*) Đồng

chi Batarxep a, đồng chi đã nói không đúng. Đầu phải lúc đó đồng chi không muốn bắt đầu khởi công công trường xây dựng? Đồng chi chỉ muốn không muốn, đồng chi hiểu chưa? Chứ đồng chi đã có một hành động cụ thể nào để tỏ ra là đồng chi không muốn đầu? Đồng chi thử nhớ lại xem. Cách đây 3 năm, cũng trên khoảng chỗ này, nơi chúng ta đang ngồi họp, có 1 người đứng, đồng chi, Phrôlôpxki, Aidatulin và tôi. Mảnh đất này lúc đó còn chưa năm mùi bê tông cũng chưa có gì hết: chưa có công việc tốt mà cũng chưa hề có cả công việc xấu. Có mỗi mặt đất trống trải và bốn người chúng ta, những người được giao nhiệm vụ thi công xây dựng nhà máy liên hợp. Tôi còn nhớ rõ câu đồng chi nói: « Các cậu ạ, thật là thú vị được bắt đầu xây dựng trên một mảnh đất hoàn toàn mới mẻ này! » Bây giờ điều quan trọng nhất, là suy nghĩ, tính toán kỹ càng, điều quan trọng nhất, đồng chi nói lúc đó, là bắt đầu công trường một cách đúng đắn. Hôm nay cũng vậy, đồng chi đã nói bắt đầu là cái hạt nhân. Và đồng chi còn nói thêm « Minh quả quyết với các cậu rằng mọi rắc rối trong công tác xây dựng là do ở chỗ bắt đầu có chính xác, có tính toán kỹ càng hay không ». Lúc đó đồng chi có nói: « Không phải lúc kết thúc mà là lúc bắt đầu mới là quan trọng. Và đồng chi thét lên rất to, vang khắp núi rừng « B-ă-t đ-ă-u ! » Lúc đó, đồng chi bảo: « Minh thề với các cậu, nếu chưa làm xong hệ thống ngầm, hệ thống đường xá thì nhất định chúng ta sẽ chưa chịu xây một bức tường, một ngôi nhà nào hết! » Rồi sau đó nửa năm thì sao, đồng chi có nhớ không? Sau khi chúng ta đã bắt đầu và công việc tiến triển không theo chiều hướng đúng đắn, nhưng vẫn còn có thể sửa chữa, chỉnh

đem lại được thì đồng chí còn nhớ chứ? Chúng ta ngồi ở nhà đồng chí bàn bạc cho tới 2 giờ sáng. Chúng ta thỏa thuận với nhau rằng: «Thầy kẹ, không cần đến chỉ tiêu nhà ở, đến tiền độ, đến tiền thưởng, cái chính cần phải giải quyết là việc hoàn thành và kết quả bàn giao cuối cùng». Và tôi xin thề rằng lúc đó đồng chí có bảo: «Thôi, tôi kiên quyết sẽ không chịu xây thêm một ngôi nhà mới nào nữa!» Hôm đó tôi lại tin đồng chí. Tôi tự nhủ: «Batarxep dù sao vẫn là Batarxep!» Sau đó một tuần tôi nhận được điện của đồng chí ra lệnh: «Bắt đầu xây 1 ngôi nhà mới!» Hình như không có cuộc họp đêm vừa rồi. Tôi gọi điện hỏi lại: «Sao lại thế, anh Batarxep?» Thì được đồng chí giải thích: «Tsecnikôp thân mến ạ, ta chỉ làm một ngôi nhà này nữa thôi rồi sẽ thay đổi cách thức làm việc mà! Cậu đừng lo lắng gì cả!» Nhưng lúc đó tôi vẫn còn tin ở đồng chí. Tin rằng đúng như đồng chí nói, mọi sự rồi sẽ đầu vào đấy, chẳng có gì... đáng lo hết, tin rằng cũng đúng như đồng chí nói lúc đó, đừng nên gây mâu thuẫn với Tổng công ty. Tôi nghĩ bụng: giữ quan hệ tốt với Tổng công ty là một sách lược của đồng chí. Đúng, tôi cũng hơi buồn khi đồng chí quyết định không cử tôi làm Tổng công trình sư. Nhưng đồng chí có biết không, tôi buồn cho đồng chí nhiều hơn là cho tôi. Vì chính đồng chí đưa ra cái ý kiến đó, chính đồng chí ủng hộ những đề nghị của tôi, nhưng chỉ cần Aidatulin phản đối là đồng chí vội lùi bước. Không phải vì đồng chí quý Aidatulin hơn tôi và đánh giá anh ấy cao hơn tôi. Không phải thế, mà chỉ vì Aidatulin tán thành ủng hộ sách lược của đồng chí. Bởi vì phương châm chính của anh ấy là: «Tôi cần giao dịch với Tổng công ty về từng

tòa nhà một chút không phải về cả cuộc đời! » Và đó, nói cho cùng, cũng lại là phương châm của đồng chí. Đồng chí là một con người phức tạp. Đúng như thế. Và điều đó luôn luôn làm tôi mất hướng. Nhưng bây giờ thì tôi đã hiểu ra: phức tạp không phải là một phẩm chất. Đó chỉ là cơ cấu. Phức tạp có thể là tốt mà cũng có thể là xấu. Đồng chí Batarxep ạ, lỗi của đồng chí là ở chỗ đã bắt đầu xây dựng công trường trong điều kiện như vậy. Và ở chỗ đang kết thúc công trình như thế này. *(Nói xong không ngồi xuống ngay mà vẫn đứng nhìn Batarxep chờ Batarxep trả lời)*

Batarxep không trả lời.

Thế là Xôlômakhin phát biểu.

XÔLÔMAKHIN — Hình như các đồng chí đã phát biểu hết rồi. Bây giờ đến lúc cần giải quyết. Đề nghị chúng ta cho ý kiến giải quyết.

AI DATULIN *(Ngắt lời)* — Khoan đã! Tôi xin hỏi! Đồng chí Bi thư, cả đồng chí Pôtapốp và cả đồng chí Tsecnikốp một câu. Tôi muốn hỏi rằng tại sao chỉ cốt để được làm việc một cách bình thường, bình thường thôi, mà Chủ nhiệm Công ty lại phải thực hiện một chiến công như vậy? Vì các đồng chí buộc tội đồng chí Batarxep như vậy đó. Các đồng chí bảo đồng chí Batarxep có nhiệm vụ phải đặt ngược vấn đề, phải cưỡng lại, phải sẵn sàng hy sinh cả địa vị mà suốt đời đồng chí ấy vất vả cố gắng mới đạt được. Sao đòi hỏi ở một con người nhiều như thế chỉ cốt để anh ta được làm việc một cách bình thường hết sức! Các đồng chí ạ, đó là phi lý. Tại sao người ta muốn được làm việc bình thường các đồng chí lại đòi người ta phải trở thành anh hùng? Tại sao vậy, xin hỏi các đồng chí?

DUBIN (*Bật dậy*) — Sao lại gọi đó là chiến công, là anh hùng? Tại sao tác giả bản phân tích này lại là Pôtápốp, chứ không phải đồng chí, hử Aidatulín? Đồng chí không làm tròn nhiệm vụ sơ đẳng của đồng chí, tôi nhấn mạnh, sơ đẳng và chính vì thế mà Pôtápốp phải lập một chiến công! Chính đồng chí đã bắt Pôtápốp phải trở thành anh hùng. Bởi vì đồng chí ấy đã phải trả giá cho tất cả những tính toán sai lầm, những thiếu sót của chúng ta, cho cả cái đầu óc địa phương bản vị của chúng ta. Dưới nữa thì không còn ai để mà hứng chịu cả. Nhưng tất cả những cái đó sắp đến lúc kết thúc rồi. Bởi vì những người như Pôtápốp sẽ ngày càng đông đảo và đến một ngày nào đó họ sẽ bắt tất cả mọi người người phải lao động trung thực. Nhất định là sẽ như thế! (*Ngồi xuống*).

KÒLÔMAKHIN (*Bình tĩnh*) — Thưa các đồng chí, tôi muốn xin ý kiến các đồng chí về bản dự thảo nghị quyết, đồng thời cũng là ý kiến của riêng tôi về vấn đề chúng ta đề cập đến hôm nay. Mời các đồng chí chú ý lắng nghe. (*Cầm tờ giấy đã viết từ lúc nào*).

Điều một: Đảng ủy hoàn toàn hoan nghênh những hành động có tinh chất nguyên tắc của đồng chí Pôtápốp và đội của đồng chí.

Điều hai: Đảng ủy yêu cầu Chủ nhiệm Công ty Batarxep phải báo cáo lên Ban lãnh đạo Tổng công ty những tính toán của đội Pôtápốp và trên cơ sở những tính toán đó, đặt vấn đề hủy bỏ những gì đã điều chỉnh không xứng đáng cho kế hoạch sản xuất năm qua, kèm theo những gì có liên quan đến hai điều trên...

AIDATULIN (*Ngắt lời, nóng nảy*) — Không được! Đừng làm thế! Đừng có tự sát như vậy!

XÔLÔMAKHIN (*Bình tĩnh*) — Các đồng chí! Tôi cần nói thêm một điều. Do việc xin điều chỉnh kế hoạch một cách không có cơ sở chính đáng, chúng ta đã làm sai lệch ý nghĩa của phong trào thi đua xã hội chủ nghĩa. Còn gọi là thi đua gì nữa khi nó không tùy thuộc vào sự nỗ lực có thực của tập thể mà lại dựa vào trò làm xiếc các con số (*Sau một chút*) Điều ba: Đảng ủy cảnh cáo Chủ nhiệm Công ty Batarxep về tội có ý định bàn giao nhà máy liên hợp dưới dạng chưa hoàn chỉnh.

AIDATULIN (*Không nhìn được nữa*) — Nghĩa là theo đồng chí thì nên hoãn việc bàn giao?

XÔLÔMAKHIN — Theo tôi thì như thế tốt hơn cả cho Nhà nước nữa! Chúng ta sẽ bàn giao nhà máy chậm một chút, nhưng hoàn toàn đầy đủ về mặt chất lượng. Tất nhiên do việc làm chậm thời gian sẽ phải có người chịu trách nhiệm. Chắc đó là đồng chí và tôi, đồng chí Batarxep ạ. Nhưng không thể vin vào đó mà làm khác đi được. Đồng chí Batarxep ạ. Lúc này đồng chí có nói, đồng chí đã bắt đầu khởi công xây dựng không đúng. Còn thiếu cái này, thiếu cái nọ. Thế mà bây giờ đồng chí lại định bắt giám đốc nhà máy liên hợp cũng bắt đầu làm việc trong tình trạng chưa được chuẩn bị chu đáo ư? Còn thiếu cái này, thiếu cái nọ như thế ư? Và rồi cũng đến ông ta giờ tay đau khổ: Tôi không có lỗi, nguyên nhân khách quan cả ấy mà! Mà những nguyên nhân khách quan ấy đâu phải từ trên trời rơi xuống? Chính là do bệnh vô trách nhiệm thôi. Có đồng chí sẽ hỏi: «Sao lại phải làm thế, để làm gì? Nhưng cái nhà máy liên hợp ấy cũng là của chúng ta, không phải chỉ lúc này khi chúng ta đang xây dựng nó, mà cả sau này khi chúng ta đã

bàn giao cho một tập thể khác tiếp nhận và quản lý. Và trong phòng trụ sở một cơ quan Đảng như thế này, tôi không thể có cách nhìn khác được.

Đồng chí còn nói chưa xong thì chuông điện thoại reo âm ỉ. Lubaep nhắc ống nói.

LUBAEP (Khó chịu) — Đang họp Đảng ủy! (Đặt ống nói xuống nhưng chuông lại reo) Gì thế? Đã bảo đang họp Đảng ủy kia mà? Sao? À, vâng, tôi nghe đây, À... à... được! Tôi sẽ báo cáo lại. (Đặt ống nói xuống, nhìn tất cả mọi người vẻ trịnh trọng)

MÔTRÔSILÔVA (Sốt ruột) — Cái gì thế?

LUBAEP — Thưa các đồng chí. Có một tin mới. (Bỗng không nhìn được, anh ta cười lên một tiếng ngắn) (Ở đây vừa gọi tới báo cho biết đội của Pôtápốp (lịch sự hát đầu về phía Pôtápốp) đã nhận tiền thưởng rồi.

PÔTÁPÔP (Bối rối) — Cái gì?

LUBAEP — Đội của đồng chí đã nhận tiền thưởng cả rồi. (Vẫy tay).

MÔTRÔSILÔVA — Ôi! Lay chúa!

Aidatulín cười chưa chán.

KÔMKÔP (Với Pôtápốp) — Biết làm sao được. Cuộc sống là như vậy.

Không ai nhìn Pôtápốp. Nhưng bỗng Tôliá như thức giấc, chồm dậy.

TÔLIÁ — Khoan đã! Không đúng! Đó là sự đánh lừa! (Cầm lấy mũ) Bác ạ, cháu đi xem thế nào! (Bỗng chợt nghĩ ra) À, mà gọi đây nói cũng được! (Lao tới máy, vắn dợt mũ) A lô! A lô! Cho tôi kể toán xí nghiệp 33. Đồng chí kể toán đây à? Văn phòng Đảng ủy đây. Về đội Pôtápốp! Tiền thưởng! Ai dám tung tin là đội Pôtápốp đã nhận tiền thưởng rồi? Tất cả

à? Không, đồng chí cứ kê tên tôi xem! Vàng... Gôlôvanôp à? *(nhảy lên vì sung sướng)* Gôlôvanôp nào ấy chứ. Đội này làm gì có ai tên thế? *(Vội Pôtapôp)* Châu đã bảo rồi mà! *(Nói vào máy)* Hay tôi kê tên những người ở đội để đồng chí xem đã lĩnh chưa! S-isôp! Si-s-ô-p *(hơn hồ)* chưa lĩnh à? *(Vội tắt cả đầu thẳng)* Sisôp chưa lĩnh. *(Nói vào máy)* Còn Phrôlôpski con? A ha, cũng chưa? Thế mà đồng chí dám bảo là tất cả. Thế còn Matvêep? *(Hơi lo)* Đồng chí thử xem lại xem. Anh ta có ký chứ? Thôi được! Thế Xamôkhvalôp? *(Giọng đau khổ)* cũng lĩnh rồi à? Kirilôp? Nikitonkô? Kôronkôp?... Cũng lĩnh rồi à? Kurôtskin... Pêtrôp... Thôi được. Cám ơn đồng chí... *(Đặt ống nói xuống, quay lại Pôtapôp)* Chỉ có 12 người đã lĩnh. Thế mà họ dám bảo tất cả đội. *(Đội nhiên đau đớn)* Bọn hèn!

Pôtapôp nặng nhọc đứng dậy. Trong khi Tôlia nói chuyện điện thoại, anh ngồi im lặng, đặt hai bàn tay nắm chặt trên bàn. Bây giờ anh đứng dậy. Anh định nói gì đó nhưng không nói được. Quay ra cầm lấy hai quyển vở rồi đi ra phía cửa.

Bác đội trưởng!

Tôlia định chạy ra theo. Nhưng Xôlômakhin đã đặt tay lên vai cậu. Pôtapôp ra ngoài. Cửa đóng lại.

Quái quỷ! Bọn chúng nó gọi điện thoại lúc này chắc là để báo cho bác đội trưởng biết. *(Chạy lại bàn, vở chiếc túi xách, với Batarxep)* Thế nào? Bác Batarxep, chắc bác vui rồi nhỉ? *(Chạy ra).*

AIDATULIN *(Lạnh lùng)* — Ta giải tán thôi chứ. Các đồng chí? Thế là đủ rồi.

Mọi người đứng dậy định ra về

XÔLÔMAKHIN — Cuộc họp vẫn tiếp tục, đồng chí Aida-tulin ạ! *(Đứng dậy, sôi nổi)* Tôi cho rằng một số nào

trong đội Pôtápốp đã lĩnh tiền thưởng. Đối với chúng ta không có nghĩa gì cả. Và nếu bây giờ chúng ta không chấp nhận lời đề nghị của Pôtápốp thì tất cả Đảng ủy chúng ta đáng phải tổng cô ra khỏi đây. Chúng ta thích và giới bước lên diễn đàn và nói những lời đẹp đẽ về giai cấp công nhân! Nào là công nhân nước ta có trình độ hiện đại, thông minh, có văn hóa, là chủ nhân thực sự của công trường. Nhưng khi người chủ đó tới đây, giải bày tất cả những gì họ đang băn khoăn thì chúng ta lại không chịu thừa nhận họ. Đầu tiên chúng ta bảo họ nói dối! Sau đó chúng ta cho họ rằng họ mị dân. Rồi chúng ta kết luận rằng họ là quân bài của kẻ khác. Rồi chúng ta bảo họ: «Cậu tôi đây, nhưng thôi, cầm mấy quyền vở ấy về đi, đừng quấy rầy chúng tôi!» Và đồng chí Aidatulin, đồng chí có biết tại sao 12 người kia lại đến lĩnh tiền thưởng không? Vì họ không tin! Họ không tin rằng Pôtápốp sẽ đạt được kết quả gì đó và không tin công trường sẽ có sự thay đổi. Chẳng lẽ chúng ta lại xử sự như vậy? Chúng ta lại củng cố thêm sự không tin ấy à? Nhân danh cái gì mà chúng ta xử sự như vậy? Nhân danh cái gì mà chúng ta phá hủy cái quan trọng nhất trong mỗi con người—đó là lòng tin rằng họ không phải chỉ là quân cờ trong cuộc sống này, rằng họ vẫn có thể thay đổi được cái gì đó, làm cho cái gì đó tốt hơn lên? Chúng ta là những đảng viên của Đảng cộng sản Liên Xô, chứ không phải đảng viên của Đảng Công ty xây dựng số 101. Không làm gì có cái Đảng đó và cũng sẽ không bao giờ có.

Tiếng máy truyền âm cắt đứt lời Bi thư.

TIẾNG TRONG MÁY (*Giọng vui vẻ của chị phụ nữ lúc này*) — Đồng chí Chủ nhiệm Công ty. Xin báo cáo đồng chí là việc bàn giao khu nhà ở đã yên ổn. Cả 4 tòa nhà đều được nhận. Và thế là kế hoạch Nhà ở đã xong hoàn toàn. Có một tòa nhà chưa hoàn chỉnh. Thế là tôi nghĩ ra được một mẹo. Mới đầu tôi dẫn phái đoàn thăm hai tòa nhà, sau đó mời họ đi ăn. Và sau khi ăn xong, tôi dẫn họ đi thăm hai cái nữa, trong đó có một cái họ đã xem rồi, lúc trước khi đi ăn (*cười*). Họ chẳng biết gì hết, họ kiểm tra một cái nhà hai lần! Vì cả bốn cái đều cùng một kiểu mà. Đồng chí nghe rõ chứ ạ? Đồng chí Chủ nhiệm Công ty?

Batarxep lại gần máy và tắt. Mọi người im lặng

XOLOMAKHIN — Xin các đồng chí biểu quyết cho về đề nghị của Pótápốp. Ai tán thành đề nghị, giơ tay. Chỉ các đảng ủy viên mới có quyền biểu quyết. (*Giơ tay*).

Môtrôsilôva giơ tay, Phrôlôpxki cũng giơ tay

Các đồng chí bỏ tay xuống. Ai phản đối?

Aidatulín, Kômkôp và Lubaép phản đối. Ba tán thành, ba phản đối. Chỉ có mỗi Batarxep không bỏ phiếu, Trông mặt anh lúc này rất lạ.

Còn đồng chí Batarxep? Đồng chí bỏ phiếu trắng à?

BATARXEP (*giật mình, vội vã*) — Không! Sao lại thế? Tôi tán thành. (*Giơ tay lên, giữ một lúc, rồi hạ tay xuống*).

XOLOMAKHIN — Đa số tán thành đề nghị của đồng chí Pótápốp. Tôi tuyên bố cuộc họp của Ban chấp hành Đảng bộ Công ty kết thúc. Mời các đồng chí về.

Không ai đứng dậy. Mọi người vẫn ngồi ở bàn. Riêng Batarxep đứng một mình ở góc phòng.

BATARXEP (Khẽ, buồn rầu) — Chào đồng chí Xolomakhin.
Tôi về (ra).

Những người khác vẫn ngồi

KOMKOP (Đứng dậy) — Ô hay, sao ngồi im cả thế này?
Ta về chứ?

Không ai trả lời
Vẫy tay, lại ngồi xuống

PIHÔLÔPXKI (Thở dài) — Chị Môtrosilôva sướng nhé,
sắp đi Ba Lan rồi.

KOMKOP — Chị ấy đi Bun-ga-ri chứ!

Họ vẫn ngồi im. Mỗi người đuổi theo một ý nghĩ
Trong khi đó thì màn hạ.

CÔNGTANTIN PHIN

TẬP NHẬT KÝ
BỎ QUÊN

Kịch 3 phần

Nhân vật

GLUSKÔVA	Nhân viên phục vụ khách sạn
PORAGÔP	Bác học, chủ nhiệm công trình xây dựng đập thủy điện.
MARIA	Vợ của Poragôp
ÊLIDAVÊTA	Kỹ sư thủy điện, vợ cũ của Poragôp.
PHÔMIN	Đại tá xe tăng, người quen Êlidadavêta.
BÔRIX	Sinh viên cơ khí, con trai Êlidadavêta và Poragôp.
NATASA	Nữ sinh viên cơ khí, bạn Bôrix.
VÔLÔĐIA	Sinh viên cơ khí, bạn Bôrix.
FEZKÔ	Bí thư Đoàn trường Đại học cơ khí.
MACKÊLÔP	Ủy viên chấp hành Đoàn trường Đại học cơ khí
GÔLUBÊP	—
GIURIN	—
LIKÔVA	—
GIÊNIA	—
XASA	Lái xe cho Poragôp.
TÔNIA	Nữ công nhân, bạn Xasa.
XIBINXÊP	Bố Tônیا.
KÔNTSIC	Công nhân, lái xe ở công trường.
LÔXÔ	Kỹ sư ở công trường.
BÔRIKIN	Bác sĩ ở công trường.

PHẦN THỨ NHẤT

Buổi tối. Một phòng ngủ ở khách sạn. Bàn làm việc có chiếc đèn thấp sáng. Một phụ nữ chừng 35 tuổi đang ngồi đọc những tờ giấy rời. Đó là Gluskôva nhân viên của khách sạn.

GLUSKÔVA — Minh phải đọc mới được. (Nhấc máy điện thoại) Taixia đấy à? Gluskôva đây. Bản thanh toán tôi đặt dưới lọ mực đấy. Sao? À, thế thì trong cặp. Có thấy mảnh giấy tôi viết không? Phòng 14 nhờ đánh thức họ đúng 5 giờ sáng. Sao, tôi chưa về à? Có việc bận. (đặt ống nói xuống) Phải đọc cho xong mới được. Dù phải thức trắng cả một đêm nay. (lật những tờ giấy) Chữ cũng không đến nỗi khó nhìn lắm nhưng sao lộn xộn thế này. (xem từng trang) Chẳng đánh số gì cả. (cầm vài tờ) Cứ thử đọc từ đây xem. Chắc chỗ này là bắt đầu.

Ánh sáng tắt. Hiện lên một bàn ăn ở hiệu: khăn bàn các đĩa thức ăn, rượu. Nhạc nhẹ. Ba người ngồi: hai nam Bôrix, Vólôdia, một nữ Natasa. Họ trạc 20—22 tuổi

VÔLÔDIA (cao, gầy, có vẻ hiền lành) — Chà, thức ăn ở đây sang quá. Bôrix, cậu thết chúng tớ bữa này chắc cũng khá tiền đấy nhỉ? Bao nhiêu, hả?

BÔRIX (trẻ con làm ra vẻ người lớn) — Cậu vẫn chưa biết tình mình à! Tiền đổi với mình không có nghĩa lý gì cả.

NATASA (đẹp, vẻ đẹp mà vẻ già sẽ vẫn không mất đi) — Ngon thật! Lần đầu tiên em được vào ăn ở đây. Quả là tuyệt vời!

BÔRIX — Ở cái thành phố Vécnegôcxkơ, thủ phủ của một tỉnh nhỏ xa xôi này, không có hiệu ăn nào khá hơn đâu.

VÔLÔĐIA — Chắc là đắt lắm đây!

BÔRIX — Ơ hay, sao cậu cứ lo chuyện đắt rẻ mãi thế? Natasa này, sao có lại thân được với cái thứ người bần xỉn thế này nhỉ?

NATASA (cười) — Chính em cũng chẳng hiểu nữa.

VÔLÔĐIA (cũng cười) — Hay mình xin rút lui khỏi làm các cậu mất vui.

BÔRIX — Có lẽ cậu nghĩ đúng đấy.

VÔLÔĐIA — Nhưng chưa ăn hết những món ngon thế này mà đã đứng dậy thì tiếc quá!

BÔRIX — Quỳnh! Cậu chưa hiểu hết giá trị của những món ăn này đâu! Ngay cả chai rượu cậu đang uống kia cậu có biết là rượu gì không?

VÔLÔĐIA — Rượu vang.

BÔRIX — Vang gì?

VÔLÔĐIA — Vang bình thường chứ có gì là lạ.

BÔRIX — Natasa cho phép tôi đánh cái thằng cha dốt nát này một trận nhé? Rượu này mà cậu ta dám bảo là bình thường. Đây là vang Tôkai của Hung-ga-ri. Thứ này rất quý, rất hiếm. Ngay mình là khách quen mà cũng ít khi họ cho uống thứ này đấy. Chà Vôlôđia, cậu quả là một con người sung sướng.

VOLÔDIA — Có lẽ thế.

BÔRIX (với Natasa) — Natasa cô biết hạnh phúc là cái gì không? Là khi con người ta bằng lòng với thứ mà họ có. Mà cậu Volôdia thì có cần gì mấy đâu. Cho nên cậu ta rất dễ được sung sướng.

NATASA (ngắt lời) — Anh Volôdia, có đúng thế không, ý kiến anh thế nào?

VOLÔDIA (miệng nhồm nhồm) — Mình còn đang thưởng thức cái món tôm hùm này. Cậu cứ việc nói nữa đi. Còn Natasa à, khi nào cần, Natasa chỉ nháy mắt một cái là tôi sẽ cho cậu ta một quả vào giữa mặt ngay.

BÔRIX — Cậu thông minh và cũng có tài ít nhiều đấy, nhưng cậu sẽ lêu têu suốt đời mất thôi.

NATASA — Tại sao vậy?

BÔRIX — Chẳng nói.

NATASA — Anh không dám nói chứ gì?

BÔRIX — Dám chứ! Nhưng Natasa phải hiểu cho đúng mới được. Bố cậu ta không đồng ý cho cậu ta lấy Natasa, trước khi tốt nghiệp Đại học. Chà! Thế là cái gì? Những người con gái như Natasa là phải được cướp đi kia.

NATASA (cười phá lên) — Cướp đi! Thú đấy nhỉ?

BÔRIX — Đang đêm, người ta lên vào và cướp đi. Trong nhà chĩa súng ra bắn. Một là bị trúng đạn và chết, hai là được cô gái đẹp làm vợ. Chứ không phải ngoan ngoãn chờ bố cho phép đâu.

NATASA — Nhưng anh Volôdia có tình cảm đặc biệt với bố anh ấy.

BÔRIX — Tại sao tôi với bố tôi không có tình cảm đặc biệt mà cậu ta lại có?

VOLÔDIA — Cậu muốn nói gì thì nói nhưng đừng có đụng đến bố mình, đến quan hệ giữa mình và ông cụ!

NATASA (với Volôdia) — Sao anh lại cấm người ta nói.

BORIX — Chà, bố cũng chỉ là ông bố! Cậu tương mình không yêu bố mình à? Mà bố mình lại là gì: Nhà xây dựng thủy điện nổi tiếng Poragốp — niềm vinh dự của cả Liên bang Xô-viết. Thế nhưng không bao giờ mình chịu để ông cụ can thiệp vào cuộc đời của mình cả. Mà thôi, chẳng bàn đến chuyện ấy nữa, Volôdia không thích mà. Nào chạm cốc! Chúc Natasa.

Ánh sáng tắt. Lại hiện lên căn phòng ở khách sạn.

GLUSKÔVA (nhún vai) — Không, đây không phải là chỗ bắt đầu. (cầm những tờ khác) — Hay đây?

Ánh sáng tắt. Hiện lên nhà riêng Poragốp. Bàn làm việc, sách, vở, biếu đồ, giấy tờ. Poragốp đang ngắm nghía một vật gì đó rất nhỏ. Maria, vợ ông vào. Một phụ nữ không đẹp lắm nhưng lành hiền.

MARIA — Sao đêm nào anh cũng không chịu ngủ thế này?

PORAGÔP — Tôi không buồn ngủ.

MARIA — Cứ thức đêm mãi nó quen đi đây. Cái gì thế?

PORAGÔP — Một con chim sẽ bị gãy cánh rơi xuống nằm dưới đất. Nó có đeo cả hộ chiếu nước ngoài nữa đây này.

MARIA — Sao lại hộ chiếu?

PORAGÔP — Loại chim được thả để nghiên cứu khoa học mà. (trở) Cậu ta sang cả Phi Châu rồi đây này. Thế mà tôi thì lại chưa sang đến đây bao giờ.

MARIA — Thì anh đi đi.

PORAGÔP — Đúng, cũng phải đi một chuyến thật (*suy nghĩ*) Hay thật, nó bay theo một kế hoạch người ta đã định trước hay tự nó nhỉ?

MARIA — Ai?

PORAGÔP — Con chim sẻ này.

MARIA (*nhìn con chim*) — Nếu vậy thì anh quyết định đi. Cũng đã đến lúc rồi đấy. Anh, sáng mai anh công bố quyết định của anh đi. Hay là ngay bây giờ... Đánh thức mọi người dậy.

PORAGÔP — Việc gì phải vội vã thế. Mai cũng được...

MARIA — Biết mà! Anh bao giờ cũng thế. Suy nghĩ, dần vụt hết năm này qua năm khác. Cuối cùng vẫn chẳng khôn ngoan thêm được chút nào. Mười hai năm trời nay vẫn cứ thế thôi. Không biết trước đó anh có như thế này không và chị Êlidavêta có được hưởng sung sướng chút nào không nhỉ?

PORAGÔP — Cô ấy còn chịu đựng nhiều điều khó chịu hơn là mình ấy chứ! Tôi chung sống với cô ấy mười một năm và đã có lần bị kỷ luật Đảng. Còn sống với mình mười hai năm nhưng tôi đã bị như thế lần nào đâu.

MARIA — Nhưng chị Êlidavêta giỏi giang hơn em nhiều, gì mà chị ấy chẳng chịu đựng nổi.

PORAGÔP — Đúng, cô ấy quả là một con người gan góc.

MARIA -- Gan góc quá đi ấy chứ! (*cười phá lên*) Chồng cũ, vợ cũ và vợ mới, ấy thế mà vẫn hòa thuận, lại cùng công tác ở một công trường nữa chứ. Tuyệt thật! Do đâu mà cô được sự hòa thuận tuyệt vời khiến mọi người phải trầm trồ thán phục ấy? Công ở ai? Anh chẳng? Hay là em? Không phải, chính do chị ấy. Chị Êlidavêta giỏi thật. Em phục chị ấy

đấy. Chị ấy biết sống cách nào cho bản thân mình dễ chịu và lại làm cả người chung quanh cũng dễ chịu nữa.

PORAGÔP — Cô ấy sống có gì mà dễ chịu?

MARIA — Lại còn không à? Chị ấy vẫn thoải mái.

PORAGÔP — Thoải mái sao?

MARIA — Anh không nghe chuyện về cái anh đại tá xe tăng ấy à?

PORAGÔP — Chuyện đồn đại!

MARIA — Anh chẳng phải lo hộ chị ấy. Mà chị ấy làm như thế là phải. Chị ấy đẹp lại vẫn chịu khó trang điểm. Chị ấy không lấy chồng nữa cũng là khôn. Tội gì chịu vương vãi. Còn anh thì em hiểu chứ. Sau khi anh bỏ chị Élidavêta, anh đã tưởng chị ấy sẽ nhảy vào đường tàu hỏa hay ít ra thì cũng đau khổ héo hon đi mà chết. Nhưng chị ấy không phải là Anna Karênina, chị ấy không nhảy vào đường tàu. Cũng chẳng héo hon đi chút nào, vẫn tươi roi rói, và lại còn mừng là thoát được cái nỗi khổ khổ phải làm vợ anh ấy chứ!

Poragôp cười phá lên

Bây giờ mỗi lần gặp em chị ấy nhìn em có vẻ thương hại. Sao anh lại cười, cái ông chồng quá quắt kia? Em lại quăng cái gạt tàn này vào mặt cho bây giờ?

PORAGÔP — Thì mình sẽ ra tòa.

MARIA — Không thì đăng nào rồi cũng đến ra tòa với nhau thôi. Anh nên nhớ rằng anh đang nói chuyện với một kỹ sư. Dù có tội thì cũng là kỹ sư. Đừng có khinh thường. Em nói không chịu nghe. Con sông nước chảy xiết như vậy, tốc độ hai mét rưỡi

một giây lại đang mùa đông mà anh dám ngăn nó lại, liều lĩnh thật. Toàn thế giới đã có chuyện tào tợn như thế bao giờ chưa?

PORAGÔP — Làm đầu tiên bao giờ chẳng khó khăn.

MARIA — Nhưng anh đâu có còn ở tuổi hai mươi. Chúng mình đã được hưởng gì ở cuộc đời này đâu? Bánh mì quét bơ thì quả là ăn tha hồ. Thịnh thoả cũng có được đi nghỉ mát. Nhưng đã lần nào được ra nước ngoài đâu? Trong khi đó thì người ta đi âm âm như đi chợ.

PORAGÔP — Ngay cả đến loài chim sẻ.

MARIA — Anh đừng có đánh trống lảng. Lúc nào cũng lao vào mũi nhọn. Đã có một ngày nào được thông thả chưa? Hết nhiệm vụ này lại đến nhiệm vụ khác. Anh định cứ sống kiểu này cho đến bao giờ anh Poragôp? Anh chưa biết, làm vợ anh khổ đến mức nào đâu.

PORAGÔP (sau một chút) — Chà. Ý hệt như trong tiểu thuyết ấy. Anh ta không tìm được sự đồng cảm trong gia đình. Có điều là hình như người ta ít tả như thế trong tiểu thuyết. Mà người ta hay tả thế này kia. Vợ bảo chồng « Anh cứ tào bạo vào, anh thân yêu ạ! Em lúc nào cũng ở bên anh... » (mỉm cười, suy nghĩ, bỗng nổi nóng) — Mà mình nói vừa vừa chứ. Tôi ngán cái giọng ấy lắm rồi. Tôi thừa biết tim đen của mình rồi.

MARIA — Thế cái tim đen ấy nó thế nào?

PORAGÔP — Đơn giản hết sức: « Anh là một cán bộ xây dựng nổi tiếng, nhiều lần được khen thưởng, được huân chương. Anh đã cống hiến quả nhiều rồi và có quyền được hưởng một cuộc sống sung sướng. Tội gì anh còn lao đầu vào những việc mạo hiểm ấy, lỡ ra thất bại có phải anh mất hết không?

Cứ ngồi yên như con mèo ấy, nhân hạ liếm cái chân và ung dung sưởi nắng cò sưởi không nào!
(*Còn giận như vạt qua, mỉm cười*) Minh hiểu cho, tôi không thích làm con mèo lười nhân hạ đâu!

MARIA — Thì cũng vào mà ngủ đi vậy. Mặt mũi hốc hác quá rồi kia.

PORAGÔP (*ra đến cửa*) — Còn chuyện đi nước ngoài thì mình yên tâm, thế nào ta cũng sẽ đi thôi (*ra*).

Ánh sáng tắt. Trở lại phòng khách sạn

GLUSKÔVA — Đó là đoạn đầu à? Nhưng còn đoạn trước ở hiệu ăn ấy về sau thế nào nhỉ?

Ánh sáng tắt. Hiện lên hiệu ăn. Natasa và Vólôdia ra tới cửa

NATASA — Anh Bôrix không về cùng à?

BÔRIX — Không. Tôi muốn ngồi một lúc nữa. Tôi thích ngồi một mình với cốc rượu cô-nhắc trong tay. Mà có lẽ tôi ngủ lại đây ấy chứ! Tôi là khách quen chắc họ sẽ thu xếp cho được một phòng nào đó trên gác...

NATASA — Em về vậy nhé. (*ra*)

VÔLÔDIA (*nói to*) — Natasa đợi anh một chút nhé! (*với Bôrix*) Cậu cũng khó tìm cách phá mối tình của mình với Natasa đấy. Mà có lẽ phải đến lúc phá được rồi cậu mới hết giờ trò. Nhưng không ăn thua gì đâu. (*Móc ở túi ra một mảnh giấy lau bát nhàu nát*) Tặng cậu đọc chơi.

BÔRIX — Cái gì thế?

VÔLÔDIA — Natasa viết cho mình, lúc cậu đang hoa tay múa chân thuyết giảng. (*ra*)

BÔRIX (*đọc*) — «Sao hẳn ta tồ tề đến thế? Giá mình đừng nhận lời hẳn mời đi ăn thì phải! Tại anh hết

cả... » (xé tờ giấy) Chà ! (uống một ngụm rượu) — Có ta lại còn chế giễu mình nữa kia à ? (đi đi lại lại) — Cười và giễu !

Ánh sáng tắt. Lại hiện lên phòng khách sạn.

GLUSKÔVA (đặt những tờ giấy xuống) — Chịu ! Không hiểu nổi đâu là đầu đâu là cuối nữa. Thôi được. Đọc theo thứ tự này vậy. (ánh sáng tắt. Hiện lên một phòng khách nhỏ ở nhà riêng Êlida-vê-ta)

Phô-min và Êlida-vê-ta

PHÔMIN (Không có vẻ quan sự lắm, không có rìu mép. Tuy là đại tá mặc quân phục nhưng vẫn có vẻ dân sự). — Chị quả là con người khô khan, chị Êlida-vê-ta ạ.

ÊLIDAVÊTA (đẹp) — Anh Phô-min, anh có nhận thấy là suốt một tiếng đồng hồ qua, anh toàn chê trách tôi không ? Và tôi đã cố nhin như thế nào khi nghe anh nói chứ ?

PHÔMIN — Chị chẳng phải chịu đựng lâu nữa đâu. Sáng mai tôi đã đi khỏi đây rồi. Và có thể là sẽ không bao giờ chúng ta gặp lại nhau trong cuộc đời này nữa.

ÊLIDAVÊTA — Còn cuộc đời sau thì vẫn có thể gặp chứ ?

PHÔMIN — Chị lại chế giễu tôi rồi. Chị cứ việc cười đi. Nhưng chỉ vài năm nữa thôi, thế nào cũng sẽ có lúc chị sẽ nhớ tôi tôi. « Cái anh chàng Phô-min ngày ấy, bây giờ ở đâu rồi nhỉ ? »

ÊLIDAVÊTA — Thế các vị đại tá nào cũng hay giễu đời kiêu trẻ con như anh thế này à ?

PHÔMIN — Nhưng tại sao chị lại quyến rũ tôi làm gì ?

ÊLIDAVÊTA — Ai quyến rũ ? Tôi ấy à ?

PHÔMIN — Không, tôi! Đến con gái tôi, con Valentina cũng phải bảo: «Được nghỉ phép, ba không đi chơi đâu mà lại đến đây thăm con làm gì?» Đúng thế. Nếu tôi biết như thế này thì tôi đã chẳng đến đây. Nhưng có mỗi một đứa con gái, độc nhất, nghỉ phép không đến thăm nó, thì còn đi đâu nữa? Ai cô ngớ đầu. Vợ tôi mất đã mười năm rồi. Suốt mười năm ấy tôi sống lặng lẽ.

ELIDAVÊTA — Có thật lặng lẽ không?

PHÔMIN — Kể ra cũng có đôi lần, nhưng nói chung là không xảy ra chuyện gì. Mà sao chị lại cười?

ELIDAVÊTA (cổ nín cười) — Ôi, anh Phômin ạ, sao anh lại thế. Buổi tối cuối cùng trước khi chia tay! Ta nên ngồi liếc sự, nói chuyện với nhau thân ái chứ. Ai lại quát tháo với nhau làm gì?

PHÔMIN — Chị có vẻ thú vị lắm nhỉ, khi thấy có người mê chị. Mà có phải chỉ mê, còn ngớ lời cầu hôn, còn van lạy xin chị lấy người ta nữa chứ.

ELIDAVÊTA (cười vang) — Tất nhiên là tôi thú vị. Tôi còn trẻ trung gì nữa. Có phải hôm nào cũng gặp người chú ý đến mình đâu. Kia, anh uống trà đi chứ?

PHÔMIN — Tôi không uống nữa. Vậy chị hãy trả lời hộ cho. Tôi phải làm gì bây giờ? Hay là chỉ đành ngồi bên cạnh chị mà khóc thút thít thôi.

ELIDAVÊTA — Ôi, thế mà cũng là bộ đội, lại hai lần được tặng danh hiệu Anh hùng Liên-xô nữa chứ.

PHÔMIN — Đúng. Và thêm nữa, khi con người ta là bộ đội lái xe tăng mà lại là hai lần anh hùng, thì trước đó người ta cũng đã suýt chết ít nhất là bảy lần (mồm cười) Và người ta phải là nhân vật được truyền tụng.

ÊLIDAVÊTA — Truyền tụng thế nào?

PHÔMIN — Tôi tham gia giải phóng một nước Cộng hòa anh em. Và chính dịp đó tôi trở thành một nhân vật được truyền tụng. Thậm chí còn có cả bài hát về tôi nữa, các nghệ sĩ đã từng trình bày trên sân khấu «Chiến sĩ lái tăng Phômin, cái bụi cây không cháy».

ÊLIDAVÊTA — Bụi cây à?

PHÔMIN — Đúng!

ÊLIDAVÊTA — Sao anh lại là cái bụi cây?

PHÔMIN — Chính tôi cũng không hiểu rõ lắm. Hình như trong kinh thánh hay trong một truyền thuyết cổ nào đó có chuyện một cái bụi cây bắt lửa, thế mà lại vẫn không bị cháy. Và người ta ví anh bộ đội lái tăng Phômin như vậy, vì anh ta nhiều lần tưởng chết mà rồi lại vẫn chưa chết vì sự nghiệp giải phóng các nước anh em. Bài ca hay lắm. Nhạc cũng khá...

ÊLIDAVÊTA — Cuộc sống!... Chúng tôi cũng đang phấn đấu, sắp ngăn dòng sông lại trong điều kiện mùa đông.

PHÔMIN (sôi nổi) — Các vị không ngăn nổi đâu!

ÊLIDAVÊTA — Sao anh dám nói thế. Anh là kỹ sư thủy lợi chẳng?

PHÔMIN — Không phải kỹ sư thủy lợi. Nhưng về kỹ thuật tôi cũng có hiểu đôi chút... Các vị định dùng nước đóng băng để thay thế một số trang bị nào đó chứ gì! Không được đâu.

ÊLIDAVÊTA (càng nổi nóng) — Anh hãy thú thật đi. Anh là ai? Là đảng viên cộng sản, là đại tá xe tăng hay là một chàng trai si tình hả? (trấn tĩnh lại được) — Nhưng anh ăn nói gì mà lạ thế? Chúng tôi đang hy

vọng vào sự nghiệp ngăn dòng sông lại, đang đây tin tưởng bước vào cuộc chiến đấu, tất cả công trường đều quyết tâm, ấy thế mà anh dám nói. « Không được đâu? » Rồi anh sẽ thấy ! Chúng tôi sẽ làm được. Và khi người chỉ huy là anh Poragóp thì nhất định chúng tôi sẽ làm được, không còn gì đáng nghi ngờ cả.

PHÔMIN — Nhưng tại sao cứ dưng đến cái chuyện con sông ấy thì chệ lại nổi khùng với tôi nhỉ. Ừ thì các vị sẽ ngăn được nó lại. Chà Poragóp. Poragóp ! Nghe bảo anh ta tinh nết khó chịu lắm phải không ?

ÈLIDAVÊTA — Không có lửa sao có khói. Tinh nết anh ấy kể cũng không được dễ chịu gì cho lắm.

PHÔMIN — Tôi thì cho rằng anh ta là một thằng ngốc.

ÈLIDAVÊTA — Tại sao ?

PHÔMIN — Vì anh ta bỏ một người phụ nữ tuyệt vời là chị. Còn ai ngốc hơn nữa không ?

ÈLIDAVÊTA — Sao lại bảo là anh ấy bỏ. Còn có chữ khác lịch sự hơn kia mà. Mà anh Phômin ạ, xem chừng anh cũng chẳng tế nhị gì hơn Poragóp đâu. Bên cạnh đó, Poragóp lại là một nhà xây dựng cô lớn, có những cách nhìn xa rộng.

Phômin im lặng

(thán ái) — Anh Phômin, quả thật tôi rất sung sướng được gặp anh và quen anh.

PHÔMIN — Nhưng kết quả cụ thể là thế nào chứ ?

ÈLIDAVÊTA (cười vui vẻ) — Kết quả cụ thể chẳng có gì hời thật !

Có tiếng gõ cửa

Xin mời vào !

Không ai vào cả

(*ra và vào tay cầm một lá thư*) — Thư ai thế này? Thành phố Vécnegoocxkơ. Nhà tập thể sinh viên trường Đại học Cơ khí. Natasa Xaveliêva. Ai thế nhỉ?

Xé phong bì, đọc thư, ôm mặt choáng váng

PHÔMIN — Chị làm sao thế, chị Êlidavêta?...

Êlidavêta không trả lời

Có chuyện gì vậy?

ÊLIDAVÊTA — Xin lỗi. Tôi không thể nói được.

PHÔMIN (*dừng đây*) — Hay là để tôi...

Êlidavêta im lặng

— Sáng mai tôi sẽ gọi điện thoại tới. (*ra*)

ÊLIDAVÊTA (*cầm lá thư*) -- Thế là thế nào nhỉ? Gửi từ Vécnegoocxkơ hôm mồng ba. Mà hôm nay là hai mươi chín. Sao mà chậm thế nhỉ? À, thì ra, phải rồi, thư không đủ đủ địa chỉ (*đọc phong bì*) Kính gửi bác Êlidavêta Poragôva. Mà mình thì từ lâu đã không còn mang họ Poragôp nữa rồi. Nay may người ta cũng chuyển được đến tay (*viết lá thư lên bàn, đi đi lại lại*) Mình đã biết từ trước là sẽ xảy ra chuyện này rồi mà. Đã bao nhiêu lần mình nhắc nhở, van nài mà anh ấy có chịu nghe cho đâu. Chiều nó quá, cho nó nhiều tiền quá là nó hư mất thôi. Bây giờ thì đúng là như thế. Ilau quả tất yếu! Một nhát dao vào trúng tim. Chà, anh Poragôp, nỗi bất hạnh đã rơi xuống đầu hai chúng mình rồi. Bố và mẹ, ngoài ra không còn đồ lên đầu ai được nữa. Chà, khi có con thì bố mẹ không nên ly dị nhau. Có phải thế không nhỉ? Poragôp, làm thế nào bây giờ anh? (*nhấc máy điện thoại*) — A lô, chị Maria đấy ă? Chào chị, tôi là Êlidavêta đây. Anh

Poragóp có nhà không ạ? Vâng, chị làm ơn... Anh Poragóp đây, ạ? Em đây. Sao? Rất sung sướng à? Em sẽ đến ngay, em cần gặp anh có một việc rất quan trọng (*đặt ống nói xuống*) Xem anh ấy sẽ nghĩ thế nào đây?

Ánh sáng tắt. Hiện lên nhà Poragóp, phòng làm việc. Maria và Êlida-vê-ta

MARIA — Mấy đêm nay anh ấy không ngủ rồi. Cứ đi đi lại lại làm bầm cái gì ấy rồi có lúc còn hát âm i lên nữa ấy chứ.

ÊLIDAVÊTA — Có lúc lại cười phá lên một mình?

MARIA — Đúng thế.

ÊLIDAVÊTA — Anh ấy vẫn giống hệt như ngày xưa.

MARIA -- Kỳ này nếu việc ngăn dòng sông bị thất bại thì bao nhiêu tội sẽ đổ lên đầu anh ấy hết. Một mình anh ấy phải chịu tất cả trách nhiệm. Nhưng, chị Êlida-vê-ta ạ, có một điều tôi vẫn chưa hiểu nổi. Liệu có bao giờ anh ấy được hưởng một phút nào bình tĩnh, thanh thản không nhỉ, hay là cứ luôn luôn ở cái tình trạng hồi hộp đáng sợ thế này mãi.

im lặng

Mấy hôm nay cơm cũng chẳng thiết ăn.

im lặng

Nếu như kỳ này hoàn thành được cái việc ngăn dòng sông này lại thì quả là một điều thần kỳ (*cười vang*) Sống với anh ấy cứ như vậy: từ sự thần kỳ này đến sự thần kỳ khác. Anh Poragóp luôn miệng bảo « Tôi tin ở tập thể » Mà quả thật anh ấy tin thật. Và tập thể cũng tin ở anh ấy như tin vào một vị thánh. Anh ấy chỉ cần giơ tay một cái là cả một khối đất đá khổng lồ sẽ đổ xuống và cả lớp

bằng dày trên sông phải bị đập vỡ. Vì với những điều kiện và tính toán như thế rất có thể băng không chịu nổi.

ÊLIDAVÊTA — Nghĩa là chị cho rằng chỉ cần anh Poragôp giờ tay một cái?

MARIA — Chị không tán thành à? Đã có lúc nào chị đã lấy làm ngạc nhiên tại sao anh ấy lại là kỹ sư chưa? Vì anh Poragôp đúng là một cán bộ Đảng điển hình. Một chính ủy sư đoàn trăm phần trăm. Anh ấy đã thắng trận Kêniexbéc ở Đức. Kiểu như vậy đó «Tiến lên, hỡi những con đại bàng, hãy theo tôi!» Và mấy hôm nữa anh ấy cũng sẽ ngăn dòng sông chảy xiết lại bằng cách như vậy. «Hỡi những con đại bàng, hãy theo tôi!»

ÊLIDAVÊTA — Nhưng mặt khác anh ấy lại là một trong những chuyên gia về thủy lợi giỏi nhất Liên-xô, mà có thể nhất cả thế giới nữa ấy chứ (*mỉm cười chua chát*) Mà chị nói đúng, trong cuộc sống riêng, anh ấy vẫn rất trẻ con.

MARIA — Chị cũng thấy đấy. Nhưng chị nên nhớ rằng hồi ở Kêniexbéc anh Poragôp bị trọng thương suýt bỏ mạng, cũng nhờ một phép thần nào đó, mà anh ấy qua khỏi được. Mà các chuyện thần kỳ thì không thể xảy ra luôn luôn được. Dù sao tôi cũng đành cứ phải hy vọng. Còn biết làm thế nào khác được phải không chị? (*mỉm cười buồn bã*) Tôi, cuộc sống của tôi như vậy đó, toàn hy vọng vào những chuyện thần kỳ cả.

Poragôp vào.

PORAGÔP — Chào Êlídavêta! Chà, các nữ kỹ sư, những cán bộ kỹ thuật của Đảng, các đồng chí đang bàn

chuyện gì đây? Việc quốc gia đại sự hay chuyện đàn bà, hả?

MARIA — Những nữ kỹ sư ở đây làm gì có thời giờ bàn chuyện đàn bà? Ở dưới quyền lãnh đạo của anh thì phụ nữ chúng tôi đảm quên mất từ lâu rằng chúng tôi là đàn bà đấy. Có phải không, chị Êlídavêta?

FORAGÔP (cười vang) — Tôi chưa biết có ở công trường xây dựng nào phụ nữ được quan tâm như ở đây không? Trong những điều kiện thiên nhiên và khí hậu khắc nghiệt... Trên tất cả các báo, những bài phóng sự về công trường của chúng ta đều mở đầu như vậy «Giữa những núi đá nhọn hoắt cheo leo, giữa những rừng thông cổ thụ hàng ngàn tuổi, vẫn có một câu lạc bộ và một nhà hộ sinh».

MARIA — Vâng, cái đó tôi và chị Êlídavêta đều rất cần đến.

FORAGÔP — Maria, mình cho tôi một chén trà, pha đặc vào nhé.

MARIA — Em pha rồi.

FORAGÔP — Thế nào, Êlídavêta, hồi này có vẻ gầy đi thế? Cậu con trai Bôrix có viết thư gì cho mẹ nó không?

Maria bỏ ra ngoài

Maria tế nhị thật. Cứ mỗi khi chúng mình bàn đến thằng Bôrix, thì bà ấy tránh đi ngay. Thằng bé sống xa nhà, học hành thế nào không biết. Mà hồi này Êlídavêta vẫn theo dõi đều tạp chí kỹ thuật nước ngoài đấy chứ.

ÊLÍDAVÊTA — Có nhìn qua.

FORAGÔP — Có đọc bài của giáo sư nổi tiếng Mỹ Richsmon chứ?

ÊLIDAVÊTA — CỎ.

PORAGÔP — Êlîdavêta có đề ý lời ông ta quả quyết không? « Ngăn một dòng sông với tốc độ chảy xiết như vậy vào điều kiện khí hậu mùa đông là điều không thể thực hiện được ». Chà, những kiểu tiên đoán như vậy tôi đâu có cần biết! Tôi nhắm mắt lại và nhìn thấy rõ bốn chữ ký, Êlîdavêta ạ, chữ ký của tôi, của tổng công trình sư Luxenkô, của bí thư đảng ủy Vôrôbiép và sự tán thành của toàn thể giai cấp công nhân ở công trường thể hiện qua chữ ký của thư ký công đoàn Kudriápép. Và ở trên là lời kính gửi Ban chấp hành Trung ương Đảng. Chúng ta đang cần tranh thủ thời gian. Và chúng ta tin vào sức mạnh của bản thân, tin vào sự quyết tâm của tập thể, bắt chấp mọi sự hoài nghi của các vị tư sản phương Tây, các ngài Richsmon. Thời gian đối với chúng ta là tất cả. Và chúng ta cũng cần nhà máy thủy điện này không phải chỉ để sản xuất các lọ mực! Không! Chúng ta không phải là những hoàng tử Đan Mạch Hăm-lét. Chúng ta không đặt vấn đề tồn tại hay không tồn tại? Mà chúng ta chỉ có một con đường là tồn tại! Tồn tại bằng bất cứ giá nào! Vì thế chúng ta phải tranh cướp thời gian. Và phải làm cho bằng được. Phải tạo được năng lượng điện rẻ để xây dựng và sản xuất. Phải tạo được càng sớm càng hay. Ngăn dòng sông trong mùa đông chúng ta sẽ cướp được một năm, cả một năm sớm hơn thường lệ. Êlîdavêta thân mến ạ, từ lâu tôi đã mơ ước làm được một việc như thế này. Và bao năm nay tôi đã cố tiến tới cái mơ ước đó bằng mọi cách... Và bây giờ thì nó tới nơi rồi. Chỉ còn mười hai, mười lăm ngày nữa thôi. Bây giờ giá có ai bảo tôi: « Nay, Poragôp hãy từ bỏ công cuộc táo bạo

này đi, và cho cậu sống thêm hai chục tuổi nữa.»
Tôi sẽ trả lời: « Ai muốn sống thêm thì cứ việc,
nhưng tôi thì không thể từ bỏ công cuộc này được.
Có cho thêm hai chục chứ ba chục tuổi nữa tôi
cũng xin cảm ơn! Không đời nào!» (cười vang)
Các vị bác sĩ của chúng ta đưa cho tôi năm loại
thuốc ngủ khác nhau và bảo tôi dùng. Tôi chẳng
biết thứ nào làm người ta ngủ nhanh nhất. Nhưng
tôi thì không cần ngủ. Tôi cần làm việc! À mà
quên, Êlìdavêta đến gặp tôi có việc gì đây nhỉ?

ÊLIDAVÊTA (nhắm mắt lại) — Dạ?

PORAGÔP — Có chuyện gì thế, Êlìdavêta?

ÊLIDAVÊTA (mở mắt) — Em biết nói ra sẽ làm anh choáng
vàng, nhưng...

PORAGÔP — Êlìdavêta cứ nói đi. Biết đâu tôi sẽ không
choáng vàng.

ÊLIDAVÊTA — Em muốn đi xa ít lâu, anh Poragôp à.

PORAGÔP — Tôi chưa hiểu.

ÊLIDAVÊTA — Em phải đi, ngay sáng mai.

PORAGÔP — Thế nhưng chỉ còn hai ngày nữa chúng ta
đã bắt đầu ngăn dòng sông.

ÊLIDAVÊTA — Người em rất khó chịu. Em phải đi
Matxcova khám bệnh.

PORAGÔP — Thế các bác sĩ ở đây chết hết cả rồi sao?

ÊLIDAVÊTA — Em phải đi Matxcova...

PORAGÔP — Chúng ta sẽ tấn công con sông trong khoảng
mười, mười một ngày. Hay là Êlìdavêta đợi đến
sau đó?

ÊLIDAVÊTA — Không được.

PORAGÔP (nhìn chằm chằm Êlìdavêta) — Sao hôm nay Êlìda-
vêta lạ thế? Hay có chuyện gì vậy?

ÊLIDAVÊTA — Anh cho em đi.

PORAGÔP (*nổi nóng*) — Mà sao lại hỏi tôi kia chứ? Còn chỉ huy trực tiếp của cô kia mà?

ÊLIDAVÊTA — Đồng chí Dimni sẽ đồng ý.

PORAGÔP — Còn Bí thư Đảng ủy?

ÊLIDAVÊTA — Cả đồng chí Vôrôbiép nữa, cũng sẽ đồng ý. Vì em có ở lại thì vai trò cũng không có gì quan trọng mấy. Em chỉ là một kỹ sư thường.

PORAGÔP (*cổ nèn giận*) — Nếu vậy thì được. (*sau một chút*) Hồi còn nhỏ, tôi có biết một chị kia tên là Pêtrôva. Chị ta khá sùng đạo. Hơi một tý là lạy Chúa. Đến ngày chủ nhật thánh, chị ta ăn năn rất thành khẩn trước tất cả mọi người. Thấy đâu có ảnh Thánh là quỳ xuống, nước mắt chảy ra đầm đìa. Đến kỳ lễ sám hối, chị ta xưng hết mọi tội lỗi với đức Cha, nộp một hào vào quỹ nhà thờ rồi đứng dậy, nháy mắt một cái và bảo: «Thế là xong, Chúa đã tha hết tội lỗi năm qua rồi. Bây giờ lại có thể tha hồ phạm tội cho tới ngày này sang năm».

ÊLIDAVÊTA — Anh kể chuyện đó là có ý gì?

PORAGÔP — Ý gì à? Mới cách đây ít lâu, trong cuộc họp Đảng, nữ kỹ sư ở khu vực 2 là Êlidadavêta có phát biểu ý kiến. Cô ta nói sao mà hay thế. Nào là chúng ta phải đem hết sức mình, nào là phải hy sinh tất cả cho sự nghiệp xây dựng nhà máy thủy điện, nào là tất cả các đảng viên đều phải đầu tàu gương mẫu để lôi kéo mọi người... v.v... và v.v... Toàn những lời hoa mỹ cả. Mà cuộc họp Đảng cũng có phần nào giống như một cuộc sám hối ở nhà thờ. Nhưng Đảng không phải là tôn giáo. Nên nhớ như vậy và đừng làm như cái chị Pêtrôva ở quê tôi ngày xưa!

ÊLIDAVÊTA — Anh cho xin ngụm nước.

PORAGÔP (*cổ dĩa dĩa*) — Êlidadavêta uống đi và nghỉ lại đi! (*rót nước và lại rất dịu dàng*) — Hãy nghỉ lại xem làm như vậy có đúng không?

ÊLIDAVÊTA — Sáng mai em sẽ đi.

PORAGÔP — À mà đang có dư luận về anh đại tá xe tăng nào đó. Hay là Êlidadavêta đi Mátxcova với anh ấy?

ÊLIDAVÊTA — Đúng! Với anh ấy!

PORAGÔP — Nếu vậy thì đã rõ. Nhưng việc riêng ấy không thể chận lại độ mười ngày sao?

ÊLIDAVÊTA — Không thể được.

PORAGÔP — Tôi hiểu, Êlidadavêta cũng đã lớn tuổi... Sức khỏe cũng... với lại là phụ nữ... cũng phải thông cảm thật.

ÊLIDAVÊTA — Anh không được quyền nói cái giọng ấy.

PORAGÔP — Tôi có quyền! Vì chúng mình đã chung sống khá nhiều năm. Đã có với nhau một đứa con. Bây giờ tuy không còn là vợ chồng nữa nhưng tôi vẫn coi Êlidadavêta là bạn. Và Êlidadavêta cũng biết đấy, tôi coi tình bạn là hết sức thiêng liêng. Tôi chưa hề tiếc Êlidadavêta điều gì. Tôi vẫn kính trọng Êlidadavêta cho đến ngày hôm nay. Nhưng vừa rồi Êlidadavêta làm tôi đau xót, khiến tôi không còn biết nói gì nữa... Bỗng tôi chợt nhớ lại khi Êlidadavêta còn là một cô nữ đoàn viên thanh niên Cộng sản, đội chiếc mũ calô xinh xinh, chiếc calô màu đỏ...

ÊLIDAVÊTA — Anh nhắc lại chuyện đó làm gì?

PORAGÔP — Chính tôi cũng không hiểu nữa. Có lẽ vì tôi đau xót quá! Một con người như thế mà bây giờ... Thôi, Êlidadavêta đi đi. Nhưng sao hôm ấy trong

cuộc họp Đảng, cô có thể phát biểu sôi nổi như vậy được nhỉ? Mới chưa được hai tuần lễ! (nổi giận) Cô hãy đến gặp tất cả những người dự cuộc họp hôm đó, gõ cửa từng nhà và bảo với họ rằng, hôm ấy cô đã nói dối, đã điệu bộ như thế thôi! Chà, một tấm gương cho tất cả những người khác! Làm gì chẳng biết rằng ở cái công trường này có đủ loại người và có đủ loại tư tưởng mà Đảng ủy đã phải làm một chiến dịch đấu tranh tư tưởng và động viên tinh thần mọi người vất vả đến mức nào ư? Thôi được, cô đi đi! Đi ngay đi!

Elidavêta ra

PORAGÔP đi đi lại lại trong phòng

Maria quay vào

MARIA — Em nghe thấy hết cả rồi.

PORAGÔP — Nghe lỏm à?

MARIA — Anh quát thế thì cả phố này nghe đều rõ hết. Anh ngiệt ngả với chị ấy quá đấy.

Elidavêta hiện ra ở ngưỡng cửa

PORAGÔP — Cô cứ nói tôi nữa đi.

MARIA — Anh thô lỗ quá! Thật đáng xấu hổ.

PORAGÔP — Chỉ tại gì cô có biết không? Chúng ta đã kết nạp vào Đảng quá nhiều tiểu thư! Đúng là tiểu thư!

ELIDAVÊTA (bước vào) — Tôi quên cái xác. (đến bàn, cầm xác, mở ra, rút chiếc phong bì của Natasa, nghĩ thế nào lại bỏ ra, đóng xác đi ra)

PORAGÔP — Và những vị tiểu thư ấy chui vào Đảng làm cái gì nhỉ? (Elidavêta đứng lại suy nghĩ, rồi ôm xác vào ngực đi ra. Ánh sáng tắt. Hiện lên một căn phòng nhỏ. Xasa và Tônía)

XASA (Mới 18 tuổi nhưng đã là một chàng trai vạm vỡ, bỏ cây đàn ghi ta xuống, nhìn cô bạn gái vẻ dò hỏi) — Thế nào, bài hát nghe được không?

TÔNIA (cũng 18 tuổi, dễ thương) — Lời ca còn trúc trắc thế nào ấy. « Không biết xấu hổ à, hỡi chị Elidavêta ». Đây là ai thế?

XASA — Kỹ sư ở khu vực hai.

TÔNIA — Lời bài hát phải là về tình yêu mới hay. Thí dụ như « Hãy trả lời anh đi, em yêu dấu » Hoặc « Than ôi, ai là kẻ đã chiếm được trái tim em? » chẳng hạn.

XASA — Nhưng có ai khác đã chiếm được trái tim Tônیا đâu nào, có mỗi một mình anh làm bài hát như thế người ta lại tưởng là...

TÔNIA (nổi cáu) — Thế mà cũng đòi làm văn nghệ!
(chạy đi)

Sibirxép vào

XIBIRXEP — Chào cậu trai trẻ!

XASA — Bác Xibirxép! Bác ạ, cháu và Tônیا đã quyết định lấy nhau. Thứ năm này, tức là ngày kia, chúng cháu sẽ đến Ủy ban đăng ký.

XIBIRXEP (chăm thuốc hút, chăm chú nhìn Xasa) — Quyết định rồi à? Không cần hỏi ý kiến tôi và ý kiến mẹ nó nữa à? Hay là ý kiến bố mẹ không có gì quan trọng cả?

XASA — Hai bác còn có ý kiến gì được nữa nhỉ? Cháu có phải thẳng hư đồn gì đâu (soi vào gương) Mặt mũi cũng không đến nỗi nào, lại lực lượng trẻ, đang có nhiều triển vọng. Trình độ văn hóa, trình độ chính trị cũng khá khá cả. Cháu đề nghị bác, bác Xibirxép ạ, bác hãy thuyết phục Tônیا hộ cháu.

XIBIRXEP — Cậu vừa bảo hai đứa đã quyết định ngày kia đi đăng ký cơ mà?

XASA — Nói chung thì đúng như thế. Nhưng Tônja có vẻ vẫn còn ngần ngại.

XIBIRXEP (*chăm chú nhìn Xasa*) — Khoan đã! Thế cậu đã ngỏ lời với nó chưa?

XASA — Ô hạy, bác coi cháu là cái thứ người gì vậy?

XIBIRXEP — Cái thứ gì, thì ta sẽ bàn sau. Bây giờ cậu hãy trả lời câu hỏi đã. Tônja nó có yêu cậu không?

XASA (*về tâm sự bí mật*) — Bác ạ, bọn con gái đều như thế cả, làm sao biết được họ có yêu mình hay không. Cái chính là đến sát ngày ta mới lần công áo ạt, để họ không còn kịp suy nghĩ gì nữa, thế là xong. Bác thấy thế nào ạ?

XIBIRXEP (*gật gù*) — Chà! (*bỗng cười phá lên vui vẻ*) — Để họ không còn kịp suy nghĩ gì nữa! Khá đấy! Ra cậu cũng hiểu biết ít nhiều đấy.

XASA (*phấn khởi*) — Gia đình bác cũng hiền lành, chân thật. Cháu cũng vậy. Cháu làm rõ hai bác thì chắc chắn là hợp. Cháu nói thật đấy.

XIBIRXEP — Nhưng đi đâu mà vội vã thế. Ngày kia đã đăng ký rồi à? Để hoàn thành việc xây dựng xong cái đập ngăn nước đã chứ?

XASA — Không sao bác ạ. Người ta thường nói đấy thôi. Lập gia đình, xây hạnh phúc để có thêm sức lực mới kia mà. Đầu có phải như bà Êlidayêta.

XIBIRXEP — Êlidayêta nào?

XASA — Kỹ sư ở khu vực hai ấy. Sáng nay đạp máy bay đi Mátxcơva với ông đại tá xe tăng đẹp trai rồi.

XIBIRXEP — Sắp đến ngày bắt tay vào việc ngăn dòng sông mà chị ấy lại làm thế à? Vô lý,

XASA — Đùng, vô lý thật đấy! Chính cháu lái xe đưa hai người ra sân bay sáng nay mà. Và cháu lại còn sáng tác một bài hát để phê phán bà ấy nữa chứ, coi đó là một kẻ đảo ngũ.

XIBIRXEP — Quái nhỉ? Chẳng lẽ chị Êlidavêta lại như thế? Hay là chị ấy đi Mátxcova công tác do công trường cử?

XASA — Không đâu. Cháu lại chẳng biết ư? Cháu lái xe cho thủ trưởng. Bác Poragôp thì phải nắm được mọi chuyện trên công trường ta chứ. Bà ấy đi hoàn toàn là về việc tư. Kể ra thì bà ấy có quyền. Nhưng cũng vẫn là xấu. Đảng viên, lại kỹ sư lâu năm. Nhưng cũng không che mắt được bác Poragôp đâu. Bác ấy nghe bà ta nói rồi, quay sang bảo cháu: Cậu đưa bà ấy ra sân bay. Tất nhiên là bác ấy có nói mấy câu. Giận quá mà. Dù sao cũng đã từng là vợ chồng với nhau. Vợ làm sai thì cũng làm chồng xấu mặt chứ. Đấy, câu chuyện là như thế. Ý bác thế nào, thưa bác Xibirxép?

XIBIRXEP — Ông Poragôp thì chẳng giấu cậu điều gì thật. Lái xe riêng mà lại.

XASA — Đấy là ngày trước. Còn bây giờ thì bác ấy với cháu đang mâu thuẫn.

XIBIRXEP — Sao lại mâu thuẫn?

XASA — Cháu xin với bác ấy trong chiến dịch ngăn dòng sông này cho phép cháu được ra cù bó tốt, tham gia vào việc xây đập, nhưng bác ấy không chịu lại còn bảo cháu là ngu. Rồi bác ấy bảo: Thế ai sẽ lái xe cho tôi bây giờ? Cháu bảo sẽ giới thiệu một đứa rất khá. Bác ấy lại nói:

«Chà cậu muốn lập thành tích để trở thành anh hùng lao động chắc?».

XIBIRXEP — Thế rồi sao ?

XASA — Có vậy thôi. Câu chuyện chỉ đến đây. « Muốn thành anh hùng ». Tất nhiên là cháu muốn thành anh hùng rồi. Bác Xibirxép ạ, không phải cháu ham cái anh hùng ấy lắm đâu. Cháu công tác ở đây cũng dễ chịu lắm rồi. Nhưng bác ạ, chỉ vì Tonia đấy. Bọn con gái lứa nào cũng thích người yêu là anh hùng. Biết làm thế nào được ? Mà muốn thành anh hùng có gì khó lắm đâu kia chứ. Cháu thừa sức.

Ánh sáng tắt. Hiện lên nhà riêng Poragóp.
Poragóp đang ngồi làm việc.

PORAGÓP — Chịu, không sao hiểu nổi. Mới ngày hôm qua quyết định thế là sáng nay đáp máy bay đi luôn. Thế mà bị thư Đảng ủy lại không nói năng gì, tổ vẽ tán thành ngay. Giám đốc khu vực hai cũng thế, đồng ý cho cô ấy đi. Chà ! hay có chuyện gì nhỉ ? *(suy nghĩ)* — Chuyện gì ? *(kéo cặp lại gần, mở ra)* « Ủy ban thị trấn duyệt chi ba triệu rúp để xây sân vận động » *(lật tờ giấy khác)* « Đã cho xuống tàu hai mươi ba chiếc xe vận tải bỏ tốt. Kônôvalốp *(tại lấy ra một phong bì, đọc)* Vécnegooexk. Ký túc xá sinh viên trường Đại học cơ khí. Natasa Xavelieva » *(ngồi xuống bàn)*

Maria vào

Maria này, mình có muốn nghe lá thư của cô Natasa Xavelieva sinh viên Đại học cơ khí ở Vécnegooexk không ?

MARIA — Nghe cũng được, không cũng được.

PORAGÓP — Nghe để ghen một chút cho nó trẻ người lại chứ.

MARIA — Mấy cái đứa con gái ấy cứ cho mỗi đứa một trăn đôn mới được. Chỉ thích đi tỏ tình với mấy ông già thôi. Mới vừa hôm nào đã có một lá rồi ; « Em được học sách giáo khoa của anh và đã thi được điểm cao về môn thủy lợi học. Bây giờ thì em hiểu ra rằng em không thể sống thiếu anh được ».

PORAGÔP — Minh nhớ sai rồi. Không phải « em hiểu » mà « em cảm thấy ». Con người ta cảm thấy thế nào là quyền của người ta chứ. Thôi được rồi, bây giờ mình hãy nghe lá thư của cô nữ sinh viên Natasa Xavelieva (đọc) « Thưa bác Poragôp kính mến » Cô này nói năng đứng đắn đấy chứ ! « Châu đã viết thư cho mẹ của anh Bôrix nhưng vẫn chưa thấy thư trả lời nên cháu đành phải viết cho bác vậy. Cháu tên là Natasa. Cháu cùng học với con bác và anh Vôlôdia. Cháu và anh Vôlôdia yêu nhau đã hai năm nay. Mới đầu anh Bôrix con bác có vẻ thân nhiên, nhưng gần đây cháu và anh Vôlôdia bắt đầu nhận thấy rằng anh Bôrix rất khó chịu trước tình yêu của chúng cháu. Cách đây một tháng xảy ra một chuyện như sau : Tạp chí Khoa học thường thức đặt anh Vôlôdia viết bài « Cơ khí và đời sống ». Anh Bôrix có tự nguyện sẽ giúp đỡ và cung cấp cho anh Vôlôdia một vài tư liệu thú vị. Anh Vôlôdia nhận của tòa soạn một số tiền nhỏ tạm ứng và viết xong bài. Tòa soạn có sửa lại đôi chút. Nhưng đến lúc sắp đem in thì xảy ra chuyện tai tiếng. Thi ra tư liệu kia đã được in trên sách báo rồi. Đến lúc kiểm điểm thì anh Bôrix chối biến, bảo không hề đưa cho anh Vôlôdia tư liệu gì hết, rằng anh Vôlôdia ngủ mê thấy thế đấy thôi. Anh Bôrix xử sự một cách hết sức xấu xa, dè hèn, và rõ ràng là anh ấy cố tình làm hại anh Vôlôdia, một

người trong trắng và quá tin bạn. Ngay nữa là câu chuyện xảy ra vào đúng dịp sinh nhật cháu. Anh Vólodia đã dùng số tiền tạm ứng đó mua tặng cháu một chiếc trâm gài đầu mà cháu vẫn ao ước từ lâu. Chuyện này bị mọi người phê là anh Vólodia phạm tội lừa đảo tòa soạn để lấy tiền mua quà cho cháu. Hiện nay Ban chấp hành Thanh niên cộng sản sắp thi hành kỷ luật, khai trừ anh Vólodia ra khỏi đoàn và Hội đồng kỷ luật nhà trường cũng định sẽ đuổi không cho học nữa. Anh Vólodia rất buồn. Trông anh ấy mấy hôm nay thật là thảm hại. Anh ấy gần như bị bé bạn khinh bỉ và xa lánh. Ba anh ấy lại đang ốm nặng. Nếu biết chuyện này thì ông cụ sẽ ra sao? Cháu rất hoang mang, không biết phải làm thế nào bây giờ? ».

Poragóp để rơi tờ giấy

Tôi phải đi ngay, phải đến đó ngay.

MARIA — Hãy bình tĩnh đã. Mặt anh tái đi kia !

PORAGÓP — Tội của con tôi tức là tội của tôi. Mình sửa soạn vali cho tôi đi. Sợ bây giờ đến cũng đã muộn rồi đấy chứ. Và nếu như cậu Vólodia ấy...

MARIA — Không, làm gì có thể như thế được?

PORAGÓP — Tất dài đi ! Sao cứ oang oang lên thế này. Nhạc gì mà trời tai đến thế?

MARIA (hoảng hốt) — Anh làm sao thế? Nhạc ở đâu nào?

PORAGÓP — Không có thật à? Ừ, mà không có nhạc gì thật! (ngừng) Mình gọi điện báo chuẩn bị cho tôi một chiếc máy bay, mau lên.

MARIA — Em không cho anh đi đâu cả. Người anh đang run lên kia kia.

PORAGÔP — Con tôi ! Trời ơi, con tôi hỏng rồi... ngã rồi... chết rồi ! Mình gọi điện cho sân bay mau lên !

MARIA — Không. Em sẽ gọi điện cho Đảng ủy, em sẽ gọi điện cho Mátxcôva. Em sẽ gọi điện cho Trung ương Đảng. Nhưng em không cho anh đi. Giết em thì thôi, chứ em không cho anh đi bây giờ.

PORAGÔP — Còn lương tâm của tôi nữa chứ ? Thằng bé ấy... Bố nó đang nguy cấp...

MARIA — Nhưng còn ở đây ? Sáng ngày kia đã bắt đầu chiến dịch lấp dòng sông lại rồi. Bắn đề án của anh ! Tư tưởng của anh ! Ai có thể thay anh được ? Ở đây còn bao nhiêu người trông chờ anh, số phận của họ, thậm chí cuộc sống của họ đang nằm trong tay anh.

PORAGÔP — Khoan đã ! Hình như bây giờ tôi mới hiểu ra, chính tôi là thằng nói xuông, chính tôi là thằng giả dối, thằng đê hèn (*nhắc máy điện thoại*) — Tôi là Poragôp. Cho tôi điện thoại đường dài. Thành phố Vécnegooexk, cho tôi khách sạn «Uran». Vâng. Đồng chí quản lý khách sạn đấy ạ ? Nữ kỹ sư Êlidavêta có nghỉ ở khách sạn của đồng chí không ? Phòng số bao nhiêu ? 12 ạ ? Vâng, cho tôi nói chuyện với phòng 12. Vâng, mau lên ! (*một mình*) — Chà, mình lại dám gọi bà ấy là tiểu thư !

Ánh sáng tắt. Hiện lên phòng khách sạn mà chúng ta đã thấy nhiều lần. Một chị phục vụ xách thùng nước và cầm chổi bước ra. Tiếng chuông điện thoại réo. Gluskôva vào, nhắc ống nói.

GLUSKÔVA — Tôi nghe đây. Chị Êlidavêta ạ ? Chị ấy vừa đi đâu rồi. Chúng tôi đang quét dọn căn phòng. Vâng, tôi là Gluskôva, thường trực tầng này.

MÀN

PHẦN THỨ HAI

Phòng nhỏ của sinh viên. Bôrix nằm ở đi-văng đọc sách. Êlida-vê-ta vào.

BÔRIX (đứng phất dậy) — Mẹ ! Mẹ đến bao giờ thế ?

ÊLIDAVÊTA — Con đã làm cái trò gì thế hả ?

BÔRIX — Thì mẹ hãy ngồi xuống để con hàn huyên cho đỡ nhớ đã chứ ?

ÊLIDAVÊTA — Không cần. Hãy trả lời đi đã ; con đã làm cái trò gì thế hả ?

BÔRIX — Con chưa hiểu mẹ định hỏi gì. Hòn nào con chẳng làm một cái trò gì đó.

ÊLIDAVÊTA — Thư của Natasa đây.

BÔRIX (sau một chút) — Con rất yêu cô ấy. Rất yêu, mẹ à !

ÊLIDAVÊTA — Nhưng đây không chỉ dụng đến cô mỗi con. Còn số phận bao nhiêu người khác nữa. Bôrix, mẹ yêu cầu con phải nói công khai cho tất cả mọi người rõ sự thật con đã làm những gì.

BÔRIX — Nhưng việc con làm có gì đặc biệt đâu kia chứ ? Nó là một thằng dốt. Con chỉ làm cho mọi người thấy rõ là nó dốt đến mức nào thôi. Dám nhận viết một bài báo trong khi chưa hề biết người ta đã viết những gì về cái đề tài ấy. Mẹ có biết nó

và những thằng dốt như nó đang ghét con đến mức nào không? Con mà nghe mẹ, và bị phê phán thì chúng nó sẽ mừng biết mấy. Bọn dốt nát và ngu dần không bao giờ lại tha thứ cho những người thông minh và giỏi giang cả. Với lại cứ để như thế bồ ich cho chúng nó hơn! Cái lỗi cứ ai làm được một việc gì tài năng xuất chúng một chút là tất cả những kẻ bất tài chung quanh xúm lại và hò reo: Đây là thành tích của tập thể chúng ta! Con không thích cái kiểu lập thể như thế. Con thích chơi một mình kia, thích đọc tàu chứ không thích đồng ca. Con là nghệ sĩ độc tấu.

ÉLIDAVÊTA — Chà! Độc tấu! Nhưng chính con đã cung cấp tư liệu đó cho Vôlôđia, con đã cố tình làm hại nó.

BÔRIX — Nhưng con không thể chịu nổi khi thấy nó lại được một cô gái tuyệt vời như thế yêu. Cần làm cho cô ấy nhìn rõ thực chất người yêu là thế nào? Như thế chỉ có lợi cho cả cô ấy lẫn cho nó.

ÉLIDAVÊTA — Trời! Sao lại có thể nghĩ như thế được nhỉ?

BÔRIX — Cái đó có nguyên nhân từ lâu rồi.

ÉLIDAVÊTA — Từ bao giờ?

BÔRIX — Từ khi đưa con còn nhỏ. Bố mẹ nó suốt đời đi hết vùng núi đồi này đến rừng rú khác, xông vào toàn những nơi khi hậu khắc nghiệt. Bố mẹ nó thích xây các nhà máy thủy điện. Và việc giáo dục con cứ phó mặc cho một bà cô. May mà nó sống và lớn lên được. Hoàn toàn tự lập.

ÉLIDAVÊTA — Tại con được đầy đủ quá đấy, Bôrix à!

BÔRIX — Đúng, tiền thì không thiếu. Nhưng tại sao mẹ không bao giờ ở với con được lâu lâu một chút?

ÈLIDAVÈTA — Vì mẹ là kỹ sư. Công việc của mẹ là xây dựng thủy điện. Mẹ không thể ở nhà với con được.

BÒRIX — Mẹ là, mẹ không thể! Vẫn cứ cái tội ích kỷ! Bệnh cá nhân của con là do thừa hưởng của bố mẹ đấy. Bệnh di truyền đấy.

ÈLIDAVÈTA — Con lầm rồi. Con có lỗi và bây giờ con sợ không dám nhận sự trừng phạt. Nhưng nếu con thành khẩn, mọi người sẽ hiểu cho con. Và mẹ sẽ che chở được cho con.

BÒRIX — Mẹ thì che chở được cho ai? Mẹ yếu đuối lắm.

ÈLIDAVÈTA — Không đúng.

BÒRIX — Con có chứng cứ rõ ràng.

ÈLIDAVÈTA — Chứng cứ nào?

BÒRIX — Con không định nói nhưng nếu mẹ đã hỏi thì con xin nói. Cách đây mười hai năm, bố đã bỏ mẹ. Ay thế mà mẹ vẫn cứ theo bố như một cái đuôi đến khắp mọi nơi. Bố đã lấy người khác, thế mà mẹ vẫn cứ theo!

ÈLIDAVÈTA — Im ngay!

BÒRIX — Tại mẹ bảo con nói đấy chứ.

ÈLIDAVÈTA — Con hiểu sai mất rồi. Nhưng có một điều con không lầm. Bố con và mẹ con yêu nghề xây các nhà máy thủy điện. Nhưng con quên mất một điều là bố mẹ con thích xông vào những nơi khó khăn, vất vả, gian khổ. Và lúc này đây bố con đang nhận một trách nhiệm chỉ cần sai một chút là có thể mất hết tất cả những gì bố con đã đạt được trong suốt cuộc đời vất vả. Hãy nghe mẹ nói đây. Mẹ sẽ không đi khỏi thành phố Vécnegooexk này khi con chưa chịu thú nhận trước tập thể tội lỗi con đã gây ra.

Ánh sáng tắt. Hiện ra căn phòng quen thuộc ở khách sạn. Èlidadavêta đi đi lại lại suy nghĩ. Gluskôva vào.

GLUSKÔVA — Chị thấy thế nào, có thiếu gì không ạ ?

ÊLIDAVÊTA — Không. Cảm ơn.

GLUSKÔVA — Sau chuyến tàu đi Matxcova, sẽ có một số khách đi, tôi có thể thu xếp cho chị một phòng khác rộng và thoáng hơn.

ÊLIDAVÊTA — Cảm ơn. Ở đây được rồi.

Poragóp chạy vào

Anh đây à ?

Gluskôva ra

PORAGÔP — Êlidadavêta, tha lỗi cho tôi.

ÊLIDAVÊTA — Sao anh lại đến đây. Sáng mai đã...

PORAGÔP — Êlidadavêta chưa tha thứ cho tôi thì tôi chưa thể làm gì được.

ÊLIDAVÊTA — Anh biết hết cả rồi à.

PORAGÔP — Chúng mình phải làm gì bây giờ ? Mang các thư vào nhà tù chứ ?

ÊLIDAVÊTA — Chưa đến nỗi thế. Cứ bình tĩnh !

PORAGÔP — Thế còn cậu bé tội nghiệp kia... cô gái... và bố cậu ta ?

ÊLIDAVÊTA — Anh đừng lo quá đáng ! Em vừa gặp Bôrix xong.

PORAGÔP — Thế sao ?

ÊLIDAVÊTA — Không hoàn toàn như thế cả.

PORAGÔP — Thật à ? Nhưng nó có hiểu ra không ?

ÊLIDAVÊTA — Hiên. Và rất hối hận. À mà điều em vẫn cứ lo là, liệu có đủ đất đai không anh ?

PORAGÔP — Nhưng con mình xưa nay cũng có đến nỗi thế đâu nhì, phải không ?

ÊLIDAVÊTA — Tất nhiên.

PORAGÔP — Êlidavêta vẫn còn lo việc ở công trường à?
Tôi đã chuẩn bị số đất đá nhiều gấp đôi so với tiêu chuẩn kỹ thuật quy định.

ÊLIDAVÊTA — Gấp đôi! Tiêu chuẩn kỹ thuật! Nhưng vẫn phải đề phòng mọi bất trắc có thể xảy ra. Anh hay có cái thói quá tin vào các tiêu chuẩn kỹ thuật đấy.

PORAGÔP — Vì những tiêu chuẩn đó không phải người ta cứ dễ bừa ra được.

ÊLIDAVÊTA — Nhưng anh đã bao nhiêu lần bị hổ vì các tiêu chuẩn kỹ thuật rồi. Chúng chỉ đúng với những công trình đã qua, còn với những công trình mới thì phải cẩn thận. Mà anh đừng có quá tin vào Máximốp. Anh ta lạc quan quá, đâm thành khinh xuất đấy. Anh phải theo dõi cẩn thận. Lắng nghe thật kỹ tiếng búa bị ép. Bao trách nhiệm dồn cả lên đầu anh đấy. Anh đi máy bay của công trường đấy à?

PORAGÔP — Ừ.

ÊLIDAVÊTA — Nếu vậy thì anh quay về ngay đi. Đừng lo lắng gì cả. Chuyện Bôrix sẽ ổn cả thôi. Em sẽ chịu trách nhiệm. Đừng nghĩ gì về nó nữa. Ngày mai bao nhiêu công việc đang chờ đợi anh! Bao nhiêu con người. Chúc anh may mắn.

PORAGÔP — Cho tôi được hôn em một cái.

ÊLIDAVÊTA — Không. (mỉm cười) Đừng, anh ạ. Thôi, anh đi đi!

PORAGÔP (ra đến cửa, lại quay vào) — Tôi hiểu, Êlidavêta ạ. Tôi phạm nhiều lỗi lầm nhưng có một điều tôi không bao giờ phạm. Dù có bị thương đến chết, tôi cũng không bao giờ chịu rời khỏi trận địa. Và cả ở trận địa ngày mai cũng vậy. Trừ phi người ta khiêng tôi đi! (rò)

ÉLIDAVÊTA (ngồi xuống đi vắng, óm đầu) — i! Sao có con người đáng qui đến thế nhỉ? «Cho tôi được hôn em một cái». Sao trong giọng nói của anh ấy có một cái gì giản dị đến thế!

Natasa vào, rón rén

NATASA — Chào bác ạ!

ÉLIDAVÊTA — Có hỏi gì?

NATASA — Cháu là Natasa. Cháu đã viết thư cho bác nhưng không thấy bác trả lời.

ÉLIDAVÊTA — Thư đến muộn quá.

NATASA — Vậy cháu còn cần đến đây làm gì nữa? Cháu đến không phải để cầu xin gì bác cả. Bác vội vã đến đây để che chỗ cho cậu con trai yêu quý. Đứng quá rồi còn gì. Và bác có muốn cháu mách bác thêm cách thức không? Bố anh Vólôdia là một con người nhu nhược, nghiện ngập, đang bị công an theo dõi. Bác hãy sử dụng chỗ yếu đuối của kẻ địch đi. Gia đình anh Vólôdia túng quẫn đến nỗi có lúc không còn gì mà ăn cả. Lại còn hai đứa nhỏ, em của Vólôdia nữa. Chuyện ông bố Vólôdia chưa cho tổ chức cưới chỉ là chúng cháu bịa ra đấy thôi. Vì bây giờ anh ấy là chỗ dựa duy nhất của gia đình. Chúng cháu chưa thể thành hôn được. Và số tiền tòa báo tạm ứng thực ra anh ấy đem về cả cho gia đình, chỉ mua cho cháu mỗi một cái trăm rẻ tiền gọi là quả sinh nhật (*khóc*). Không phải cháu khóc đâu, cháu không phải một đứa con gái yếu đuối, bác nên nhớ là như thế. Năm ngoái anh Vólôdia đi bán tem và bị công an gọi vào đồn. Bác thấy cậu con trai của bác, của ông Poragốp nổi tiếng, gặp may mắn thế nào rồi chứ? Vólôdia bị coi là thế này, Vólôdia bị coi là thế nọ, (*sự thật*). Còn Vólôdia

thì sao, anh ấy thường nhin com, hàng ngày chỉ ăn mỗi bánh mì và sữa ở quán sinh viên, dành dụm từng xu nhỏ một... Chúng cháu định mua cho anh ấy đôi giày mà mãi vẫn chưa đủ tiền, (nghe ngáo). Cháu tự oán mình, tại sao lại được anh Bôrix yêu. Nói thật với bác, cháu không hề lấy lòng anh ấy. Nhưng anh ấy cứ... nhiều lần anh ấy bảo Vòlôdia không xứng đáng với cháu. Có lần anh ấy đòi ôm cháu hôn. Cháu không dám nói với Vòlôdia sợ anh ấy sẽ đánh con bác mất. Bây giờ thì cháu lại tiếc. Giá cứ để anh Vòlôdia đánh con bác một trận mà lại hay. (không nói được).

Elidavêta đặt tay lên vai Natasa

Bác đừng đụng vào người cháu. Cháu về bây giờ. Cháu đến chỉ cốt để nói với bác rằng, cháu sẽ không chịu để mẹ con bác muốn làm gì thì làm đâu. Cháu sẽ bảo vệ anh Vòlôdia đến cùng!

ELIDAVÊTA — Cháu yên tâm. Bác sẽ làm tất cả để cháu và Vòlôdia được hạnh phúc, bác hứa như vậy. Bác chưa biết bác sẽ làm cách nào nhưng bác sẽ làm. Cháu cứ tin ở bác. Sao?

Ánh sáng tắt. Hiện lên hành lang khách sạn. Bàn thờ trống. Elidavêta đến, nhìn thấy không có ai, nhắc máy nói

ELIDAVÊTA — Cho tôi gặp Bôrix, vâng, cảm ơn. Bôrix đấy à? Mẹ đây. Mẹ hỏi con lần cuối cùng, con phải trả lời cho rõ ràng. Sáu giờ sáng ngày kia, Ban chấp hành Đoàn sẽ họp về việc Vòlôdia và con. Sao? Con sợ à? Con người ta không được sợ, không được yếu hèn khi vấn đề đụng đến lương tâm. Sao? Mẹ nói lương tâm! Và số phận cuộc đời những người khác nữa chứ!

(Gluskova đến gần bàn. Elidaveta vội vã đứng dậy, nhường chỗ) — Xin lỗi. Máy điện thoại trong phòng của tôi bị hỏng.

GLUSKOVA — Xin chị cứ tự nhiên. Tôi sẽ bảo người đến chữa. Chị còn thiếu ba ngày. Hôm mới đến chị đã trả trước hai ngày rồi.

ELIDAVETA — Tôi xin về lấy tiền. (ra)

Gluskova xem lại các hóa đơn. Một khách chúng trung niên bước tới.

KHÁCH — Chào chị!

GLUSKOVA — Anh lại say rượu rồi chứ gì?

KHÁCH — Đúng là như thế. Tôi không chối.

GLUSKOVA — Uống nhiều không?

KHÁCH — Nhiều.

GLUSKOVA — Uống thế để làm gì nhỉ?

KHÁCH — Chẳng để làm gì cả.

GLUSKOVA — Mọi người đi ngủ cả rồi. Sao anh lại làm ồn lên thế!

KHÁCH — Thì họ cứ việc làm ồn, tôi có cấm họ đâu.

GLUSKOVA — Họ ngủ và không thể làm ồn được.

KHÁCH — Thế thì lỗi đâu phải tại tôi.

GLUSKOVA — Anh ở phòng nào?

KHÁCH — Tôi quên mất rồi.

GLUSKOVA — Tên anh là gì?

KHÁCH — A-ba-ba-đu-ép. Ba chữ ba.

GLUSKOVA — Anh vừa nói có hai chữ ba thôi kia mà.

KHÁCH — A-ba-ba-đu-ép. Thế là mấy chữ ba.

GLUSKOVA — Hai.

KHÁCH — Nếu vậy thì chị thêm cho một chữ ba nữa.

A-ba-ba-ba rồi mới đu-ép.

GLUSKÒVA — Thôi, mời anh đi ngủ cho.

Èlidavêta hiện ra ở đầu hành lang. Lắng nghe

KHÁCH — Tôi không thể ngủ được thêm nữa. Tôi ngủ nhiều quá rồi. Suốt năm ngày qua, mỗi ngày tôi ngủ tới hai mươi tiếng đồng hồ còn gì. Mà đồng chí Poragốp thì lại không ngủ, gần như không ngủ chút nào. Chỉ ngồi hút thuốc lá và tính toán. Bằng sẽ vỡ, liệu có chịu nổi sức nặng của ngàn ấy đất đá không? Chà, chị không biết anh em ở công trường thủy điện chúng tôi đây. Những tay lái xe bô tốt chỗ cả những tảng đá to, tướng, bắt xuống dòng sông đang chảy xiết. Nguy hiểm lắm chứ, nhưng họ không sợ gì hết. Mà tổ chức lao động thế nào chị có biết không? Suốt năm ngày đêm không có một phút nào ngưng nghỉ cả.

GLUSKÒVA — Đồng chí A-ba-ba-ba...

KHÁCH — Tôi là Xinkin! Y sĩ Xinkin. Bắt buộc phải đứng lại ở thành phố Vécnegooexk này vì thời tiết. *(nhìn lên trần)* — Ngày mai tôi sẽ đi Mátxcova, bằng bất cứ giá nào. Y tế là một cái nghề oái oăm. Có những thứ lại cứ phải đem về tận Mátxcova mới thử được. *(ngồi xuống ghế bành)* — Hình như tôi bớt say rồi thì phải.

GLUSKÒVA — Chưa đâu.

XINKIN — Tỉnh rồi. *(trở mọi thứ)* — Các đồ đạc đều đứng im tại chỗ cả rồi. Cái tủ này, cái bàn này. Riêng bức tranh treo trên tường kia là còn hơi rung rinh. À đây bức tranh cũng lại đứng yên rồi. Và A-ba-ba-đu-ép! Chà thằng cha say rượu A-ba-ba-đu-ép đâu rồi? Còn đây là thằng tỉnh Xinkin. Chị có biết tại sao tôi uống rượu không? Để khỏi nghĩ, khỏi lo cho cái công trường của chúng tôi.

ÊLIDAVÊTA (tại gần) — Tình hình ở chỗ đập nước ra sao?
XINKIN — Chị... Chị đi Mátxcova với ông đại tá xe tăng rồi kia mà?

ÊLIDAVÊTA — Tình hình ngăn sông thế nào, đồng chí Xinkin?

XINKIN — Hơi gay!

ÊLIDAVÊTA — Sao mà gay?

XINKIN — Có một số triệu chứng là dưới đáy sông vẫn còn một lớp băng và nước vẫn còn rỉ qua được dưới chân đập.

ÊLIDAVÊTA — Không thể thế được.

XINKIN — Cố thế đấy.

ÊLIDAVÊTA — Thế đáy sông có bị lún xuống không?

XINKIN — Hiện giờ thì chưa lún lắm, nhưng...

ÊLIDAVÊTA (với Gluskova) — Chị làm ơn điện ra sân bay giúp, xin dành cho tôi một chỗ đến công trường phá máy thủy điện. Chuyến nào gần nhất ấy.

Ánh sáng tắt. Hiện lên một ngôi nhà làm tạm ở bờ sông, nơi chỉ huy sở: bàn, ghế, điện thoại. Ở một góc Xasa và Kòntsic.

XASA — Cậu mà về đây thì tuyệt quá rồi còn gì. Này nhé, ở đây cậu sẽ biết tất cả mọi chuyện của công trường. Kể cả những chuyện bí mật nhất. Hai là mọi người sẽ phải nể cậu. Muốn đến gặp thủ trưởng là phải qua cậu, phải lấy lòng cậu...

KÒNTSIC — Thật à?...

XASA — Chứ lại không à? Lái xe riêng cho thủ trưởng kia mà. Ai đến cũng phải ghé vào tai cậu: «Này đồng chí, liệu tôi xin gặp đồng chí Poragóp nói một câu thôi có được không?»

KÒNTSIC — Oai gồm nhỉ?

Tônia chạy vào

TÔNIA (tay cầm chiếc cặp) — Xây dựng chủ nghĩa cộng sản thế nào được nhỉ. Khi mà cứ thấy người ta đầu thì lợi dụng!

XASA — Lợi dụng sao?

TÔNIA — Miệng nói « Có tìm đồng chí Poragóp à? Đi về phía này này » thì tay lại ôm luôn lấy người ta giả vờ như chỉ hướng ấy.

XASA — Làm thế nào được? Tônیا thử lấy chồng đi xem nào, còn ai dám ôm ở thế nữa? Mà họ nói đúng đấy. Bác Poragóp còn đang ở ngoài hiện trường.

TÔNIA — Đến xin bác ấy chữ ký.

XASA — Tônیا đã suy nghĩ chưa? (Kòntsic biết ý lảng ra)

TÔNIA — Chẳng có gì cần suy nghĩ cả. Đây có phải chuyện suy nghĩ đâu.

XASA — Đồng ý. Thế nhưng trái tim Tônیا bảo sao?

TÔNIA — Chẳng bảo sao cả. Kề cũng có bảo một chút. Nhưng chưa rõ lắm.

XASA — Có một chút à?

TÔNIA — À mà chưa, chưa bảo gì cả.

XASA — Chưa à?

TÔNIA — Hiện nay thì chưa. Còn sau này thì không biết.

XASA — Tội hiểu.

TÔNIA — Anh phải nói nữa đi mới được. Cố mà bút đi chứ!

Poragóp vào

Xin bác chữ ký ạ.

Poragóp cầm lấy hồ sơ ngồi vào một góc ký rồi trả Tônیا. Tônیا ra, Xasa ra kéo Kòntsic vào. Sửa lại tóc, vuốt lại quần áo Kòntsic cho phẳng phiu. Ngắm nghía rồi nói « Được! »

PORAGÔP — Cái gì thế ?

XASA — Châu dẫn người thay cháu đến đây ạ. Cậu ta khá lắm, cả về mặt tay nghề, cả về mặt tính nết, bác ạ.

PORAGÔP — Thì ra cậu vẫn chưa yên tâm hả. Tôi đã bảo không rồi kia mà.

XASA — Bác vẫn nói phải chú ý đến thanh niên. Phải mạnh dạn để bắt. Rồi thì Ban chấp hành Đoàn cũng đã ra nghị quyết...

PORAGÔP — Sao họ không gửi đến cho tôi ? Thôi được, thế cậu đem cái nghị quyết ấy đến đây mau lên.

Xasa và Kóntsic ra góc khác

XASA (với Kóntsic) — Cậu đừng thất vọng vội. Rồi sẽ dần vào đấy cả. Với bác ấy thì, bao giờ mới nói lần thứ nhất cũng chưa được đâu. Lần thứ hai là xong ; mà có khi phải đến lần thứ ba.

KÓNTSIC — Tưởng bác ấy đồng ý rồi kia mà. Bác ấy chẳng bảo anh đem nghị quyết của Ban chấp hành Đoàn đến là gì ?

XASA — Đã có nghị quyết gì đâu. Chà, Kóntsic, cậu ngày thơ quá ! Mình với cậu thì là cái thá gì mà người ta phải ra nghị quyết kia chứ ? Với lại đồng chí Bí thư Đoàn đời nào lại đi gây mâu thuẫn với thủ trưởng công trường, lại lấy mất lái xe riêng của người ta đi bao giờ ? Nhất là mình đã quen công việc và cũng là người tích cực. Chính đồng chí Bí thư Đoàn hôm qua bảo tớ : « Tưởng cậu muốn trở thành anh hùng là do yêu nước chứ ai ngờ lại chỉ vì một cô con gái ». Kể nói thế cũng không hoàn toàn đúng. Vì tớ nhìn bọn bạn cùng học chúng nó lái bò tốt tớ cũng thấy ngứa ngáy chứ. Mà tớ thuộc

loại xuất sắc trong lớp học chính trị đây cậu nhớ. Thi cũng phải đề tỏ chứng minh trên thực tế kết quả học tập ở lớp chứ? Đại hội Đảng lần thứ nhất này, lần thứ hai này, rồi hội nghị Praha này, tờ thuộc lâu lâu.

KONTSIC — Nhưng anh xin sang lái xe tải thì đúng là vì chị Tônia rồi.

XASA — Đúng, nhưng không phải chỉ vì có mỗi cô ấy. Minh yêu cô ấy thì có gì sai đâu. Với lại cậu có nghe thấy chứ. Bao nhiêu thằng đang tấn công cô ấy! Minh mà chậm thi... Nhưng không sao, nhất định mình sẽ thắng. Cậu cứ ở quanh đây thôi nhé. Đừng đi đâu xa. Lát nữa tớ sẽ lại đề nghị với bác ấy lần nữa.

Kontsic ra

(mon men tới gần Poragóp, nói khẽ) — À, mà bác ạ, bà Elidavêta về rồi đấy.

PORAGÓP — Về thế nào?

XASA — Đang ở ngoài đập. Đang làm việc. Vẻ mặt tươi tỉnh lắm.

PORAGÓP — Tươi tỉnh à?

XASA — Thi bà ấy có bao giờ buồn đâu? Bọn thanh niên bao vây chung quanh cứ eười rộ hết cả lên. Thi xưa nay bà ấy đến chỗ nào mà chẳng gây không khí vui vẻ như vậy. (ngừng)

Còn tình hình thì, bác ạ, cháu thấy có vẻ gay dấy. Bằng võ chậm lắm.

PORAGÓP — Không sao. (Sau một chút) Cậu bảo bà ấy cười to lắm hả?

XASA — Vâng, cả những anh vây quanh nữa chứ. Vui lắm!

PORAGÔP — Này Xasa, cậu định lấy vợ đấy à?

XASA — Vâng, cháu cũng đang định.

PORAGÔP — Tônia có vẻ là người tốt. Nhưng đừng vội vã, phải suy nghĩ cho cẩn thận. Tìm hiểu cho kỹ đã. (Lỏxơ vào)

LỎXƠ (khoảng 30 tuổi, vạm vỡ) — Chà, những tảng đá to tướng mà thả xuống chỉ như những que diêm ấy thôi chẳng ăn thua gì. (quát với Xasa) Đi ra!

XASA — Sao tôi phải ra?

PORAGÔP — Mặc cậu ấy.

LỎXƠ — Cứ trượt đi như que diêm ấy. Cái lòng sông này, bác Poragôp ạ, có lẽ đến năm triệu tuổi, mà khéo đến mười triệu ấy chứ! Hay là ta cho máy xuống khơi thêm, bác?

PORAGÔP — Bình tĩnh đã, đồng chí Lỏxơ. Và nói khẽ chứ.

LỎXƠ — Tôi có phải đàn nhạc đầu, và đồng chí cũng không phải nhạc trưởng, «To lên», «Khẽ chứ»! Muốn bình tĩnh bao nhiêu cũng được. Nhưng cái quan trọng là có ngăn được dòng sông lại không?

PORAGÔP — Đồng chí đi tìm lấy vài cổ đạo, ta tổ chức một cuộc lễ cầu thánh thần vậy.

LỎXƠ — Nếu thế mà được thì tôi xin đi ngay. (ra)

XASA — Đúng là một tay kỹ sư nông nấy.

PORAGÔP — Cậu thích bình luận thế hả? Việc gì cũng chõ vào. Im lặng một lúc cũng không được ư?

XASA — Đúng thế! Bác cứ nên cho cháu đi là đỡ bực mình.

PORAGÔP — Tôi quen rồi, cũng như quen thuốc lá vậy. À, cậu đi tìm bà Elidavêta hộ tôi đi!

XASA — Việc ấy thì cháu xin chịu.

PORAGÔP — Có chuyện gì vậy?

XASA — Cháu không thể nói chuyện với một con người như vậy được. Cháu đã từng làm một bài thơ phê phán bà ấy rồi, và trong bài thơ cháu gọi bà ấy là kẻ đào ngũ. Chỉ tiếc tại sao báo lại chưa chịu đăng.

Poragôp im lặng, chăm chú nhìn Xasa, rồi liếc nhanh chung quanh, không thấy ai bên nói nhỏ với Xasa.

PORAGÔP — Thăng con trai tôi vừa có chuyện rắc rối. Đến hồng mắt thôi! Ôi! Con với cái!

XASA — Anh Bôrix ấy ă?

PORAGÔP — Đúng, thăng Bôrix. Tôi với bà ấy có mỗi một đứa, đứa con duy nhất. Ấy thế mà lại chẳng ra gì.

XASA — Cháu không cho bác uống rượu lúc này đâu.

PORAGÔP — Một chút thôi. Thế đấy, Xasa ă. Cho nên bà ấy phải lao đi Vecnegoocxk cứu lấy đứa con và cứu lấy cả những người khác nữa. Và cứu cả tôi nữa chứ. (ôm mặt). Đúng, cứu cả tôi nữa.

XASA — Nhưng tại sao vừa rồi thấy bà ấy tươi tỉnh như vậy ă, bà Êlidadavêta ấy?

Lôxơ và Êlidadavêta vào

LÔXƠ — Thôi đi, đừng đùa thế, chi Êlidadavêta!

ÊLIDAVÊTA — Chào anh Poragôp. Kia Xasa, sao buồn bã thế kia? Anh Poragôp ă, em đã nói với anh về anh ta rồi: Kỹ sư trẻ, lại chưa vợ. Mà phụ nữ ở công trường ta lại nhiều cô chưa chồng cứ nhìn anh ta suốt ngày chẳng còn thiết làm việc gì nữa. Đã thế thôi đâu, các cô lại còn lườm nguyệt nghi ngờ nhau nữa chứ. (Với Lôxơ, trở vào hàng khay áo da) Anh cố tình dứt cái khay kia ra đấy ă?

LÔXƠ — Chị bảo sao? Sao lại cố tình?

ÊLIDAVÊTA — Anh cố tình dứt ra để có một cô nào đó xinh đẹp, mắt xanh bước tới và bảo « Anh Lôxơ, anh để em khâu cho anh cái khuy áo này nhé? » Có dùng các cô ấy thường bảo anh thế không?

LÔXƠ (cười) — Đúng!

ÊLIDAVÊTA — Và thế là...

LÔXƠ — Sao chị biết rõ thế à?

ÊLIDAVÊTA — Thì tôi cũng là một phụ nữ độc thân thôi! Mà khoan đã, hay anh để tôi khâu chiếc khuy áo sắp dứt ấy cho anh đi!

Tất cả cùng cười, trừ Xasa.

ÊLIDAVÊTA — Tươi lên một tý chứ, Xasa. Anh Poragôp à, anh nên cho cậu ấy sang đội vận tải đi, cho cậu ấy lái bò tốt đi.

LÔXƠ (Đứng dậy) — Tôi đã bố trí được 15 người bổ sung cho đội khoan. Đề nghị đồng chí Poragôp cho lệnh.

PORAGÔP — Tôi đã ký rồi.

LÔXƠ — Sao không ai báo gì cho tôi biết cả nhỉ? (ra đến cửa quay lại, cười to). Chị Êlidadavêta giỏi thật! Sao chị bắt chước họ đúng thế! (ra).

ÊLIDAVÊTA (Nhìn theo Lôxơ) — Đang còn thanh niên mà tình nết đã luống tuồng rồi. Xasa, sao cậu cứ nhép tôi thế hả?

Xasa ra

PORAGÔP (Sau một chút) — Tôi không muốn hỏi Êlidadavêta...

ÊLIDAVÊTA (Nhìn anh, khẽ) — Đúng, nên thế.

PORAGÔP — Êlîdavêta bao giờ lại đi?

Tiếng chuông đồng hồ

ÊLIDAVÊTA (*Đếm từng tiếng*) — Sáu!

PORAGÔP — Có chuyện gì vậy?

ÊLIDAVÊTA — Không. Sáng mai đúng sáu giờ...

Xibîrxép, Brikin, Tônia, Xasa vào

BRIKIN (*Trạc 40 tuổi, mặc boludo*) — Đây, có đồng chí Poragôp.

XIBIRXÉP — Đồng chí Poragôp thì định gì đến chuyện này!

BRIKIN — Đồng chí Xibîrxép bị sức ép rất mạnh, báo cáo đồng chí Poragôp.

XIBIRXÉP — Nhưng có sao đâu nào? (*sờ đầu*). Máu có ra nữa đâu nào?

BRIKIN — Không phải là chuyện máu. Mà là chuyện bị sức ép vào não. Tôi yêu cầu đồng chí ấy tới trạm y tế nhưng đồng chí ấy không chịu lại còn quát tôi. Cứ cái kiểu này thì cán bộ y tế chúng tôi không thể làm việc được, thưa đồng chí Poragôp.

PORAGÔP — Anh phải đề cho người ta khám chứ? Đến trạm y tế đi!

XIBIRXÉP — Tôi không làm sao cả.

BRIKIN — Độ một tiếng đồng hồ nữa sẽ thấy có làm sao hay không? Đồng chí có thấy buồn nôn không?

XIBIRXÉP — Buồn nôn là vì nhìn thấy mặt các anh.

BRIKIN — Đồng chí Poragôp có nghe thấy anh ta nói gì đấy không?

PORAGÔP — Anh phải xin lỗi bác sĩ đi và đến ngay trạm y tế.

XIBIRXÉP — Không. Tôi không đi đâu cả. Tôi vẫn còn lái được.

BRIKIN — Đồng chí ra độ một tiếng thôi, và nếu như...

XIBIRXÉP — Tôi biết các anh rồi. Một tiếng! Ra đến trạm, các anh lại bắt đi bệnh viện!

BRIKIN — Nhưng tôi cũng cần khám cho đồng chí chứ? (xem dấu). Máu không chảy nữa. Nhưng đồng chí sao?

XIBIRXÉP — Tôi tự buộc lấy. Tônia, đưa bố chiếc khăn.

TÔNIA — Bố đến trạm y tế đi!

XIBIRXÉP — Lại còn mảy nữa!

PORAGÔP — Tôi yêu cầu đồng chí phải đến trạm y tế ngay.

XIBIRXÉP — Công việc đang dồn dập. Cuộc chiến đấu đang quyết liệt. (Với Brikin và Poragôp) Các đồng chí có thấy ai mới bị sức da một tý như thế này đã phải rời khỏi trận địa chưa? Hả, hời các cựu quân nhân?

ELIDAVÊTA — Anh Xibirxep ạ, dù sao tôi cũng khuyên anh...

XIBIRXÉP — Tôi không nói chuyện với những kẻ đào ngũ.

XASA — Bác Xibirxép!

PORAGÔP — Tôi hạ lệnh: đồng chí phải đến trạm y tế ngay!

XIBIRXÉP — Đồng chí không thể hạ cái lệnh ấy được!

PORAGÔP — Đồng chí ăn nói thế à? Cũng là đảng viên kia đấy! Xe của anh đâu? Kia, tôi hỏi, xe của anh ta đâu?

BRIKIN — Ngoài cửa. Chúng tôi đến bằng xe ấy!

XIBIRXÉP — Anh bác sĩ liệu đấy!

PORAGÔP — Xasa, cậu hãy lái xe ấy thay đồng chí Xibirxep.

XIBIRXÉP — Cậu mà đứng vào đấy thì cứ liệu.

PORAGÔP — Xasa! Ô kia, nghe tôi bảo gì chứ? (với Xibirxep) Tôi tước xe của đồng chí trong ngày hôm nay. Mai hãy hay. Còn thì tùy, muốn đến trạm y tế hay không thì tùy đồng chí.

BRIKIN — Tùy thế nào được? (Chạy lại. Xibirxep từ từ khuỵu chân và ngã đi) Đã bảo mà! Càng tải thương đau?

Xasa và Tônia ra rồi vào ngay đêm càng theo, càng Xibirxep ra.

— Đứng là bị sức ép mạnh quá rồi còn gì! Tôi biết trước rồi mà! Đồng chí Poragôp à, đồng chí đã thấy tôi nói đúng chưa nào.

PORAGÔP — Đồng chí là bác sĩ, phải kiên quyết hơn mới được.

BRIKIN — Kiên quyết! Thì ngay đồng chí hạ lệnh anh ta cũng có chịu tuân theo đâu nào! (ra)

ELIDAVÊTA — Đồng chí chủ nhiệm Poragôp ơi! Đến lúc thắng lợi, người ta hoan hô thì chớ có quên các cán bộ y tế nhé! Anh nghĩ gì thế? Sao lại cười?

PORAGÔP — Những con người đáng quý thật! Với những con người đó, chúng ta có thể lấp cả đại dương cũng được nữa ấy chứ. Thăm thắp gì một con sông này.

Xasa và Tônia vào

Xasa, đặt nguyện vọng rồi chứ? Nhận chiếc bò tới ấy đi thôi.

XASA — Nhưng...

PORAGÔP — Còn nhưng gì nữa?

XASA — Cháu chỉ quen lái xe con... Sợ xe to cháu không lái nổi.

PORAGÔP — Tùy cậu. Ta ra ngoài này đi. Êlidavêta!
(họ ra)

TÔNIA — Ô hay! Sao anh lại thế?

XASA — Anh không nỡ bỏ rơi bác Poragôp. Bác ấy đang trong tình trạng gay go, giao bác ấy cho ai mà yên tâm nổi. Bác ấy đang đau khổ, rất đau khổ nữa kia! (Sau một chút) Tôi biết rằng tôi không sáng dọi vận tài thì sẽ chẳng lập được thành tích gì lớn và phụ nữ cũng chẳng thêm đề ý gì đến tôi. Nhưng đành vậy chứ tôi không thể bỏ rơi bác Poragôp được. Bác ấy đang cần có người thân bên cạnh động viên. Bà Êlidavêta thì tối nay hoặc sáng mai lại phải đi Vécnegôécxk rồi. Còn bà Maria thì chỉ dẫn vật chồng suốt ngày về cái chuyện chủ trương ngăn sông. Chỉ làm bác ấy rối ruột thêm chứ có động viên được chút nào. Tôi mà đi thì bác ấy nguy mất. Bác ấy chỉ còn có mỗi một mình tôi.

TÔNIA (Lại gần) — Anh đừng lo!

(Đột nhiên ôm Xasa hôn rồi chạy đi mất)

XASA — Thế là thế nào nhỉ? Bọn con gái thật là khó hiểu!

Poragôp quay vào

PORAGÔP (đến gần Xasa, nói rất nhanh) — Cậu cứ đi đi! Yên tâm mà đi lái bò tốt. Mặc tôi!

XASA — Bác Poragôp!

Ánh sáng tắt. Tiếng chuông đồng hồ điểm 6 tiếng. Hiện lên phòng họp của Ban chấp hành Đoàn thanh niên trường Đại học cơ khí. Bí thư Đoàn Fezkô, các ủy viên chấp hành Máckêlôp, Gôlubep, Giurin, Likôva, Natasa, Giênia. Cách đây một quãng là Vôiôđia.

LIKÔVA — Tôi xin hỏi.

FEZKÔ — Xin mời.

LIKÔVA — Nếu Vólôdia bị khai trừ thì có còn được học ở trường mình nữa không?

FEZKÔ — Vấn đề đó ta không nên bàn tới. Vì đó là việc của Ban giám hiệu.

LIKÔVA — Tôi hiểu. Nhưng dù sao cũng phải tính đến chứ?

FEZKÔ — Đó là một ý kiến phát biểu chứ không phải câu hỏi. Có ai hỏi gì nữa không? Không à. Vậy xin các đồng chí cho ý kiến.

MACKÊLÔP — Tôi xin phát biểu.

FEZKÔ — Xin mời đồng chí.

MACKÊLÔP — Theo tôi thì việc đuổi hay không là thuộc quyền Ban giám hiệu. Nhưng Ban giám hiệu cũng sẽ dựa vào ý kiến chúng ta, ý kiến của Ban chấp hành Đoàn thanh niên cộng sản. Tôi tán thành ý kiến đồng chí Likôva không thể tách riêng hai việc ra được. Đây lại là một sinh viên năm thứ tư, sắp tốt nghiệp. Tôi đề nghị đồng chí Likôva, bí thư Chi đoàn năm thứ tư cho biết, Vólôdia đối với công tác Đoàn thế nào?

Likôva không trả lời.

Đề nghị đồng chí Likôva cho biết,

LIKÔVA — Anh ta hình như lúc nào cũng bận việc gì đó không biết. Lúc nào cũng vội vã. Do đó tham gia vào công tác chi đoàn cũng không được mấy.

MACKÊLÔP — Nếu anh ta học giỏi thì còn có thể bảo là anh ta dành quá nhiều thời giờ cho học tập. Nhưng đáng này anh ta học lại hơi kém. Bị khá nhiều điểm ba.

NATASA — Có hai lần thôi. Mà một lần thì các đồng chí đều biết là Vólôdia bị oan.

FEZKÔ — Đồng chí Natasa trật tự.

MACKÊLÔP — Đồng chí Natasa, đồng chí tưởng tôi vui thú lắm à, khi thấy bạn mình bị kỷ luật. Tôi cũng thấy khổ tâm lắm chứ!

GIÊNIA — Natasa còn khổ tâm hơn anh nhiều.

MACKÊLÔP — Nhưng nếu chúng ta cứ thương nhau, thông cảm với nhau rồi bỏ qua đi cho nhau mọi lỗi lầm thì đừng nên gọi là Đoàn thanh niên cộng sản nữa mà gọi là một hội ái hữu đúng hơn.

GÔLUBÊP — Đúng thế!

MACKÊLÔP — Sao chúng ta không nghĩ tới những đoàn viên thanh niên công nhân đang vất vả lao động trên công trường thủy điện, đang chiến đấu quyết liệt với dòng sông chảy xiết. Họ ở cách chúng ta không xa. Họ sẽ nói gì về chúng ta «Chà, các đoàn viên thanh niên sinh viên ở trường Đại học cơ khi khôn ngoan đấy. Họ chỉ việc ngồi ăn học, lại còn bao che cho nhau. Một kẻ trong bọn họ phạm tội lừa đảo mà lại không phải mới lần đầu, và còn đổ lỗi cho bạn...»

NATASA — Không phải, anh Vôlôdia bị vu khống thì có

GIÊNIA — Cứ bình tĩnh đã, Natasa!

FEZKÔ — Các đồng chí!

MACKÊLÔP — Họ sẽ bảo chúng ta như thế nào? Công tác của Chi đoàn không chịu làm, và chỉ biết hành nhau thôi! Họ sẽ bảo rằng họ gò lưng phục vụ chúng ta, chịu mọi vất vả khó khăn để chúng ta được học, được thi, được nhận bằng kỹ sư một cách không xứng đáng. Các đồng chí chúng ta cần nhớ rằng chúng ta được đi học là vì có những đoàn viên thanh niên khác lao động sản xuất cung cấp cho chúng ta. Họ cũng muốn học chứ, nhưng họ đã nhường cho chúng ta được học.

GOLUBEP — Đúng, rất đúng!

FEZKÔ — Cậu cho ý kiến cụ thể đi.

MACKÊLÔP — Tôi cho rằng chúng ta không được quyền nhân nhượng, chúng ta phải làm cho đúng với lương tâm một đoàn viên thanh niên cộng sản.

FEZKÔ — Cụ thể là thế nào? Cậu tán thành khai trừ Vólôdia?

MACKÊLÔP — Các đồng chí hiểu cho. Tôi rất khổ tâm, nhưng tôi không thể có thái độ khác được. Tôi đồng ý phải khai trừ.

Ngừng

GOLUBEP — Lời phát biểu của đồng chí Mackêlôp nghe rất có lý, rất đúng.

GIURIN — Nếu đúng thì phải tán thành thôi.

GOLUBEP — Đồng chí nói cũng lại đúng nữa.

Tất cả cùng cười

Nhưng tôi lại không tán thành.

GIURIN — Cậu thật khó hiểu, Golubep ạ.

GOLUBEP — Cậu nói cũng lại đúng một lần nữa.

Tất cả lại cười

NATASA (Với Vólôdia, khẽ) — Bây giờ là lúc có thể nói về hoàn cảnh sống của anh, của chúng mình được rồi đấy!

VOLÔDIA — Đúng!

GOLUBEP — Rắc rối thật! Cái này của tôi (trở lên đầu) thì tán thành và cái này (trở vào ngực) thì không hiểu sao lại phản đối. Mà tôi thì lại tin vào cái này (lại trở vào ngực) hơn. Nhiều khi nó thông minh hơn cái này (trở lên đầu) đấy.

FEZKÔ — Vậy cái ngực cậu nó bảo sao?

GOLUBEP — Bao sao à? Chắc cũng như các cậu thôi, nó bảo là đuổi một con người ra khỏi trường thì cũng tức là hất anh ta ra khỏi cuộc đời.

GIURIN — Nhưng chính chúng ta lại muốn ném anh ta ra cuộc đời để anh ta rèn luyện cho tốt hơn, rồi sau đó vài ba năm,...

GOLUBEP — Thế cậu, cậu có muốn được rèn luyện ngoài cuộc đời kiểu như vậy không? Cậu có dám ngay từ ngày mai, xin thôi học và lao vào cuộc đời để tự rèn luyện như vậy không? Rồi sau vài ba năm cậu tiến bộ hơn thì hãy lại xin vào học...

GIURIN — Nhưng mình có phạm khuyết điểm gì đâu?

GOLUBEP — Cậu nói lại đúng!

FEZKÔ — Nghĩa là đồng chí Golubép...

GOLUBEP — Vâng, tôi không tán thành khai trừ Vòlôdia ra khỏi đoàn.

FEZKÔ — Còn đồng chí Giurín thì tán thành.

GIURIN — Tôi chưa phát biểu cụ thể. Chính tôi cũng còn đang cân nhắc. Khó quá! Quả là khó thật! Đến vô đầu mất thôi.

FEZKÔ (Sau một chút) — Chà! Vấn đề vẫn chưa được sáng tỏ thêm chút nào.

VOLÔDIA — Mà tôi cũng có với gì đâu. (tất cả cùng cười).

NATASA (Với Giénia) — Thế mà anh ấy còn đùa được...

GIÉNIA — Cậu phát biểu về hoàn cảnh vật chất đi. Hay thôi, nếu ngại thì để mình nói cho.

NATASA — Đừng! Mình chỉ sợ anh ấy nổi giận thôi.

GIÉNIA — Sao mà cậu sợ anh ta thế?

NATASA — Cậu thương mình một chút.

GIÉNIA — Nếu không thì họ sẽ quyết định kỷ luật đấy.

NATASA — Đừng nói thế, Giénia!

FEZKÔ — Nhưng ta cũng phải đi tới quyết định nào chứ?
Kìa, các đồng chí khác cho thêm ý kiến.

Êlîdavêta hiện ra ở ngưỡng cửa

ÊLIDAVÊTA — Xin phép hội nghị...

NATASA (*khẽ với Giênia*) — Nguy rồi. Mẹ của Bôrix đấy.
Bà ta khôn ngoan lắm. Nguy rồi!

FEZKÔ — Chào bác! Xin lỗi bác, chúng cháu đang họp
chấp hành Đoàn.

NATASA (*Với Giênia*) — Minh sẽ không cho bà ấy nói.

GIÊNIA (*Thì thầm*) — Khoan đã! Để mình, (*nói to*). Tôi
phản đối.

FEZKÔ — Bình tĩnh, Giênia. (*Với Êlîdavêta*) Hay bác có
biết thêm điều gì về vụ này không ạ?

ÊLIDAVÊTA — Đúng thế.

FEZKÔ — Hay lắm. Bác là đảng viên chứ ạ?

ÊLIDAVÊTA — Đúng thế.

FEZKÔ — Nếu vậy thì xin mời bác vào.

GIÊNIA — Không được. Đó là mẹ của...

FEZKÔ — Giênia!

ÊLIDAVÊTA — Các đồng chí trong Ban chấp hành Đoàn
cần biết rằng Vôlôdia không có lỗi. Chính Bôrix
đã vu khống cho cậu ấy.

NATASA — Ôi!

FEZKÔ — Bình tĩnh đã, Natasa. (*Với Êlîdavêta*) Xin bác
cho biết vì nguyên nhân gì Bôrix đã vu khống
Vôlôdia?

ÊLIDAVÊTA (*Trở Natasa*) — Nguyên nhân đấy!

FEZKÔ — Vậy theo bác thì Bôrix mới là kẻ có tội chứ
gì ạ? Nhưng chưa có chứng cứ cụ thể. Trong khi
đó thì Vôlôdia lại là người đã có một lần phạm
pháp về chuyện bán tem...

ÊLIDAVÊTA — Không phải ai đã phạm lỗi một lần là
nhất thiết phải phạm lỗi lần nữa. Hai chuyện không

có dính dáng gì với nhau cả. Tôi xin nhắc lại. Kẽ có lỗi chính là Bôrix.

FEZKÔ — Thì ra như thế. Xin thú thật: bác làm thế là không nên. Bác là mẹ, cháu hiểu rất rõ những tình cảm của người mẹ. Nhưng mẹ Bôrix cũng là một người mẹ đáng kính không kém gì bác, cũng yêu con không kém gì bác. Và nếu mẹ Bôrix cũng có mặt ở đây và nghe thấy bác nói về con bác ấy như vậy thì bác ấy sẽ nghĩ thế nào? Bác có thể tưởng tượng được chứ ạ?

ÊLIDAVÊTA — Được. Rất dễ là khác.

FEZKÔ — Cháu không hiểu.

NATASA — Bác ấy là mẹ của anh ấy.

FEZKÔ — Thế nào?

NATASA — Đúng, bác ấy chính là mẹ của Bôrix.

Im lặng bao trùm

FÊZKÔ (Sau một chút) — Chà! Thì ra làm người mẹ nhiều khi cũng khó ghê gớm thật! Likôva, đồng chí có thấy như vậy không?

LIKÔVA — Thấy còn rõ hơn đồng chí nữa kia.

FEZKÔ — Ấy là chưa kể nếu đứa con lại là duy nhất. À mà bác chỉ có một mình Bôrix?

NATASA — Đúng thế đấy.

ÊLIDAVÊTA (Sau một chút) — Khi chiến tranh nổ ra chắc các cháu mới chỉ lên hai, lên ba, những đứa trẻ ngộ nghĩnh, nghịch đất nghịch cát, chơi các đồ chơi nhỏ xiu... Cả Bôrix cũng vậy. Lúc đó Bôrix cũng chơi các đồ chơi. Trong khi ấy thì cha nó dẫn sư đoàn của ông ấy tấn công giặc, tiêu diệt chúng với ý nghĩ trong đầu: «Tiến lên vì tương lai của Bôrix». Những đồng đội của ông ta cũng nghĩ «Vi tương lai của con họ», và toàn thế giới

bảo: « Những người Xô viết đang hy sinh thân mình để bảo vệ con cái họ, bảo vệ tương lai của đất nước họ ». Các cháu lúc đó còn đang chơi những đồ chơi nhỏ xíu... Và trong khi đó cha các cháu đang mặt đối mặt với quân thù. Và nhiều cháu đã không còn cha nữa. Cả một thế hệ đã sẵn sàng chịu đựng mọi thử thách, kể cả cái chết vì hạnh phúc của con cái. Nhưng các cháu lớn lên. Có nhiều cháu thấy cái chữ hạnh phúc ấy đơn giản quá! Chúng tôi đã không giảng cho con cái mình hiểu được đầy đủ ý nghĩa của cái chữ « Hạnh phúc » ấy, không làm cho con cái mình thấy được rằng hạnh phúc là một giá trị quý vô cùng. Nhiều người trong các cháu chưa hiểu được rằng hạnh phúc phải đoạt lấy bằng lao động, thậm chí bằng tử nhục và có khi bằng xương máu. Và khi mà đã làm mất nó rồi thì khó mà tìm lại được. Và không phải cứ sinh ra đời thì hạnh phúc khắc tực đến. Tình yêu là một hạnh phúc. Ấy thế mà Bôrix đã làm thế nào? Tình yêu giống như một tấm gương, soi vào đó con người lần đầu tiên hiểu được rằng anh ta đẹp để biết chừng nào, cuộc sống kỳ diệu đến mức nào. Ấy thế mà đối với Bôrix, trên đời không có gì là thiêng liêng cả. Tình yêu rồi tình bạn. Tình bạn cũng là một hạnh phúc lớn. Ấy thế mà trong số các cháu ngồi đây, có cháu nào biết bạn Vólôdia đang gặp những khó khăn lớn thế nào trong đời sống vật chất không?

LIKÔVA — Anh ấy có chịu nói ra bao giờ đâu?

ÊLIDAVÊTA — Thế nếu cậu ta không muốn nói ra? Con người không ai giống ai cả, và không phải cứ theo đúng những luật lệ chung cho tất cả. Cuộc sống không phải là một toa tàu: « Yêu cầu hành khách

dùng thò đầu ra ngoài cửa sổ. Trong cuộc sống rất có thể thò đầu ra, thậm chí có những người tàu đang chạy nhanh cũng nhảy xuống nữa là! Con người sống và tuân theo những quy luật lớn và phức tạp của nó. Thi dụ có người luôn đến nhờ vả người khác. Có người lại không chịu xin ai bao giờ, dù sắp chết đói. Nếu như con người đối với nhau là anh em, là bạn thì đừng nên dợi người ta nói ra. Anh em với nhau thì phải biết nhau, hiểu nhau đang cần gì, thiếu gì. Chúng ta đang xây dựng một xã hội tuyệt đẹp. Quan hệ giữa con người với nhau thân ái đến mức chưa bao giờ có. Không phải chỉ giữa mẹ và con mà là giữa những con người. Hôm nay tôi đến đây với tư cách một người mẹ, đến để xem các cháu sống với nhau như thế nào và ...

Giơ ra một mảnh giấy

FEZKÔ — Thưa bác gì thế ạ?

ÊLIDAVÊTA — Trong này có ghi những ý kiến của tôi về Bôrix... (đưa). Giúp các cháu thêm ý kiến để thảo luận. (ra)

Im lặng rất lâu

FEZKÔ — Ta tiếp tục chứ?

Tất cả im lặng

MACKÊLÔP — Không... Không thể họp thêm được nữa.

GIURIN — Tôi cũng thấy thế.

FEZKÔ — Đúng (thấy Vôlôdia đi ra cửa) Cậu đi đầu thế, Vôlôdia?

VÔLÔDIA — Mình đuổi theo bác ấy.

NATASA (Chạy ra) — Em cũng đi với.

GOLUBÊP (Đi ra) — Cả mình nữa.

MÀN

PHẦN THỨ BA

Căn phòng ở khách sạn. Êlida-vê-ta vào. Cởi áo khoác ngoài, bật đèn nhỏ trên bàn rồi đi đi lại lại, đến gần cửa sổ.

ÊLIDAVÊTA — Bọn trẻ vẫn còn đứng đó. Cái cô bé Likôva thì suốt dọc đường ca ngợi thằng Bô-rít, nào đọc nhiều sách, thông minh. Rồi cả cậu Vô-lô-dia cũng khen theo (nhìn kỹ). Có ai đến với bọn chúng thế nhỉ?

*Rời khỏi cửa sổ, ngồi xuống ghế bành, suy nghĩ
Có tiếng gõ cửa. Phô-min hiện ra, bước lại gần*

PHÔMIN — Xin lỗi, tôi hỏi bà Êlida-vê-ta?

Êlida-vê-ta quay lại. Phô-min sững sốt

ÊLIDAVÊTA — Anh không nhận ra à?

PHÔMIN — Tối thế này nhận ra sao được (định bật đèn).

ÊLIDAVÊTA — Không cần.

PHÔMIN — Về đến đơn vị thì ra còn được nghỉ thêm hai ngày nữa. Thế là ra sân bay mua vé và đến đây.

ÊLIDAVÊTA — Không cần đợi tôi mời?

PHÔMIN — Đợi chị mời thì có đến đời thuở nào!

ÊLIDAVÊTA — Hình như mấy ngày vừa rồi lại làm anh trẻ ra hay sao ấy nhỉ?

PHÔMIN — Và chị trông hôm nay cũng rất đẹp. *(Im lặng)*
Tôi biết hết cả rồi. Tôi nghe thấy bọn thanh niên
bàn tán dưới đường phố. Tôi có thể giúp chị được.

ÊLIDAVÊTA — Cách nào?

PHÔMIN — Chà! Anh chàng Poragóp thế ra cũng xoàng
thật. Phó thác tất cả cho chị.

ÊLIDAVÊTA — Anh ấy còn đang phải lo việc ngăn dòng
sông lại.

PHÔMIN — Người đàn ông chân chính là phải biết
chiến đấu cùng một lúc trên cả hai trận địa. Mà
đôi khi trên cả ba trận địa nữa ấy chứ. Cùng một
lúc, trên tất cả mọi trận địa mà hoàn cảnh cuộc
sống xô đẩy tới.

ÊLIDAVÊTA — Chà hình như tôi bắt đầu mê anh rồi.

PHÔMIN — Chị đừng nên đùa! Mà nếu có thật như vậy
thì chị sẽ nói cách khác kia chứ không phải như
cái câu vừa rồi. Chị thuộc loại người đã đánh bại
thì không thêm đánh nhỏ, đúng không nào?

ÊLIDAVÊTA — Đúng.

PHÔMIN — Chị không thuộc loại người dễ bằng lòng với
số phận: trời cho bao nhiêu cũng nhận tạm ngần
ấy vậy. Không! Chị thích đã hưởng thì phải hưởng
cho ra trò kia! Tinh tôi cũng giống như vậy.
Nhưng thôi, bây giờ tôi hãy giúp chị đã. Chắc tôi
nay sẽ biết kết quả. Tạm chia tay đã. *(ra)*

Êlidadavêta mỉm cười nhìn theo

Ánh sáng tắt. Hiện lên căn phòng của Bôrix.
Bôrix và Phômin

PHÔMIN — Tôi nhắc lại, đơn vị tôi đóng ở trong rừng.
Và tôi cũng lại nhắc thêm; tôi sẽ không nhận câu

vào đơn vị đầu. Ở quân đội chỉ có những con người trung thực, trong sạch, chứ không nhận những kẻ khốn nạn đâu.

BORIX — Châu đề nghị chú đừng có mỗi lúc lại khốn nạn, khốn nạn.

PHOMIN — Thôi được, thế thì cứ hai lúc mới nói một lần cũng được. Chung quanh chỗ đóng quân là những người thợ rừng. Họ chặt cây, cưa gỗ, trồng rừng mới. Đó là những con người lao động dũng cảm, trung thực và tươi vui. Nói chung, cậu hãy sửa soạn hành lý đi.

BORIX — Châu không đi đâu cả.

PHOMIN — Thế cậu có những dự tính khác tốt hơn chứ gì? Nếu không cần giữ bí mật thì thử nói tôi nghe xem nào? Với cha cậu thì đừng có trông mong gì ở ông ấy cả. Đối với ông ấy thì thế là hết rồi. Tôi nói cho cậu biết cha cậu sẽ còn bị Chi bộ phê bình nghiêm khắc cho một trận về tội đã không lo giáo dục con ấy chứ. Còn mẹ cậu thì bà ấy không có nhiều tiền đâu. Nói chung cậu nên nghe tôi, sửa soạn quần áo đồ đạc đi!

BORIX — Châu kiên quyết không đi đâu cả.

PHOMIN — Cậu tưởng tôi sẽ tìm cách thuyết phục cậu hẳn? Không đâu, cậu hư là vì cứ được người ta nói ngọt nhiều quá rồi. Tôi thì không nói ngọt với ai bao giờ cả. Tính tôi nóng lắm đấy. Tôi đã bị thương nặng, nhiều lần rồi. Tôi sẽ làm cho cậu thành tàn tật và thế là xong.

BORIX — Chú nói thế nghĩa là sao?

PHOMIN — Dễ thôi. Cậu thử nghĩ xem. Cậu là một thằng khốn nạn đã bị đuổi ra khỏi Đoàn, khỏi trường. Đứng không nào? Còn tôi là Phomin. Có thể người ta sẽ bảo

« Phômin, sao cậu nóng thế? » Tôi sẽ trả lời « Đúng, lúc ấy tôi có quá nóng ». Tôi rất biết cách nhận khuyết điểm. Cậu yên trí. Chỉ thế là xong, còn cậu thì sẽ mang cái mũi đẹp suốt đời. Nào, sửa soạn đồ đạc đi!

BÔRIX — Chú có biết chú là cái gì không? Một đại tá đơn bào sơ đẳng.

PHÔMIN — Đơn bào! Với cái nghĩa sinh vật học chứ gì?

BÔRIX — Chú cũng biết cả sinh vật học kia à?

PHÔMIN — Có được học qua ở Viện Hàn lâm quân sự.

BÔRIX — Chú có biết chú đang nói chuyện với ai đây không?

PHÔMIN — À, thằng bé này xược! (thở dài) Mặt mũi thì sao giống mẹ thế. Y như hai giọt nước.

BÔRIX — Chú nên nhớ cháu không phải là cấp dưới của chú. Cháu không sợ.

PHÔMIN — Chà, anh hùng đấy nhỉ. Thế cậu định sẽ sống thế nào?

BÔRIX — Sống à? (chưa chắc) Cháu không định tiếp tục sống nữa. Cái chữ ấy không nằm trong dự tính tương lai của cháu.

PHÔMIN — Thế cậu có dám tự sát không?

BÔRIX (nhếch mép cười) — Cháu mà không dám ấy à? Chà, chú coi thường cháu quá.

PHÔMIN — Không phải tôi coi thường cậu mà ý tôi là cậu tự sát bằng cách nào được? Rất muốn nhưng không có phương tiện.

BÔRIX — Nhảy xuống nước.

PHÔMIN — Nếu vậy thì không có nơi nào thuận tiện bằng ở chỗ của tôi đâu. Này nhé. Từ đây tới con sông gần nhất cậu cũng phải đi mất hai ngày hai

đêm. Thế mà đến chỗ tôi chỉ mất có năm liềng đồng hồ máy bay. Mỗi tuần hai lần vào thứ ba và thứ sáu lại được đi loại máy bay phản lực cỡ lớn IL-18, chỉ mất có ba tiếng rưỡi. Mười giờ sáng lên máy bay, uống một cốc nước chè và ăn một bữa lót dạ trên đó xong, một rưỡi là hạ cánh. Hai giờ cậu có thể nhảy xuống nước được rồi. Còn đi đâu tiện hơn nữa? (sau một chút) — À mà nếu cậu đã quyết định rồi thì (cởi bao súng ngắn) — Cũng chẳng cần phải đi xa lắm gì. Với lại sông hồ này đông băng cả rồi. Muốn tự tử lại phải đập vỡ băng cũng hơi vất vả. (lấy súng ra) — Này, cầm lấy!

BÔRIX — Chú không sợ liên lụy à, nếu cháu chết bằng khẩu súng của chú?

PHÔMIN — Cậu không phải lo cho tôi. Kia! hành động đi!

BÔRIX — Chú để nó lại đây cho cháu.

PHÔMIN — Ồ không. Cậu muốn tự sát thì xin mời. Chứ còn muốn mượn lại thì không được. Đây là vũ khí cá nhân, có ghi số đăng hoàng.

BÔRIX — Nhưng ai lại trước mặt chú...

PHÔMIN — Tôi sẽ quay mặt đi.

BÔRIX — Với lại những giờ phút cuối cùng...

PHÔMIN — Chà, những giờ phút cuối cùng? Di chúc nữa chứ gì? Nhưng từ thuở bé cậu đã tự làm ra được một xu nào đâu mà định để lại cho người khác, chỉ có trần mỗi cái tên.

BÔRIX — Sao chú lại cười như vậy?

PHÔMIN — Vì cách ăn nói, điệu bộ của cậu... nói chung khá giống mẹ cậu.

BÔRIX — Chú đưa súng cho cháu.

PHÔMIN — Xin tự nhiên (*Bôrix cầm lấy khẩu súng, ra một góc phòng nhìn qua cửa sổ xuống phố*) — Thế nào? Còn phải đợi lâu nữa không?

BÔRIX — Chú đừng giục cháu.

PHÔMIN — Cậu có tự sát hay không?

BÔRIX — À, mà súng chưa lắp đạn phải không?

PHÔMIN — Sao? (*Nhìn quanh*) — Đưa cái gối kia đây!
(*lại gần đi-vàng đi súng vào gối bắn một tiếng nổ gọn danh*) Đây, chưa lắp đạn đấy! (*lại đưa cho Bôrix*)
Cầm lấy!

BÔRIX (*Không cầm*) — Cháu không thể...

PHÔMIN — Chà! Thế mà cũng đòi... (*cắt súng vào bao*) Tự sát mà cũng không làm được! Đi với tôi thôi! Chỉ sau nửa năm tinh tinh cậu sẽ thay đổi hẳn và đến lúc đó thì không cần đắn đo một phút, pàng!

BÔRIX — Đúng, cháu còn chưa đủ gan.

PHÔMIN — Chưa đủ gan! Chưa đủ gan!

BÔRIX — Với lại đến chỗ chú, ở nơi hẻo lánh, rừng núi hoang vu dễ lia bỏ cuộc đời hơn.

PHÔMIN — Rất đúng! Rất đúng! Thôi, sửa soạn hành lý đi.

BÔRIX — Nhưng nếu cháu lại muốn chết ngay bây giờ.

PHÔMIN — Cũng vẫn còn chưa muộn. (*lấy súng ra, đưa Bôrix*)

Bôrix lại ngập ngừng

Muốn dứt bỏ cuộc sống, trước hết cần phải cảm giận nó. (*cắt súng vào bao*) — Thế mà muốn cảm giận cũng lại phải yêu nó đã. Thế nhưng trong cuộc đời cậu đã yêu cái gì và yêu ai bao giờ đâu nào? Cậu yêu có độc mỗi bản thân cậu. Dứt bỏ cuộc sống đời

với cậu trước hết là dứt bỏ bản thân cậu cho nên cậu không dám dẫu. Bất cứ trong hoàn cảnh nào. Sửa soạn đi!

BÔRIX — Nếu vậy thì đề nghị chủ dẫn cháu đi ngay. Càng sớm càng tốt. Ngay lập tức. *(đi ra cửa, quay lại)* — Nhưng chú... tại sao chú lại đến với cháu như thế này?

PHÔMIN — Vì tôi rất quan tâm đến cậu.

BÔRIX — Đến cháu?

PHÔMIN — Đúng thế!

BÔRIX — Tại sao vậy?

PHÔMIN — Chắc là có lý do. Thôi, sửa soạn hành lý đi! *(cửa mở, Êlida-vê-ta hiện ra. Nhìn thấy mẹ, Bôrix chạy sang phòng bên)* — Chà, bà mẹ đến rồi. Lại sắp có một cuộc phân tích tâm lý đây. *(khẽ)* — Cháu nó sẽ đi với tôi.

ÊLIDAVÊTA — Thật à?

PHÔMIN — Sau một vài năm cháu nó sẽ về. Có thể chỉ còn một chân, điều này tôi chưa thể nói chắc được. Nhưng nhất định sẽ là một thanh niên ra trò!

ÊLIDAVÊTA — Tôi biết tạ ơn anh cách nào đây?

PHÔMIN — Bằng cách là gửi đều đặn bưu kiện đến. Hòm thư 1142, gạch chéo, 17. Tốt nhất là mứt dâu, vì ở đó ít khi có thứ ấy lắm.

ÊLIDAVÊTA *(chăm chú nhìn anh)* — Những người như anh hình như tôi chưa thấy bao giờ.

PHÔMIN — Dễ hiểu thôi. Chẳng lấy gì làm lạ. Vì chị ít tiếp xúc với các sĩ quan quân đội quá. Chúng tôi đào tạo thanh niên không phải chỉ thành những con người biết ăn tính sửa. Chị nghe chuyện bốn chiến sĩ đã bám vào một mảnh ván vượt qua Thái bình dương rồi nhĩ? Họ đã được đào tạo ở đâu?

Trường Đại học nào? Giáo sư nào? *(khẽ, trở ra cửa)*
Chị đừng làm hỏng cả kế hoạch của tôi đấy! *(ra)*

ÉLIDAVÊTA *(đến gần cửa, đẩy cửa, thấy cửa đóng phía trong)*
— Bôrix! inạ đây mà. Bác ấy đi rồi. Ra đây, con!
Nào, Bôrix.

Bôrix ra, ôm chăm lấy mẹ

BÔRIX — Con xấu hổ quá mẹ ạ, nhục nhã quá!

ÉLIDAVÊTA — Thế là tốt. Xấu hổ thế là tốt.

BÔRIX — Lúc đầu con hoảng sợ kỷ luật. Nhưng rồi sau
khi mẹ đến gặp Ban chấp hành Đoàn, con không còn
sợ nữa nhưng lại thấy xấu hổ, thấy nhục nhã.

ÉLIDAVÊTA — Trước khi đi thế nào cũng vẽ gập bô
một cái nhè!

BÔRIX — Con không ngờ mẹ lại... lại như thế này!
(ôm mẹ âu yếm)

Ánh sáng tắt. Hiện lên phòng khách sạn. Một mình
Élidadavêta. Đài thu thanh truyền đi một điệu nhạc hùng
tráng. Tiếng gõ cửa. Maria vào.

MARIA — Chị Élidadavêta!

ÉLIDAVÊTA — Chào chị Maria! Ở nhà thế nào?

MARIA — Ăn mừng thắng lợi! Hò reo âm ỹ! Ai cũng
mời hát rồi ôm nhau hôn túi bụi như người mất
trí cả.

ÉLIDAVÊTA *(cười)* — Tôi cũng hình dung được rồi.

MARIA — Tất cả mọi người mới cách đây ít ngày còn
cáu có, gắt gỏng, hơi một tí là chỉ chực đánh nhau
thì bỗng hôm nay sao hiền lành tươi tỉnh thế, lúc
nào cũng tùm tùm cười, gặp ai cũng cảm ơn rồi lại
xin lỗi...

ÉLIDAVÊTA — Còn anh Poragốp?

MARIA — Trông oai như ngài quý tộc nước Anh vậy. Lịch sự, tươi cười, niềm nở bắt tay tất cả mọi người... Kèm theo một chút nhếch mép nhỏ.

ÊLIDAVÊTA — Sao lại còn chút nhếch mép?

MARIA — Như ý anh ấy muốn nói: Vàng, các bạn cứ vui đi, nhưng nghỉ ít ngày thôi đấy, rồi ta sẽ lại bắt tay vào một việc gì đó không dễ dàng hơn việc vừa rồi đâu.

ÊLIDAVÊTA (cười lớn) — Chịu thật!

MARIA — Hai cái ngày cuối cùng thật là kinh khủng. May mà chị không có mặt ở đấy. À mà việc của chị ở đây có khi lại còn gay go hơn nữa ấy chứ. Kia, sao thế chị Êlidadavêta?

ÊLIDAVÊTA (lau nước mắt) — Quả là như thế.

MARIA (sau một chút) — Tôi hiểu chứ. Tôi còn hiểu được thêm nhiều điều nữa kia. Đặc biệt là trong những ngày chị đi vắng vừa rồi. Tôi hiểu được ra rằng anh Pôragôp không thể thiếu chị được, chị Êlidadavêta ạ. Trước đây tôi đã nhiều lúc cảm thấy như vậy, nhưng mấy ngày vừa qua thì tôi đã thấy rõ. Tôi rất khổ tâm, nhưng tôi không thể trách gì anh ấy được. Vì anh ấy có phần bội tôi đau, có lạnh nhạt với tôi đau. Anh ấy cần đến chị, cần có chị ở gần chỉ là một nhu cầu tinh thần, một nhu cầu thuần khiết. Tôi không thể nào trách cứ được. Nhưng cũng không thể nào không đau khổ được.

ÊLIDAVÊTA — Chị nói với tôi điều đó để làm gì?

MARIA (sau một chút) — Chưa bao giờ hai chúng ta nói chuyện với nhau một cách thực sự cả. Thế nhưng hôm nay tôi lại thấy muốn nói. Tình hình như vậy chỉ là vì chị ngang tâm với anh ấy. Còn tôi... lỗi chính là ở tôi. Mấy ngày vừa qua tôi đã hiểu được ra điều đó. (im lặng) Tôi đi đây. Còn bao nhiêu

việc. Nào may một bộ đồ mới. Chà, bộ của tôi lần này sẽ rất đẹp. Mũ cũng rất đặc biệt. Sắp mùa xuân rồi còn gì, chị! Mùa xuân đến, cả chị lẫn tôi chúng ta đều phải nở rộ như bông hoa ấy chứ, phải không chị Êlidadavêta?

ÊLIDADAVÊTA — Tất nhiên rồi.

MARIA — Thôi tôi đi đã nhé. Rất muốn hôn chị nhưng quên không đem son theo, buổi tối hôm nay sẽ còn phải gặp bao nhiêu người.

ÊLIDADAVÊTA (cười) — Nếu thế thì không cần.

MARIA — Cần chứ. Thôi được, tối nay mỗi có hơi lạt đi một chút cũng được. (ôm hôn Êlidadavêta) — Hai người phụ nữ mà đoán kết lại thì cũng thành một sức mạnh khủng khiếp đấy chứ, phải không chị Êlidadavêta?

ÊLIDADAVÊTA (cười) — Đúng thế!

MARIA — Gần bằng một quả bom nguyên tử ấy chứ. Ấy thế mà dân ông họ chưa biết cái sức mạnh ấy ghê gớm đến mức nào đâu.

ÊLIDADAVÊTA — Họ biết đấy!

MARIA — Sao mà biết? Thôi, tôi đang vội (tại hôn rồi chạy ra)

Êlidadavêta còn lại một mình rồi như sự tĩnh, vận nắm ở đài. Tiếng phát ra. « Báo Mỹ Xáđi Expres đã bình luận: Ngăn được một dòng sông lớn chảy xiết như vậy giữa mùa đông là một việc chưa từng xảy ra bao giờ. Nhà bác học Poragóp ngay từ đầu thế kỷ đã từng tranh luận với nhà bác học Mỹ... » Êlidadavêta vận nhỏ đài lại rồi ra mở tủ lấy một gói gì đó, nghĩ ngợi rồi lại vận to đài. « Chúng tôi xin giới thiệu nhà xây dựng nổi tiếng Poragóp phát biểu ý kiến nhân dịp hoàn thành công cuộc ngăn dòng sông để xây đập chính cho nhà máy thủy điện. Xin prời đồng chí Poragóp ».

TIẾNG PORAGÔP — Tôi chưa chuẩn bị trước cho việc phát biểu này.

— Công việc mới chỉ vừa hoán thành... *(Poragôp vào)*

PORAGÔP — Chà! Nói năng sao mà lúng túng thế!

TIẾNG PORAGÔP — Nhưng cũng xin nói vài lời ngắn gọn. Tất nhiên trong thẳng lợi vừa rồi vai trò quyết định thuộc về tập thể những người xây dựng. Trình độ kỹ thuật cao và một tinh Đảng sâu đậm...

PORAGÔP — Nói năng cũng nghe được đấy chứ.

ÊLIDAVÊTA — Và sao khiêm tốn thế! Chưa nói gì đến bản thân mình cả.

TIẾNG PORAGÔP — Nhưng cũng không nên hạ thấp vai trò quan trọng của nhóm kỹ sư chỉ đạo. Cách đây năm tháng tôi đã đề ra việc thành lập nhóm kỹ sư này và tôi nhận trách nhiệm trực tiếp phụ trách.

PORAGÔP *(Ho)* — Chà đồng chí Poragôp bắt đầu hư rồi!
(Ra tất dài, nhìn thấy chiếc va-lô) — Êlidadavêta đang sửa soạn về à?

ÊLIDAVÊTA — Vâng.

PORAGÔP — Nếu vậy thì tối nay ta sẽ cùng đi máy bay.

ÊLIDAVÊTA — Em không đi hướng ấy. Con nó gọi điện cho anh chưa?

PORAGÔP — Rồi. Đúng, đó là cách giải quyết tốt nhất lúc này. Bây giờ tôi sẽ đến gặp nó. Còn Êlidadavêta thì định đi đâu?

ÊLIDAVÊTA — Hãy về qua Mátxcova đã.

PORAGÔP — Chúng mình sẽ lại gặp nhau ở đó. Êlidadavêta ạ, lúc này bỗng tôi thấy cần gặp viện sĩ Brianxép quá.

ÊLIDAVÊTA — Chúng ta sẽ không gặp nhau ở Mátxcova đâu, anh Poragôp ạ.

FORAGÔP — Êlida-vêta tưởng tôi thích vinh quang lắm hả? Xong công trình này tôi sẽ lại về Mátxcova nhận công trình khác ngay.

ÊLIDAVÊTA — Nói chung chúng ta sẽ không gặp lại nhau nữa.

FORAGÔP — Nghĩa là sao?

ÊLIDAVÊTA — Chúng ta sẽ không bao giờ cùng xây dựng những nhà máy thủy điện với nhau nữa. Và chúng mình cũng với nhau xây được bao nhiêu cái rồi, anh nhỉ? (trở đầu) Đây là cái cuối cùng.

FORAGÔP — Tôi không hiểu gì cả.

ÊLIDAVÊTA — Hình như chính em cũng chưa hiểu được đầy đủ. Nhưng có một điều đã rõ ràng: Đời em đã sang một trang mới. Đã chấm dứt cả một quãng đời khá dài, suốt mười hai năm trời. Cách đây mười hai năm vợ chồng mình đã ly dị nhau. Nhưng đến hôm nay chúng ta mới thực sự chia tay nhau vĩnh viễn.

FORAGÔP — Cái chữ thật khủng khiếp: Vĩnh viễn.

ÊLIDAVÊTA — Đúng, đấy không phải là một chữ dễ đùa. Còn nhớ ngày mới ly dị anh xong, sao em đau đớn đến thế. Cầu trời đừng bắt ai phải trải qua cái đau đớn ấy. Lúc đó em còn mong anh chết đi. Nỗi căm giận của người phụ nữ mà. Nhưng mới thoáng có ý nghĩ ấy, em hoảng sợ ngay. Vì cuộc đời em còn có ý nghĩa gì nữa. Khi em sống có mỗi một mình, không có anh trên trái đất này. Sợ nhất là có một lần em nằm mơ thấy anh chết. Tỉnh dậy em mới hiểu và một niềm vui trào đến. Em thấy sung sướng quá. Anh thấy sợ chưa? Hồi ấy em đau khổ quá, em thấy không thể xa được anh, em không yên tâm giao phó anh cho người phụ nữ ấy. Em không còn muốn sống nữa, Nhưng còn con, còn

thằng Bôrix. Và thế là em trở thành một con người khô khan, lạnh lùng, thản nhiên trước con mắt của mọi người chung quanh cho đến ngày hôm nay. Không. Chúng ta không bao giờ còn cùng nhau xây dựng những nhà máy thủy điện nữa, anh Poragốp ạ. Không bao giờ. Anh đừng hỏi em sẽ sống như thế nào. Em rất yêu cuộc sống. Em yêu mọi thứ trên đời. Yêu cả lúc trời nắng đẹp lẫn lúc mưa gió. Yêu cả những lúc tuyết lạnh phủ vào mặt như kim châm tê buốt. Yêu tất cả mọi thứ. Em yêu cả những lúc trên công trường mệt mỏi trở về nằm ngả lưng xuống giường thiếp đi không cả kịp đợi cho sôi siêu nước để pha một ấm trà. Em yêu cả những ngọn đèn nhấp nháy trên công trường, yêu cả tiếng xe xích gầm rú, yêu cả tiếng nước chảy ào ào của những con sông mùa băng tan. Em yêu những con người đẹp đẽ của chúng ta! *(Phá lên cười)* Và em yêu cả anh nữa... Tình yêu của một con người với một con người khác, nhất là anh lại là một người đáng quý. Nào lại đây, con người tài ba, lại gần nữa. Đừng sợ. Tôi không ăn thịt mất đầu mà! Và em sẽ hôn anh. Bây giờ thì em có thể hôn anh được rồi. *(Ôm hôn Poragốp)*.

PORAGÔP — Êlidayêta!

ÊLIDAVÊTA — Bây giờ thì anh đi đi! Và đừng nói gì cả! Vĩnh biệt! *(quay ra cửa sổ, nhìn xuống đường phố)*— Anh van còn đứng đấy à?

PORAGÔP — Còn.

ÊLIDAVÊTA — Suốt mười hai năm qua, em chưa hề yêu cầu anh một điều gì cả. Hôm nay là duy nhất. Yêu cầu anh đi đi!

Im lặng

Thôi được rồi, Anh ở lại chút nữa cũng được.

PORAGÔP — Chẳng lẽ chúng ta lại không bao giờ còn gặp nhau nữa. (sau một chút) Em không nói gì thêm nữa ư?

ÊLIDAVÊTA — Không.

PORAGÔP — Tiếng vừa nói hình như không phải của em nữa rồi. (ngạc nhiên nhìn Êlidadavêta) — Đầu rồi Êlidadavêta?

Chỉ im lặng

Vĩnh biệt. (ra)

Cửa mở, tập sinh viên kéo ùa vào

NATASA — Bác Êlidadavêta thân yêu...

FEZKÔ — Đề tôi nói.

NATASA — Khoan đã, đề tôi.

LIKÔVA — Đề Fezkô nói, Natasa ạ.

FEZKÔ — Nhưng nói thế nào bây giờ nhỉ? Hay là cứ kể từ đầu, từ lúc tôi vào gặp Ban chấp hành Tỉnh đoàn.

NATASA — Nói đoạn cuối cũng được.

FEZKÔ — Thưa bác, ở Tỉnh đoàn các đồng chí đó cho biết. Mọi việc là hoàn toàn do bác quyết định.

VÔLÔBIA — Thưa bác, bác cứ đề cho Bôrix ở lại trường.

FEZKÔ — Châu sẽ đến gặp ông Giám đốc.

VÔLÔBIA — Đúng rồi. Fezkô là bí thư Đoàn của trường. Ông Giám đốc rất quý và nể.

FEZKÔ — Khoan đã. Nói lộn xộn thế thì bác ấy hiểu sao được.

ÊLIDAVÊTA — Tôi hiểu hết. Cảm ơn các cháu. Nhưng không cần đâu. Bôrix sẽ đi xa. Và như thế tốt hơn.

VÔLÔBIA — Đi đâu ạ?

ÊLIDAVÊTA — Tôi cũng chưa đến nơi đó lần nào. (bỗng cười) Mới chỉ biết địa chỉ gửi thư: Hòm thư 1112, gạch chéo, 17.

Ánh sáng tắt. Hiện lên phòng khách sạn. Gluskôva và tập nhật ký.

GLUSKÔVA (Gọi điện thoại)—Phòng 14 đấy ạ? Ông yêu cầu đánh thức vào lúc năm giờ sáng, (định đặt máy xuống lại nhấc lên, xếp lại tập giấy tờ) Và nếu ông có gặp người đàn bà ấy, nhờ ông nói giúp là chị ấy đừng quên tập nhật ký ở khách sạn Uran. Nhưng xin ông đừng lộ cho chị ấy biết, là tôi vì tò mò đã chột xem hết tập ghi chép ấy.

HẾT

ALÊCHXÂY ACBUDÔP

CHÀNG MARA TỘI NGHIỆP CỦA TÔI

Đối thoại gồm 3 phần

Nhân vật

MARA

LIKA

LÊ ONIDIC

Phần 1: Tháng ba—tháng năm, năm 1942

Phần 2: Tháng ba—tháng năm, năm 1946

Phần 3: Tháng chạp năm 1959
Lêningrát

PHẦN MỘT

Ngày 30 tháng Ba năm 1942 (1)

Một trong số những căn phòng còn sót lại của một tòa nhà bị bom đạn tàn phá trên đường phố Phontanka.

Căn phòng gần như trống rỗng. các đồ vật đã bị đốt để sưởi, chỉ còn lại một chiếc tủ đồ sộ nặng nề và một chiếc trường kỷ rộng (2) lớn dùng làm giường ngủ. Trên đó Lika đang ngồi thu mình, cô quấn đủ thứ vào người cho ấm. Trời gần tối. Một buổi hoàng hôn mùa xuân của Leningrat.

Cửa nhẹ mở, trên ngưỡng cửa Mara xuất hiện. Anh hơi ngạc nhiên ngắm nhìn căn phòng. Anh trông thấy Lika.

Im lặng kéo dài rất lâu

LIKA (Lo lắng) — Chú là ai?

MARA — Còn cô là ai? (Sau một chút) À, mà đúng rồi... cô làm gì ở đây?

1. Thời kỳ này thành phố Leningrat đang bị bọn phát xít Đức vây hãm, trong đại chiến thế giới lần thứ hai. (ND).

2. Nguyên văn là đi-văng. (ND).

LIKA — Chau sống ở đây.

MARA — Thế ai cho cô vào đây?

LIKA — Bà phục vụ ở đây, thím Naxchia. Trong căn phòng này không có xác chết. Và cũng chỉ phòng này kính ở cửa sổ chưa bị vỡ. May quá. (khẽ) Chú đ nh đuổi cháu đi à?

Mara không trả lời

Dừng. Cháu ở đây gần được một tháng rồi. Cháu đã quen rồi.

MARA (Ngắm căn phòng) — Ở đây trước kia có nhiều đồ đạc kia mà... Bàn, ghế, tủ... Dâu mất cả rồi?

LIKA — Cháu đốt để sưởi.

MARA — Đốt tất cả à?

LIKA — Vâng.

Mara lặng lẽ ngồi lên thành cửa sổ

Thế chú là ai?

MARA — Tôi ở đây. Căn phòng này là nhà của tôi.

LIKA (Chậm rãi) — Thế bấy lâu nay chú ở đâu?

MARA -- Ở lung tung. (Im lặng một chút) Đây, thế trên tường chỗ giữa hai cửa sổ trước có treo một tấm ảnh kia mà, ảnh một người bộ đội hải quân, có khung... Cô có nhìn thấy không?

LIKA — Cháu đốt rồi.

MARA (Cáu) — Hay nhỉ... cô điên à? Cái tấm ảnh ấy thì liệu có thêm được mấy sức nóng mà cô lại đốt? Có mỗi một mẫu giấy!...

LIKA — Có phải cháu đốt một tấm ảnh ấy thôi đâu. Trên tường còn treo rất nhiều ảnh... (như thanh minh) Cả một lô ảnh đốt cũng sưởi được một lúc. Mà những cái khung cháy mới thích chứ! Sưởi tốt lắm.

MARA — Còn cái tử, cô cũng cho ra tro.

LIKA — Đâu có? Nó vẫn đứng nguyên vẹn đấy thôi.
Cháu chỉ rút các ngón ra đốt thôi.

MARA — Cô giỏi thật (Khẽ) Nghĩa là cô đã đốt hết thời
thơ ấu của tôi rồi chứ gì?

LIKA (Không hiểu tại sao lại vui lên) — À, bây giờ cháu
nhận ra chú rồi. Ở trong những tấm ảnh ấy mà.
Chú là cái cậu bé đi thuyền... rồi đi xe đạp!... Rồi
cùng với anh bộ đội hải quân ở Xtrenka... Vì cháu
không đốt ngay, tấm ảnh nào cháu cũng xem rồi
mới đốt.

MARA — Thế cô thấy tôi chày có nỗ không?

LIKA — Sao chú lại nói đùa thế?

MARA (Ngghiêm giọng) — Tôi muốn khóc đây này.

LIKA (Khẽ) — Chú tha lỗi cho cháu.

MARA (Quay lại nhìn Lika) — Thế sao cô cứ ru rú trong
này. Chịu đau hàng rồi à?

LIKA — Không đâu. Cháu mới ở ngoài phố về... Lạnh
quá, cháu muốn sưởi một chút.

MARA (Nhếch mép cười) — Sưởi à?... (ngghiêm giọng) Sao cô
còn chưa đốt nốt chiếc tử?

LIKA — Tử nặng quá, cháu vẫn chưa nổi.

MARA (Nhìn xung quanh) — Cô ở đây một mình thôi à?

LIKA — Vâng.

MARA — Thế mà không sợ?

LIKA — Sợ chứ, đâu phải cháu không biết gì. Khi có
tiếng súng nổ thì dù sao cũng còn đỡ, còn thấy
tiếng người. Chú khi không có tiếng súng thì không
khi bỗng lặng lẽ... Cháu sợ lắm. (Ngáy thơ) Mà sợ
gì thì chính cháu cũng không biết. Chẳng có ai vào
đây làm gì. Nhà này bị coi là phá đồ rồi. Cầu

thang thì có vẻ ọp ẹp chỉ rình sập. Người ngoài chẳng ai dám leo lên đây... Nhưng thực ra nó còn chắc lắm, chỉ trông bề ngoài thì tưởng thế thôi. Cả cái tòa nhà này còn mỗi hai phòng có người ở. Một phòng thì người trong đấy gần như chẳng ra ngoài nữa. Cháu vẫn đi mua bánh cho họ. Họ hứa sẽ cho cháu bàn ghế để đốt mà sưởi nếu ở đây đốt hết mất rồi... *(im lặng)* Không... cháu sợ lắm.

MARA — Còn ở căn số sáu, không còn ai nữa à?

LIKA — Không *(ngừng một chút)* Người quen của chú à?

MARA — Trước ở đấy có một cô gái tên là Lelia. Hồi mùa thu đã định tản cư đi Tbilixi.

LIKA — Thế thì chắc cô ấy đi rồi.

MARA — Thế còn cô, nhà cô trước ở đâu?

LIKA — Ở cổng số sáu kia...

MARA — Sao tôi không nhớ nhỉ.

LIKA — Trước khi đánh nhau, cháu còn bé xiu.

MARA — Cổng số sáu... Phải rồi, chỗ ấy sụp rồi.

LIKA — Tường cũng chẳng còn.

MARA *(Im lặng một chút)* — Ở nhà ấy còn ai nữa nhỉ?

LIKA — Vũ nuôi cháu. Mẹ cháu ra mặt trận, làm bác sĩ quân y. Vũ ở lại với cháu. Vũ ở với cháu từ lâu rồi; cũng thân như mẹ thôi. Hôm ấy cháu ra phố mua bánh mì thì ở nhà bị bom, khi cháu chạy về đến nhà thì tan tành cả rồi, có mỗi cổng vào đây là còn nguyên vẹn. Hôm đó là mồng một tháng ba. Hai ngày nữa là tròn một tháng.

MARA — Thế, cô... cô có cực lắm không?

LIKA — Nói chung cháu chịu được. Trong mùa đông này đã ba lần cháu nhận được quà mẹ gửi về. Các chú phi công chuyển tới. *(Ngừng một chút)* Bây giờ

thì sẽ không có quà nữa đâu. Họ chẳng thể nào tìm được cháu.

MARA — Họ muốn thì họ sẽ tìm được. Cô có về con người số đó.

LIKA — Sao chú nói thế. Không tốt...

MARA — Mà sao cô lại gọi tôi là chú nhỉ... Nghe buồn cười lắm (Đột nhiên) Cô bao nhiêu tuổi rồi?

LIKA — May ra thì hai tuần nữa cháu tròn mười sáu tuổi.

MARA — Sao lại may ra?

LIKA — Biết đâu đấy.

MARA — Chà, mới thế mà đã bị quan chủ nghĩa rồi. Còn tôi sang năm tôi sẽ tròn mười tám tuổi. Thế mà tôi chẳng « may ra » chút nào. Tôi tin sẽ sống được đến tuổi mười tám.

LIKA — Hồi còn bé xiu, cháu vẫn mơ ước bao giờ cho đủ mười sáu tuổi, rồi cháu cố hình dung xem đến bấy giờ sẽ ra sao. Chú có nhớ không « Cầm trẻ em dưới mười sáu tuổi xem phim này ». Thật là bức mình!... Dù thế cháu vẫn cứ nhảy vào xem được như thường. Vì cháu chóng lớn nên người ta tưởng lầm. (Im lặng một chút) Không sống được đến năm mười sáu tuổi thì đáng giận quá.

MARA — Nhất định sẽ sống được.

LIKA — Chắc thế. Bấy giờ mỗi ngày cháu chỉ ăn có hai củ khoai thôi. Suốt một tháng rồi! Vú chết từ hôm mồng một kia mà.

MARA — Cô bị phạt đấy.

LIKA (Ngáp ngừng) — Sao chú lại nói đùa thế?

MARA — Vì tôi vui tính mà. Chỉ phải cái không hay được gặp may như cô thôi. (Rút ở túi áo ra hai cái phiếu mua bánh mì, nhìn) Tôi chỉ còn có một ngày thôi. Ba mươi mốt. Ngày mai.

LIKA — Chú đừng khóc... Đừng

MARA — Tôi có khóc đâu. Tôi quen chịu đựng mọi thứ rồi.

LIKA (*Nhìn phiếu*) — Phiếu của mẹ chú à?

MARA — Của bà chị. (*khe*) Có có thấy cái khay áo này không? Chị ấy mới khâu cho sáng nay đấy. Mới sáng nay thôi. Ngoài đảo Ka men. Vừa bắt đầu đánh nhau tôi dọn sang ở với chị ấy. Ngôi nhà nhỏ, bằng gỗ, chỉ có hai tầng thôi. Cái nhà ấy thì chúng ném bom vào làm gì không biết? (*Ngừng một chút*) Tháng Tám năm ngoái, chồng chị ấy đi độ đội. Chị ấy ở lại một mình... Chị ấy đại quá. Tôi đã bảo «Thôi chị em ta về nhà ở đi», Chị ấy không chịu, cứ bảo ở ngoài đảo hơn. Vì nhớ anh Kolia được về phép thì chị ấy phải có ở nhà để đón anh ấy. (*Im lặng một chút*) Nếu chị ấy nghe tôi thì có phải bây giờ đã đang ngồi ở đây, (*khe*) Vẫn còn sống không!

LIKA — Chuyện ấy làm sao mà biết trước được (*chạm chú nhìn Mara*) Còn bố mẹ chú ở đâu?

MARA — Bố tôi trước ở bộ đội Hải quân. Bốn tháng nay không có tin tức gì cả nữa. (*Ngừng một chút*) Chẳng còn lại gì của bố cả. Anh cũng chẳng còn lấy một chiếc. Giá hôm đi, tôi gỡ lấy một chiếc ảnh của bố thì phải... (*tiếc nhìn Lika*)

LIKA (*Khe*) — Cháu có ngờ đâu.

Một tiếng nổ gần đầu đó

Gần đấy!

MARA — Ừ.

LIKA — Em có phải đi khỏi đây không?

MARA — Thế cô đi đâu ở?

LIKA (*Thận trọng*) — Thì anh cũng có chỗ nào nữa đâu mà đi!

MARA — Dừng thè.

LIKA — Ở chỗ góc này, trước có một cái giường con.

MARA — Giá còn thì bây giờ hay quá...

LIKA — Nào ai biết...

MARA (*Chậm rãi*) — Tên cô là gì?

LIKA — Lika. Còn anh?

MARA — Mara.

LIKA — Giá kiếm đâu được một tấm nệm nhỉ!

MARA — Thôi được! Cái trường kỷ cũng khá rộng.

LIKA — Ai lại thế...

MARA — Dành ngủ chung vậy. Lika nằm quay đầu vào trong, tôi quay đầu ra ngoài.

LIKA (*Im lặng một chút*) — Không được.

MARA — Tại sao?

LIKA — Không được đâu.

MARA — Cò còn bé con ấy mà.

LIKA (*Không tin*) — Bé con ấy à... (*suy nghĩ một chút*). Hay là cửa đôi chiếc trường kỷ.

MARA — Ghế đệm, có lò so, cửa sao được!

LIKA — Thôi được, mai sẽ tính sau...

MARA — Hay ta sang các phòng khác xem cò còn gì nữa không. May ra kiếm được thêm cái gì thì hay quá!

LIKA — Người ta đi xem mãi rồi.

MARA (*Ngồi xuống mép trường kỷ*) — Khắc có cách.

LIKA (*Khẽ*) — May lại còn hai chiếc gối (*đưa Mara một chiếc gối*). Anh nằm xà ra một chút nhé.

MARA (*Tặc lưỡi*) — Cũng được...

Im lặng

Cô cười gì thế?

LIKA (ngạc nhiên một cách vui sướng) — Anh thử to lên...

MARA — Rồi. Thở đây.

LIKA (Rất khê) — Thế cho đỡ lặng lẽ quá...

MARA — Ừ, ta nói chuyện đi.

Ngày 4 tháng Tư

Thế mà trong phòng lại thấy có thêm một chiếc nệm cũ. Mara nằm ở đó. Trong góc phòng có một đồng củi xếp gọn ghẽ. Đó là chiếc tủ bỏ ra. Sáu giờ sáng. Có tiếng súng ở xa.

LIKA (Cũng mới thức dậy) — Anh Mara!... Anh Mara!...

MARA (Thức dậy) — Gì thế?... Có chuyện gì đấy?...

LIKA — Báo động...

MARA — Thi đã sao!... Mấy giờ rồi?

LIKA — Gần sáu giờ...

MARA (Bỗng nổi cáu) — Sao lại đánh thức tôi dậy?

LIKA — Anh mới ở đây có bốn ngày. Em chưa biết anh coi báo động như thế nào?

MARA — Còn thế nào nữa... Tôi căm ghét.

LIKA (Im lặng) — Thế ta làm gì bây giờ?

MARA — Bò lên mái nhà... (1)

LIKA — Nhưng đã lâu ở nhà này chẳng có ai gác máy bay cả.

MARA — Sao vậy?

1. Bọn Đức hay bắn đạn cháy. Dân Liên-xô thường bò lên mái nhà đẩy quả đạn cháy đi để khỏi cháy lan vào nhà. (ND).

LIKA — Vì chúng ta coi như bị phá đồ rồi. Một mục tiêu không có người ở. Chúng mình cũng cứ coi như vậy.

MARA — Thế thì cô đánh thức tôi dậy làm gì? Nếu như chúng mình đã bị phá đồ?

Một quả bom phá rơi gần đó

LIKA — Ối!...

MARA — Xuống hầm đi!

LIKA — Em không muốn. Ở đây đang ấm.

MARA — Tôi vẫn chưa hiểu, vậy cô đánh thức tôi dậy làm gì?

LIKA — Thôi được. Ta lại ngủ tiếp vậy.

MARA — Bây giờ thì không ngủ được nữa rồi. (Thở dài) Tôi nằm mê thấy một giấc mơ tuyệt quá!

LIKA — Anh mê thấy gì?

MARA — Một chiếc bánh ngọt trắng có nhân mứt nho khô... Thế rồi âm nhạc nổi lên và tôi ôm hôn một cô gái quen.

LIKA — Thế tại sao anh lại kể chuyện đó với em?...

Một quả bom nổ rất gần

MARA — Thôi được. Ta xuống hầm đi.

LIKA — Anh ta đồng ý. Chà! Con người tốt bụng làm sao. Hay là chỉ vì anh nhát?

MARA — Này nhé. Sáu tháng nay tôi ở trên mái nhà và cô có biết tôi đã hất bao nhiêu quả đạn lửa đi không?

LIKA — Em không biết... Thế cô ấy... học cùng lớp với anh à?

MARA — Cô nào?

LIKA — Cái cô anh hôn ấy.

MARA — Lika hỏi làm gì ?

LIKA — Hay chính là cái cô Lelia ở phòng số sáu ?

MARA — Thì đã sao ?

LIKA — Thôi, em hiểu rồi... Chắc là cô ấy vẫn còn ở Tbilixi đấy.

MARA — Ầm ồ... Chúng nó bắt nữa đấy.

LIKA — Còn khỏi phòng trống. Ngày mai anh sang đấy mà ở. Thế là yên.

MARA — Tôi chẳng đi đâu cả.

LIKA — Tại sao ?

MARA — Không có tôi thì cô nguy mất.

LIKA — Cho đến nay tôi vẫn chẳng sao thì sau này tôi cũng sẽ chẳng sao. Tôi là người số đỏ.

MARA (*Nổi cáu*) — Cô có biết cô nhờ gì mà sống nổi đến bây giờ không ? Nhờ mấy món quà của mẹ cô gửi về. Rồi thì nhờ bác vú em. Nhờ cái phiếu của bà ấy để lại ! Nhưng bây giờ thì dùng hòng nữa !... Hãy đợi tôi bị mất mạng ở đâu đấy và cô sử dụng tạm cái phiếu của tôi... Nhưng chuyện ấy thì cô đừng hy vọng nhiều. Vì tôi cũng là người số đỏ. Tôi nói thực, cô ra xa mọi người, cô lần tránh mọi người, giống như một con thú rừng. Trông nơi cô ở, giống như một cái hang thỏ rừng ấy...

LIKA (*Tức giận*) — Sao lại hang thỏ ?...

MARA — Đứng rồi còn gì ! Cô lần tránh tất cả mọi người. Thiếu nhi xô viết đâu mà lại làm như thế ?...

Tiếng bom nổ, lần này gần hơn

LIKA — Sao lại thế này, trời ơi ! (*khóc nức nở*)

MARA (*Đứng dậy chạy ra cửa sổ*). — Chắc là nó ném cầu...
Kìa, sao lại khóc thế kia ?

LIKA — Anh ngốc lắm ! Em dâu còn là thiếu nhi !

MARA — Ủ, thì là thanh niên.. cũng có khác. Nhưng dù sao cô cũng chẳng đúng chút nào, dù dù một mình, xa lánh cuộc đấu tranh chung của toàn dân. Chính sự cô độc làm què quặt tâm hồn con người...

LIKA — Chà, anh nghĩ ra cái câu ấy đấy à ?

MARA (Sôi nổi) — Cô có muốn biết không ? Tôi ăn chỉ bằng nửa phần của cô thôi, ấy thế mà tinh thần vẫn tốt... Chính vì tôi làm bất cứ thứ gì mà một người dân Leningrat bình thường có bốn phần phải làm. Mà có lẽ còn làm hơn thế một chút nữa kia.

LIKA — Anh nói khoác !

MARA — Không. Tôi không phải người nói khoác !

LIKA (Lau nước mắt) — Thế thì là nói bịa.

MARA — A, thế thì lại là chuyện khác.

LIKA — Suốt năm ngày nay anh bịa ra đủ chuyện nói dối em. Hay anh lại định chối.

MARA — Không. Tôi không chối.

LIKA (bỗng thích thú) — Thế thì anh bịa đặt làm gì ?

MARA — Cho nó vui hơn. (Sảng) Nhưng này, dù dù một mình thế đủ rồi. Hôm nay tôi dẫn cô tới đội dân phòng. Cô sẽ bắt đầu làm việc. Cô khỏe mạnh thế kia, nhìn cô ngồi không mà xấu hổ. Cô phải giúp đỡ những người già, những người yếu sức.

LIKA — Em vẫn giúp đấy chứ...

MARA — Giúp hàng xóm chứ gì ? Chưa đủ. Đó mới là việc vặt. Phải giúp đỡ mọi người hàng ngày. Không biết mệt mỏi. Có hiểu chưa ?

LIKA — Thôi được.

MARA — Sao lại thôi được ?

LIKA — Em đồng ý.

MARA — Đằng này suốt ngày cô cứ đọc truyện Tuổi trẻ. Đây đâu phải là công việc. Cô đem

dốt hết cả tủ sách, chỉ giữ lại có mỗi sách của Tuócgênhép.

LIKA — Thế nếu em thích văn ông ấy ?

MARA — Lão ấy chỉ ca ngợi những tổ ấm quý tộc thôi !...
Chẳng động viên được ai.

LIKA — Ông ấy động viên được em.

MARA — Thế thì càng hay. Hôm nay tôi sẽ dẫn cô tới đội dân phòng, cô sẽ xin gia nhập.

LIKA — Em đã bảo đồng ý rồi mà. *(Ngừng một chút)* Thế bây giờ chúng mình làm gì ?

MARA *(Nổi cáu)* — Không biết.

LIKA *(Thận trọng)* — Anh Mara...

MARA — Sao ?

LIKA — Ta đốt lửa lên đi.

MARA — Không được. Phải để dành cái tủ.

LIKA — Còn khối.

MARA — Dầu mà khối.

LIKA — Bên các phòng khác còn có thể kiếm được củi thêm nữa.

MARA *(Lại nổi cáu)* — Cô không biết xấu hổ ! Cô chờ cho người ta chết, rồi đi lấy đồ đạc về để đốt mà sưởi hả ?...

LIKA — Ồ ! Sao anh lại nói em thế !... *(ôa khóc)*.

MARA *(Bước tới gần, ngồi xuống tràng kỷ)* — Thôi nín đi...
dừng thế. Lika khóc nhiều quá đấy.

LIKA — Hồi còn một mình, em có khóc bao giờ đâu.

MARA — À cô lại còn đổ tội cho tôi nữa ?

LIKA — Không... Nhưng anh đừng nên nghĩ rằng em muốn cho hàng xóm chết. Em chẳng muốn thế tý nào... Em chỉ nghĩ, nếu như họ... Không. Không. Đúng, khủng khiếp thật. *(thôn thốc)*.

MARA — Cô ngọc lắm... Trẻ con thật (*thận trọng vuốt tóc cô bạn*)

LIKA (*Hoảng sợ*) — Anh làm gì thế?

MARA — Có gì đâu. Tôi đỡ cô thôi mà.

LIKA — À.

MARA — Cô không thích ư?

LIKA (*Ngừng một chút*) — Không sao.

MARA — Nin đi. Hàng xóm sẽ không chết đau và chúng ta sẽ kiếm được củi nữa.

LIKA — Thật không?

MARA — Nhất định rồi.

LIKA — Thế thì ta đốt lửa lên sưởi đi. (*Thì thầm thân mật*)
Cứ sưởi anh ạ... Sắp sang xuân ấm áp rồi...

Mara lại vuốt tóc Lika

Đốt lên sưởi, anh nhé. (*mỉm cười*) Anh Mara nhé.
(*Bỗng lo sợ*). Thôi, anh đừng dọa em nữa.

MARA — Ừ. (*rụt tay bước ra xa*). Có tiếng bom nổ ở xa.

LIKA — Ở phía đằng sau ga đấy. (*Im lặng*) Anh Mara...
Anh nhìn gì thế?...

MARA — Thôi được.

Ngày 14 tháng Tư

Gần tối. Lika đứng cạnh bàn. Trước mặt là
những thức ăn lấy ở chiếc hòm gỗ ra.

LIKA (*Lao về phía anh*) — Anh!...

MARA — Khoan! Hãy chia quà đã... (*chỉu cho cô gái bóng hoa giấy màu đỏ*). Thế là từ giờ trở đi cô không còn sợ gì những ông kiểm soát ở các rạp chiếu bóng nữa nhé, dù bất cứ người nào.

LIKA — Anh kiếm được ở đâu thế ?

MARA — Đồi được ở một tay cù khôi. Tuyệt thật, lại nhớ tới những ngày lễ Phục sinh ngày xưa. Và còn... một viên đường nữa này.

LIKA — Cảm ơn anh. Bây giờ thì anh nhắm mắt lại. Đi theo em nhé. (*Dẫn Mara tới cạnh bàn*). Mở mắt ra. Hoan hô đi !

MARA (*Khẽ*) — Quà của mẹ à ?

LIKA — Sao ? Anh không mừng à ?

MARA — Thế thì viên đường của tôi hết giá trị rồi.

LIKA — Đồi nào ! Anh có muốn em ăn ngay bây giờ không ? Em bỏ miếng đường của anh vào miệng ngay bây giờ nhé ? (*bỏ đường vào miệng*) Sướng quá ! Ôi ! Anh Mara ! Mình phải chia cho anh ấy nữa chứ ! Anh cần đi. Thế !

MARA — Làm thế nào mà người ta tìm được Lika ?

LIKA — Chú ấy cù lắm... Nay anh nhìn... Sữa hộp này, thịt hộp này, lại cả mút nữa ! Và cả thư. Mẹ em vẫn khỏe, mới được thưởng huy chương...

MARA — Lika quả là hạnh phúc.

LIKA — Anh Mara, anh cũng sẽ như thế thôi. Dấy, rồi anh xem, em đoán có đúng không. Anh đừng buồn. Thế là cuối cùng em đã đạt được ước mơ. Em đã mười sáu tuổi ! Ta tổ chức ngay một bữa tiệc ăn mừng nào !

MARA — Nhưng đây là mẹ gửi cho Lika.

LIKA (*Nghiêm giọng*) — Anh tồi lắm, anh Mara à.

MARA (*Khẽ*) — Ta tổ chức tiệc mừng đi.

LIKA (*Khẽ*) — Cố thể chứ...

MARA (*Nhìn bạn*) — Ngày xưa ngày xưa, ở một nước nọ, có một ông cụ và một bà cụ...

LIKA — Anh kể chuyện gì vậy?

MARA — Em chưa đủ trình độ để hiểu đâu.

LIKA — Em đốt thế kia à?

MARA — Không phải là em đốt (*không mỉm cười, từ từ*). Tôi có thể nói Lika là người thế nào nhưng tôi không nói.

LIKA — Thôi được, mặc anh. Siêu nước sôi rồi... Anh mở hộp sữa đi.

Có tiếng đạn đại bác nổ gần đó

Lại bắt đầu.

MARA — Pháo bắn chúc mừng Lika đấy.

LIKA (*im lặng một chút*) — Cậu nói đùa của anh ngốc lắm.

MARA — Ngày hôm nay tôi là một thằng ngốc. Một thằng ngốc. Một thằng ngốc tội nghiệp. Tôi có thể nói tại sao. Nhưng tôi không nói.

LIKA — Càng hay. Anh mở xong chưa?

MARA — Gần xong rồi. Chúng mình hãy ăn nửa hộp, đúng nửa thôi đấy. Rồi chưa?

LIKA — Tuân lệnh.

MARA — Hôm nay có chuyện gì ở đội dân phòng không?

LIKA — Chúng em đi soát lại ngôi nhà số mười bảy...

Đi tất cả các phòng. (*hơi ngạc nhiên*) Này, anh Mara à, em không sợ xác chết nữa đâu. Em quen rồi. Thế là tốt chứ, anh?

MARA — Chắc thế.

LIKA — Anh quả là thông minh.

MARA — Rất thông minh nữa ấy chứ?

LIKA — Thế còn anh, anh làm những gì ngày hôm nay. hử anh chàng rất thông minh ời?

MARA — Tôi chữa ống dẫn nước. Nếu như bọn tôi cung cấp được nước cho thành phố thì cuộc sống cũng đỡ cực...

Sang xuân rồi... Chỉ còn hai tuần nữa là mừng Một tháng Năm. (*Trầm ngâm*) Lika còn nhớ không? Mừng Một tháng Năm.

LIKA — Nhớ quá đi ấy chứ. Có một lần em được đi với mẹ lên lễ đài.

MARA (*Quả quyết*) — Rồi sẽ lại như thế. Nhất định sẽ lại như xưa.

LIKA — Không, sau này sẽ chẳng giống như ngày trước nữa đâu.

MARA — Thế sau này sẽ thế nào?

LIKA — Em không biết. Nhưng sẽ khác xưa.

MARA — Sẽ tốt hơn chẳng?

LIKA — Có thể. Nhưng sẽ không giống xưa, anh hiểu không?

MARA — Nhưng tôi không muốn sau này sẽ khác ngày trước. Tôi muốn sẽ lại giống y như ngày xưa.

LIKA — Anh Mara tội nghiệp!

MARA — Cũng được. Để rồi xem.

Họ im lặng

LIKA — Thơm quá, đèn phát điện lên mất. Anh thấy không?

MARA — Còn gì nữa! (*Hít mũi thơm*).

LIKA — Món thịt hộp đáng yêu quá...

MARA (*Bên bếp lò*) — Trông miếng thịt trong chảo đẹp quá.

LIKA — Ta ăn đi, mau lên, anh.

MARA (*Bày đĩa ra*) — Em chia đôi ra... Ấy kia, không công bằng!

LIKA — Nhưng em còn được vét chảo. Anh bỏ một miếng bánh đi.

MARA — Trời !

Họ ăn lặng lẽ

LIKA (*Đẩy đĩa ra*) — Tuyệt quá !

MARA (*Liếm đĩa*) — Nhưng hết mất rồi.

LIKA — Bây giờ đến sữa. Anh đưa cốc đây.

MARA — Mỗi cốc một thìa thôi.

LIKA — Hôm nay thì mỗi cốc cho hai thìa.

MARA — Thôi thế thìa rưỡi vậy.

LIKA — Bánh quy nữa chứ.

MARA — Mỗi người hai chiếc.

LIKA — Hôm nay cho mỗi người ba.

MARA — Ai là quản lý ? Tôi là quản lý.

LIKA — Không có anh thì em nguy mất rồi.

MARA — Chú ý ! Nghe tôi đọc diễn văn, tức là chúc từ.
Nâng cốc !

LIKA — «Tức là chúc từ». «Nâng cốc!» Ngộ thật...
(*Cười phá lên*).

MARA — Nghe đây, (*dừng dậy, nâng cốc sữa*). Tôi chúc mừng Lika ; Năm ngoái tôi cũng tròn mười sáu tuổi. Tóm lại tức là tôi cũng thông cảm. Chúc Lika hạnh phúc... (*trầm ngâm*). Lika là một con người thế nào nhỉ ?

Tôi có thể nói được nhưng tôi không nói.

LIKA — Hoan hô diễn giả.

MARA — Đả đảo Hitle ! Lika muôn năm ! (*chạm cốc với Lika*).
Bây giờ tôi hôn tay Lika. Lika đã thành người lớn.
Phải hôn tay mới đúng, (*hôn bàn tay Lika*). Lika
vừa lòng chứ ?

LIKA — Anh Mara dịch thân hôn tay mình. Không đời nào quên được.

MARA — Thế Lika... Lika đã hôn ai bao giờ chưa?

LIKA (*Sau một chút*) — Em rất yêu mẹ và không bao giờ muốn làm mẹ phiền lòng.

MARA — Chắc niềm hạnh kiểm Lika từng được năm chú?

LIKA — Thế còn anh?

MARA — Chưa bao giờ được trên ba cả.

LIKA — Em cũng đoán thế.

MARA — Nghĩa là Lika chưa hôn cậu nào chứ?

LIKA — Có... Có một lần.

MARA (*Vội vã*) — Sao lại thế?

LIKA — Ấy thế đấy, (*Im lặng một chút*). Đại dột của tuổi trẻ.

MARA (*Buồn*) — Rồi.

LIKA — Mẹ viết trong thư bảo em phải tản cư đi Matxcova. Nhưng bây giờ, biết nhà không còn và vú đã chết rồi thì chắc mẹ sẽ nghĩ cách khác.

MARA (*Im lặng một chút*) — Thôi được. Lika tản cư đi.

LIKA — Thế anh... Anh muốn em đi à?

Im lặng

MARA (*Rên rỉ*) — Lika đừng bỏ tôi lại đây một mình. Đừng đi. Hãy thương tôi.

LIKA — Anh ngốc lắm.

MARA — Đã đành. Lika chưa biết tôi ngốc đến mức nào đâu. (*Nghiem giọng*). Tôi có thể nói, nhưng tôi không nói.

LIKA — Trời tối rồi. Anh mở cửa lò ra cho sáng.

MARA — Thế thì sức nóng bay đi mất.

LIKA — Nhưng em muốn. Hôm nay ngày sinh nhật của em kia mà. Anh phải chiều em chứ. (Mara mở hé cửa lò. Căn phòng sáng lò mờ — khê). Ta nhảy đi.

MARA — Không có nhạc.

LIKA — Không cần. Chúng mình tự hát lấy. Nhảy vao-xơ chậm nhé. Đây này... (khê hát). Anh biết bài ấy không?

MARA — Biết.

Miệng hát, họ nhảy chậm chậm trong căn phòng. Có tiếng súng ở rất xa.

LIKA — Anh Mara!...

Họ dừng lại

Thật kinh khủng. Chúng quanh biết bao nhiêu đau khổ. Ấy thế mà chúng mình...

MARA (khê) — Dâu phải lỗi ở chúng mình!

Họ lại nhảy, quay tròn trong căn phòng. Sau đó họ ngừng hát. Họ dừng lại và ôm nhau hôn. Im lặng khá lâu. Lika thở hắt hắt vì xúc động.

LIKA — Anh Mara! Trời ơi... Rồi sau này sẽ ra sao đây?

MARA (Khê) — Anh có thể nói... (thì thầm) Nhưng anh không nói.

LIKA (Mỉm cười, sung sướng) — Anh thân yêu. Anh Mara tội nghiệp.

Cửa mở, Lèônidić loạng choạng bước vào. Không nhìn thấy ai, anh bước về phía bếp lò rồi bỗng ngã quỵ xuống sàn. Lika và Mara lặng lẽ chạy tới.

LÈONIDIĆ (Thều thào) — Bếp lò... Bếp lò ấm quá...

Ngày 11 tháng Tư

Sau đó một tuần. Trong phòng có thêm một tấm nệm tự làm lấy để Leonidic nằm. Lại một ngày tháng tư nữa sắp hết. Hoàng hôn ngoài cửa sổ.

LIKA (Trên ngưỡng cửa) — Anh ấy vẫn ngủ à?

MARA (Đang ngồi cạnh Leonidic) — Ừ. Sao Lika về muộn thế?

LIKA — Có chút việc phải ở lại đội. Anh cho anh ấy ăn rồi chứ?

MARA — Về đến nhà là anh hâm cháo cho cậu ấy ăn ngay. Cậu ấy sợ vào bệnh viện lắm. Không biết tại sao. Cậu ta kỳ quặc thật.

LIKA — Kỳ quặc à?

MARA — Ừ. Kiểu người khá lạ. Cậu thật, cậu ta ăn hết mất cả quả của mẹ em gửi về rồi. Nhưng được cái cậu ta đã bình phục.

LIKA — Lúc đầu em cứ yên trí là anh ấy bị sưng phổi. Bây giờ thì rõ rồi, anh ấy chỉ bị cảm lạnh thôi. Nếu sưng phổi thì anh ấy chẳng sống nổi.

MARA — Đúng. Thương cậu ấy thật. Anh đã nhìn thấy bao nhiêu người chết rồi. Nhưng cậu này có cái gì rất dễ thương.

LIKA — Vấn đề là ở chỗ anh ấy chẳng giống một ai khác cả. Người ta ai cũng giống một người nào đó. Dường này anh ấy chẳng giống ai cả.

MARA — Còn anh thì giống ai?

LIKA (Suy nghĩ một chút) — Anh thì lại giống tất cả mọi người.

MARA — Tôi cừ thật.

LIKA — Không. Em là thầy thuốc có khác. Trong có một tuần em chữa khỏi bệnh cho anh ấy. Thật ra, anh cũng có giúp em rất nhiều.

MARA — Minh cứ thật. Dâu có phải dễ mà giống được tất cả mọi người.

LIIKA — Mà sao anh ấy lại có cái tên ngộ nghĩnh thế : Lèonidie.

LÈONIDIC — Tên ngộ nghĩnh thật. Lèonidie! *(Nhếch mồm cười)* Các bà mẹ tùy tiện thật, muốn đặt tên con thế nào cũng được. *(im lặng một chút)* Mẹ cậu còn sống không, Mara?

MARA — Mất rồi *(Mỉm cười)*. Minh chưa hề biết mặt mẹ mình.

LIIKA — Nghe anh nói mà khiếp.

LÈONIDIC — Có gì đâu. Mara là một người đàn ông và chỉ biết yêu cha.

LIIKA — Các anh đều là người điên cả.

LÈONIDIC — Chúng tôi không điên đâu. Chúng tôi từng trải quá đấy thôi.

MARA — Cậu hãy bình tĩnh. Cậu tuyệt vọng sớm quá có hại đấy.

LÈONIDIC — Lèonidie... cái tên ngộ nghĩnh thật đấy. *(Ngừng một lát)*. Các bạn hãy nghe tôi kể một chút. Tôi đã ăn hết món quà người ta gửi về cho các bạn, như bạn Mara buồn bã nhận xét, và bây giờ các bạn đã trở thành những người thân thiết nhất của tôi. Mà câu chuyện này tôi thấy cần phải kể cho ai đó nghe. Cứ giữ nó một mình trong lòng, kể cũng khá buồn. *(Im lặng một chút)* Tôi rất yêu mẹ tôi. Yêu ghê lắm kia. Cha tôi là một người luôn bận công việc, lúc nào cũng công kia việc nọ. Ai cũng khen ngợi cha tôi lắm. Hình như chỉ có mỗi mình tôi không hiểu cha tôi đáng khen ở chỗ nào. Nói cho công bằng thì chủ nhật nào, từ hai giờ tới bốn giờ, cha tôi cũng tranh thủ nói chuyện với

tôi... nhưng trong con mắt của ông bao giờ tôi cũng như bé hơn ba tuổi... (trầm ngâm) Cha tôi mất cách đây đã năm năm, vào đúng ngày sinh nhật của tôi. Hôm đó tôi vừa tròn mười hai tuổi. Người đi đưa đám rất đông và ai cũng ca ngợi cha tôi là một người đáng kính phục. Có thể người ta nói đúng. Tôi không phản đối. Nhưng cha tôi chết đi, tôi thấy cuộc đời tôi cũng chẳng có gì khác trước... Chỉ có mâm cơm hơi kém thịnh soạn đi mà thôi. (bỗng mỉm cười). Trái lại mẹ tôi thì lại là tất cả đối với tôi. Mẹ tôi hiền hậu, tươi vui. Đi đâu mẹ tôi cũng dắt tôi đi cùng, lúc nào mẹ con cũng có nhau như đôi bạn vậy. Sau đó xuất hiện một người đàn ông khác... Và thế là mẹ tôi như quên bằng tôi đi, các bạn ạ! Sao lại thế được kia chứ? Ông ta chẳng còn trẻ trung gì, người thì xấu xí, lúc nào cũng hát khe khẽ cho mẹ tôi nghe những bài gì ấy... Và tối tối tôi nghe thấy tiếng hai người nhảy ở phòng bên cạnh. Hai người nhảy với nhau!... Khi chiến tranh nổ ra, người ta không lấy ông ta vào bộ đội... Chẳng là ông ta cận thị nặng, chó với mèo ông ta không phân biệt nổi. Được cái là ông ta không đến nổi ủ dột quá và cũng không đến nổi hoảng hốt quá mỗi khi có báo động, máy bay địch ném bom. Bắt đầu có nạn đói... Tôi thấy ông ta và mẹ tôi mỗi ngày một yếu dần, đến gần tết thì hai người gầy rộc hằn đi. (Gay gắt) Các bạn hãy nghe điều tôi nói đây. Tôi thấy thương cả hai người nhưng tôi vẫn không thể quên được chuyện này... (Vội vã) Có một lần khi thực phẩm đã quá khan hiếm, tôi nhìn thấy mẹ tôi bẻ khẩu phần bánh mì của bà đem đặt sang khẩu phần của ông ấy. Ông ta không biết và ăn luôn cả phần của mẹ tôi. Càng ngày mẹ tôi càng

kiệt sức dần. Nhưng ông ta cần thi nên không nhận thấy khẩu phần của ông ta lớn hơn khẩu phần của mẹ tôi. Tôi thì tôi nhìn thấy rõ! Mỗi đến khi mẹ tôi hấp hối, mẹ tôi vẫn đưa mắt nhìn về phía ông ấy. Mặc dù lời trối trăng của người là nói với tôi: — Lêônidic, con hãy săn sóc ông ấy (*im lặng một chút*). Trước đó ông ta chẳng chú ý gì đến tôi cả, ấy thế mà bây giờ ông ta bỗng thay đổi hẳn. Ông ta bắt đầu kể cho tôi nghe đủ chuyện về cuộc đời ông ta, về những nỗi đau khổ của ông ta trước khi gặp mẹ tôi. Đôi khi ông ta còn khe khẽ hát cho mẹ tôi nghe. Ông ta kể rằng ngày còn trẻ, ông ta là linh hồn của đội văn nghệ nghiệp dư và có lần đã được giải thưởng. Có lần ông ta ngắm tôi rất lâu rồi bỗng bảo tôi giống hệt mẹ tôi. Và bắt đầu từ ngày hôm đó, ông bắt đầu lại nhường một phần bánh mì của ông cho tôi. Tất nhiên tôi không chịu nhận. Nhưng ông vẫn không chịu và nếu lần nào đành lừa được tôi thì ông ta mừng rỡ vô cùng. Tôi hiểu rằng tôi có bổn phận phải tha thứ cho ông ta và mẹ tôi... Tôi biết rằng tôi phải yêu ông ta mới đúng, nhưng tôi không yêu nổi!... Cho mãi tới khi hấp hối gần chết, ông mới chợt hiểu ra và mới xin tôi tha thứ... Đến khi ông tắt thở, tôi khóc thảm thiết mặc dù tôi vẫn chưa hết ghét ông. Đến bây giờ cũng vẫn thế?

Anh im lặng một lúc lâu. Hai người kia nhìn anh.

Các bạn thấy vì sao tôi đã hiểu tình yêu rồi chứ?

LIKA (Khẽ) — Nhưng đó mới thực là tình yêu. Một tình yêu tuyệt đẹp.

LÊÔNĐIC — Ấy thế mà chỉ mỗi mình tôi sẽ không bao giờ hiểu được.

MARA — Cậu thật là lạ. Cậu kể chuyện đó để làm gì?

LÊONIDIC — Không biết. Đôi khi mình thấy khiếp sợ.
Bây giờ thì có thêm các bạn cũng biết câu chuyện đó nữa, (mỉm cười). Có lẽ là kể được ra, mình thấy nhẹ bớt nỗi lòng chẳng!

LIKA (Trầm ngâm) — Con người bao giờ cũng có bốn phần phải hy sinh mọi thứ cho một người khác.

MARA — Chưa chắc.

LÊONIDIC (Với Lika) — Tại sao Lika không trả lời?

LIKA (Khẽ) — Em không thể quên được câu chuyện anh kể.

MARA — Cúc — cù — cu.

LIKA (Như chợt tỉnh) — Cái gì cơ?

MARA — Vượt qua rồi.

Im lặng

LIKA — Anh Lêonidic, sau này anh muốn làm nghề gì?

LÊONIDIC (mỉm cười) — Làm nhà thơ.

LIKA — Làm thi sĩ à?

LÊONIDIC — Dùng chữ ấy to tát quá.

LIKA — Còn anh, anh Mara?

MARA — Làm nghề dạy sư tử.

LIKA (Ngạc nhiên) — Anh nói đùa đấy chứ?

MARA — Các bạn nhìn đây này... (Đặt lên sàn hai khúc gỗ rồi đặt lên trên đó một tấm ván). Tôi muốn xây cầu!
(Sôi nổi) Tôi muốn nổi lên những bến bờ. Công việc thú vị không, Lika?

LIKA — Có thể là thú vị... (nói Lêonidic) Mẹ em xưa nay vẫn cứ muốn em thành thầy thuốc. Và ngay từ bé em đã quyết định — sẽ trở thành thầy thuốc! Nhưng không phải chỉ là thầy thuốc hàng ngày

mặc áo bô-lu đi giày cao su đến cấp sốt cho các bệnh nhân — không đâu! Em muốn thành một thầy thuốc nghiên cứu... Muốn thành nhà phát minh, anh hiểu chưa?

LÊÔNIDIC — Tất nhiên rồi.

LIKA (*Nùng nịu, giọng trẻ con*) — Má bảo thì phải vâng lời chứ. Chỉ có những đứa con gái hư mới không vâng lời má.

LÊÔNIDIC — Có im đi không nào?

MARA (*Giọng nùng nịu*) — Má cho ăn kẹo...

LIKA (*Bước tới gần Mara*) — Anh có muốn ăn cái tát không nào?

MARA (*Bỗng trở nên nhũn nhặn*) — Thôi khuya rồi. Ngủ đi. (*leo lên chiếc giường con của anh*). Các bạn nói chuyện khế chứ. Ngày mai tôi phải đi làm từ sớm.

LÊÔNIDIC (*Trầm ngâm*) — Dù sao, thật khó mà hiểu được hết bản thân mình.

LIKA (*Chăm chú*) — Anh nghĩ thế à?

Có tiếng đại bác nổ ở xa

Ngày 29 tháng Tư

Một ngày xuân lộc-giô, u ám.

Lika và Lêônidic đi về, vào phòng.

LÊÔNIDIC — Lika mệt lắm hả?

LIKA — Mệt ghê gớm. (*Nhìn căn phòng*) Anh Mara vẫn chưa về à?

LÊÔNIDIC — Cũng sắp về rồi. Lika có nghe thông cáo ngày hôm nay chưa? Theo ý tôi thì ở mặt trận miền Nam, quân ta đang chuẩn bị đánh to đấy.

LIKA — Giá mà đánh to cả ở đây nữa thì hay quá!...
Phá tan vòng vây đi thì tuyệt. Anh ạ, bao nhiêu
đêm em nằm mơ thấy chuyện đó.

LÊONIDIC (*Rất dịu dàng*) — Lika nằm nghỉ đi... Ngày hôm
nay em làm một công việc nặng nhọc quá.

LIKA — Một công việc rất không vui thì đúng hơn.
(*Nằm xuống tràng kỷ*) Em chỉ thấy lo có một điều là
em đâm quen với mọi thứ rồi, chẳng còn xúc động
gì nữa.

LÊONIDIC — Biết làm sao được. Mà thế càng tốt.

LIKA — Sao lại tốt?

LÊONIDIC — Vì bây giờ là chiến tranh.

LIKA (*Bỗng ngạc nhiên*) — Anh sẽ ra mặt trận à?

LÊONIDIC — Chắc là mùa thu sẽ đến lượt lứa tuổi bọn
tôi. Tôi và Mara cùng tuổi mà.

LIKA (*Nhếch mép cười*) — Nhớ không... không sống được
tới mùa thu?

LÊONIDIC (*trầm ngâm*) — Cũng có thể.

LIKA (*Ngước mắt nhìn Lêônidic*) — Anh nghĩ gì thế?

LÊONIDIC — Chuyện vặt thôi. Tôi lợi dụng hoàn cảnh
tội nghiệp của tôi và tôi chẳng suy nghĩ gì cả. Tôi
mới được ra ngoài hôm nay là hai. Tôi lại ngồi
trên chiếc ghế dài còn sót lại và nhìn mọi người
dọn sân, đem các xác chết đi chôn. (*Im lặng một chút*)
Chúng mình sẽ lấy đồ gỗ ở cái phòng bên về để
sưởi.

LIKA — Em không muốn. Cũng không cần phải làm
thế. (*Bỗng thét lên*) Anh Mara đi đâu nhỉ?

LÊONIDIC — Tối qua chúng bắn phá khu vực trung tâm.
Chắc cậu ấy vào ngủ nhờ ai đó.

LIKA (*Lo lắng*) — Ngủ nhờ ai?

LÊONIDIC — Dội chừa ông dẫn nước có phải chỉ có mình cậu ấy đâu. Còn bạn bè khác nữa chứ... Lika còn nhớ cậu ấy kể chuyện về anh Sâykin [gan cóc tia và chị Cácxêva cứ khỏi đây không?

LIKA — Cácxêva... Tên con gái mà như tên nhà máy ấy!

LÊONIDIC (Mỉm cười) — Lika nói đùa hay thật đấy!

LIKA (Ngồi nhòm dẫu) — À ra anh ta đi ngủ lang... Ra thế! Anh còn chưa hiểu rõ cái anh Mara ấy đâu!... Lại thêm cái tội nói dối như ranh. Chuyện nói dối, chuyện nói dối!... Có một lần anh ấy đem về ba lạng hạt lúa mì. Em hỏi: Ở đâu đấy? Anh ấy bảo có một cô bé ngã xuống hào, anh ấy cứu được đem trả cho cha mẹ. Cha mẹ cô bé đền ơn bằng ba lạng hạt lúa mì. Ấy thế mà về sau mới rõ, thì ra anh ấy chẳng cứu cô bé nào hết, mà là anh ấy đổi cái mũ lông thú lấy ba lạng hạt lúa mì... Mà đâu phải chỉ có chuyện ấy. Anh ấy còn bịa nhiều chuyện nữa. Anh mà biết thì phải khiếp lên ấy chứ!

LÊONIDIC — Thôi được. Lika sẽ kể sau, được không?

LIKA (Nổi cáu) — Sao? Anh không muốn nghe kể chuyện anh Mara à?

LÊONIDIC — Muốn chứ, nhưng không phải bất kỳ lúc nào.

LIKA (Vẽ không bằng lòng) — Anh cứ âm thầm thế nào ấy...(vẽ chú ý). À, anh vẫn làm thơ thật đấy à?

LÊONIDIC (mỉm cười) — Cũng làm thử thôi.

LIKA — Anh đọc cho em nghe nào.

LÊONIDIC — Thơ không hay đâu. Chẳng ra cái gì.

LIKA (Nghĩ ngợi) — Anh chỉ vầy vọ thế thôi.

LÊONIDIC — Không đâu.

LIKA (Ngạc nhiên) — Thế anh làm những bài thơ ấy làm gì?

LEONIDIC — Tôi vẫn hy vọng. Biết đâu sau này tôi chẳng làm được một bài thơ hay.

LIKA (*Cười ngật nghêo*) — Anh ngộ nghĩnh thật.

LEONIDIC — Đến chết cười mất thôi.

LIKA — Mà anh đây bận gì kia? Để em lau cho... em thấm nước bọt dâ... (*cười phả lên*). Các bà mẹ vẫn lau má trẻ con như vậy...

Mara vào

Mà mắt anh xanh quá, xanh biếc màu da trời ấy!

MARA (*Giọng nũng nịu*) — Xanh ời là xanh!

LIKA — Anh Mara!

MARA — Chính tôi đây.

LEONIDIC (*Vui vẻ*) — Tôi đã bảo cậu ta sẽ về mà.

LIKA — Tay anh làm sao thế kia? (*thét lên*). Anh bị thương à?

MARA (*Nói cho qua chuyện*) — Có một chuyện rắc rối.

LIKA — Chuyện gì?

MARA — Thôi, không nói chuyện ấy nữa.

LEONIDIC — Cậu đừng nên gắt với Lika như thế... Suốt ngày hôm nay Lika cứ lo cho cậu đấy.

MARA — Xin cảm ơn. Quả là một cô gái tốt bụng. Nala-malây-kum!

LIKA — Anh nói lảng những cái gì thế?

MARA — Tôi không nói lảng những... (*quay lại hai người, xúng giọng*). Tôi bắt một thằng lính nhảy dù Đức.

LEONIDIC — Cậu à?

MARA — Ngày hôm qua, trên lấy đội chữa ống dẫn nước đi ra chiến lũy. Tình hình ngoài đó đang gay go gì đó. Đến gần tối thì bọn mình leo lên đỉnh pháo đài. Quân Đức chúng nó nã đại bác vào dữ

đội... Thế là bọn mình ngủ cả ở trong công sự. Nửa đêm mình thức dậy. Mình nghĩ, thử ra ngo xem bên ngoài ra sao, thế là mình bò ra. Bên ngoài trời tối đen như mực. Mưa phun phả vào mặt. Bỗng mình nhìn thấy có một bóng người bò về phía ngôi nhà đồ. Mình bò theo và quát «Đứng lại, đồ khốn nạn!» Hắn chống cự lại, đâm dao găm vào tay mình. Nhưng không ăn thua. Mình tước khi giới hắn và sau một cuộc vật lộn ngắn, mình giao nó cho các anh bộ đội vừa chạy tới.

LIKA (*Vuốt ve cánh tay băng bó của Mara*) — Anh quả là một con người chân chính, anh Mara ạ!

LEONIDIC — Giỏi. Cậu quả là giỏi. Mình ghen với cậu đấy... (*chăm chú nhìn hai người rồi từ từ bước ra khỏi phòng*).

LIKA (*Khẽ*) — Em lo cho anh quá.

MARA (*Đột nhiên triu mến*) — Thật à?

LIKA — Anh khác hẳn ngày trước, anh Mara ạ... Sao anh cứ tránh em? Anh đừng bỏ đi nhé. Anh hãy nhớ lại chúng mình đã có những lúc thân nhau biết bao.

MARA — Tôi có bao giờ quên đâu (*im lặng một lúc lún*). Không phải tôi tránh Lika mà là Lika cứ xa tôi dần. Có lúc tôi tưởng như Lika đã xa hẳn tôi rồi.

LIKA (*Khẽ*) — Không đâu... (*rất triu mến*). Em vẫn ở đây, anh Mara ạ, (*nhìn Mara*). Anh làm sao thế? Anh khóc à?

MARA (*Nổi giận*) — Chà! Sao mình căm ghét cái thằng mình thế! Mình chỉ là một đứa hèn yếu.

LIKA (*Chưa hiểu*) — Sao lại thế?

MARA — Thôi được... Kệ tất! (*đi đi lại lại trong căn phòng*). À, Lika ạ, đã đến lúc nên xin ra khỏi đội đàn

phòng rồi. Lika có khả năng làm việc lớn hơn. Tôi đã nói với Lika về trạm quân y đấy. Lika hãy đến đó xin làm hộ lý...

LIKA — Người ta bằng cho anh bao giờ?

MARA — Lúc mờ sáng.

LIKA — Để em thay băng cho.

MARA — Không cần. Ở trạm quân y công việc vất vả khiếp lắm đấy. Nhưng cần thiết. Rất cần thiết em hiểu chưa?

LIKA — Nhưng cũng để em thay băng cho anh. Em có một cuộn băng cá nhân đấy. Em được đội dân phòng phát cho.

MARA — Đã bảo không cần mà! Lika sẽ làm hộ lý độ một vài tháng rồi học thành y tá. Vừa giúp ích cho mọi người mà bản thân Lika cũng không phải chịu thiệt. Lika đồng ý chứ?

LIKA — Vâng... Phải rửa vết thương mới được. Anh Mara, phải để em rửa cho mới được... (*Cầm tay Mara*).

MARA — Đã bảo không kia mà!...

LIKA — Nhưng em biết cách. Ở đội dân phòng chúng em học đủ thứ. Em sẽ băng cho anh thật đẹp. Rồi anh sẽ thấy.

MARA (*Bỗng không hiểu sao lại chịu thua*) — Cũng được...

Lêônidi quay vào, dừng lại ở ngưỡng cửa.

LIKA — Anh ngồi yên đấy. Không được nhúc nhích. (*Thận trọng mở băng ra*). Thằng lính Đức khỏe lắm không anh?

MARA — Khỏe.

LIKA — To lớn nữa chứ?

MARA — Trưng binh thôi:

Lika tháo băng ra và nhìn vết thương một lúc lâu:

(Ngập ngừng) — Ôi, chẳng Đức!

Lika quay lại nhìn thấy Lêônidic.

LIKA — Vết dao đâm sâu quá... Để em rửa đã. Thế...

(Nhìn vào mắt Mara) Sao... đau lắm ă?

MARA (Khẽ) — Đau lắm.

LIKA (Băng cánh tay) — Sẽ khỏi thôi.

LÊÔNIDIC (Lại gần Mara, vỗ vai bạn) — Chịu khó một chút.

LIKA (Gắt) — Đừng động đến anh ấy.

Ngày 4 tháng Năm

Một ngày đẹp trời, nắng. Trong phòng có mỗi mình Lika, đang giặt cái gì đó. Mara vào. Không khi im lặng ngượng ngùng.

MARA (Vừa dứt dứt, vừa táo tợn) — Xin chào!

LIKA — Sáng nay chúng mình đã gặp nhau rồi thôi.

MARA — À, đúng thế, (im lặng một chút). Lêônidic đâu?

LIKA — Đi chơi đâu đấy. Bác sĩ cho phép anh ấy được làm việc từ ngày mai.

MARA — Hoan hô bác sĩ. Hoan hô Lêônidic. Hoan hô hai chúng mình là những người mà cậu ta chịu ơn.

Lika thở dài buồn bã

Tôi phải ngậm miệng chẳng?

LIKA — Sao vậy?

MARA — Hôm nay Lika có đến trạm quân y không?

LIKA — Em không cần ai dạy bảo (*gần như lạnh lùng*). Sao anh về sớm thế?

MARA — Nghỉ giải lao.

LIKA — Anh vẫn chưa chán cái lối đùa bỡn ấy à?

MARA (*Ngập ngừng*) — Lika thử nhìn vào mặt tôi xem.

LIKA (*Vẫn không ngừng giật*) — Để làm gì?

MARA (*Khẽ*) — Đã năm ngày hôm nay Lika chẳng nhìn tôi tôi.

LIKA — Hay anh lại vừa cứu một cô bé dưới hào, hay anh lại vừa bắt được một thằng tù binh nhảy dù Đức?

MARA (*Xăng*) — Bọn thằng nữa kia? (*nắm chặt bàn tay, cúi đầu*).

LIKA — Thế mà anh vẫn đùa bỡn được... Chung quanh người ta đang đau khổ biết bao nhiêu, rồi trẻ con chết. Ấy thế mà anh vẫn đùa bỡn được... (*gắt*). Anh nói thật đi, tay anh hôm ấy bị sao?

MARA (*Sau một chút*) — Tôi bị trượt chân ngã vào một cuộn giấy thép gai.

LIKA (*Bỗng dịu lại*) — Dù sao ở đội dân phòng em cũng học được đôi điều. Giấy thép gai. Em đoán ngay từ hôm đó kia mà (*im lặng một chút*). May mà hôm ấy người ta bôi i-ốt chứ không thì đã nhiễm trùng rồi (*nhìn Mara, có vẻ thương hại hẳn hoi*). Anh chàng tội nghiệp...

MARA — Lika...

LIKA — Im đi! Hôm đó em xấu hổ thay cho anh trước mặt Leonidic. Cả em hôm ấy cũng nói dối «vết dao đâm sâu quá!» Cứ nhớ đến chuyện đó lại thấy ngượng! Ấy thế mà anh thì cứ lờ đi, tưởng như em tin lời anh kể (*bỗng nói thật khẽ, như trách móc*).

Anh đã không làm như thế, nếu anh có đôi chút...
(nổi cáu). Sao anh lại cười?

MARA (cũng cáu) — Thế ai bảo cô là tôi cười?...

LIKA — Anh tránh xa tôi ra? Anh chưa biết được tôi khinh anh đến mức nào đâu.

MARA (khẽ) — Khinh à?

LIKA — Đúng. Thôi từ nay xin đủ. Đừng bao giờ anh giờ trò ấy ra nữa.

MARA (hầu như nói một mình) — Cô không làm chuyện này đâu.

LIKA (quay lại) — Anh nói gì vậy?

MARA — Cậu nói bay qua rồi.

Lika xách thùng nước đang giặt bước ra khỏi phòng. Mara lấy chiếc vali con của anh ra, vội vã nhét vào đó một vài thứ quần áo, đồ đạc vật vụn. Ngoài lại nhìn rồi đặt lên vali một mảnh giấy và viết rất nhanh.

LÊONIDIC (Vào, nhìn thấy Mara) — Sao cậu về sớm thế?
(lại gần bạn) Người ta lại cho chạy thêm hai chặng xe điện nữa rồi.

MARA (Vẫn tiếp tục viết) — Ừ.

LÊONIDIC — Nhà bên cạnh lại có nước máy rồi. Các cậu làm phải không?

MARA — Thôi, cậu đứng vào chỗ có ánh nắng kia cho mình ngắm cậu một chút. Chà, cậu trai mắt xanh. Lêonidic... (giọng nũng nịu của con trẻ) Mắt xanh xanh biếc là xanh... (đột nhiên ôm chầm lấy bạn hôn rồi bước tới gần trang kỷ của Lika, đặt mảnh giấy lên gối). Cậu chuyển hộ nhé! (xách vali rồi gần như chạy ra cửa).

LÊONIDIC (Lo lắng) — Cậu đi đâu thế, Mara?

MARA (Vui vẻ) — Đi tắm!

Lika vào phòng. Mara đã đi khuất.

LIKA — Anh ấy chạy đi đâu thế ?

LÊÔNIDIC — Cậu ta cũng kỳ quặc thật... Cậu ta bảo đi tắm... Tất nhiên là cậu ta nói dối đấy thôi.

Lika không trả lời rồi bỗng nhiên ôm mặt khóc nức nở.

Sao thế, Lika ?... Đừng... Đừng..., Lika !...

LIKA (*Nín tay bạn*) — Anh Lêônidic... (*khẽ*) Có lẽ... Em yêu anh ấy rồi.

LÊÔNIDIC (*Sau một chút*) — Đương lẽ Lika đừng nói với tôi câu ấy thì phải.

LIKA — Anh ấy luôn miệng nói dối... Chính câu chuyện bắt tù binh là anh ấy bịa ra. Vết thương ở tay chỉ là một vết xước da nhẹ... Em giấu anh vì em xấu hổ thay cho anh ấy. Nhưng em không chịu được nữa rồi. Anh hãy nói hộ với anh ấy đi. Anh là người thân nhất của em và anh Mara.

LÊÔNIDIC (*Đột nhiên*) — Các người đều là bọn ngọc cả! (*ngáp ngừng*). Giữa lúc chúng quanh đang diễn ra tấn bi kịch lớn lao thế này... (*tự giận mình*) Dù sao đó cũng là chuyện thiếu nghiêm chỉnh. Các người là trẻ con cả hai.

LIKA (*Thét lên*) — Trẻ con à ?... Ai bảo anh thế ?

LÊÔNIDIC (*Im lặng một chút*) — Cậu ta để lại lá thư kia.

LIKA (*Lau nước mắt*) — Anh ấy lại bịa chuyện gì nữa chẳng ? « Gửi em và Lêônidic ». Thư viết cho cả anh nữa. (*Đưa Lêônidic lá thư*) Anh đọc đi.

LÊÔNIDIC — « Ừ, đúng thế, mình không bắt được thằng tù binh nào hết. Nhưng mình lại được làm quen với thiếu tá Áctêmốp. Một con người đáng giá. Mình nói chuyện rất thú vị với anh ấy suốt đêm hôm đó. Mình chẳng muốn đợi tới mùa thu, cho tới khi có lệnh động viên. Mình đã thỏa thuận rồi

và xin từ biệt các bạn. Minh sẽ trả thù và trả thù !
Minh thề rằng các bạn sẽ nghe thấy tin mình. Chúc
Lika mạnh khỏe. Còn Lêônidic thì đừng buồn nhé.
Ngày mai Lika hãy đến trạm quân y đi ! Ngày mai
nhé ! Hết ».

LIKA — Anh Mara... (*cầm lấy lá thư ngẫm nghia*) — Không.
Anh ấy nói dối... Anh ấy nói dối tất ! Em không
tin. Anh ấy lại sắp trở về bây giờ đây mà...

LÊÔNIDIC — Lần này cậu ta nói thật đấy.

LIKA — Sao anh biết ?

LÊÔNIDIC — Vì hôm nay cậu ấy đã thành người lớn.
(*Mỉm cười*) Phải, ai cũng đều phải qua một bước
như vậy.

LIKA — Thế ?... Anh cũng muốn đi à ?

LÊÔNIDIC — Thì cậu Mara đi rồi chứ gì ? (*điệu dàng*). Cậu
ta chỉ dành lại cho tôi có một con đường thôi.

Một loạt đại bác nổ ở rất xa.

LIKA — Lạy Chúa tốt !

LÊÔNIDIC — Lika sợ gì thế ? Xa lắm.

LIKA — Từ nay em sẽ thấy như mọi phát súng đều
hướng về phía anh ấy cả... chỉ hướng về mỗi anh
ấy thôi.

LÊÔNIDIC — Cậu ta là người may mắn...

MÀN

PHẦN HAI

Ngày 27 tháng Ba năm 1946

Vẫn căn phòng đó, nhưng khác hẳn trước. Chiến tranh đã kết thúc và cuộc sống lại trở về nếp sống bình thường. Trời gần tối, Lika đã thành một cô gái hai mươi tuổi, tự lập. Chị ngồi êm ái trên tràng kỷ, chung quanh tung tóe các thứ sách học, vở ghi bài. Tiếng đài thu thanh nói khẽ. Phát thanh viên đang bình luận các tin tức về những sự kiện tháng Ba năm 1946.

Có tiếng chuông điện thoại. Lika vận nhỏ dài lại, Lhắc ống nghe.

LIKA - Vàng. Tôi nghe đây... (sau một chút) Ô, sao lại im lặng kỳ lạ thế? Kia, nói đi chứ? (thét lên) Sao? Anh đấy à? Mong mãi. Anh về bao giờ?... Tất nhiên là em đang chờ... Em nhận được điện từ hôm qua... Hoảng sợ ấy à? Sao lại chẳng ngạc nhiên. Bốn năm trời không gặp nhau. Anh từ chân trời góc biển về, ấy thế mà sao lại đứng ở dưới ấy và lại nói chuyện điện thoại với em như thế này?... Anh lên đây ngay lập tức đi... Thang máy chạy được rồi đấy... (Đặt ống nghe xuống, đứng dậy, xúc động đi đi lại lại. Cười phá lên rồi lại xịu mặt xuống ngắm vào chiếc gương con. Định dọn lại gian phòng cho gọn ghẽ

thì bỗng có tiếng chuông vội chạy ra và một khoảnh khắc sau quay vào, nhìn ra cửa, rồi). Anh đi vào thôi chứ?...

Lêônidic vào phòng. Anh mặc áo bộ đội dài (capô) trông có vẻ người lớn, khác trước rất nhiều.

LEONIDIC — Khoan đã... (lặng lẽ lại gần chiếc ghế bành, ngồi xuống lấy bàn tay che mắt).

LIKA — Sao anh không nói gì thế ?

LEONIDIC (Mở mắt mỉm cười) — Đã bốn năm nay mình mơ ước cái giây phút này. (dừng dấy). Cho mình hôn Lika nhé ?

Lika ôm chầm lấy anh hôn nồng thắm

(Nhìn chung quanh). Ở đây mọi thứ đều thay đổi cả... Chỗ này ngày trước là tấm nệm mình ngủ, còn kia là cái bếp lò...

LIKA — Sao anh không cởi áo khoác ngoài ra ?

LEONIDIC — Lika à... Cởi hơi... hơi khó khăn. (khó nhọc cởi áo khoác ra và Lika hiểu rằng cánh tay trái của anh bằng gỗ). Đây, câu chuyện như thế đó.

LIKA (không hiểu tại sao lại mỉm cười) — Chẳng sao. Chiến tranh mà, có gì đặc biệt lắm đâu.

LEONIDIC — Đã đành. (Cũng mỉm cười) Thực ra, chính vì thế mà mình lắp bắp mãi ở máy điện thoại... Mình không muốn làm Lika sợ.

LIKA — Lạy Chúa, em nhìn thấy nhiều rồi. Anh còn là may đấy.

LEONIDIC — Cũng chẳng may lắm. Anh bị mất cánh tay ấy ở trận Haila đúng một tuần trước khi chúng ký giấy đầu hàng. Kề cũng hơi gần. (như thanh minh) Anh có viết thư nói với em là anh bị thương. Cả lá thư viết từ Mãn-châu-lý, cả lá thư viết từ

Khabaxópckơ... (ngượng ngịu). Nhưng anh chẳng muốn kể chi tiết.

LIKA — Em hiểu.

LÊÔNIDIC (Bằng-phá lên cười) — Thế là anh đã về đây thật rồi ư? Anh quyết định một cái là lên tàu về luôn.

LIKA (Cũng phá lên cười) — Anh về thật rồi. Em xin thế là đừng thế.

LÊÔNIDIC — Sáng nay khi anh nhìn thấy đường phố Népckì, rồi xa xa là tòa nhà Hải quân có mũi nhọn trên nóc... và nhìn thấy cái bầu trời vậy, bầu trời đặc biệt chỉ riêng Leningrát mới có... (lúng túng) Anh nói ngộ nghĩnh lắm phải không?

LIKA — Không đâu... (khẽ) Em hiểu hết.

LÊÔNIDIC (Dúi vào tay Lika một gói nhỏ) — Quà tặng em đây.

LIKA — Giấy à?

LÊÔNIDIC — Giấy đi trong nhà. Giấy Nhật-bản đấy... Ngộ nghĩnh nhỉ và một cái lược rất là đặc sắc.

LIKA (Cầm lược đặt lên đầu, soi gương) — Chà, giống như Cásimen ấy thôi! (Quay lại phía Lêônidic). Cảm ơn anh.. Anh quả là chu đáo, đáng yêu và cũng thật là kỳ lạ. Anh uống trà nhé?

LÊÔNIDIC — Đang thêm trà.

LIKA (Cầm phích đun nước) — Anh đợi một chút vậy.

Họ ngồi nhìn nhau

LÊÔNIDIC — Kia, em nói đi...

LIKA — Nói gì được?

LÊÔNIDIC — Chuyện em sống ra sao bốn năm qua.

LIKA — Em cứ nghĩ, bốn năm qua thật chẳng thiếu chuyện gì. Có lẽ đủ tất cả. (Im lặng một chút) Mà em đã viết thư kể anh nghe rồi còn gì... Sau khi anh

đi bộ đội ít ngày, em được tin mẹ em mất... thế là chẳng còn tình chuyện rồi đi đâu nữa. Em vào làm ở trạm quân y... Mà còn đi đâu khác được, phải không, anh? Thế là em làm việc, học tập. Tất nhiên chiến trận, những trận oanh tạc cũng cần trở rất nhiều (mỉm cười). Có vậy thôi.

LEONIDIC — Còn bây giờ?

LIKA — Em học năm thứ hai trường Đại học Y.

LEONIDIC — Tóm lại, thực hiện được mọi điều mơ ước?

LIKA (Châm râu) — Chưa phải mọi điều đâu.

LEONIDIC (Ngáp ngừng) — Em hãy cố lên.

LIKA (Cười chưa chút) — Đâu phải mọi thứ đều do mình quyết định được hết?

LEONIDIC — Không, rồi mọi sự đều sẽ tốt đẹp cả.

LIKA — Anh nghĩ thế à?

LEONIDIC — Anh tin như thế. (vuốt tay Lika nhưng vẫn e dè)

LIKA — Nước sôi rồi.

LEONIDIC — Giỏi.

LIKA — Ai giỏi?

LEONIDIC — Cái siêu. Sôi thật đúng lúc.

Im lặng

LIKA (Pha trà) — Anh dễ dãi đặc ở đâu?

LEONIDIC — Ở nhà ông anh họ. Anh ấy tản cư về từ mùa xuân. Mứt gì thế này? (1)

LIKA — Mứt dâu.

LEONIDIC — Hai anh em anh linh nét khác nhau lắm. Không biết có ở được đây lâu không. (vui vẻ) Nói

1. Ở Liên Xô, người ta uống trà với mứt, cho mứt vào trà rồi uống. (ND).

cho đúng, anh chỉ còn có mỗi một mình em là người thân duy nhất ở trên đời này thôi.

LIKA — Mỗi mình em thôi à?

LÊONIDIC — Em và Mara. Chúng mình có ba người. Những kỷ niệm sống với nhau hồi bốn mươi hai anh không bao giờ quên được. Em cũng thế chứ?

LIKA — Cũng thế.

Họ im lặng, đắm chìm trong hồi tưởng

LÊONIDIC — Mứt ngon quá.

LIKA — Em cho thêm vào nhé?

LÊONIDIC — Ừ, cho anh xin thêm... Em còn nhớ anh ăn hết lọ mứt ong mề gửi cho em ngày đó không?

LIKA (Mỉm cười) — Hôm ấy anh Mara có vẻ buồn lắm đấy.

LÊONIDIC — Cậu ta làm ra vẻ thế thôi, thực ra cứ cho mình ăn luôn... Cậu Mara ngộ nghĩnh thật (nhìn Lika)

LIKA — Đúng. (sau một chút) Anh định sau đây sẽ làm gì?

LÊONIDIC — Chính anh vẫn chưa rõ lắm.

LIKA — Nhưng cũng có ý định ít nhiều rồi chứ?

LÊONIDIC — Có khả năng xin vào... tòa soạn một tờ báo. Ba năm làm phóng viên mặt trận đầu phải chuyện đùa. Nhưng tờ báo, mới chỉ là bản dự. Lika à, anh về đây đem theo cả một vali thơ.

LIKA — Bây giờ thì có bài hay rồi chứ?

LÊONIDIC — Vẫn chưa có bài hay. Nhưng đã có những bài nghe được.

LIKA — Thế là sống được rồi.

LÊONIDIC — Khéo anh ăn hết lọ mứt dâu của em mất.

LIKA — Em không tiếc dâu, cứ việc ăn, ông nhà báo!

LÊONIDIC —, Ồ không. Năm đầu anh ở mặt trận, cầm súng đánh nhau. Thời gian đó thật may, không bị bỏ mạng. Kề cũng lạ thật. Anh có nhiều bạn bè, ấy thế mà sống sót chỉ có... Đúng, số anh bao giờ cũng gặp may kể cả lần lạc vào căn phòng này, được gặp em và đã ngốn hết hòm quà của em.

LIKA — Thế bây giờ anh không gặp may nữa hay sao?

LÊONIDIC — Có lẽ bây giờ cũng vẫn gặp may. Đấy nhé, lại vẫn ngốn hết thức ăn của em. *(chỉ cánh tay gỗ)* Chỉ mỗi một lần không gặp may.

LIKA *(Khê)* — Thế câu chuyện xảy ra thế nào?

LÊONIDIC — Anh tóm một thằng linh nhảy dù.

LIKA — Anh nói đùa đấy chứ?

LÊONIDIC — Nói thật đấy.

LIKA *(Cười chưa chút)* — Nếu thật thì quả là buồn cười.

LÊONIDIC *(Sau một chút)* — Cậu ấy vẫn không chịu viết thư về à?

LIKA — Không thấy gì. Suốt bốn năm qua em chỉ nhận được của anh ấy có mỗi bốn lá thiệp chúc mừng gửi vào dịp sinh nhật em mà thôi. Năm bốn mươi ba, bốn mươi tư và bốn mươi lăm...

LÊONIDIC — Trong cũng chỉ có mỗi lời chúc mừng thôi à? Cậu ấy không cho biết địa chỉ của cậu ấy ư?

LIKA — Không. *(trọng giọng nói có vẻ tuyệt vọng)* Không hề có!... *(Im lặng một chút)* Anh uống trà nữa chứ?

LÊONIDIC — Anh ngốn hết mứt dâu của em rồi.

LIKA — Thế thì gặm bánh khô vậy.

LÊONIDIC — Thôi được... Em rót đi... *(thử cắn một miếng bánh khô)* Rắn quá!... *(gõ bánh xuống bàn)* Chà!

LIKA — Cho vào nước trà thì dễ ăn hơn. (Bỗng nắm chặt cánh tay anh) — Anh Lèônidic!... (hư vọng) theo ý anh thì anh... anh ấy còn sống chứ?

LÈONIDIC (Mỉm cười) — Chắc là đến ngày sinh nhật em, chúng ta sẽ biết tin cậu ta. Hai tuần nữa chắc em sẽ nhận được thư chúc mừng của cậu ta.

LIKA — Anh ấy quên sao được chúng mình. Phải không, anh?

LÈONIDIC (Quả quyết) — Cậu ấy chẳng dám quên đâu.

LIKA (Bỗng bình tĩnh, tin tưởng) — Anh ấy chết rồi.

LÈONIDIC — Cậu ấy chỉ có cái tính khi gần gần thế thôi. (Sau một chút) Bánh khô này không ăn nổi đâu.

LIKA — Nghĩa là anh chẳng thú gì ở với ông anh họ?

LÈONIDIC — Rất không thú. Anh ấy chẳng có tự trọng gì hết.

LIKA — Khuyết điểm ấy lớn lắm à?

LÈONIDIC — Theo ý anh thì cũng không nhỏ.

LIKA — Thế thì anh về đây ở với em. Tình nghĩa cũ mà. Ta sẽ tìm cách ngăn riêng ra.

LÈONIDIC (Cười phá lên, bước tới gần, hôn vào thái dương Lika) — Cảm ơn... Bây giờ đâu phải như bốn năm về trước,

LIKA — Anh lại đi à?

LÈONIDIC — Trà uống hết rồi, mứt dầu ăn hết rồi, còn bánh khô thì không gặm nổi.

LIKA (Nghiêm giọng) — Anh gần lắm à?

LÈONIDIC (Suy nghĩ một chút) — Đúng.

LIKA — Thế mai anh có tới không?

LÈONIDIC — Nếu như em thấy cần.

LIKA — Em cần.

LÊÔNIDIC — Thế thì anh sẽ tới. (Mặc áo khoác, nhưng lúng túng mãi).

LIKA — Đề em giúp cho.

LÊÔNIDIC (Xăng) — Không.

LIKA — Sao vậy?

LÊÔNIDIC — Anh phải làm lấy mọi thứ (mỉm cười). Nếu không thì nguy to.

LIKA — Chà!

LÊÔNIDIC — Mặc xong! (Đi ra phía cửa)

LIKA — Lại nhỉ? Thì ra hai chúng mình vẫn chưa nói với nhau một điều gì cả.

LÊÔNIDIC — Em nghĩ thế à?

Họ lại im lặng

Hẹn ngày mai. (Đi ra nhanh).

Ngày 17 tháng Tư

Đã muộn nhưng ngày hè dài nên nắng còn dọi vào nhà. Lêônidic ngồi trên thành cửa sổ, đọc sách.

LIKA (Bước vào phòng) — Chào anh.

LÊÔNIDIC — Lý do tại sao về muộn bốn mươi phút?

LIKA — Hôm nay có cuộc họp toàn thể (vui vẻ). Anh làm thế nào mà vào đây được?

LÊÔNIDIC — Sau ba tuần nay anh trở thành quen tất cả cái nhà này rồi. Bây giờ bà con hàng xóm cả ban đêm cũng vẫn cho anh vào đây.

LIKA — Thì anh là một con người đặc biệt rồi còn gì.

LÉONIDIC — Được quần chúng yêu mến! Anh được lòng các bà cụ hàng xóm của em rồi. Thậm chí bà Muxia còn hỏi, bao giờ anh chuyển hộ tịch về đây nữa kia.

LIKA (*Thôi mỉm cười*) — Thế anh trả lời bà ấy thế nào?

LÉONIDIC (*Chậm rãi*) — Anh bảo rằng còn chờ lệnh của Lika.

LIKA — Cậu nói đùa chẳng hay ho gì lắm.

LÉONIDIC (*Xuất mặt*) — Xin lỗi.

LIKA — Anh lấy vé xem chiếu bóng rồi chứ?

LÉONIDIC — Buổi chín giờ—ở rạp «Người không lỗi» như đã thỏa thuận với em.

LIKA — Anh giỏi lắm.

LÉONIDIC — Anh không tin là như thế lắm đâu.

LIKA (*khẽ*) — Đừng giận em, anh nhé!

LÉONIDIC — Anh có giận đâu. Nhưng anh lâm vào một tình trạng rất khó xử.

LIKA (*hơi mỉm cười*) — Thôi, Ta sẽ không nói chuyện ấy nữa nhé!

LÉONIDIC — Cũng được... Nói chuyện khác vậy. Em rất đúng đắn. Đúng một cách khủng khiếp nữa kia. À mà anh có một ý kiến... Trước khi xem phim ta đi ăn ở một hiệu nào kha khá một chút.

LIKA — Ý kiến rất hay. Nhưng mà, tiện đây em cũng xin có ý kiến. Anh có thấy hồi này anh uống rượu nhiều hơn mức bình thường không?

LÉONIDIC (*ngghiêm giọng*) — Nếu như tính mức của những người uống rượu để quên một nỗi đau khổ gì đó, thì anh còn uống ít quá chưa đạt mức ấy chứ.

LIKA — Anh lại...

LÉONIDIC (*im lặng một chút*) — Anh có vẻ u sầu lắm hả?

LIKA — Cũng hơi. À mà anh nên nhớ là sức khỏe của anh kém lắm đấy. Tuần sau anh đến phòng khám bệnh chỗ em, kiểm tra lại đi. Em đã điều đình rồi.

LEONIDIC — Theo như anh hiểu thì anh hỏng rồi.

LIKA — Chiến tranh đã kết thúc, anh ơi. Đã đến lúc anh cần làm ăn cho hẳn hoi rồi.

LEONIDIC — Thôi được. Nhưng hôm nay chúng mình sẽ uống thật say.

LIKA — Nhân dịp cái gì vậy ?

LEONIDIC (*Móc tiền ở túi ra*) — Món tiền nhuận bút đầu tiên !

LIKA (*Vui vẻ*) — Một bài thơ à ?

LEONIDIC — Một bài văn châm biếm « Ngài Đuócemidông đã tiến hành sửa chữa như thế nào ? »

LIKA (*Hơi thất vọng*) — Em đã tưởng một cái gì nghiêm chỉnh hơn.

LEONIDIC — Thơ không phải thứ làm để nhận tiền. Thế nào, chúng mình sẽ uống thật say chứ ?

LIKA — Tùy anh.

LEONIDIC — Chúng mình sẽ mua rượu vang Mônđavi, thứ « Lidia ». Em có còn nhớ hôm sinh nhật em, chúng mình đã uống hết cả một chai không ? « Lidia » tên rượu ấy giống tên em. Và em lại thích nó.

LIKA — Em rất thích. Hôm ấy em uống hết một chai, rồi ngồi khóc nhớ lại chuyện cũ.

LEONIDIC (*Thận trọng*) — Có lẽ... điện đến muộn đấy thôi.

LIKA — Không đâu. Đã năm ngày rồi còn gì. Có còn chiến tranh nữa đâu mà bảo bưu điện chuyển chậm. Sẽ chẳng thấy bức điện ấy đâu. Nhưng anh

biết vì sao mà chẳng thấy điện không? Vì anh ấy quên chúng mình rồi, hay vì anh ấy... chết rồi? (uất ức) Anh nghĩ sao, anh Lêônidic?

LÊÔNIDIC (Lạnh lùng) — Đừng câu với tôi. Đầu phải lỗi tại tôi, nếu như tôi trở về mà cậu ấy thì không?

LIIKA (Sau một chút) — Anh không tin là anh Mara sẽ trở về chứ gì? (Lêônidic không trả lời). À mà... anh tin như thế để làm gì kia chứ? Anh có cần gì đến anh Mara đâu.

LÊÔNIDIC (Nắm chặt bàn tay thành quả đấm) — À! Có nói gì đấy hả?

LIIKA — Anh biết rồi còn gì?

LÊÔNIDIC (Thét) — Im đi!

LIIKA (Ngả xuống ghế bành) — Đến khổ!

LÊÔNIDIC (Bước từ từ tới mặc áo lấy áo khoác) — Có lẽ tôi nên đi thôi...

LIIKA — Đừng... Anh đừng bỏ mặc em, anh Lêônidic, (khẽ). Nếu anh đi bây giờ thì em sẽ rất khổ tâm. Anh ở lại với em đi.

LÊÔNIDIC — Nếu vậy thì tôi ở lại.

LIIKA — Cảm ơn anh. Anh thật tốt.

LÊÔNIDIC — Tôi này, chu đáo này, đáng yêu này!

LIIKA — Anh tưởng em vẫn còn yêu anh ấy à? Em hầu như quên hẳn anh ấy rồi. Em chỉ còn nhớ có bản thân em thôi. Bản thân em ngày đó... Táo bạo, tươi vui và hạnh phúc! Hình như em vẫn còn bị phụ thuộc vào cái cô bé năm bốn mươi hai đó... Em làm gì là toàn cứ theo lệnh cô ta truyền cả.

LÊÔNIDIC (Bước lại gần Lika) — Ta đi chơi ngoài nắng một chút đi.

LİKA — Nhưng anh đừng nghĩ là em đau khổ, em bất hạnh. Em đang được học cái nghề mà em yêu thích. Em sẽ thành thầy thuốc... Còn có gì ngăn trở em bây giờ nữa? Còn có ai ngăn trở nữa? *(vui vẻ)*. Ta đi chơi đi! *(Cầm áo khoác của Lèonidic, định mặc giúp anh)*.

LÈONIDIC *(Gắt)* — Anh đã bảo rồi kia mà... Đừng giúp gì anh hết! Anh phải làm lấy tất cả mọi việc.

LİKA — Xin lỗi.

Có hai hồi chuông ngân

Có ai hỏi. Anh đợi đây, để em ra mở cửa, *(ra rồi vào ngay)*. Có một cậu bé nào dưới nhà đem tới một lá thư *(mở ra đọc)*. Anh Mara!

LÈONIDIC *(Chạy lại)* — Cậu ta làm sao?

LİKA — Xin lỗi... *(Đưa Lèonidic lá thư, rồi dựa lưng vào cánh cửa gần như choáng váng, nhìn Lèonidic)*.

LÈONIDIC — «Tôi đã trở về. Tôi sẽ lên ngay. Nếu như em quên tôi rồi hay không muốn gặp tôi thì hãy bảo cậu bé mang giấy này. Và tôi sẽ xin lách đi. Hết». Anh hùng Liên xô Mara Eptighênep.

LİKA *(Vẫn không động dậy)* — Anh ấy còn sống...

LÈONIDIC — Thấy chưa?

LİKA *(Cuống quýt)* — Phải tìm chủ bé mới được. Chủ ấy đi đâu rồi? *(thét)* Xuống mất rồi!... *(chạy vụt ra)*

LÈONIDIC *(Bỗng mỉm cười)*. Mara... *(Không hiểu tại sao, bỗng lấy tặc ra chải đầu)*

LİKA *(vào)* — Bỗng đèn ngoài hành lang cháy mất rồi.

LÈONIDIC — Bình tĩnh đã, Lika.

LİKA — Em đã mở cửa chính để đón anh ấy. Không sao chứ anh?

LÈONIDIC — Lika làm sao thế?

LIKA — Em hơi chóng mặt.

Lika đi đi lại lại trong phòng. Lèônidic nhìn chị

Em phải ra đón anh ấy mới được...

LÈONIDIC — Mặc áo khoác vào đã.

LIKA — Chuyện vặt. *(Lao ra cửa)*.

Cửa mở rộng. Mara vào. Áo khoác của anh mở phanh ra. Anh mặc đầy đủ quần phục, đeo lon đai úy cùn vè. Có điều lạ là anh gần như chẳng thay đổi gì cả. Vẫn có vẻ trẻ con như ngày trước. Chỉ có nước da hơi rầu đi vì sương gió. Nhìn thấy Lika, anh sưng lại mấy giây nhìn chị như ngấm nghĩa.

MARA — Xin chào.

LIKA — Anh còn sống à?

MARA — Tất nhiên. *(Bước lại gần Lika và bỗng nhìn thốg Lèônidic)*. Cậu đấy à? *(ôm bạn, hôn)*. Chúng mình thật may mắn, phải không nào?

LÈONIDIC *(mỉm cười)* — Đứng. Tưởng không được như thế này.

MARA — Cậu làm những gì?

LÈONIDIC — Bộ binh. Rồi phóng viên mặt trận. Còn cậu?

MARA — Quân báo.

LIKA — Anh Mara !... Anh... anh quên mất em rồi.

MARA — Anh là bộ đội kia mà, em chẳng hiểu gì cả. *(Hôn Lika)*. Thế là yên. Bây giờ thì thách kẻ nào còn dám ngăn trở chúng mình sống. *(cởi áo khoác ra)*.

LIKA — Anh bảo kẻ nào?

MARA — Không biết.

LÈONIDIC *(Nhìn thấy huân chương trên ngực Mara)* — Cha... huân chương !...

MARA — Cậu ngạc nhiên à?

LIKA (*Thì thầm*) — Nhưng... tại sao anh không chịu viết thư về ?

MARA — Thiếu gì lý do. Điều quan trọng là anh đã trở về. Những chuyện khác không có giá trị gì nữa hết. (*Với Lêônidic*) Phải không nào ? (*Nhìn cả hai người*) Khoan đã !... Thế hai bạn chưa cưới nhau chứ ?

LEÔNIDIC — Hiện nay thì vấn đề đó chưa được giải quyết.

MARA — Các cậu cừ lắm.

LIKA — Trước đây ba ngày... Em đợi mãi điện mừng của anh.

MARA — Nếu anh đánh điện trước thì hỏng cả kế hoạch... Thế này mới hay chứ, phải không nào ?

LIKA (*Hơi chua chát*) — Anh Lêônidic ạ. Cái huân chương này không khéo chẳng phải của anh ấy đâu. Anh ấy lấy của ai không biết chừng.

MARA (*tức giận*) — Có nói gì thế ?

LIKA — Buồn cười thật... Thế mà em cứ tưởng anh chết mất rồi...

MARA — Em còn hiểu anh ít quá, (*Với Lêônidic*). Phải không nào ? (*Vỗ mạnh vào tay bạn và bỗng im bặt chờ hiểu là cánh tay bằng gỗ*). Xin lỗi...

LEÔNIDIC (*Như thấy mình có lỗi*) — Biết làm sao được.

MARA (*Nghiêm giọng*) — Mình chẳng thích nó đâu.

LEÔNIDIC (*Mỉm cười*) — Mình cũng thế.

MARA (*Xăng*) — Mình ghét nó còn nhiều hơn cậu nữa kia.

LEÔNIDIC — Sao vậy ?

MARA — Lúc nào mình sẽ nói rõ cho cậu biết.

LEÔNIDIC (*Với Lika*) — Có lẽ anh chạy ra cửa hàng một cái... Ta phải uống rượu chúc mừng dịp vui này mới được...

MARA — Cậu đánh giá mình thấp quá ! (Móc túi áo khoác ra một chai Cồnhắc).

LÊONIDIC — Tuyệt.

MARA — Cậu ngạc nhiên à?... (Mở chai rượu). Lika, em đẹp lắm... Em như một nàng tiên, rực rỡ như mặt trời. Nhìn em phải nheo mắt lại mới khỏi sợ chói mắt.

LÊONIDIC (Rót rượu, nâng cốc) — Chúc cái gì nào?

MARA (Suy nghĩ một chút) — Hãy im lặng.

Ngày 2 tháng Năm

Lại một ngày nắng đẹp. Các cửa sổ mở rộng. Có tiếng nhạc ở xa. Lika chăm chú nghe Mara nói. Anh đang đi đi, lại lại trong căn phòng, về xúc động.

MARA — Từ Béclin về, anh đập máy bay «Đugolax». Trời trong vắt không một bóng mây. Toàn bộ những cảnh tàn phá đáng ghét trông nhỏ xíu như trong lòng bàn tay, (Cầm giận). Đến mùa thu anh sẽ vào học đại học. Nhất định thế. Rồi anh sẽ xây cầu. Những chiếc cầu! Đó là một công việc thiêng liêng! Cầu nối liền những bến bờ. (Trầm ngâm). Anh sắp tròn hai mươi hai tuổi rồi. Đã có lúc, thời còn bé, anh cho rằng sống được hai mươi hai năm đã là được nửa cuộc đời. Bây giờ thì thấy chưa ăn thua gì. (Lại gần Lika). Lika còn nhớ, hồi năm bốn mươi hai chứ? Bây giờ chúng mình mơ ước bao nhiêu thứ.

LIKA (Cười chưa chút) — Nhớ... Giống như một cuộn phim thoảng hiện lên.

MARA — Hai tuần trước, khi anh đặt chân vào căn phòng, anh vẫn chưa ngờ được rằng mọi sự lại đơn giản thế. Chúng ta chiếm được thành Béclin từ một năm trước, nhưng về đèn dầy, đến Leningrat, anh mới hiểu rằng chiến tranh đã kết thúc. Kết thúc hẳn, không còn trở lại nữa.

LIKA — Anh tiếc nó à?

MARA — Anh hơi sợ.

LIKA — Sao lại sợ?

MARA — Anh cảm thấy cô đơn... Chiến tranh hết và anh cảm thấy như mình bị mất mất gia đình, (như *quanh*) và chẳng còn ai nữa.

LIKA — Sao lại chẳng còn ai nữa?

MARA — Xin lỗi. Anh chưa quen ngay được...

LIKA — Quen với cái gì?

MARA — Với cuộc sống và với em. (Cười chưa chắc) Lúc anh không tin rằng mình còn sống và em chính là em thật.

LIKA (Khẽ) — Cứ tin là sẽ tin...

MARA (Vẫn theo đuổi ý nghĩ riêng) — Lúc anh cảm thấy bốn năm vừa qua sao mà dài thế, như hàng chục năm... Bốn năm ấy không bao giờ anh quên được.

LIKA — Anh... anh đã yêu ai chưa?

MARA — Tránh thế nào được. Tất nhiên, có thể không nên nhắc đến chuyện đó, nhưng chúng ta hãy nhìn thẳng vào sự thật.

LIKA — Vâng, hãy nhìn thẳng vào sự thật.

MARA — Em làm sao thế?

LIKA — Chuyện vặt.

MARA — Đúng. Buồn cười thật... Cuộc đời gió bụi, lộn lộn khắp mọi nơi, ấy thế mà lòng mình thì lại vẫn

chẳng hiểu nổi. (Đột nhiên) Em có hiểu được lòng em không?

LIKA (Sôi nổi) — Hiểu hết!

MARA — «Hiểu hết» em nói dối.

Lika không trả lời

Em có sợi giây chuyền đẹp nhỉ!

LIKA — Anh thích à? Anh tặng em đấy.

MARA — Nói dối. Anh tặng em bao giờ?

LIKA (Nổi vui như điên cuồng) — Năm ngoái, vào ngày sinh nhật em. Có một bà cụ đem bán nó... Sự thật em mua nó, nhưng em cứ tin là anh tặng em... và em sẽ tin mãi như thế.

MARA (Sau một chút) — Cảm ơn. (Bước tới gần cửa sổ, quay đầu lại) Em bịa cái chuyện ấy hẳn?

LIKA — Có lẽ.

MARA — Dù sao đó cũng là một việc tốt.

Ngoài phố vọng vào một điệu valse chậm, điệu mà hai người đã nhảy vào ngày sinh nhật Lika năm bốn mươi hai.

Em còn nhớ không?

LIKA — Còn...

Họ đứng yên lặng, lặng nghe

Rồi sau đó anh Lèonidic tới...

MARA — Và ăn hết hộp quả mẹ gửi cho em. (Nhìn đồng hồ) À mà cậu ta đi đâu ấy nhỉ? Chúng mình hẹn ba giờ gặp nhau kia mà.

LIKA — Anh ấy sẽ tới. Anh ấy đúng giờ lắm.

MARA — Cậu ta thay đổi nhiều quá, khác hẳn ngày xưa.
Năm bốn mươi hai, anh là người cổ vẻ lớn nhất.
Bây giờ thì không còn như thế nữa rồi.

LIKA — Ngày ấy cũng chẳng phải thế.

MARA — Ừ, em thì nhìn rõ hơn. (*Im lặng một chút*) Anh cứ nghĩ đến cậu ta luôn.

LIKA — Em cũng vậy.

MARA — Anh muốn cho cậu ấy được sung sướng.

LIKA — Em cũng rất mong thế.

MARA — Thơ cậu ta có giá trị gì không?

LIKA (*Trầm ngâm*) — Thơ anh ấy bình thường thế nào ấy.

MARA — Tức là thơ tồi chứ gì?

LIKA — Có lẽ. Hồi chiến tranh, em mê văn Tuocghè-nhép, Tônxtôi... Đọc mê mãi... Bây giờ em lại mê truyện trẻ con. Nhất là những truyện vui. (*Cười phá lên*) Theo em thì năm mười bốn tuổi là năm sung sướng nhất của cuộc đời.

MARA — Mười bốn tuổi à?

LIKA — Ha-ha-ha. Hai chúng mình giống như hai cụ già.

MARA (*Đột nhiên*) — Đúng, rất mong cho cậu ấy được sung sướng.

LIKA — Anh ấy không may, bị mất tay trái.

MARA — Không. Chính anh không may thì đúng hơn.
(*Nhìn Lika*) Cậu ấy bảo cậu ấy yêu em à?

LIKA — Ilinh như chưa bao.

MARA — Nhưng cũng thấy rõ là như thế rồi.

LIKA — Thi anh cũng có bảo đâu.

MARA — Rồi anh sẽ nói. Có lẽ thế.

LIKA — Có lẽ à?

MARA — Anh không muốn xảy ra chuyện tranh nhau.

(Sau một phút) Mà có đúng là phải nói ra không?

LIKA — Thì anh cứ nói đi đã. Ta sẽ bàn sau.

MARA — Lèônidic có nhiều ưu thế hơn anh.

LIKA — Ưu thế gì?

MARA — Ngoài ra, anh lại quá nhiều tự trọng. Chính anh cũng ghét cái tính đó của anh. Ở ký túc xá, họ cho anh một căn phòng rất tồi. Anh không than phiền một lời. Dù sao mình cũng là anh hùng.

LIKA — Anh Mara. Đã từ lâu em vẫn định nói với anh. Căn phòng này là của anh, và...

MARA (Ngắt lời) — Không được nói chuyện đó nữa.

LIKA (Chua chát) — Ngày hôm đó hai đứa cãi nhau chuyện nhà cửa.

MARA — Họ chẳng cãi nhau gì cả. Chính nguy hại là ở chỗ đó.

LÈONIDIC (Như chạy vào) — Kónitiva! Kónitiva! Đó là câu chào bằng tiếng Nhật-bản. (Cúi đầu rất lâu và cung kính). Sau đây đến tiết mục chia quà ngày mừng Một tháng Năm. (Với Lika) Quà của em là bó hoa cẩm chướng. Còn của anh hùng Liên-xô là cái kèn... Còn giải thưởng chính thì sẽ tặng sau.

MARA — Cậu phóng viên mặt trận ới, theo mình thì cậu hơi say!

LÈONIDIC — Uống có một chút thôi, cùng với ông anh họ đáng ngàn đấy... (Đặt lên bàn chai rượu nhỏ) Rất muốn được tiếp tục.

LIKA — Em sẽ đuổi anh ra khỏi nhà bây giờ!...

LÈONIDIC — Cậu Mara sẽ không cho phép em làm như thế đâu. Mara yêu anh, cậu ta là bạn của nhân dân

Mara thôi phi phi vào cái kèn

Mara, cậu bảo cô ấy đi, là cậu yêu mình. À, mà cái mở nút chai đâu rồi nhỉ?

MARA — Lika đưa cậu ấy cái mở nút chai đi.

LIKA — Thật quá quắt. Anh ấy đã đến phòng khám bệnh ở trường em. Những giáo sư giỏi nhất khám cho anh ấy. Anh ấy có hàng chục thứ bệnh. Tim thì lại rất tồi.

LEONIDIC (Nháy mắt) — Mình sắp chết rồi, Mara ạ.

LIKA — Dở hơi.

LEONIDIC — Có cho anh mượn cái mở nút chai không nào?

LIKA — Không.

LEONIDIC — Nhưng mong Một tháng Năm là ngày Hội lao động của toàn thế giới!

LIKA — Không.

LEONIDIC — Hôm nay là cuộc gặp gỡ của những bạn chiến đấu!

LIKA — Gặp gỡ hai tuần liền rồi.

LEONIDIC (Năn nỉ) — Lần sau anh sẽ không như thế này nữa đâu.

LIKA (Đưa anh cái mở nút chai) — Lần này là cuối cùng đấy nhé.

LEONIDIC — Cố thể chứ! (Bước tới gần cửa sổ) Hôm nay y như ngày hội hồi trước chiến tranh ấy. Cờ treo đầy trên các toa tàu, khắp nơi chỗ nào cũng ca hát, nhảy múa. Tưởng chừng như không có những chuyện chết chóc, tàn phá vừa rồi ấy, tưởng chừng như không có năm cái năm vừa rồi ấy!

MARA (Xăng) — Ấy thế mà vẫn có những thứ đó đấy. Lika, em còn nhớ chúng mình đã từng tranh luận với nhau không? Bây giờ anh bảo anh muốn sau chiến

tranh, mọi thứ lại đúng như ngày trước. Ấy thế mà em nói đúng. Hôm qua, lúc duyệt binh, anh mới hiểu ra là em nói đúng. Những dàn nhạc cũng chơi, những đội quân cũng diễu qua, những bố mẹ cũng vẫn công kênh con cái như trước kia, nhưng tất cả mọi thứ đều có một ý nghĩa khác. Và anh bỗng thấy rất rõ rằng chúng ta đã bước sang một kỷ nguyên mới, và quá khứ không bao giờ còn trở lại nữa.

LIKA (*Thần trọng*) — Hay tại chúng mình thay đổi?

LEONIDIC — Chúng mình à? Chúng mình đây là những ai vậy? Xin cho biết.

LIKA — Chúng mình là... là những người đã lớn rồi nhưng vẫn thích đọc truyện trẻ con.

LEONIDIC — Khi quả bom nguyên tử rơi xuống Hiroshima thì mình đang đánh nhau với bọn Nhật. Ngày hôm đó, mình hiểu ra được ít nhiều. (*Chậm rãi*) Có thể, vì chúng mình là những người còn sống sót chẳng.

MARA (*Giận dữ*) — Không. Chúng mình là những người đã chiến thắng! Chính thế, những người đã chiến thắng. Và nếu như chúng ta quên điều đó thì nguy mất.

LEONIDIC — Cậu hơi quá say sưa chiến thắng đấy. Chẳng nên quá say sưa như thế.

MARA — Cậu suy nghĩ nhiều quá mức rồi đấy!

LEONIDIC — Lika, xin mời chú ý. Mara không muốn anh suy nghĩ... Cậu ta là một tay độc tài. Hoan hô nước Nga mới có một độc tài.

LIKA — Thôi, đừng cãi cò nữa! Ngán lắm rồi.

LEONIDIC — Em về phe với nhà độc tài chứ gì? Ha ha. Tôi rất quý sự minh bạch, Lika à. Mà anh thì

yêu em. Anh tuyên bố rõ điều đó với những người chung quanh. Hỡi những người chung quanh, các vị hiểu tôi nói gì rồi chứ ạ?

MARA — Có lẽ đừng cho cậu ấy uống rượu nữa, em ạ.

LÊONIDIC — Nghe đây! Thưa các vị, thế là chúng ta đã thảo luận xong vấn đề chiến thắng nghĩa là thế nào. Bây giờ xin mời chúng ta thảo luận vấn đề tình yêu nghĩa là thế nào và người ta ăn món ăn ấy với cái gì.

LIKA (Khẽ) — Thôi đi! Anh Lêonidic!

LÊONIDIC — Đến lượt đồng chí Mara phát biểu ý kiến. Chú ý. Anh hùng Liên Xô phát biểu ý kiến về vấn đề tình yêu. Xin mời!

MARA (Lại gần Lêonidic) — Ba hoa... Thôi đủ rồi! (Xứng). À mà nếu cậu muốn biết thì đây là ý kiến mình: một người đàn ông chân chính nếu thiếu tình yêu vẫn cứ sống được.

LÊONIDIC — Hay lắm. Thế làm sao trở nên được đàn ông chân chính?

LIKA (Sau một chút) — Anh Mara định lên lớp đấy hử!

LÊONIDIC — Xin cho tôi được theo học. Các chiều thứ bảy, từ ba tới năm giờ. Thử học xem sao chứ nhỉ?

MARA — Mình lo tình nết cậu không còn cách nào sửa được nữa đâu.

LÊONIDIC (Nổi nóng) — Cậu đùa cái lối dẫu thế?

LIKA (Hốt hoảng) — Các anh có thôi ngay đi không nào!

LÊONIDIC — Tất nhiên là phụ nữ đều yêu quý các anh hùng Liên-xô hết.

MARA — Đúng thế. Phụ nữ họ không chịu nổi bọn ba hoa.

LEONIDIC (*Tiến sát lại Mara*) — Chắc là cậu quên rằng mình chỉ cụt tay trái và tay phải vẫn còn ư?

Leonidic đâm mạnh vào cằm Mara. Mara từ từ ngã khụy xuống sàn.

LIKA (*Lao tới chỗ Mara*) — Đồ khốn nạn. Anh làm gì thế?

LEONIDIC — Chuyện vặt. Cho cậu ấy ít long não.

LIKA (*Cưỡng quật đi tìm*) — À mà đâu rồi nhỉ? Em nhét đâu mất rồi.

LEONIDIC (*Ngồi vào bàn, thất thần ăn vào chỗ*) — Em có gì ăn không? Thêm ăn cái gì quá.

LIKA — Người đâu mà... đánh nhau chẳng ra làm sao cả.

LEONIDIC — Cậu ấy... thế là đúng rồi. Em có tìm thấy long não không?

MARA (*Vẫn nằm trên sàn*) — Không cần. May mình lại ngã xuống thảm.

LIKA — Anh uống nước đi này.

MARA — Cậu tha lỗi cho mình. Mình nói hơi quá.

LEONIDIC — Thôi được. Cậu cũng đừng giận... Mình không ngờ mình lại đập trúng thế.

MARA (*Lau cằm*) — Đúng... Quả đâm thật là tuyệt.

LIKA — Đồ ngốc cả hai. (*Nhìn Mara*) Bây giờ mặt anh sưng thế kia, đi chơi ra ngoài sông Nêva thế nào được nữa?

MARA — Có sao đâu. Ngày hội, sưng mặt là chuyện thường.

LEONIDIC — Phải tìm đâu một đồng xu mà hơ.

MARA — Đánh giá thấp đối phương tai hại thế đó.

LEONIDIC — Hãy nhớ kỹ lấy điều đó, còn lần sau nữa.

MARA — Lika nghe thấy chưa? Cậu ta lại còn dọa anh nữa đấy.

LIKA (dù hay không?) — Đối với những người đàn ông chân chính, thiếu tình yêu vẫn cứ sống được, thì đây chỉ là chuyện vặt!

LEONIDIC — Thôi, vui lên!... Còn giải thưởng ngày Quốc tế lao động sẽ dành cho người nào may mắn nhất... Xem ai rút được que diêm dài nhất... Nào, chú ý! Rút đi!

Mọi người đều cười

Ngày 26 tháng Năm

Buổi tối, nhưng ngoài sân còn sáng. Qua khung cửa nhìn rõ một mảng trời đỏ rực lộng lẫy. Mara và Léonidic chờ Lika.

LEONIDIC — Máy giờ rồi?

MARA — Mười giờ mười lăm (1) Có Lika của chúng mình đi chơi đầu chắc. (Im lặng một chút). Bật đèn nhé!

LEONIDIC — Bật làm gì? Hôm nay sẽ không có lúc nào trời tối đen đâu.

MARA — Cậu định làm thơ đấy à?

LEONIDIC — Cậu ngốc lắm. Những đêm trắng là hiện tượng vô cùng kỳ diệu.

MARA — Hay ta về đi?... Khuya rồi.

LEONIDIC — Cậu muốn về thì về đi. Còn mình thì ở lại.

MARA — Cậu quả là...

LEONIDIC — Hai ngày nay mình chưa gặp Lika. Mình rất buồn và mình không sợ gì mà chẳng nói thẳng

1. Ở Leningrat ngày hè rất dài. Nhất là thời kỳ đêm trắng, trời chưa tối hẳn đã bắt đầu rạng sáng. (N.D.).

điều ấy ra. Cậu có biết tại sao không? Mình không giống như người đàn ông chân chính. Mình nghĩ gì nói vậy, muốn gì làm vậy.

MARA — Cậu ở đẳng ấy dễ chịu không?

LEONIDIC — Ngán lắm. *(Im lặng một chút)*. Kia, sao cậu vẫn ngồi thế? Định về kia mà?

MARA *(Nhìn ra cửa sổ)* — Kỳ diệu thật. Da trời xanh biếc, xen lẫn những đám mây đỏ vàng. *(Sau một chút)* Leonidic, cậu đến Xaratop bao giờ chưa?

LEONIDIC — Mình có đi ngang qua.

MARA — Cậu có thích thành phố đó không?

LEONIDIC — Cũng bình thường.

MARA — Có lẽ mình sẽ đến đấy học.

LEONIDIC *(Quay lại nhìn bạn)* — Cậu điên à? Về đây làm gì?

MARA — Một cậu bạn bộ đội cũ rủ đi. *(Mỉm cười)*. Sông Vonga ở đó rộng lắm.

LEONIDIC — Rộng thì làm gì?

MARA — Đẹp chứ, mà mình cũng ngán cậu lắm rồi.

LEONIDIC — Cậu có lăm thứ gì dở lắm.

MARA — Rất đúng. *(Nghiêm giọng)*. Cậu đối với mình thế nào?

LEONIDIC — Đời mình thiếu cậu thì không còn nghĩa lý gì nữa.

MARA *(Bỗng đơn giản)*. — Mình biết. Nhưng không vì thế mình thay đổi công việc. Cậu hiểu chứ?

LEONIDIC — Trong hai chúng mình, một phải đi khỏi đây. Dù chỉ là một thời gian thôi.

MARA — Có lẽ. Leonidic à... *(Rất khẽ)* Cậu nên đi thi hơn.

LÊONIDIC — Ai?

MARA — Cậu. Mình biết rõ là nên như thế.

LÊONIDIC (*Cười mỉa mỉa*) — Nếu mình đi khỏi đây thì mình sẽ thành một người dân ông chân chính chứ gì?

MARA — Mình đoán thế. (*Sời nổi*). Chúng mình chẳng nên nói dối nhau. Lika không yêu cậu.

LÊONIDIC — Cũng có thể là như thế. Nhưng chúng mình phải hỏi cô ấy đã.

MARA — Có nên hỏi cô ấy không?

LÊONIDIC — Đồng chí Mara ạ, với những ai có rất ít, thì chỉ mất vật nhỏ họ cũng sợ.

Lika vào, bật đèn lên

LIKA — Các anh lạ thật, chịu ngồi tối thế à?

LÊONIDIC — Thích thế. Đêm trăng kia mà.

LIKA — Em cứ lo các anh về nhà mất rồi. Thì ra các anh cũng kiên trì đấy chứ!

MARA — Có Lêonidic kiên trì thôi.

LIKA — Còn anh thì tất nhiên là đã định về rồi chứ gì? Thế thì anh về đi. Em với anh Lêonidic sẽ uống trà với nhau. Em mua một đầu cho anh ấy đấy.

LÊONIDIC — Nghe rõ chưa, Mara?

MARA (*Vẫy tay*) — Ôi, phụ nữ! (*Vui vẻ*). Thôi được, cho cả tôi uống trà với.

LIKA — Anh hãy xin lỗi em đi đã, là đã định về.

MARA — Chà! Em mà không cho anh uống thì anh sẽ bắn vỡ đầu cậu Lêonidic của em đi đấy chứ.

LIKA (*Cười vang*) — Hai ông ngốc! ... (*Sửa soạn pha trà*). Thành phố Leningrat hôm nay đẹp kỳ lạ... Trên quảng trường Hỏa thần, cây đại nở hoa, hương

thơm ngầy ngất. Rồi hoảng hồn trên thành Pêtrô-páplop đổ rục như vỏ cam chín cây. Trên bờ sông Nêva, các đôi trai gái ngồi tĩnh lặng trên các ghê đá. Hình như cả thành phố loạn óc mất rồi. Vừa này, em leo thang gác lên đây, ở chỗ lằng hai có một đôi đang hôn (*Với Mara*). Anh có biết ai không? Có Lèlia của anh ở Tbilixi về đấy.

MARA — Thế phải cấm có ấy chẳng?

LEÔNIDIC — Hồi còn bé mình rất ghét tội con gái. Mình ghen với chúng.

MARA — Này Lêônidic, thế cậu có làm thơ tình không?

LEÔNIDIC — Thỉnh thoảng.

MARA (*Với Lika*) — Thơ hay chứ?

LIKA — Cũng tạm được.

MARA — Nhân dân rất thích thơ tình.

LEÔNIDIC — Nhưng... Mình làm thơ đâu để in.

MARA — Thế để làm gì?

LEÔNIDIC — Để cho mình thôi.

MARA — Chà, thế ra mỗi khi làm thơ cậu dự định trước, bài này để cho đọc giả, còn bài kia để cho riêng mình chứ gì? Thế thì cậu sẽ phải có hai tài khoản...

LEÔNIDIC — Cậu ngày thơ lắm. Một nhà thơ chân chính phải thử nghiệm, phải táo bạo!... Chỉ nhìn vào thứ đọc giả trình độ thấp kém thì thật là ngốc!

MARA — Nhưng cũng có những độc giả táo bạo chứ. Họ cũng muốn xông xáo cùng với nhà thơ! Cậu còn nhớ chứ: thơ là du lịch vào xứ sở bí mật... Thế mà cậu lại muốn đi du lịch vào đó một mình... Cá nhân!

LIKA — Thôi, đừng cãi nhau nữa. Ngồi xuống. Siêu nước sôi rồi! Còn anh, anh Mara à, anh cãi nhau với

LÊONIDIC làm gì? Vì sao con người lại yêu nghề nghiệp của họ? Vì cái nghề đó bắt người ta tìm tòi, thí nghiệm, thất bại, bắt người ta đi theo một con đường chưa khai phá... Trong tất cả mọi nghề thì nghề thầy thuốc có tinh chất tìm tòi, thí nghiệm nhất. Chính vì thế mà em yêu nghề đó... Cứ xem mẹ em. Mẹ em chỉ là một thầy thuốc bình thường. Ấy thế mà thời trẻ, mẹ em cũng từng mơ ước thành bác học... Nhưng lại không thành được. (Vui vẻ). Những con trẻ được sinh ra chính là để hoàn thành những gì mà cha mẹ chưa thực hiện được... Em quả quyết rằng đến hết thế kỷ hai mươi, y học sẽ thanh toán được mọi thứ bệnh. Em hứa với các anh như thế.

MARA — Cho bọn anh xúc xích đi thi hơn, cô bé thích sinh sự kia ơi.

LIKA — Học xong đại học là bắt tay vào làm luận án ngay! Đêm ngủ có lúc em chợt tỉnh và nghĩ: lạy Chúa, kẻ nào đó có thể ngăn trở được em trở thành bác học vĩ đại? Kẻ ấy là ai?

LÊONIDIC — Có khi kẻ ấy lại chính là em đấy.

LIKA — Anh bảo sao?

LÊONIDIC — Có khi chính em là tên kẻ thù duy nhất ấy đấy?

LIKA — Không đâu, à mà khoan đã...

LÊONIDIC — Nhận định đúng kẻ thù là đã đạt một nửa thắng lợi rồi!

MARA — Chủ nghĩa phát xít thì chẳng phải mất công nhận định... ấy thế mà chưa bao giờ có kẻ thù khủng khiếp đến thế.

LÊONIDIC — Chưa chắc. Kẻ thù giấu mặt bao giờ cũng nguy hiểm hơn kẻ thù lộ liễu.

MARA — Tôi ngăn các bạn làm rồi. (Với Lêônidic) Từ khi cậu hoảng sợ trước lời dọa của Lika và hết say rượu, thành tỉnh táo thì cậu dám gần đỡ đèn mức không ai chịu được.

LIKA — Anh Mara, anh làm thế là phản sự phạm rồi. Anh Lêônidic vốn là một người ốm yếu, nóng nảy... Ấy thế mà lẽ ra phải giúp thì anh lại chọc tức anh ấy thêm. Để làm gì vậy?

LÊÔNIDIC — Mara, cậu đừng chọc tức mình. Mình sắp chết rồi.

LIKA — Còn anh nữa, anh ngốc lắm. Không biết thế của mình.

MARA — Khốn nạn... Chỉ vì cậu ấy mà bây giờ mình không được uống một hớp rượu nào nữa.

LIKA (Đột nhiên). — Lạ thật, mấy anh em mình cứ đùa mãi. Thế mà không hiểu sao em bỗng thấy buồn.

MARA (Quả quyết) — Để tôi nói tại sao nhé?

LÊÔNIDIC — Khoan đã... đừng.

MARA — Lúc trước cậu muốn biết kia mà.

LÊÔNIDIC — Lika biết thừa ra rồi, là tại sao đôi lúc chúng ta thấy không vui... Cả ba đứa, mỗi khi chúng mình gặp lại nhau.

LIKA (Im lặng một lúc lâu) — Các anh ơi... đừng nói chuyện ấy nữa.

LÊÔNIDIC — Nhưng rồi cũng sẽ có lúc phải nói tới. (Chỉ Mara) Mara định đi Xaratóp đấy.

LIKA — Thật à?

MARA — Có thể sẽ đi. Các bạn sẽ khóc nhớ tôi. (Im lặng một chút). Lạ thật. Ấy thế mà trời vẫn tối đi đấy.

LÊÔNIDIC — Mara khuyên cả anh cũng nên đi. Cậu ấy bảo em không yêu anh.

LIKA — Anh Mara thì chuyện gì chẳng biết.

LÊÔNIDIC — Ai đang chơi đàn ghi-ta thế nhỉ?

LIKA — Ông hàng xóm đàn ngoài bao lon. Ông ta trữ tình lắm.

MARA — Đàn tha thiết đấy.

LIKA — Ông ấy hát cả tình ca nữa kia.

MARA (Chỉ Lika) — Mê em hẳn?

LIKA — Rất mê. Ông ta gần sáu chục tuổi rồi.

LÊÔNIDIC — Thời này thì vẫn lấy vợ được dễ dàng ấy chứ. Còn đủ cả tay chân mà.

MARA — Ý kiến thông minh nhỉ!

LIKA (Với Mara). Anh định đi đâu?

MARA — Xaratóp. Em thấy nơi đó thế nào?

LIKA — Em chưa tới đó bao giờ.

LÊÔNIDIC — Thành phố ấy cũng không đến nỗi tồi. Ở đây cũng có cả trường Đại học Y nữa.

MARA — Mà cũng có thứ ở đây không có.

LIKA (Nhìn Mara) — Vì vậy anh chọn thành phố đó chứ gì?

MARA — Ở đây anh có một người bạn.

LIKA — Thế ở đây anh không có bạn à?

MARA (Nhìn Lêônidic) — Đáng tiếc là lại có!

LÊÔNIDIC (Mỉm cười) — Thôi được... Cần phải có một người đi khỏi đây.

LIKA — Người cần đi trước tiên là anh, tất nhiên rồi chứ gì?

MARA (Nhún vai) — Trình sát mà.

LÊÔNIDIC — Một người đàn ông chân chính.

LIKA — Còn anh?

LÊÔNIDIC — Anh thì không phải. (Thét lên) Không. Nếu em đuổi anh thì anh mới đi.

MARA — Cậu ấy cũng nói với anh như vậy. Em xét xem,
LIKA (*Cho thêm chút vào trà*) — Hừ... Chưa bao giờ mình
nhìn thấy cây dâu dấy.

MARA (*Lơ đãng*) — Cũng có cảnh, có lá...

LÊONIDIC — Không, anh nói chưa thật. Nếu như em có
đuổi, anh cũng sẽ ở lại đây.

LIKA (*Gây sự*) — Tại sao?

LÊONIDIC — Nếu thiếu em thì anh không còn gì nữa hết.

LIKA (*Với Mara*) — Anh không nói đi?

MARA (*Gần như vui vẻ*) — Nói vô ích thì nói làm gì.

LÊONIDIC — Chúng mình ngồi chơi khuya thế này có
sợ hàng xóm người ta kêu không?

MARA — Hàng xóm của chúng mình tốt lắm. (*Cười chưa
chất*). Chà, căn phòng của tôi, căn phòng của tôi...

LIKA — Đúng, nghe buồn cười thật.

MARA — Ở Dmôgôbits mình có yêu tha thiết một cô gái.
Khi mình ra đi, cô ấy bảo mình: « Anh Mara, đừng
đi đâu, hãy về với em, em có một căn phòng
tuyệt lắm! »

LÊONIDIC — Hoan hô!

LIKA — Còn anh, anh đã yêu tha thiết ở thành phố nào,
anh Lêonidic?

LÊONIDIC — Ở Leningrat.

LIKA (*Với Mara*) — Anh không theo kịp anh ấy đâu.

MARA — Anh hiểu. Em vẫn thích văn Tuôcghênhêp chứ?

LIKA — Nhưng sao anh lại cười?

MARA — Cười đâu. Khúc thì có. (*Đứng dậy*). Thôi nói
loanh quanh mãi, đủ rồi. Một người cần phải đi.
Anh hay là Lêonidic nào?

LÊONIDIC (*Tuyệt vọng*) — Em nói thế nào thì anh sẽ làm
như thế!

LIKA — Ôi! Các anh thật là... Hay em chọn ông hàng xóm có lẽ hơn, cái ông vẫn đánh đàn ghi-ta ấy.

LÊONIDIC (*Lắng nghe tiếng đàn*) — Đúng, ông ta cố gắng lắm.

MARA (*Bổng gắt*) — Minh ngán đùa rồi.

LIKA — Nếu vậy thì ta đừng nói nữa. (*Sau một chút*). Anh Mara, anh có yêu em không?

MARA — Anh cũng muốn trả lời em, nhưng anh... (*Phá lên cười*).

LIKA — Anh nói thế vì anh tin ở em chứ gì?

MARA (*Không nổi*) — Anh nói thế tức là thế... Anh là anh hùng kia mà, Lika ạ. Trên báo có đăng nữa kia đấy.

LÊONIDIC — Mara cũng yêu em. Cậu ta có nói với anh rồi.

LIKA — Chà... Anh noi gương người đàn ông chân chính đấy à?

LÊONIDIC — Gắn mực thì đen, gắn đèn thì rạng.

LIKA — Anh nói hộ anh Mara rồi, bây giờ anh nói cho anh đi.

LÊONIDIC (*Rất nghiêm giọng*) — Không có em, anh không sống nổi. Em là mẹ, là chị anh. Em là cả thế giới của anh.

MARA — Rồi rồi.

LIKA (*Lại gần Lêonidic, vuốt tóc anh*) — Anh uống trà nữa nhé.

LÊONIDIC (*Mỉm cười*) — Giá có một trăm gam Cónhắc thì tốt?

MARA (*Túi mặt*) — Ngày mai tôi sẽ đem Cónhắc tới.

LIKA — Trời đã hửng sáng... Đêm ngắn quá!

M À X

PHẦN BA

Ngày 10 tháng Chạp năm 1959

Vẫn căn phòng đó—Nhưng đã mười ba năm trôi qua. Trong suốt thời gian đó chủ nhà đã bỏ đi biết bao thứ đồ đạc cũ. Nhưng những đồ đạc mới chẳng sang trọng gì lắm đã có được vị trí cuối cùng ổn định? Có lẽ chưa. Các bàn, ghế, tràng kỷ, giá sách... vẫn như còn đang đi tìm cho bản thân chúng một vị trí nào đó ổn định.

Trong buổi tối hôm đó, ở Leningrat tuyết rơi từng mảnh to nặng nề và chậm chạp. Chúng ta nhìn thấy rõ như thế qua cửa kính và do ngoài đường có ánh đèn sáng. Đồng hồ gỗ mười một tiếng. Cửa mở. Lika và Lêônidic vào. Lika lặng lẽ giúp Lêônidic cởi áo bành-tô rồi quỳ xuống cởi nốt đôi giày ngắn cổ cho chồng. Sau đó chị bước vào sau tấm bình phong lấy quần áo. Chị mặc chiếc áo khoác trong nhà. Còn Lêônidic trong lúc đó, mặc chiếc áo berludong trong nhà và đi dép lê.

Lika soi gương và nháy mắt với bóng mình trong đó, xong, chị cầm bếp điện đun nước. Họ im lặng khá lâu. Lêônidic bước tới gần tủ, lấy ra pho mát, cắn một miếng. Lika nhìn thấy, chị rón rén tới sau lưng chồng, đập mạnh vào

cánh tay anh. Lêônidic thè lưỡi dọa Lika và lui về bàn làm việc. Lika dọn bữa tối. Lêônidic cầm báo đọc.

LÊÔNIDIC — « Xi nghiệp đồ điện Leningrat đang sản xuất rộng rãi đồ dùng gia đình bằng sắt. Gần Tết mới đồng bào mua hàng mới thay vào dụng cụ cũ »... (Vui vẻ). « Có bán ống khói sắt đường kính bảy trăm ly, chiều dài mười tám mét... »

LIKA — Giờ mới thấy mặt đấy.

LÊÔNIDIC — « Công ty ăn uống tổ chức việc bán rộng rãi những thức ăn dùng cho dịp Tết »... « Hãy đón xuân 60 ở các khách sạn của Công ty du lịch. »

LIKA — Có thứ bánh mì cà là khổ !

LÊÔNIDIC — « Chương trình phát thanh ngày 11 tháng Chạp : 16 giờ 45, Tâm sự bé bạn. Ca nhạc. 17g30, Nếu như bạn là đoàn viên thanh niên cộng sản. 18 giờ 20, Trao đổi ý kiến. Chống bệnh tê thấp. 19 giờ 15, Nhà thơ A.Xôphrônốp nói chuyện với bạn đọc. 19g45, Cây vĩ cầm réo rắt trên đồng quê... »

LIKA (Lại gần, hôn vào gáy chồng) — Thời, đủ rồi.

LÊÔNIDIC — Có lẽ. Nhưng này, 20 giờ 15 « Sung sướng biết bao nhiêu được sống ở đất nước Xô viết ».

Nước sôi. Lika rút phích ra, đặt siêu nước lên bàn ăn

LIKA — Anh uống trà đi.

LÊÔNIDIC — Có lẽ. (Ngồi vào bàn ăn).

LIKA — Cặp thức ăn vào bánh mì cho anh nhé ?

LÊÔNIDIC — Có lẽ.

LIKA — Với phó mát chứ ?

LEONIDIC — Với giờ. (Im lặng một chút). Vở kịch vừa rồi dở quá.

LIKA — Cũng được đấy chứ. (Nhìn đồng hồ). Và lại xong sớm... Mới có mười một giờ.

LEONIDIC — Ông nghệ sĩ nhân dân mà em vẫn thích ấy, hôm nay điệu quá.

LIKA — Hôm nay ông ấy có vẻ thiếu say sưa.

LEONIDIC — Đâu có... ông ấy cố lấy giọng trầm đấy chứ. (Nhấp trà). Nếu anh có quyền thì anh cho đóng cửa hết các nhà hát lại.

LIKA — Sao vậy?

LEONIDIC — Cái ý cho rằng mọi thứ tốt đều tốt cả, mọi thứ xấu đều xấu cả, thực ra cũng là một ý hay? Tuy nhiên nếu cứ lặp đi lặp lại mãi cái ý đó thì đâm lại ngán.

LIKA — Anh là một người tư tưởng tự do. (Lấy ở tủ ra một viên sôcôla)

LEONIDIC — Gớm! Nhân dịp gì mà sang thế này?

LIKA — Anh quên rồi à. Từ mồng một tháng giêng lương em tăng hai trăm rúp.⁽¹⁾

LEONIDIC — À nếu vì lý do đó thì nên ăn mừng bằng một cái gì say sưa hơn một chút chứ.

LIKA (Rất nghiêm). Không được nghĩ tới thứ đó!

LEONIDIC — Ấy thế mà chúng ta cũng tiến bộ, cũng lên chút dần đấy chứ nhỉ?

LIKA — Không.

LEONIDIC — Thôi, anh không nói nữa.

LIKA — Thời gian vừa qua anh đã đứng đắn hơn nhiều rồi đấy.

1. Trước năm 1961, ở Liên xô còn dùng rúp cũ, giá trị bằng 1/10 rúp bây giờ. (N.D.)

LEÔN ĐIC — « Tôi phục vụ nhân dân lao động ». (1)

LIKA (Mỉm cười). — Thôi, đừng pha trò nữa.

LEÔN ĐIC — Rõ. Thôi, đừng pha trò nữa. Rõ. Không uống rượu nữa. Rõ. Ăn sôcôla đi (ăn sôcôla). Thế bây giờ em lên chức gì?

LIKA — Thủ trưởng không được giải phóng.

LEÔN ĐIC — Giải lắm. Khi lấy em, anh biết là anh tình đúng má. Thế sao em lại « không được giải phóng »?

LIKA — Nghĩa là vẫn phải làm công tác điều trị, vẫn chữa bệnh. Vừa lãnh đạo vừa vẫn chữa bệnh.

LEÔN ĐIC — Thế chẳng nào em thích hơn, làm thủ trưởng được giải phóng hay làm thủ trưởng không được giải phóng?

LIKA — Có lẽ được giải phóng thích hơn.

LEÔN ĐIC — Hoan hô. Nghĩa là ngày càng tiến bộ. À mà hôm nay anh vừa nói chuyện với ban lãnh đạo xong. Họ hứa sẽ cho một căn nhà mới... Đến mùa xuân chúng mình sẽ dọn khỏi đây. Em có vui không?

LIKA (Khẽ). — Nhưng em lại quen ở cái phòng này mất rồi.

LEÔN ĐIC — Than ôi! Nhưng dù sao cũng vẫn phải dọn sang nhà mới chứ. (Bỗng như gấu). Không hiểu sao trên cái mặt trần này, bọn tằm thương lại được thế thế. Đến đâu là thấy rác rưởi ở đấy! (Bỗng hoảng sợ giọng nói của mình). Thôi — mặc tất!

LIKA — Anh uống trà nữa không?

LEÔN ĐIC — Thôi. (Đứng dậy, hôn tay vợ). Rất cảm tạ.

1. Lời nói chính thức với cấp trên theo quy định ở điều lệnh quân đội Liên xô. (N.D.)

LIKA — Anh có làm việc nữa không?
LÈONIDIC — Có. Ngày mai phải đưa bản in thử cho họ rồi.
LIKA — Sao ban ngày anh không làm?
LÈONIDIC — Ban đêm anh thấy thú hơn. Ôi, ngọn đèn đêm, người bạn của ta, người anh em của ta, ta với người cùng cháy!
LIKA (*Đu đãng*) — Anh Lèonidic, anh đừng nói thế nữa

Ngừng.

LÈONIDIC — Báo cáo. Hết mực rồi.

LIKA — Em sẽ mua. (*Dọn bát đĩa*).

LÈONIDIC (*Giở cuốn in thử*) — Pêtrốp khốn nạn thật!... Rồi thì Ivanốp và Xidôrốp. Số lượng in năm ngàn! (*Bỗng giận dữ thật sự*). Đồ con lợn! (*Mỉm cười*). Thế mà họ hứa mười ngàn. Tập thơ... Dù sao thì cũng chẳng phải mỗi năm ra được một tập (*Gắt*). Mới đây tập thơ của lão dốt của em, họ in một trăm ngàn cuốn đấy!

LIKA — Sao lại của em?

LÈONIDIC — Thì em thích đọc thơ hân mà lại.

LIKA — Thì anh cũng thích thôi.

LÈONIDIC — Đúng. Tập đầu của hân rất hay. Nhưng đến nay thì sao? (*Giận dữ*) Cái thành công dễ dãi ấy mà làm gì? Được khen lẫn đâm phồng mũi rồi! (*Im lặng, ngượng ngùng*).

LIKA — Đừng bực với họ, anh! (*Chậm rãi*). Nếu anh muốn, em sẽ tới gặp ông Pêtrốp nói chuyện thêm về số lượng in tập thơ của anh. Thỉnh thoảng em vẫn gặp may... Chủ in có năm ngàn thì ít quá thật.

LÈONIDIC (*Vui vẻ*) — Ồ mà phải đấy! Sao lại không thử một cái? Em làm nhiệm vụ thần hộ mệnh cho anh

một lần nữa xem nào. Em hãy làm công tác giải thích cho cái lão Pêtróp và Xidô-róp ấy xem sao. Ôi, vợ tôi quả là một người phụ nữ quý báu nhất trần đời.

LIKA — Thôi đi! (*Vuốt tóc chồng*). Anh làm việc đi.

LÊÔNIDIC — Ngủ cho ngon nhé, vị nữ thủ trưởng không được giải phóng. Vị thần hộ mệnh của tôi. (*Rồi nhảy múa lượn quanh bàn làm việc, tay vẫn cầm cuốn sách in thử*). « Chúng ta đi tìm con chim xanh, chúng ta hãy đi tìm con chim xanh ».

Rồi anh ngồi phịch xuống ghế bành, ngồi một cách nặng nề, mệt mỏi như mới đi một chặng đường xa vất vả về

— Hết mục rồi.

LIKA — Anh đã nói rồi.

LÊÔNIDIC — Xin lỗi.

Lika tắt đèn trần. Chỉ còn ngọn đèn bàn nơi Lêônidic ngồi

LIKA — Em mở máy ghi âm nhé? Khẽ thôi mà!

LÊÔNIDIC — Em mở đi. Có nhạc lên, sửa bản in càng nhanh.

Một điệu valse chậm. Chính là điệu nhạc, đã có lần Lika nhảy với Mara

(*Mỉm cười*). Em lại mở điệu nhạc yêu thích của em đấy à?

LIKA (*Khẽ*) — Anh không thích à?

LÊÔNIDIC — Đâu có... Điệu nhạc cũng không đến nỗi tồi lắm.

Ngày 11 tháng Chạp

Đã 1 on ba giờ. Nhưng vì tháng chạp ở Leningrat ngày rất ngắn nên ngoài cửa sổ trời đã bắt đầu tối. Đi trực về, Lika làm việc nhà. Chị thu dọn bát đĩa đặt lên khay rồi đi ra phía sau bình phong. Chuông đồng hồ điểm. Có tiếng người gõ cửa nhẹ. Tiếng gõ lại tăng thêm. Cửa từ từ mở. Đó là Mara. Anh nhìn chung quanh rồi bước vài bước tới gần cửa sổ, nhìn ra phố và áp trán vào cửa kính.

Lika bước ở sau bình phong ra, đặt bát đĩa lên bàn, quay lại nhìn thấy Mara. Họ nhìn nhau rất lâu.

LIKA (Khẽ) — Sao anh... sao anh... (Vẫy tay về phía anh một cách lạ lùng).

MARA (Nuốt nước bọt) — Không đâu.

LIKA — Anh chẳng nên về thi phải.

MARA — Nén.

LIKA — Bao nhiêu năm rồi! Hay anh không hiểu?

MARA — Sao lại bao nhiêu năm?

LIKA — Đã bao nhiêu năm trôi qua rồi.

MARA — Thi đã sao? (Thét lên). Khoan đã. Em hãy đứng thế, đứng một lúc nữa. Đừng nhúc nhích. Cứ đứng như thế. Cứ đứng như thế đã.

LIKA — Bỏ mũ ra, anh Mara. (Sau một chút). Anh thật là...

MARA — Thật là sao?

LIKA — Đúng là anh (Im lặng một chút). Em vẫn như xưa chứ?

MARA — Không. Nhưng dù sao em vẫn đẹp lắm. (Khẽ). Ngày xưa ngày xưa, có một ông cụ sống với một bà cụ...

LIKA — Anh đừng nổi nữa. *(Thì thầm)*. Anh làm em khóc đấy. Giá mà anh thấy được em khiếp sợ biết chừng nào... Không! Anh đừng tới gần em...

MARA — Anh không dám đâu...

LIKA — Anh cứ đứng ở cửa sổ ấy.

MARA — Anh vẫn đứng đây.

Im lặng

LIKA — Hiện anh ở đâu?

MARA — Xu lắm.

LIKA — Nền thế. *(Không biết tại sao lại mỉm cười)* Anh vẫn xây cầu à?

MARA — Ừ. *(Im lặng một chút)* Vừa về đến Leningrat là anh tới đây ngay.

LIKA — Để làm gì?

MARA — Anh nhìn qua cửa sổ một chút rồi lại đi ngay.

LIKA — Chẳng ăn thua gì đâu. Bây giờ thì không còn cách nào nữa.

MARA — Anh hiểu.

LIKA — Anh đi đi. Bao giờ tàu chạy? Anh đi khỏi đây cho sớm đi.

MARA — Không được.

LIKA — Tại sao?

MARA — Anh rất đau khổ. Và nếu như anh đã đến thì...

Thôi. (Hơi xãng). Không phải anh đến để gặp riêng em. Anh đến là để gặp cả hai người. *(Khẽ)*. Trên đời anh chỉ có mỗi Lèonidie và em thôi.

LIKA *(Thần trọng)* — Và anh sẽ không...

MARA — Không đau. Mọi việc đã giải quyết rồi. Em đã có chồng được mười ba năm rồi. Và anh cũng đã lấy vợ lâu rồi.

LIKA — Anh có vợ rồi à?

MARA — Em ngạc nhiên à? Mỗi người phải chọn lấy một số phận.

LIKA — Đấy nhé.

MARA — Đúng. Chúng mình đã quyết định thế nào thì sẽ cứ như thế.

LIKA — Anh Lêônidic cứ luôn trách anh rằng ai đi xong là hết. Suốt mười ba năm trời chẳng chịn gửi về lấy một lá thư... Sau đó anh ấy bảo anh đã quên mất chúng em rồi.

MARA — Em cũng nghĩ thế à?

LIKA — Dời nào. Giả em nghĩ được thế thì em đã sung sướng hơn. *(triu mền)*. Anh lấy vợ làm gì?

MARA — Thôi được... *(Cười chua chát)*. Anh quên mất cách nói dối rồi. Em thấy chưa?

LIKA *(Im lặng một chút)* — Anh bảo anh rất đau khổ à?

MARA — Chuyện ấy anh sẽ kể sau. Đợi Lêônidic về đã.

LIKA — Anh kể cho em nghe đi.

MARA — Không.

LIKA — Anh kể đi.

MARA *(Im lặng một chút)*. — Thế nào, cuộc sống của em ra sao?

LIKA — Tốt thôi.

MARA — Còn công tác?

LIKA — Em đã bảo tốt thôi mà. Phòng khám bệnh tốt. Một khu phố tốt.

MARA — Em là bác sĩ chữa bệnh à?

LIKA (Như nhân lời) — Thế đây.

MARA — Ngày trước em vẫn muốn...

LIKA (Xăng) — Không có điều kiện thực hiện được. (Bình thần) Nhưng cũng chẳng sao. Em còn được đề bạt nữa kia. Làm chủ nhiệm không được giải phóng của một khoa.

MARA — Không được giải phóng?

LIKA — Anh Léonidic cũng chê cái chữ đó đấy!

MARA — Cậu ấy thi... ra sao?

LIKA — Anh ấy cừ lắm. Được in ba tập thơ rồi. Và không bị ai chỉ rủa gì hết, cả trên báo chí lẫn trong các hội nghị. Họ sắp cho căn nhà mới... Mùa xuân chúng em sẽ dọn đi.

MARA — Thế còn căn phòng này?

LIKA — Em chưa biết... Có lẽ sẽ trả lại chính phủ.

MARA — Em không tiếc à?

Lika không trả lời

(Khẽ) Nghĩa là công việc của Léonidic yên ổn cả?

LIKA — Anh ấy còn dạy học nữa... đi giảng đôi chút.

MARA (Thần trọng) — Ilien nay người ta đang bàn tán nhiều về các nhà thơ. Cả ở chỗ anh; thanh niên cũng mua sách thơ đọc... Ấy thế mà không thấy họ bàn tán gì tới cậu ấy cả.

LIKA — Anh ấy không chạy theo «mốt».

MARA — Anh cũng có mua một tập thơ của cậu ấy. Số lượng in ít thôi, ấy thế mà vẫn còn nằm ở hiệu sách. (Im lặng). Có một số nhà thơ, thơ của họ in tới số lượng một trăm ngàn, ấy thế mà không sao tìm mua được một cuốn.

LIKA — Đó là... là thứ thành công rõ tiền.

MARA — Thế nhưng nếu sách nằm chờ bụi phủ trong các tủ ở hiệu sách thì đó là thứ thành công gì?

LIKA (*Búng lên*) — Anh cũng có đọc thơ anh ấy á?

MARA — Có.

LIKA (*Cố ghìm xúc động*) — Thế anh thấy sao?

MARA — Chẳng có gì sai. Cậu ấy làm thơ dùng phép lắm.

LIKA (*khẽ*). — Những bài thơ hay nhất anh ấy không đưa in.

MARA — Tôi hiểu.

LIKA — Hiểu cái gì?

MARA (*Giật dữ*) — Hiểu tất cả.

LIKA (*Im lặng một chút*) — Anh Mara, anh đừng nói với Léonidic là anh có đọc thơ anh ấy... Mà anh cũng đừng nói gì cả.

MARA — Cũng được! (*Đi đi lại lại trong phòng, quay lại phía Lika, sôi nổi*). Hai người sống ở đây ra sao? (*Ngồi xuống ghế, khẽ*). Tôi vẫn chưa hiểu.

Cửa mở. Léonidic vào, nhìn thấy Mara

LEONIDIC (*Không đủ sức rời mắt ra khỏi Mara*) — Mara!

Vẫn buổi tối hôm đó. Họ đã ngồi được một tiếng đồng hồ. Mà bữa cơm tối vẫn chưa xong.

LEONIDIC — Chẳng có gì đáng phải cãi nhau hết. Con người ta chẳng bao giờ nhìn rõ bản thân cả, chẳng bao giờ hiểu được anh ta là ai, anh ta là người thế nào, anh ta thành công hay không thành công... (*Rót thêm rượu vào cốc mình*). Chỉ có cái chết mới làm sáng tỏ tất cả. Và vì vậy xin bạn cốc chúc mừng sức khỏe của Thần chết!

LIKA (Giằng lấy cốc trong tay Lèônđic, uống cạn và mỉm cười)
— Anh không nên uống nữa.

LÈONĐIC — Mara a, người phụ nữ này luôn theo dõi mình... mười ba năm trời nay, cô ta kiểm soát mình!... (cười phá lên). Vì nữ thần hộ mệnh đây, cậu hiểu chưa? Kề cũng buồn cười thật. Cậu mới trở về có một giờ đồng hồ ấy thế mà mình tưởng như cậu vẫn ở đây, chẳng đi đâu xa cả! Sao cậu chẳng nói gì thế?

MARA (Khẽ). — Thời thơ ấu của mình đã trôi qua trong căn phòng này?

LÈONĐIC — Thế sao?

MARA (Mỉm cười gằn ợt) — Mình cũng không biết. (Nhìn hai người kia). Lại thật!

LÈONĐIC — Sao lại lạ? Cái gì lạ?

MARA (Dần từng tiếng) — Có một ngày mà mình không sao quên được. Đó là cuộc duyệt binh và tuần hành ngày mùng Một tháng Năm năm một ngàn chín trăm ba mươi tư... Năm đó mình lên chín tuổi. Mình đi trong đám biểu tình. Cha mình đi bên cạnh, mặc một chiếc va-rơ mới, tay nắm chặt tay mình. Trên lễ đài đồng chí Kiróp (1) đứng và mỉm cười... (sôi nổi). Nếu như từ đó đến nay không có gì thay đổi cả nhỉ?

LÈONĐIC — Cậu vẫn là một chàng trai ngây thơ thời kỳ giữa những năm ba mươi... Thế mà chúng mình đã từng sống qua những năm bốn mươi hai!

LIKA — Và, than ôi, chúng mình hiểu ít hơn là chúng mình đã từng sống, chàng Mara tội nghiệp của tôi ơi!

1. Bí thư Đảng Cộng sản Liên-xô lúc đó. Một nhà lãnh đạo lỗi lạc, sau bị bọn phản động ám sát. (N.D.).

MARA (Nổi nóng) — Sao Lika lại gọi tôi là tội nghiệp.

LIKA — Bởi vì anh tin vào những điều không bao giờ có thể có được.

MARA (Ngáp ngững) — Có lẽ những người nghi kiêu như mình đã ở lại ngoài chiến trường mà không trở về được chẳng? (Ồm mặt).

LÊONIDIC (Ngẩng đầu chăm chú nhìn hai người kia) — Chúng ta đang sống ra làm sao nhỉ? Mình cứ luôn tự hỏi như vậy. Mình năm nay đã ba mươi lăm, cậu cũng thế, còn Lika ba mươi ba... Chúng mình đã làm được những gì nào?

LIKA (Sau một chút) — Anh say rồi. Anh uống nhiều rượu quá đấy.

MARA (Gắt) — Không nhiều hơn số lượng tôi cần uống! Tôi đâu phải là người nghiện rượu mà phải hạn chế.

LIKA — Anh xây được mấy chiếc cầu rồi?

MARA — Sáu.

LIKA — Thế là nhiều hay ít, theo cách tính của các anh?

MARA — Thế là khá nhiều.

LIKA — Anh thấy chưa? Thơ của anh Lêonidic cũng đã được in. Còn em thì đang làm bác sĩ, hàng ngày chữa bệnh. Tất cả những gì chúng ta mơ ước đều thành sự thật cả rồi. (Vai vể). Có phải thế không nào?

MARA (Nhìn Lika) — Xưa nay anh vẫn tin Lika. Giờ thì anh không tin nữa!...

LIKA (Sau một chút) — Thế anh muốn chúng em làm gì?

MARA — Muốn các bạn giúp đỡ tôi. (Cười chua chát) Nhưng tôi không ngờ là các bạn lại còn khổ hơn tôi nữa kia.

LEONIDIC — Hồi chiến tranh chúng mình đã mất hết cả.
Nhưng chúng mình đã quen được nhau. (Quát). Cậu
không có quyền bỏ rơi chúng mình!

MARA — Thế cậu không thấy những lý do khiến mình
phải bỏ đi là những lý do chính đáng ư?

LEONIDIC — Đó là đối với một người bình thường. Còn
cậu là Mara kia mà.

MARA — Mình cũng ưa được khen. Nhưng chúng mình
hãy nói thẳng với nhau.

LIKA (Vui vẻ) — Đúng. Ta nói thật với nhau đi! Anh ở
căn nhà có tốt không? Có bao nhiêu buồng?

MARA (Với Leonidic) — Thấy chưa, Lika hoảng sợ.

LIKA — Anh bảo em sợ gì?

MARA — Sợ sự thật.

LEONIDIC — Thứ đó mà dùng nhiều thì mệt sức lắm.
Mara ạ. Chủ nghĩa cực đoan đã suy sụp tiêu diệt nhân
loại đấy.

MARA (Sôi nổi) — Nào, ta thử suy nghĩ xem, khi nào con
người ta nguy khốn, khi mà anh ta chợt hiểu rằng
mọi sự ở đời thế là yên ổn, và không bao giờ anh
ta trở nên tốt hơn là anh ta hiện nay nữa. Mình
không định nói đến thắng chức và muốn nói đến
một vấn đề lớn hơn kia... (Lại gần Leonidic, đặt tay
lên vai anh).

Cậu thấy ngăn cuộc sống chưa?

LEONIDIC (Im lặng một chút) — Khi nào mình thấy muốn
nói thật, mình sẽ nói. Bây giờ thì chưa cần.

MARA — Thôi đừng lãng chuyện nữa.

LEONIDIC (Đột nhiên) — Mình thấy ngăn rồi!

MARA — Tại sao vậy?

LÊONIDIC — Con người ta thấy ngàn khi nào cứ đứng yên mãi một chỗ.

MARA (Với Lika) — Còn cô, cô đã làm gì cậu ấy? Trả lời đi!

LIKA (Nổi cáu) — Anh bạn ơi, anh cho xem giấy phép của Tòa cho anh được hỏi cung người ta đi đã.

MARA — Trước đây mười ba năm, tôi đã để các bạn ở lại căn phòng này... Chính căn phòng mà tôi đã sống qua thời thơ ấu. (Thở hần hển vì xúc động) Chính vì thế mà tôi có quyền hỏi các bạn bằng bất cứ giọng nào, bất—cứ—giọng—nào, có hiểu chưa? Hai người có hạnh phúc không?

Im lặng lâu

LÊONIDIC — Cũng thường thôi, Chúng mình đến phòng khám bệnh đều đặn. Và cũng được thăng chức đều đặn. (Lại gần Lika) Những ước mơ tuổi trẻ...

MARA — Ai đã cản trở việc thực hiện những ước mơ đó?

LÊONIDIC — Mà kết quả cũng chẳng ra sao. Thơ mình tồi lắm, phải không?

MARA — Không đâu, Thơ cậu cũng nghiêm chỉnh đấy chứ.

LÊONIDIC — Cậu quả là lịch sự.

LIKA — Anh Mara!

MARA — Lika có bảo rằng những bài thơ hay nhất, cậu không đưa in phải không?

LÊONIDIC — Đúng.

MARA — Thế bây giờ cậu còn làm những bài thơ đó nữa không?

LÊONIDIC — Thôi rồi. (Cười chua chát) Mình ngốc lắm. Mình đưa in những bài thơ đơn giản vô thưởng vô

phật, còn những bài thơ khác thì giữ lại làm trò chơi thú vị cho riêng mình. Nhưng khổ nỗi, thơ đòi hỏi phải có độc giả.

MARA — Cậu hiểu được như thế đã lâu chưa?

LEONIDIC — Minh hiểu từ lâu rồi. Nhưng chưa dám tự thú nhận với mình.

LIKA — Thôi im đi. Thế anh không thấy rằng anh Mara đang cố làm anh tin rằng anh đã sống uổng cả cuộc đời đấy ư? *(Cay đắng)* Việc ấy anh làm khi có mặt em ở đây, khiến nó có vẻ không được cao thượng gì lắm. Và trong vụ án này quan tòa lại là người có liên quan... Có phải thế không nào?

MARA — Nhát dao của cô đâm dưới thắt lưng đấy. cô em ạ *(1)*.

LEONIDIC — Cậu Mara ạ, cậu quả là một kẻ chia rẽ độc ác. Xin nói cậu biết, bọn mình sống rất hạnh phúc và mọi sự đều yên ổn cả!

Im lặng rất lâu.

LIKA — Thôi khuya rồi. Anh Mara... anh về đi!

Mara lại gần mặc áo, mặc chiếc áo khoác lông thú vào, rồi đứng yên lặng giữa gian phòng.

MARA — Mà đúng. Lẽ ra mình không nên về đây thì phải... *(Quấn khăn quàng vào cổ)* Từ đây về đây, chẳng đường quả là xa. *(Đội mũ lông vào)*. Minh nhớ lại bao nhiêu điều! *(Đi tới cửa, bỗng ngoảnh đầu lại)*. Những chiếc cầu! *(Với một niềm vui sướng chen giữa dửng)* Thứ công trình xây dựng đáng quý nhất trên đời! Sáu

1. Đánh nhau quy định phải đâm từ thắt lưng trở lên. Đâm dưới là hèn. (ND).

cái cầu là sáu trang của cuộc đời. Nhưng chưa bao giờ có một chiếc cầu nào mình cho là tuyệt đỉnh và không còn có thể làm hơn thế được nữa. *(Im lặng một chút)* Mình có một người bạn, một kỹ sư thiết kế. Mình đã xây ba cái cầu với anh ta. Một tay khá tự tin. Nhưng anh ta cũng luôn luôn cảm thấy chưa thỏa mãn với việc đã làm được. Có một lần được giao làm thiết kế một cái cầu... Quả là một cái cầu tuyệt vời, chưa từng thấy!... Bản thiết kế ấy khi thông qua gặp bao nhiêu khó khăn. Có nhiều kẻ phản đối. Ấy thế mà anh ta đã đấu tranh kỹ được đề trên cử mình làm giám đốc công trường xây dựng. *(Im lặng một chút rồi nhìn hai người kia như mới nhìn thấy họ lần đầu)*. Thôi được... nói ra ich gì đầu? Khuya rồi, phải không, Lika? *(Ra tới cửa rồi, bỗng bỏ mũ ra, quay đầu lại)*. Công việc đó lẽ ra đã trở thành sự nghiệp chính của đời mình. Ấy thế mà lại chưa trở thành được. *(Gắt)* Mình đã lùi bước trước một người bạn. Thật vô lý, phải không nào? Mình mà lại chịu lùi! *(Vội vã)* Mình tự an ủi mình và thanh minh với người khác là mình còn chưa đủ trình độ, còn nầy nọ... *(Thoảng nghĩ rất nhanh)* Hay là đúng như thế thật? *(Giận dữ)* Có đúng mình chưa đủ trình độ thật không? Và mình đã khéo léo lảng sang nhận thì công một cái thiết kế khác, một cái cầu khác... Thế là mình nhận được một lá thư: «Chào cậu Mara. Cậu là một ngọn núi lửa đã tắt rồi». Chính anh bạn kia viết cho mình mấy chữ đó. Nguyên văn đúng như thế! *(Vội vã nói rất nhanh, sôi nổi)* Bây giờ anh ta đang đau khổ. Nhưng kẻ tâm thường chỉ thích cuộc sống yên ổn đã tuyên bố là cái cầu do anh ta thiết kế còn có vấn đề nghi vấn!... *(Cười chưa chút)* Anh ta khinh bỉ mình, nhưng đó chưa phải là cái chính, cho dù anh

ta có cảm ghét mình... Nhưng cái chính là mình thấy tự khinh mình! (Chầm chậm) Mình không bao giờ tha thứ cho mình cái thái độ hèn nhát đó.

LÊONIDIC — Câu chuyện đáng buồn thật (Buồn bã). Thế cậu không bao giờ thấy là câu chuyện đó không tin được à?

MARA (Tuyệt vọng) — Sao vậy?

LÊONIDIC — Câu chuyện đó... thiếu logic!

MARA (Giận dữ) — Thế cậu cho là cuộc sống logic chắc? Cậu hãy làm một bài thơ về ý đó đi. Có những kẻ sẽ in bài thơ đó mà mừng rơn lên đấy. (Xăng) Thế mọi thứ trong cuộc đời cậu cũng đều logic cả hay sao?

LIKA (Dịu dàng) — Anh Mara ơi, chúng mình không còn là trẻ con nữa rồi. Quyền lo lắng trên chín tầng mây xin nhường cho lớp trẻ. Còn thời của chúng mình qua rồi. Đã đến lúc nên sà xuống mặt đất thôi.

MARA (Hăng hái) — Tôi không muốn bỏ sát mặt đất.

LIKA — Chúng mình đâu phải những siêu nhân.

MARA (Sôi nổi) — Ai bảo cô như thế. Con người ta sinh ra ở đời là chịu ơn rất nhiều của Tạo hóa, để được sống trên mặt đất! Chúng mình phải trả cái ơn đó! Cô có biết là bao nhiêu người đã hy sinh để cho chúng mình được sống không? Cô hãy nhớ lại năm bốn mươi hai, nhớ lại cái mùa đông sống trong vòng vây của quân thù, hãy nhớ lại tất cả những nỗi khổ cực, đau thương lúc đó. Hàng trăm ngàn người đã hy sinh để chúng mình sống cho cao quý, cho hạnh phúc, sống say sưa. Thế mà chúng mình—lội, cô, Lêonidie thì sao?... Cô thử nhớ lại xem cô

đã hứa thế nào? Cô có thực hiện được lời hứa đó chưa? (Khẽ) Kia... sao Lika không trả lời tôi?

LIKA (Bỗng rất đơn giản) — Em thấy sợ.

MARA (Bước tới gần, trêu mếu vuốt tóc cô gái) — Đấy nhé! (Mỉm cười) Ôi, Lika!... Con người ta đôi khi cũng nên thấy sợ cho mình. Vì trong số những người lạc quan, có rất nhiều kẻ hèn nhát đấy! (Suy nghĩ một chút) Không. Bây giờ tôi mới tin rằng: dù ngày mai có chết, ngày hôm nay làm lại cuộc đời từ đầu cũng không phải là muộn.

Lika định phản đối Mara, nhưng cô không tìm ra lời, đành mỉm cười một cách hoảng sợ và hối rối.

(Vui vẻ) Vả Léonidie ạ, bây giờ mình sẽ cố trở thành lô-gich. Lika ạ, anh có thể nói được và anh sẽ nói. (Tiến sát chị) Anh mất em và anh cũng mất tất cả. Anh không còn nghe thấy tiếng chim hót buổi sáng nữa. Anh không còn nhìn thấy một vì sao nào trên trời nữa. Chừng quanh anh chỉ còn là trống rỗng, tịch mịch mà thôi. (Im lặng một chút) Đấy, các bạn vốn ưa thích lô-gich. (Quay lại Lika) Sau đây rồi sẽ thế nào, anh chẳng biết.

LIKA (Sau một chút, đứng dậy và nói quả quyết) — Sau này cũng lại sẽ như xưa, chỉ có tốt hơn mà thôi. (Bước lại gần Léonidie) Anh ấy sẽ hạnh phúc. Em xin thế với anh như vậy.

MARA — Vĩnh biệt... (Chạy ra khỏi phòng).

LÉONIDIE — Lika! Gọi cậu ấy lại đây!

LIKA (Bỗng chạy ra, nhưng tới cửa thì dừng lại, mắt nhòa lệ) — Không, em không thể.

Ngày 31 tháng Chạp

Bàn tiệc đón giao thừa bày cho hai người ăn. Lika và Lêônidic ngồi ở tràng kỷ đang đánh bài

LÊÔNIDIC — Sắp thua rồi nhé!

LIKA — Em không sợ anh đâu.

LÊÔNIDIC — Thế đồ đi.

LIKA — Thi đây.

LÊÔNIDIC (Thua) — Lại thật. Anh lại thua.

LIKA — Thua ba ván rồi nhé.

LÊÔNIDIC — Cả căn nhà này chỉ có anh là kém nhất.

LIKA — Anh lơ đãng thế nào ấy.

LÊÔNIDIC — Lơ đãng, tâm thương, nhạt nhẽo.

LIKA — Nhưng chiếc cravat của anh thì lại đẹp vô cùng.

LÊÔNIDIC — Đúng như thế! (Nhìn đồng hồ)

LIKA — Mấy giờ rồi?

LÊÔNIDIC — Còn bốn mươi phút nữa thì đến giao thừa.

(Lại gần cửa sổ) Chà, bao nhiêu người đang lũ lượt đi dự vui giao thừa kia. Buồn cười thật.

LIKA (Mỉm cười) — Bỗng làm em nhớ tới thời thơ ấu.

LÊÔNIDIC — Đến mười hai giờ sẽ vắng tanh cho mà xem. (Long trọng) Chỉ có những người cò dộc mới tỉnh thoảng còn lang thang lúc giao thừa mà thôi. (Như đóng kịch, vung tay khoát cái bị, cầm chiếc gậy, công lưng đi đi lại lại trong phòng). Như trong truyện cổ tích ấy. (Cười phả lên rồi bỗng im bặt)

LIKA (Sau một chút) — Anh nghĩ gì thế?

LÊÔNIDIC — Nghĩ đến Mara!

LIKA — Đúng, lúc này anh ấy có mỗi mình. (Im lặng một chút) Anh ấy ở cách chúng mình chín ngàn cây số.

(*Cười chau chát*) Anh ấy bỏ đi được ba tuần rồi, và thế là xong!

LÊONIDIC — Cậu ấy tuyệt thật.

LIKA — Đừng thế, anh.

LÊONIDIC — Ta chơi bài nữa nào! (*Vui vẻ*) Biết đâu anh gỡ được hết?

LIKA — Ngày hôm nay anh làm sao ấy.

LÊONIDIC — Chà, chúng đang liên lời gần.

LIKA — Những ai?

LÊONIDIC (*Nhấn mặt*) — Những năm sáu mươi. (1)

LIKA — Dở hơi. (*Hón vào gáy anh*)

LÊONIDIC (*Khẽ*) — Đừng!

LIKA (*Dè dặt*) — Hôm nay anh ngoan lắm.

LÊONIDIC — Đúng thế.

LIKA — Đùa suốt cả tối nay. (*Dè dặt*) Giao thừa có hai vợ chồng thế này, liệu anh có chán không?

LÊONIDIC (*Hát*) — Chẳng ta chẳng chán đâu. (*Đứng phắt dậy, đến gần bàn*) Món xà lách tôi làm quả là ngon. Sao tôi không làm đầu bếp nhỉ? Bỏ phí mất cuộc đời rồi.

LIKA — Sao anh cứ nhìn đồng hồ luôn thế?

Có tiếng chuông ngoài cửa

LÊONIDIC — Thôi thế là xong. Em mở cửa đi.

Lika bối rối nhìn anh

Thế là xong. Chấm hết!

Có tiếng gõ cửa

1. Ý nói những năm một ngàn chín trăm sáu mươi. (ND)

Vào đi, Mara!

Cửa mở, Mara hiện ra trên ngưỡng cửa. Tuyết bám đầy người, đầy trên chiếc áo lông thú

LIKA (*Hoảng hốt và hy vọng*) — Anh đấy à?

MARA — Lika thấy đấy thôi.

LEONIDIC — Minh cứ lo... (*Vỗ mạnh vào vai bạn*) Cậu kiên quyết thật.

MARA — Ai gọi đến là mình có ngay.

LEONIDIC — Mara! Cậu đừng là người bạn của nhân dân (1)

MARA (*Cởi áo ngoài*) — Làm sao cậu biết được địa chỉ của mình?

LEONIDIC (*Gõ ngón tay vào trán, vẻ quan trọng*) — Hiểu chưa? Nhưng mình cứ lo máy bay tới trễ. Bây giờ thì mình yên tâm rồi.

LIKA — Anh định bày cái trò gì thế? Nói đi.

LEONIDIC — À, anh có mua quà mừng xuân cho em. Để em ngạc nhiên anh đem gửi bên hàng xóm. Nhưng sắp tới giao thừa rồi... Anh đi lấy nhé. (*Ra*)

LIKA (*Lại gần Mara và nói, nhấn mạnh từng chữ*) — Thề mà em đã tưởng sẽ không bao giờ còn được gặp lại anh nữa.

MARA — Anh cũng vậy. (*Ngưng nghịu vuốt bàn tay Lika*)

LIKA — Sao tay anh lạnh thế!

MARA — Ở sân bay về đây gay go quá. Tết nên taxi hiếm lắm. (*Áp má vào bàn tay Lika*)

LIKA (*khẽ*) — Thề anh tin rằng anh còn lên tới đây nữa à?

1. Chơi chữ. Mara trùng tên với nhà cách mạng Pháp (Marat) được mệnh danh là người bạn của nhân dân. (ND)

MARA — Không hẳn thế. (Móc túi lấy ra bức điện) Anh nhận được bức điện này hôm qua.

LIKA (Đọc) — «Đáp máy bay về ngay. Lika cần gặp cậu. Nhớ đấy! Chậm nhất là ngày ba mươi mốt. Lêônidic». (Ngước nhìn Mara) Thế mà em chẳng biết gì cả.

MARA (Sôi nổi) — Để em tưởng bỏ lại mọi thứ rồi đáp máy bay về đây ngay đơn giản lắm đấy hử?
(Lại gần bàn tiệc, nhón cái gì đó bỏ vào miệng).

LIKA (Chán ngán) — Sao anh lại ăn bằng tay thế?

MARA — Tại anh đói quá!

LIKA (Hơi mỉm cười) — Thôi đi. (Im lặng một chút) Anh mệt đấy, tội nghiệp...

MARA — Đúng. (nhìn Lika) Đêm qua anh mơ thấy một giấc mơ lạ lắm... Anh đứng trên một cái cầu rất lớn. Cầu chưa xây xong, em hiểu chưa? Thế mà anh có nhiệm vụ phải xây nốt nó. Chung quanh, gió thổi dữ dội. Anh nhìn chung quanh và thấy hai bên bờ, một bên là thời thơ ấu: những cuộc biểu tình tuần hành ngày Mồng một tháng Năm, chiếc chiến hạm «Mara», bố anh cùng với bè bạn của người... Còn bờ bên kia là thời kỳ sau chiến tranh, cuộc sống mới. Thế mà anh thì đang đứng trên chiếc cầu xây dở dang. Sống cứ mỗi ngày một mạnh, mỗi ngày một cao, mà anh thì không sao nổi được hai bên bờ ấy...

LIKA — Biết làm sao được... (Như kinh ngạc) Biết làm sao được!

MARA — Em bảo gì?

LIKA (Sau một chút) — Sau khi anh bỏ đi, em tưởng rằng em và anh Lêônidic lại yên ổn... Em đã hứa với anh rồi. Đã ba tuần rồi, ấy thế mà...

Lêônidic vào, tay cầm một gói gì đó

LÈONIDIC (Đưa ngón tay lên miệng) — Suy!... (lại gần bàn
lấy chai rượu) Bây giờ mình uống một chút rượu...
Đừng can anh, Lika... (nâng cốc) Chúc sức khỏe của
tôi. (uống cạn) Tạm được. Ngon là khác. (mở gói ru:
một bó hoa) Bó hoa này tặng em. Rất may là anh lại
mua được hoa. Anh rất vui.

LIKA — Cảm ơn anh. Nhưng...

LÈONIDIC — Đề anh nói đã. Chúng mình đã chung sống
mười ba năm trời. Nhưng hôm nay anh vẫn yêu
em như ngày đầu tiên, Lika ạ. Nhưng anh chỉ yêu
được theo sức của anh. Không ít hơn cũng không
nhiều hơn. Mặc dù có lẽ vẫn đề không phải ở chỗ
đó. Mà ở chỗ anh đã không thực hiện được những
mong ước của em. Em đã hy sinh bao nhiêu cho
anh, em đã quên cả bản thân em... Ấy thế mà
chẳng đạt được kết quả gì.

LIKA — Em phải tin như thế à?

LÈONIDIC — Anh cần sống một mình, và ngay từ hôm
nay. Vì nếu không làm thế ngày hôm nay, thì sẽ
không bao giờ anh làm được. Em Lika, đừng cho
phép anh được yêu đuổi nữa.

LIKA — Không! (Quyết vọng) Anh! Sao anh không nói gì
thế, anh Mara?... Anh can anh ấy đi...

MARA — Anh sẽ không can gì cả!

LÈONIDIC — Tàu sẽ chạy lúc mười hai giờ năm mươi
phút. Quả là một chuyến đi hấp dẫn. (Im lặng một
chút) Anh chỉ là một thằng ích kỷ và anh đã hiểu
rằng anh nên sống một mình! (Với Lika) Sống xa
sự săn sóc của em, sự bảo hộ của em... (Với Mara)
Cậu thì chẳng đáng sợ sự săn sóc ấy! Vì cậu còn
mạnh hơn chúng. (Hơi mỉm cười) Dù sao thì hai
người không thể sống thiếu nhau được. Mình biết

rõ là như thế. (Với Mara) Cậu nói thật đi, mình nghĩ đúng chứ?

Mara không trả lời

Dừng nhát gan. Nào, nói đi!

MARA — Cậu nghĩ đúng.

LEONIDIC (Trìu mến) — Sao em không nói gi thế, Lika?

LIKA — Từ biệt anh!

LEONIDIC — Hay lắm. Các bạn hiểu cả. Mình biết trước mà. (Với Mara) Cậu còn nhớ câu cậu nói hôm đó không? « Dù ngày mai có chết, ngày hôm nay làm lại cuộc đời từ đầu cũng không phải là muộn! » Tất nhiên, nói thế kẻ cũng quá đáng... Nhưng không hiểu sao câu ấy làm mình suy nghĩ mãi.

Chuông đồng hồ điểm

MARA — Mười hai giờ...

LEONIDIC (Mỉm cười) — Giao thừa! Năm mới...

Họ lặng lẽ bước tới bàn tiệc. Lika rót rượu cho họ (Nàng cốc và nói khẽ) Chúng ta sẽ không bao giờ phân bội mùa đông năm bốn mươi hai nhé?

MARA (Nàng cốc và nghiêng rằng nói) — Và đừng bao giờ sa xuống mặt đất. Đừng bao giờ. (Với Lika) Em đồng ý không?

LIKA (Nàng cốc, nói rất nhanh, gần như thì thầm) — Em đồng ý và xin hứa với cả hai anh. Xin hứa sẽ thực hiện được điều mà mẹ chưa thực hiện được.

Họ im lặng một lúc lâu

LEONIDIC — Thôi, đến giờ ra ga rồi. Vali mình đã sửa soạn từ ban ngày. Mình vốn là người chu đáo.

Khi nào mình về, mình sẽ mời hai bạn tới nhà mới... Vì chúng mình sẽ gặp lại nhau. Đừng không nào?

MARA — Cậu định nói rằng cậu không đến nổi nhát gan như mình tưởng chứ gì?

LEONIBIC — Có một phần đúng. *(Vội Lika)* Có thể là vì anh yêu em không mạnh bằng Mara yêu em. *(Hón tay Lika)* Chưa chắc. *(Bước ra cửa, dừng lại cạnh bàn)* Chỉ xin các bạn đừng quên tôi. Tôi đã để một nửa trái tim ở lại đây, trong căn phòng này. Không, đừng vội... để tôi đi xa đây thêm một chút đã... *(Lấy đĩa, ném món xà lách)* Được đấy! *(Rót một cốc rượu, uống cạn)* Hình như cốc rượu này là cốc cuối cùng trong cuộc đời mình. *(Mỉm cười)* Anh chịu xa em, anh cũng bỏ luôn cả rượu... Thấy chưa! *(Nhìn hai người kia)* Tạm biệt! *(Ra)*.

Lika nhìn bàn tiệc, không hiểu sao lại mỉm cười một cách kỳ lạ. Mara tay run run châm thuốc hút rồi ngồi phịch xuống ghế. Lika lại gần anh, đặt tay lên vai anh.

MARA *(Nói xúc động)* — Em ạ... Ngày mồng Một tháng Năm một ngàn chín trăm bốn mươi lăm, bọn anh mò vào một nhà máy làm đồ chơi trẻ con. Đó là ở thành phố Brexlep. Và bọn anh vấp phải một quả mìn gài trước. Em ạ, bọn anh bảy người, thế mà có mỗi mình anh sống sót.

LIKA *(Khẽ)* — Lay chúa... Anh kể em nghe chuyện đó để làm gì?

MARA — Anh thấy buồn cười là rất có thể anh đã chết rồi... *(Nắm chặt tay Lika)* Và cái phút đó, chính cái phút đó lẽ ra chẳng nên có.

LIKA — Anh...

MARA — Sao, em?

LIKA (khẽ) — Lúc này, cậu ấy đang cô đơn ngoài đường.

MARA — Dừng, em đừng nên thương hại cậu ấy... Em đồng ý không? Hôm nay cậu ấy bắt đầu làm lại cuộc đời từ đầu. (Sôi nổi) Em lại phải tin cậu ấy như ngày xưa, Lika ạ. (Sau một chút) Mà hai chúng mình đâu phải chỉ có mỗi việc sống không thôi? (Anh im lặng. Anh hơi hoảng sợ và Lika hiểu được điều đó)

LIKA — Dừng, anh. Mọi sự đều sẽ tốt đẹp cả... (khẽ) Những năm sáu mươi... Em tin vào chúng. Chúng sẽ đem lại hạnh phúc cho loài người.

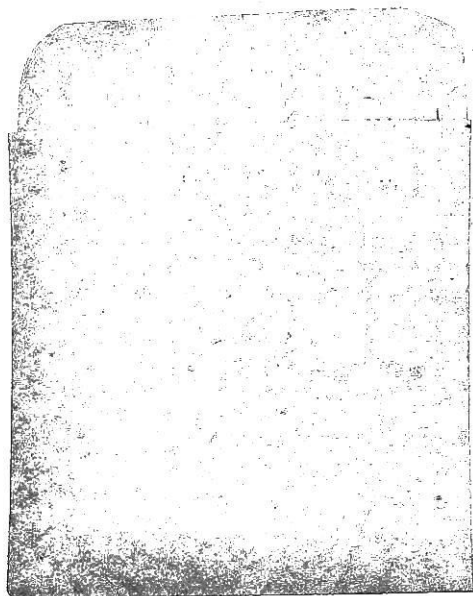
MARA — Nhất định rồi. Ôi, bao nhiêu hy vọng.

LIKA — Anh đừng sợ, đừng có sợ khi thấy mình hạnh phúc... Đừng sợ, chàng Mara tội nghiệp của em à.

MÀN

Mục lục

	trang
Lời nói đầu	5
* MÔNG 6 THÁNG 7	11
* BIÊN BẢN MỘT CUỘC HỌP	97
* TẬP NHẬT KÝ BỎ QUÊN	179
* CHÀNG MARA TỘI NGHIỆP CỦA TÔI	235

BIÊN BẢN MỘT CUỘC HỌP. Tập kịch Liên-xô. Nhà xuất bản TÁC PHẨM MỚI in lần thứ nhất 7.200 cuốn khổ 13×19. Tại nhà máy in Thống Nhất, 136 phố Hàng Bông Hà Nội. Số in : 74/SB/77. Số xuất bản : 23. In xong ngày 30 tháng 10 năm 1977. Gửi lưu chiểu tháng 11-1977. Bìa : HOÀNG HỮU

<https://tieulun.hopto.org>

80a

Giá tiền Bắc: 2đ05

Giá tiền Nam: 1đ65

<https://tieulun.hopto.org>